

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

Кваліфікаційна наукова праця
на правах рукопису

БОГАЧЕНКО МИКОЛА МИКОЛАЙОВИЧ

УДК 32:338.2(477)

ДИСЕРТАЦІЯ

**ПОЛІТИЧНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ РИНКОВИХ ВІДНОСИН
В УКРАЇНІ**

Спеціальність: 052 «Політологія»

Галузь знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»

Подається на здобуття ступеня доктора філософії.

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

_____ М.М. Богаченко

Науковий керівник: Зубчик Олег Анатолійович, доктор наук з державного управління, доцент

Київ – 2026

АНОТАЦІЯ

Богаченко М.М. Політичний менеджмент ринкових відносин в Україні. - Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису. Київ, 2026.

Дисертація на здобуття ступеня доктора філософії з галузі соціальних і поведінкових наук за спеціальністю 052 «Політологія». Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, 2026.

У дослідженні вперше у галузі знань соціальних і поведінкових наук вирішено актуальне наукове завдання обґрунтування теоретичних засад політичного менеджменту ринкових відносин в Україні, а також розроблено практичні рекомендації для підвищення ефективності політичного менеджменту в умовах ринкової економіки.

Актуальність дослідження політичного менеджменту в ринкових умовах в Україні зумовлена переходом до ринкової економіки, політичною нестабільністю, антикорупційною боротьбою, соціально-економічними викликами в умовах війни Росії проти України. Після здобуття незалежності Україна активно працює над переходом від планової до ринкової економіки, що вимагає нових підходів до політичного управління. Політичні зміни та конфлікти на сході країни створюють виклики для політичного менеджменту, вимагаючи нових стратегій та методів управління. Стратегічний курс України на євроінтеграцію вимагає гармонізації законодавства та стандартів з європейськими нормами, що впливає на політичний менеджмент. Корупція залишається серйозною проблемою, яка підриває довіру до політичних інститутів та гальмує економічний розвиток, потребуючи нових підходів до управління та контролю. Пандемія COVID-19, економічні кризи та внутрішні соціальні проблеми, Війна Росії проти України вимагають ефективного політичного менеджменту для забезпечення стабільності, розвитку в умовах повоєнного відновлення.

Метою дослідження є комплексний аналіз політичного менеджменту ринкових відносин в Україні, ідентифікація основних викликів та розробка стратегічних рекомендацій для оптимізації цього процесу в контексті сучасних внутрішніх та міжнародних умов. Об'єктом дослідження є суспільно-політичні відносини в Україні в умовах переходу від адміністративно-командної до ринкової економіки. Предметом дослідження є політичний менеджмент ринкових відносин в Україні.

Методологічну основу роботи складають загальнонаукові прийоми досліджень та спеціальні методи, які базуються на сучасних наукових принципах державного управління, економіки та споріднених галузей. Центральне місце в методології дослідження займає системний підхід, особливість якого полягає в орієнтації на вивчення цілісності об'єкта та механізмів його функціонування, на аналіз різноманітних типів зв'язків у системі державної політики та на їхнє інтегрування в єдину теоретичну модель. Інформаційну базу дослідження становлять законодавчі акти, роботи вітчизняних та зарубіжних вчених, аналітичні звіти, архівні документи, матеріали конференцій та семінарів, публікації в наукових журналах, статистичні дані, а також дані інтернет-ресурсів.

У першому розділі дослідження розглянуто теоретико-методологічні основи політичного менеджменту ринкових відносин. Проаналізовано концепції, теорії та методології, які вплинули на виникнення та формування політичного менеджменту. Особлива увага приділяється еволюції політичного менеджменту в Україні та впливу міжнародних нормативів на його розвиток.

Другий розділ присвячений аналізу сучасного стану та перспектив політичного менеджменту ринкових відносин в Україні. Розглянуто сучасні стратегії політичного менеджменту в контексті українських ринкових реалій, проблематика та виклики, з якими стикається політичний менеджмент в умовах ринкової економіки. Окремо аналізується роль

політичної стабільності у забезпеченні ефективності політичного менеджменту.

У третьому розділі дослідження запропоновано шляхи оптимізації політичного менеджменту ринкових відносин в Україні. Розроблено стратегічні напрямки поліпшення політичного менеджменту, аналізуються комунікаційні аспекти та надаються рекомендації щодо їх вдосконалення. Особлива увага приділяється лідерству та управлінню змінами як ключовим елементам успішного політичного менеджменту.

У результаті дослідження наведено авторське визначення політичного менеджменту ринкових відносин в Україні як процесу стратегічного планування, організації, управління та контролю політичних процесів і ринкових відносин з метою забезпечення стабільного економічного розвитку, соціальної справедливості та національної безпеки в Україні.

Розроблено модель політичного менеджменту ринкових відносин в Україні, яка складається з десяти компонентів (стратегічне планування, організаційна структура, управління людськими ресурсами, лідерство та управління змінами, комунікаційна політика, антикорупційні заходи, моніторинг та оцінка політик, економічна стабільність та розвиток, соціальний захист та інклюзивність, національна безпека та оборона), що забезпечують комплексний та ефективний підхід до політичного менеджменту, враховуючи сучасні виклики та можливості, спрямовані на досягнення стабільного розвитку, підвищення ефективності державного управління та забезпечення добробуту громадян.

Запропоновано удосконалення механізмів політичного менеджменту ринкових відносин в Україні, а саме покращення комунікаційних стратегій та розвитку лідерських якостей, що сприятиме підвищенню його ефективності та мінімізації наслідків від корупції, нестабільності політичної системи, недостатньої прозорості та підзвітності політичних

рішень та їх імплементації, слабкості інституційної спроможності політичної системи, економічних викликів, російсько-української війни.

Висновки дослідження підкреслюють важливість комплексного підходу до політичного менеджменту ринкових відносин в Україні, що включає аналіз теоретичних засад, врахування національних особливостей та адаптацію міжнародних стандартів. Це дозволить забезпечити ефективне управління ринковими процесами та сприяти сталому економічному розвитку країни. Отримані результати мають важливе значення для покращення суспільного діалогу, міждержавного діалогу та взаєморозуміння, розбудови суспільної гармонії та зміцнення соціальної когезії в умовах сучасних викликів.

Ключові слова: політичний менеджмент, публічне управління (public administration), ринкові відносини, політична суб'єктність, демократична консолідація, інституційний розвиток, воєнний стан, сталий розвиток (sustainable development), політичні еліти, цифровізація, політична комунікація, трансформація політичної культури, неформальна інституціоналізація, системні виклики, оцінювання публічної політики.

ABSTRACT

Bohachenko M.M. Political Management of Market Relations in Ukraine. Qualification scientific work as a manuscript. Kyiv, 2026.

Dissertation for the degree of Doctor of Philosophy in Social and Behavioral Sciences, specialty 052 "Political Science". Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, 2026.

This research addresses, for the first time in the field of social and behavioral sciences, the relevant scientific task of substantiating the theoretical foundations of political management of market relations in Ukraine and also

develops practical recommendations to enhance the effectiveness of political management in a market economy.

The relevance of studying political management in market conditions in Ukraine is driven by the transition to a market economy, political instability, anti-corruption efforts, and socio-economic challenges in the context of Russia's war against Ukraine. Since gaining independence, Ukraine has been actively working on transitioning from a planned to a market economy, which requires new approaches to political governance. Political changes and conflicts in the eastern part of the country pose challenges for political management, necessitating new strategies and management methods. Ukraine's strategic course towards European integration requires harmonization of legislation and standards with European norms, impacting political management. Corruption remains a serious issue, undermining trust in political institutions and hindering economic development, necessitating new approaches to governance and control. The COVID-19 pandemic, financial crises, and internal social problems, along with Russia's war against Ukraine, demand effective political management to ensure stability and development in the context of post-war recovery.

The aim of the research is a comprehensive analysis of the political management of market relations in Ukraine, identification of key challenges, and development of strategic recommendations for optimizing this process in the context of contemporary internal and international conditions. The object of the research is the socio-political relations in Ukraine during the transition from a command-administrative to a market economy. The subject of the research is the political management of market relations in Ukraine.

The methodological basis of the work includes general scientific research methods and special methods based on modern scientific principles of public administration, economics, and related fields. The central place in the research methodology is occupied by the systems approach, which focuses on studying the integrity of the object and the mechanisms of its functioning, analyzing various types of connections in the system of public policy, and integrating them

into a single theoretical model. The information base of the research consists of legislative acts, works of domestic and foreign scientists, analytical reports, archival documents, conference and seminar materials, publications in scientific journals, statistical data, and internet resources.

The first section of the research examines the theoretical and methodological foundations of political management of market relations. It analyzes the concepts, theories, and methodologies that influenced the emergence and formation of political management. Special attention is paid to the evolution of political management in Ukraine and the impact of international norms on its development.

The second section is devoted to analyzing the current state and prospects of political management of market relations in Ukraine. It examines modern strategies of political management in the context of Ukrainian market realities and the problems and challenges faced by political management in a market economy. The role of political stability in ensuring the effectiveness of political management is separately analyzed.

The third section of the research proposes ways to optimize the political management of market relations in Ukraine. It develops strategic directions for improving political management, analyzes communication aspects, and provides recommendations for their improvement. Special attention is paid to leadership and change management as key elements of successful political management.

As a result of the research, an author's definition of political management of market relations in Ukraine is provided as a process of strategic planning, organization, management, and control of political processes and market relations to ensure stable economic development, social justice, and national security in Ukraine.

A model of political management of market relations in Ukraine has been developed, consisting of ten components (strategic planning, organizational structure, human resource management, leadership and change management, communication policy, anti-corruption measures, policy monitoring and

evaluation, economic stability and development, social protection and inclusiveness, national security and defense), which provide a comprehensive and effective approach to political management, taking into account modern challenges and opportunities aimed at achieving stable development, improving the efficiency of public administration, and ensuring the well-being of citizens.

Proposals for improving the mechanisms of political management of market relations in Ukraine have been developed, namely improving communication strategies and developing leadership qualities, which will contribute to increasing its effectiveness and minimizing the consequences of corruption, political system instability, lack of transparency and accountability of political decisions and their implementation, weakness of the institutional capacity of the political system, economic challenges, and the Russia-Ukraine war.

The conclusions of the research emphasize the importance of a comprehensive approach to political management of market relations in Ukraine, which includes the analysis of theoretical foundations, consideration of national peculiarities, and adaptation to international standards. This will ensure effective management of market processes and contribute to the country's sustainable economic development. The obtained results are of significant importance for improving public dialogue, interstate dialogue, and mutual understanding, building social harmony, and strengthening social cohesion in the face of modern challenges.

Keywords: political management, public administration, market relations, political agency, democratic consolidation, institutional development, martial law, sustainable development, political elites, digitalization, political communication, transformation of political culture, informal institutionalization, systemic challenges, public policy evaluation.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті в наукових фахових виданнях України:

1. **Богаченко М.М.** Сучасні наукові концепції політичного менеджменту. *Актуальні проблеми політики: збірник наукових праць*. 2021. №67. URL: http://app.nuoua.od.ua/archive/67_2021/67-2021.pdf.
2. **Богаченко М.М.** Сучасні наукові концепції політичного менеджменту у контексті викликів та перспектив для України. «*Національні інтереси України*»: науково-практичний журнал. 2024. №3(3) 2024. С. 470-483. [https://doi.org/10.52058/3041-1793-2024-3\(3\)-470-483](https://doi.org/10.52058/3041-1793-2024-3(3)-470-483) <http://perspectives.pp.ua/index.php/niu/article/view/15825/15897>
3. **Богаченко М.М.** Проблематика та виклики політичного менеджменту в умовах ринкової економіки України. «*Національні інтереси України*»: науково-практичний журнал. 2024. №4(4) 2024. С. 624-629. DOI: [https://doi.org/10.52058/3041-1793-2024-4\(4\)-624-629](https://doi.org/10.52058/3041-1793-2024-4(4)-624-629) <http://perspectives.pp.ua/index.php/niu/article/view/16237/16309>
4. **Богаченко М.М.** Стратегії управління державними ресурсами, як проблема сучасного політичного менеджменту в Україні. *Вісник НТУУ "КПІ" Політологія. Соціологія. Право*. № 4(64) (2024) Надіслано 21.10.2024 DOI: [https://doi.org/10.20535/2308-5053.2024.4\(64\).322703](https://doi.org/10.20535/2308-5053.2024.4(64).322703) <https://visnyk-psp.kpi.ua/article/view/322703/313057>
5. **Богаченко М.М.** Політичний менеджмент ринкових відносин в умовах війни в Україні. *Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії*. №3(20), 2024, с.206-217. DOI: <https://doi.org/10.29038/2524-2679-2024-03-206-217> <https://relint.vnu.edu.ua/index.php/relint/article/view/400/384>
6. **Bohachenko M.** Political mechanism in the realization of sustainable development goals in the system of local government. *Епістемологічні дослідження у філософії, соціальних і політичних науках*. Том 7 № 2 (2024) DOI: <https://doi.org/10.15421/342452> <https://visnukpfs.dp.ua/index.php/PFS/article/view/1216/1645>

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

1. **Богаченко М.М.** Сталий розвиток та економічне зростання в Україні: *Цілі сталого розвитку». Україна 2030: публічне управління для сталого розвитку. матеріали щоріч. міжнар. наук.-практ. конф.* (Київ, 26–30 жовт. 2020 р.). у 3 т. / за заг. ред. А. П. Савкова, М. М. Білінської, О. М. Петроє. К. НАДУ, 2020. Т. 1. С. 151-153. URL: <http://academy.gov.ua/pages/dop/198/files/f8593677-87f2-4a5b-96af-5b2bd7498e96.pdf>
2. **Богаченко М.М.** Політичний менеджмент суб'єктів ринкового бізнесу в Україні у період пандемії COVID-19. *Практична політологія: тенденції і перспективи*: матеріали І-ї Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції (Київ, 17 березня 2021 р.) / за заг. ред. В. А. Гошовської. Київ: НАДУ, 2021.с. 13-14.

3. **Богаченко М.** Політичний механізм у регулюванні ринкової економіки: теоретичний аспект. *Реформування та розвиток гуманітарних та природничих наук*. Матеріали II науково-практичної конференції (м. Полтава, 22-23 травня 2020 р.). Херсон: Видавництво «Молодий вчений», 2020. Ч. 2. С. 19-23.

4. **Богаченко М.** Політичний менеджмент: сучасні теоретичні підходи. *Модернізація та наукові дослідження: інтеграція науки та практики*. Матеріали II науково-практичної конференції (м. Вінниця, 24-25 липня 2020 р.). Херсон: Видавництво «Молодий вчений», 2020. С. 58-60.

5. **Богаченко М.** Ризик-менеджмент в умовах суспільних викликів і трансформацій. *Збірка матеріалів Всеукраїнської наукової конференції «Україна як суспільство ризику»* (м. Дніпро, 23 квітня 2021 року) / відповідальний за ви-пуск проф. В.В. Кривошеїн. Дніпро: Видавничо-поліграфічний дім «Формат А+», 2021. С. 8-10.

6. **Богаченко М.** Політичний механізм у реалізації цілей сталого розвитку в системі місцевого самоврядування. *Реформа децентралізації в Україні: здобутки та перспективи*. матеріали міжнар. круглого столу до Дня місцевого самоврядування в Україні (Київ, 9 груд. 2021 р.) / за заг. ред. Л. Г. Комахи, О. М. Андрєєвої, В. С. Колтун. К. ННІ ПУДС КНУ, 2021. 247-252 с.

7. **Богаченко М.М.** Політичний механізм у реалізації цілей сталого розвитку в післявоєнній трансформації. *Державна служба України: сучасні виклики та перспективи повоєнної трансформації: зб. тез щоріч. міжнар. круглого столу* (Київ, 17 черв. 2022 р.): / за заг. ред. Л. Г. Комахи. Київ: Навч.-наук. ін-т публ. упр. та держ. служби К. нац. ун-ту імені Тараса Шевченка, 2022. 230 с. С. 123-125. URL: <https://ipacs.knu.ua/pages/dop/308/files/83f6fe7a-0d2c-437f-952a-58f699c0bc46.pdf>

ЗМІСТ

Перелік умовних позначень, скорочень і термінів.....	12
ВСТУП.....	13
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ	
ДОСЛІДЖЕННЯ ПОЛІТИЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ РИНКОВИХ	
ВІДНОСИН В УКРАЇНІ.....	
1.1. Формотворчий період політичного менеджменту.....	25
1.2. Політичний менеджмент в Україні в контексті еволюції ринкових відносин.....	42
1.3. Вплив міжнародних нормативів на розвиток політичного менеджменту ринкових відносин в Україні.....	55
Висновки до розділу.....	64
РОЗДІЛ 2. СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОЛІТИЧНОГО	
МЕНЕДЖМЕНТУ РИНКОВИХ ВІДНОСИН В УКРАЇНІ.....	
2.1. Сучасні стратегії політичного менеджменту в контексті українських ринкових реалій.....	67
2.2. Проблематика та виклики політичного менеджменту в умовах ринкової економіки України.....	82
2.3. Роль політичної стабільності у забезпеченні ефективності політичного менеджменту.....	94
Висновки до розділу.....	103
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ОПТИМІЗАЦІЇ ПОЛІТИЧНОГО	
МЕНЕДЖМЕНТУ РИНКОВИХ ВІДНОСИН В УКРАЇНІ.....	
3.1. Розробка стратегічних напрямків удосконалення політичного менеджменту.....	105
3.2. Комунікаційні аспекти політичного менеджменту: аналіз та рекомендації.....	120
3.3. Лідерство та управління змінами як ключові елементи успішного політичного менеджменту.....	130
Висновки до розділу.....	171

ВИСНОВКИ.....	175
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	181
ДОДАТКИ.....	205

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ, СКОРОЧЕНЬ І ТЕРМІНІВ

1. АЛБУ - Асоціація лідерів бізнесу України
2. ВРУ - Верховна Рада України
3. ЄС - Європейський Союз
4. КМУ - Кабінет Міністрів України
5. МВФ - Міжнародний валютний фонд
6. МЕРТСП - Міністерство економічного розвитку, торгівлі та сільськогосподарського розвитку України
7. НБУ - Національний банк України
8. ОЕСР - Організація економічного співробітництва та розвитку
9. ПУ - Президент України
10. СОТ - Світова організація торгівлі
11. ТППУ - Торгово-промислова палата України
12. ФДІ - Фонд "Демократичні ініціативи"

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Україна переживає складні економічні трансформації, і ефективний політичний менеджмент є ключовим для стабілізації та розвитку ринкових відносин. Політичний менеджмент відіграє важливу роль у забезпеченні політичної стабільності, що є необхідною умовою для економічного зростання. Ефективний політичний менеджмент сприяє інтеграції України в міжнародний простір, відкриває нові можливості для економічного розвитку, впливає на соціальну політику, що є важливим для забезпечення соціальної справедливості та рівності. Ефективний політичний менеджмент сприяє посиленню позицій України на міжнародній арені, сприяє економічному зростанню та забезпечує стабільність і добробут для громадян. Ефективний політичний менеджмент — це сукупність дій та рішень, спрямованих на досягнення політичних цілей й управління державою. Він містить стратегічне планування, дипломатію, прийняття законів і підтримання стабільності всередині країни. Для України це означає кілька ключових аспектів, зокрема, це розбудова міцних міжнародних зв'язків з іншими державами та міжнародними організаціями (визнання України як впливового гравця на міжнародній арені). Участь у міжнародних економічних організаціях, таких як Світова організація торгівлі, і укладання угод про вільну торгівлю допомагають Україні інтегруватися в глобальну економіку. Це сприяє залученню інвестицій, розвитку експорту та покращенню економічного становища. Впровадження європейських стандартів та норм у внутрішнє законодавство України сприяє гармонізації правових систем та підвищенню довіри з боку іноземних партнерів (реформи в сфері права, економіки, соціальної політики та безпеки). Забезпечення стабільності та прогнозованості в політичному житті країни є важливим чинником для створення сприятливого інвестиційного клімату та зміцнення міжнародних відносин.

Політичний менеджмент ринкових відносин в Україні – це управління політичними процесами та ресурсами в умовах ринкової економіки. Він містить розробку та реалізацію стратегій політичних суб'єктів (держави, партій, лідерів) з урахуванням змін у політичній та економічній сферах. Політичний менеджмент спрямований на оптимальне використання людських, фінансових та матеріальних ресурсів для досягнення політичних цілей. Політичні стратегії розробляються з урахуванням ринкових механізмів, таких як конкуренція, попит і пропозиція. Політичні лідери та партії активно співпрацюють з бізнесом та іншими економічними суб'єктами для реалізації своїх програм. Держава відіграє важливу роль у регулюванні ринкових відносин, забезпечуючи стабільність та справедливість на ринку. Використання маркетингових інструментів для просування політичних ідей та програм, залучення підтримки виборців. Цей підхід дозволяє політичним суб'єктам ефективно реагувати на виклики ринкової економіки та забезпечувати стабільний розвиток країни.

Політичний менеджмент має свої корені у концепції класичного менеджменту, сформованій у працях таких вчених, як Ф. Тейлор, А. Файоль та Г. Емерсон. Це поняття бере свій початок від індустріального менеджменту, що фокусується на організації праці та підвищенні ефективності через спеціалізацію. Наприкінці XIX століття виник науковий менеджмент, який збагачувався дослідженнями впливу людських відносин на індустріальну ефективність. Важливий внесок у цю галузь зробили М. Фолет та Е. Мейо. З часом теорія менеджменту була доповнена концепціями мотивації, розробленими А. Маслоу та Ф. Херцбергом.

У сучасній західній науці виникнення політичного менеджменту пов'язують з адаптацією праць М. Вебера та А. Гідденса до контексту демократичного суспільства. Уповодж еволюції проблематики досліджень політичного менеджменту прослідковується прагнення поєднати демократичні процеси з ефективним управлінням суспільством. Більш того,

сучасні дослідники наголошують на важливості людини як основної цінності та завданні держави захищати інтереси громадян. Це підкреслює значення політичного менеджменту в умовах сучасного світу. Зокрема, американські дослідники Д. Карпінтер (Daniel Carpenter) досліджує бюрократію та демократичне управління, Фр. Фукуяма (Francis Fukuyama) займається питаннями політичного порядку та державного управління. Англійські дослідники Е. Гелдон (Anthony Giddens), Д. (David Held) розвивають теорію демократії та глобального управління, адаптуючи свої праці до сучасного контексту викликів політичному менеджменту. Французькі дослідники П. Розанваллон (Pierre Rosanvallon) займається питаннями демократії та державного управління, Л. Дюбуа (Laurent Dubois) досліджує інститути та їх роль в демократичних процесах. Німецькі дослідники У. Бек (Ulrich Beck) та Г. Фельбермайр (Gabriel Felbermayr) досліджують ризики і глобалізацію, зокрема її вплив на суспільне управління, а також питання економічної політики та міжнародної торгівлі. Щодо дослідників, які наголошують на важливості людини та завданні держави захищати інтереси громадян, перш за все, варто відзначити, М. Нуссбаум (Martha Nussbaum), яка займається питаннями людського розвитку та справедливості, Е. Гутманн (Amy Gutmann), яка досліджує демократичне виховання та етику, Дж. Елстера (Jon Elster), який розробляє теорії соціальної справедливості та раціонального вибору, М. Сандела (Michael Sandel), який вивчає питання громадянських обов'язків та етичної відповідальності у суспільному управлінні, Т. Пікетті (Thomas Piketty), який відомий своїми дослідженнями нерівності, Е. Саеза (Emmanuel Saez), який займається питаннями податкової політики та економічної нерівності, Ю. Габермаса (Jürgen Habermas), який досліджує теорію комунікативної дії та публічної сфери, А. Гоннет (Axel Honneth), який займається питаннями соціального визнання та справедливості.

Існують істотні розбіжності у трактуванні поняття політичний менеджмент у межах зарубіжної та вітчизняної політичної науки. Ці

розбіжності пов'язані з тим, що для зарубіжної політичної науки притаманним є розмежування між політичним менеджментом та політичним маркетингом як практичною діяльністю політичних суб'єктів з упровадження в суспільну свідомість певних соціально-політичних, ідеологічних цінностей, ідей, програм розвитку окремої території чи держави загалом, на відміну від вітчизняної науки, де досить часто ці поняття розглядають як синоніми.

Політичний менеджмент розглядають як систему управління політичною сферою суспільства на основі використання форм, методів і технологій правового менеджменту та політичного маркетингу, що передбачає безпосередній розгляд, ухвалення та втілення в життя політичних рішень. Політичний менеджмент є функцією спеціалізованої групи людей, яка домагається необхідної поведінки членів суспільства за допомогою правових норм, умовлянь і маніпулювання.

З початку 1990-х рр. В Україні утверджувалося два підходи розуміння політичного менеджменту - це тлумачення політичного менеджменту, як політичного процесу, як комплексу різноманітних інтересів та у вузькому значенні, коли фокусування дослідників відбувалося на практичних аспектах, таких як виборчі кампанії та політичний брендинг, національні особливості політичного менеджменту, державотворення, націоформування, тощо (В. Бебик, М. Вегеш, В. Горбатенко, І. Кресіна, Ф. Кирилюк, В. Кулик, Т. Кузьо, М. Михальченко, М. Рябчук, С. Телешун, Ю. Шайгородський, П. Шляхтун, В. Цвих, М. Шульга).

Сучасні українські дослідники В Україні досліджують різноманітні наукові проблеми політичного менеджменту, як то теоретико-методологічні підходи до вивчення суспільно-політичних інститутів та процесів в Україні на національному та регіональному рівні, політичної системи України. парламентаризму як особливої системи публічного управління, дослідження можливостей та викликів впровадження

технологій штучного інтелекту у сферу суспільного управління, політичного управління, публічного управління, державного управління, прийняття політичних рішень, аналіз наслідків виборчих процесів, трансформації політичного лідерства в сучасній Україні, комунікативні аспекти політичного менеджменту (В. Горбатенко, В. Гошовська, О. Батрименко, О. Зубчик, Д. Неліпа, Г. Зеленько, Т. Кузьо, І. Петренко, А. Романюк, Ю. Рубан, М. Шульга). Загалом, у сучасній українській політичній науці виокремлюють види політичного менеджменту залежно від основних сфер людської діяльності, таких як соціально-політичний менеджмент та адміністративно-державне управління. Популярним є виокремлення таких форм політичного менеджменту, як державний, державно-адміністративний, урядовий і технологічний, де процес управління розглядають на різних рівнях управлінської ієрархії: загальнодержавному, регіональному, місцевому, галузевому.

Відсутність загальновизнаного значення терміна політичний менеджмент пов'язана з необґрунтованим змішуванням дескриптивного і конструктивного методів формування поняття. Політичний менеджмент або політичне управління є важливим інституціональним механізмом трансляції політичних традицій, накопичення і реалізації реального політичного досвіду, розвитку політичних інновацій у межах реалізації політичних інтересів різних соціальних інститутів, груп і окремих індивідів. Отже, визначення політичного менеджменту у межах вітчизняної політичної науки охоплює діяльність політиків, державних органів, структур, пов'язане з управлінням державою, досягненням у ньому певних повноважень, владних функцій, впливом на формування цілей його розвитку та їх досягнення. Як головна функція політичного менеджменту розглядається забезпечення інтегральної цілісності, єдності, безпеки і добробуту своїх громадян і країни загалом за рахунок вмілого керівництва та ефективного управління.

Все зазначене засвідчує необхідність подальшого глибокого дослідження проблеми політичного менеджменту ринкових відносин в Україні та обумовило вибір теми даного дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційне дослідження проводилось у межах наукової теми кафедри парламентаризму та наукової теми Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Мета дослідження. Метою дослідження є комплексний аналіз політичного менеджменту ринкових відносин в Україні, ідентифікація основних викликів та розробка стратегічних рекомендацій для оптимізації цього процесу в контексті сучасних внутрішніх та міжнародних умов.

Досягнення визначеної мети зумовило необхідність вирішення таких завдань:

1) *розглянути основні теоретичні підходи розуміння політичного менеджменту, систематизувавши основні концепції, теорії та методології, оцінивши їхню релевантність та можливість застосування в умовах політичного менеджменту ринкових відносин в Україні;*

2) *дослідити зміст поняття та сутність явища політичного менеджменту ринкових відносин в Україні, проаналізувавши ретроспективу їх розвитку та визначивши характер впливу політичних рішень на сучасні економічні процеси;*

3) *визначити вплив міжнародних нормативів на політичний менеджмент в Україні, дослідивши роль глобальних стандартів та міжнародного досвіду у формуванні ефективного політичного менеджменту та можливості адаптації міжнародних стандартів до українських умов;*

4) *проаналізувати сучасні стратегії політичного менеджменту в Україні, визначивши їхні сильні та слабкі сторони;*

5) виявити ключові проблеми та виклики політичного менеджменту в Україні, оцінивши їхній вплив на ринкові процеси та економічний розвиток;

6) визначити значення політичної стабільності у забезпеченні ефективності політичного менеджменту ринкових відносин в Україні, дослідивши зв'язок між політичною стабільністю та успішністю ринкових реформ;

7) розробити та запропонувати рекомендації для вдосконалення політичного менеджменту ринкових відносин в Україні для підвищення його ефективності.

Об'єкт дослідження. Об'єктом дослідження є суспільно-політичні відносини в Україні в умовах переходу від адміністративно-командної до ринкової економіки.

Предмет дослідження. Предметом дослідження є політичний менеджмент ринкових відносин в Україні.

Методи дослідження. У дослідженні застосовано комплексний підхід, який містить якісні та кількісні методи. Якісні методи, такі як аналіз літератури та кейс-стаді, дозволили глибше зрозуміти політичний менеджмент ринкових відносин та виявити ключові чинники, які впливають на його ефективність. Кількісні методи, включаючи статистичний та кореляційний аналізи, допомогли кількісно оцінити ці чинники та перевірити гіпотези про їхній взаємозв'язок.

Теоретичні методи, зокрема, як абстрагування та моделювання, сприяли визначенню ключових понять та побудові логічного каркасу дослідження. Емпіричні методи, включаючи анкетування та інтерв'ювання, забезпечили збір та аналіз даних про реальні політичні процеси в Україні. Алгоритм дослідження включав визначення мети, завдань, об'єкта, предмета, гіпотези та очікуваних результатів, а також теоретичний аналіз відповідної літератури та документів.

Наукова новизна одержаних результатів. У дослідженні наведено вирішення актуального наукового завдання в суспільних науках, що полягає в обґрунтуванні теоретико-методологічних засад та розробленні практичних рекомендацій центральним і регіональним органам політичної влади України щодо підвищення ефективності політичного менеджменту ринкових відносин в умовах сучасних викликів.

Новизна дослідження полягає у тому, що:

уперше:

- наведено авторське визначення політичного менеджменту ринкових відносин в Україні, як процесу стратегічного планування, організації, управління та контролю політичних процесів і ринкових відносин з метою забезпечення стабільного економічного розвитку, соціальної справедливості та національної безпеки в Україні;

- розроблено модель політичного менеджменту ринкових відносин в Україні, яка складається з десяти компонентів (стратегічне планування, організаційна структура, управління людськими ресурсами, лідерство та управління змінами, комунікаційна політика, антикорупційні заходи, моніторинг та оцінка політик, економічна стабільність та розвиток, соціальний захист та інклюзивність, національна безпека та оборона), які забезпечують комплексний та ефективний підхід до політичного менеджменту, враховуючи сучасні виклики та можливості, спрямовані на досягнення стабільного розвитку, підвищення ефективності державного управління та забезпечення добробуту громадян;

набуло подальшого розвитку:

- дослідження та систематизація методологічних підходів системного підходу, теорії раціонального вибору та інституційної теорії, як основних теоретичних підходів до політичного менеджменту, виокремлено їхні особливості в умовах ринкових відносин в Україні - а саме, цілісність та взаємозв'язок рівнів (індивідуального, організаційного та системного),

адаптивність до ринкових умов, інтеграція політичних та економічних процесів та вплив на ефективність політичного управління;

- аналіз можливостей адаптації міжнародних нормативів та стандартів якості політичного менеджменту - а саме, прозорості та підзвітності, управління державними фінансами, державного управління та захисту прав людини, до українських політичних умов для підвищення ефективності політичного менеджменту та забезпечення стабільного економічного розвитку;

- дослідження політичних особливостей ринкових відносин в Україні, зокрема впливу історичних, економічних та соціальних чинників на їхній розвиток та взаємодію з політичним менеджментом;

- аналіз сучасних стратегій політичного менеджменту в Україні, зокрема їх сильних та слабких сторін, а також можливостей адаптації до змінних ринкових реалій;

- дослідження зв'язку між політичною стабільністю та успішністю ринкових реформ, зокрема впливу стабільності політичних інститутів на створення сприятливого середовища для ринкових процесів.

Теоретичне значення дослідження полягає в тому, що виокремлено особливості основних теоретичних підходів до політичного менеджменту в умовах ринкових відносин в Україні. Виявлено можливості адаптації міжнародних стандартів якості політичного менеджменту до українських умов. Ідентифіковано ключові перешкоди для ефективного управління та розроблено стратегічні напрямки їх подолання. Досліджено вплив історичних, економічних та соціальних чинників на розвиток ринкових відносин. Аргументовано зв'язок між політичною стабільністю та успішністю ринкових реформ.

Практичне значення роботи полягає в тому, що розроблено та запропоновано рекомендації щодо оптимізації та модернізації системи політичного менеджменту в Україні з метою підвищення його ефективності в умовах ринкових відносин. Запропоновано конкретні

заходи та дії для покращення ефективності та результатів політичного менеджменту, підвищення рівня задоволеності та довіри громадян та інших зацікавлених сторін, сприяння соціальній згуртованості та включеності, сприяння інноваціям та творчості, зміцнення верховенства права та демократії в Україні. Дослідження сприяє рішенням у сфері політичного менеджменту в Україні, які спрямовані на модернізацію та оптимізацію системи публічного управління в Україні згідно з європейськими стандартами та передовим світовим досвідом.

Основні теоретичні положення результатів дисертації, а також практичні рекомендації цього дослідження можуть бути використані органами політичної влади, органами публічної влади різних рівнів у процесі застосування механізмів політичного менеджменту та публічного управління щодо підвищення стійкості держави; під час підготовки проєктів та програм у різних галузях та при внесенні змін до чинних законодавчих і нормативно-правових актів з питань забезпечення участі громадськості та бізнесу у формуванні та реалізації рішень політичного менеджменту та публічної політики.

Зокрема, на сьогодні основні положення дисертаційної роботи використані в практичній діяльності:

БО Благодійний фонд "Рух назустріч" (м. Київ), Довідка 1;

ГО "Розвиток міста" (м. Київ) Довідка 2.

Особистий внесок здобувача. Наукові положення, висновки, а також практичні рекомендації, які у сукупності сприяють розв'язанню науково-прикладного завдання, яке полягає в обґрунтуванні теоретичних засад політичного менеджменту ринкових відносин в Україні, а також розробці практичних рекомендацій для підвищення ефективності політичного менеджменту в умовах ринкової економіки, отримані автором самостійно та характеризуються новизною і мають цінність для розвитку суспільних та поведінкових наук. Використані в дисертації ідеї, положення чи гіпотези інших авторів мають відповідні посилання і використані лише

для підкріплення ідей здобувача.

Апробація результатів дослідження. Основні результати дисертації були оприлюднені під час науково-практичних конференцій, круглих столів упродовж 2021-2024 років: «Цілі сталого розвитку». Україна 2030: публічне управління для сталого розвитку, Київ, 2020»; «Реформування та розвиток гуманітарних та природничих наук, Полтава, 2020»; «Практична політологія: тенденції і перспективи, Київ, 2021»; «Модернізація та наукові дослідження: інтеграція науки та практики, Вінниця, 2020»; «Україна як суспільство ризику, Дніпро, 2021»; «Реформа децентралізації в Україні: здобутки та перспективи, Київ, 2021»; «Державна служба України: сучасні виклики та перспективи повоєнної трансформації», Київ, 2022»; «Об'єднані наукою: перспективи міждисциплінарних досліджень. Київ, 2022»; «Соборність України: Політика духовної спільності, національних традицій і цінностей, Київ, 2023».

Публікації. Основні результати дисертаційної роботи викладені в 11 публікаціях, з них 5 статей опубліковано одноосібно у наукових фахових виданнях України з політології, 6 тез – у матеріалах науково-практичних конференцій.

Структура дисертації. Дисертація містить вступ, три розділи з підрозділами, висновки, список використаних джерел, додатки. Повний обсяг дисертації становить 228 сторінок, з яких основного тексту – 169. Робота містить 21 таблицю, 3 інфографіки. Список використаних джерел складається з 299 найменувань, з яких 30 іноземною мовою (англійською).

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПОЛІТИЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ РИНКОВИХ ВІДНОСИН В УКРАЇНІ

1.1. Формотворчий період політичного менеджменту

Комплексний аналіз концепцій, теорій та методологій у сфері політичного менеджменту є ключовим для розуміння того, як управлінські процеси впливають на політичний розвиток та ефективність політичних інститутів. У цьому підрозділі ми зосередимося на дослідженні тих наукових підходів до політичного менеджменту, які були розроблені з метою оптимізації управління людськими та матеріальними ресурсами в політичній сфері.

Аналіз концепцій, теорій та методологій у сфері політичного менеджменту має на меті окреслити основні теоретичні підходи, які формують основу політичного менеджменту, та оцінити їхню релевантність і застосування в контексті українських ринкових відносин. У цьому параграфі беремо за мету розглянути концепції та теорії, які визначають політичний менеджмент як суспільне явище, а також методологічні підходи, які використовуються для аналізу та впровадження політичних стратегій. На нашу думку, особливу увагу потрібно приділити адаптації цих теоретичних засад до специфіки українського політичного та економічного середовища, що дозволяє виявити їхню ефективність та можливі обмеження політичного менеджменту ринкових відносин в Україні. Цей аналіз є важливим для розуміння того, як різні теоретичні підходи можуть бути інтегровані в практику політичного менеджменту в Україні, забезпечуючи тим самим більш ефективне управління ринковими відносинами та сприяючи стабільному економічному розвитку країни, що особливо важливо в повоєнний період відбудови української економіки, системи публічного управління, розвитку громад, розвитку суспільства.

Політичний менеджмент як галузь містить в собі широкий спектр концепцій, які виходять з класичних уявлень про менеджмент, сформованих у працях таких мислителів, як Ф. Тейлор, А. Файоль, Г. Емерсон, та інших [252, с. 101-107]. Ці концепції розвивалися від індустріального менеджменту до сучасних теорій, які містять мотиваційні аспекти та вплив людських відносин на ефективність організацій. Цей період в розвитку політичного менеджменту можна назвати "формативним періодом", оскільки в цей час було закладено основи сучасних теорій та практик управління. Він характеризується активним розвитком різних теоретичних підходів, які сприяли підвищенню ефективності управлінських процесів, а також інтеграцією нових ідей та методів в систему політичного менеджменту. Коротко зазначимо про основні ідеї, які вплинули на становлення політичного менеджменту.

Фредерік В. Тейлор - основоположник наукового управління, розробив принципи "наукового менеджменту", які містять аналіз та синтез робочих процесів з метою підвищення ефективності праці (представник Школи наукового управління, основна праця "Тейлор, Ф. В. (1911). Принципи наукового менеджменту. Нью-Йорк: Harper & Brothers") [262]. Анрі Файоль - засновник адміністративної школи управління, запропонував 14 принципів управління, зокрема поділ праці, авторитет, дисципліна та єдність керівництва (представник Школи адміністративного управління, Fayol, H. (1949). *General and Industrial Management* (C. Storrs, Trans.). Pitman Publishing) [262]. Елтон Мейо - відомий своїми експериментами в Hawthorne, які підкреслювали важливість соціальних відносин і задоволення працівників у підвищенні продуктивності праці (представник Школи людських стосунків, Mayo, E. (1933). *The Human Problems of an Industrial Civilization*. Macmillan) [262]. МакГрегор - розробив теорії X та Y, які описують два різні підходи до керівництва персоналом: авторитарний (теорія X) і демократичний (теорія Y) (представник напрямку поведінкових наук, McGregor, D. (1960). *The*

Human Side of Enterprise. McGraw-Hill) [262]. Джордж Дантциг - розробник методу лінійного програмування, який застосовується для оптимізації ресурсів у процесі прийняття управлінських рішень (Кількісні методи, Dantzig, G. B. (1963). *Linear Programming and Extensions*. Princeton University Press) [262]. Гарольд Кунц і Сіріл О'Доннелл - автори "Основ менеджменту", де вони детально описали управлінські функції планування, організації, мотивації та контролю як взаємопов'язані етапи єдиного процесу (Процесний підхід, Koontz, H., & O'Donnell, C. (1972). *Principles of Management: An Analysis of Managerial Functions*. McGraw-Hill) [262]. Людвіг фон Берталанфі - один з основоположників загальної теорії систем, яка застосовується в менеджменті для розгляду організації як системи, що складається з взаємопов'язаних елементів (Системний підхід, von Bertalanffy, L. (1968). *General System Theory: Foundations, Development, Applications*. George Braziller) [262]. Фред Фідлер - розробив теорію ситуаційного лідерства, яка стверджує, що ефективність стилю керівництва залежить від ситуації, в якій він застосовується (Ситуаційний підхід, Fiedler, F. E. (1967). *A Theory of Leadership Effectiveness*. Нью-Йорк: McGraw-Hill [262].

Ці представники внесли вагомий вклад у розвиток менеджменту та допомогли сформуванню сучасні підходи до управління організаціями, що сприяло формуванню нових уявлень про ефективність та адаптивність для політичного менеджменту. Це важливо з кількох причин. По-перше, зазначимо, що нові підходи дозволяють ефективніше використовувати ресурси, оптимізувати процеси та досягати кращих результатів у управлінні державою. По-друге, адаптивність до змін - це важливий чинник успішного сучасного політичного менеджменту. Сучасні методи допомагають швидко реагувати на зміни в політичному, економічному та соціальному середовищі, забезпечуючи стабільність та розвиток. По-третє, поліпшення управлінських практик - інтеграція інноваційних підходів сприяє розвитку нових стандартів та норм управління, що підвищує довіру

громадян до державних інституцій та забезпечує прозорість та підзвітність. Загалом, ці уявлення про ефективність та адаптивність є ключовими для успішного політичного менеджменту в сучасному світі.

Сучасний політичний менеджмент в Україні відображає пошуки ефективних способів управління демократичним суспільством, адаптуючи класичні управлінські концепції до потреб політичного розвитку та взаємодії з громадянським суспільством [54; 61; 78; 91; 100; 140; 141; 168; 284]. Важливість політичного менеджменту полягає у здатності приймати відповідальні рішення, які впливають на взаємовідносини між різними суспільними групами, державами та народами, з метою здобуття або утримання державної влади.

Ми також пропонуємо розглядати глобальні тенденції та типології політичного менеджменту, які відображають різноманітність підходів та методологій, які застосовуються у різних країнах та культурних контекстах і обумовлюють політичний менеджмент ринкових відносин.

Глобалізація засвідчує поширення політичних ідей та практик між країнами. Діджиталізація показує використання цифрових технологій у політичному управлінні для підвищення ефективності та прозорості. Зростає значення громадянського суспільства, вплив громадських організацій та ініціатив на політичні процеси. Спостерігається посилення впливу ООН, ЄС та інших міжнародних організацій на політичні рішення в окремих країнах.

Що стосується типологій політичного менеджменту, це можуть бути, то варто відзначити, що демократичний менеджмент зосереджений на участі громадян у прийнятті рішень. Авторитарний менеджмент характеризується централізованим прийняттям рішень. Гібридний менеджмент поєднує елементи демократичного та авторитарного управління. Інноваційний менеджмент робить акцент на впровадженні новітніх технологій та інноваційних підходів у політичному управлінні.

Аналізуючи ці тенденції та типології, можна краще зрозуміти, як різні підходи до політичного менеджменту сприяють стабільності та прогресу в умовах глобалізації та соціально-економічних змін. Аналіз цих тенденцій допомагає нам зрозуміти, як політичний менеджмент може сприяти стабільності та прогресу в умовах глобалізації та постійних соціально-економічних змін.

Сучасна наукова думка в галузі політичного менеджменту містить різноманітні теоретичні підходи, які допомагають розуміти та аналізувати управлінські процеси в політичній сфері [20; 41; 54; 105; 140; 141; 168; 169]. Наведемо результати узагальнення у вигляді таблиці про концепції, теорії та методології у сфері політичного менеджменту на основі авторських критеріїв (Додатки, Таблиця 1, Таблиця 2).

Вважаємо за доцільне пояснити, що для впорядкування та порівняння нами обрано систему критеріїв, до яких належать назва концепції, авторське визначення, основні принципи, застосування, представники, основні праці, вплив на суспільний розвиток, тип методології, яка застосовується, основні підходи, аналіз сильних та слабких сторін, приклади застосування, сфери застосування, критичні зауваження, виклики, можливі рішення. За цими критеріями ми проаналізували такі концепції як, теорія публічного вибору, теорія груп, теорія еліт, раціональний вибір, плюралізм, інституціоналізм, мережевий підхід та інші [23; 25; 41; 54; 168; 169]. Розглянемо деякі з них, які вплинули на український контекст політичного менеджменту загалом та менеджменту ринкових відносин в Україні зокрема.

1. Теорія груп (середина ХХ століття, основні представники. Артур Бентлі, Девід Трумен) розглядає державну політику як результат групової боротьби та конфлікту між різними суспільними групами у суспільстві та уряді [63; 218; 252; 262]. Цей підхід акцентує на пошуку консенсусу з конкретних питань політики. Він допомагає зрозуміти, як різні групи

впливають на політичні рішення та як досягати компромісів у політичному процесі.

2. Теорія еліт (початок XX століття, основні представники. Вільфредо Парето, Гаetano Моска) бачить державну політику як результат переваг і вибору політичної та адміністративної еліти [63; 218; 252; 262]. Вона вивчає роль еліт у прийнятті рішень та формуванні політичних структур. Цей підхід допомагає зрозуміти, як еліти впливають на політичні процеси та як їхні рішення формують політичний ландшафт.

3. Інституційний підхід (середина XX століття, основні представники. Дуглас Норт, Пол Пірсон) пов'язує державну політику з трансформацією інститутів влади [63; 218; 252; 262]. Він досліджує, як інституції впливають на політичні процеси та прийняття політичних рішень. Цей підхід допомагає зрозуміти, як зміни в інституціях можуть впливати на ефективність політичного управління та стабільність політичної системи.

4. Політичний маркетинг (кінець XX століття, основні представники. Філіп Котлер, Брюс Ньюман) [63; 218; 252; 262]. Розглядає політику як продукт, який потрібно просувати серед виборців. Він використовує методи маркетингу для залучення голосів та підтримки. Цей підхід допомагає зрозуміти, як ефективно комунікувати з виборцями та залучати їх до політичного процесу.

5. Теорія публічного вибору (середина XX століття, основні представники. Джеймс Б'юкенен, Гордон Таллок) [63; 218; 252; 262]. Розглядає прийняття політичних рішень як процес, де політики та виборці діють раціонально, максимізуючи свої власні вигоди. Цей підхід акцентує на використанні економічних принципів для аналізу політичної поведінки та прийняття рішень. Він допомагає зрозуміти, як індивідуальні вигоди та витрати впливають на політичні процеси та рішення.

6. Раціональний вибір (середина XX століття, основні представники. Ентоні Даунс, Манкур Олсон) [63; 218; 252; 262]. Вивчає прийняття рішень на основі раціональних міркувань індивідуальних акторів, які прагнуть

максимізувати свої вигоди. Цей підхід акцентує на аналізі індивідуальних рішень, враховуючи витрати та вигоди. Він допомагає зрозуміти, як раціональні вибори окремих людей формують політичні результати.

7. Плюралізм (середина ХХ століття, основні представники. Роберт Дал, Девід Трумен) [63; 218; 252; 262]. Вважає, що влада в суспільстві розподілена між різними групами, які змагаються за вплив на політичні рішення. Цей підхід акцентує на конкуренції між групами та рівності можливостей впливати на політику. Він допомагає зрозуміти, як взаємодія між різними групами формує політичні процеси та забезпечує демократичний баланс.

8. Інституціоналізм (середина ХХ століття, основні представники. Дуглас Норт, Пол Пірсон) [63; 218; 252; 262]. Вивчає, як інститути (правила, норми) впливають на політичні процеси та прийняття рішень. Цей підхід акцентує на ролі інститутів у формуванні та стабільності політичних структур. Він допомагає зрозуміти, як зміни в інституціях можуть впливати на ефективність політичного управління та стабільність політичної системи.

9. Мережевий підхід (кінець ХХ століття, основні представники. Берtrand Баді, П'єр Бірнбаум) [63; 218; 252; 262]. Аналізує політичні процеси через призму взаємодії між різними акторами в мережах. Цей підхід акцентує на важливості мережевих зв'язків для ефективного управління та прийняття рішень. Він допомагає зрозуміти, як мережеві структури впливають на політичні процеси та сприяють координації дій між різними суб'єктами.

Отже, ці підходи допомагають розкрити різні аспекти політичного менеджменту та розуміти, як управлінські процеси впливають на політичний розвиток та ефективність політичних інститутів. В українському контексті дослідники та експерти активно розглядають різні концепції політичного менеджменту.

Зокрема, соціокультурний підхід передбачає те, що в Україні важливо враховувати культурні та соціальні особливості. Цей підхід визначає, які цінності, норми та стратегії поведінки впливають на політичне лідерство.

Політичний маркетинг показує, що українські політичні партії та лідери використовують маркетингові стратегії для залучення виборців та формування свого образу досить активно.

Такий підхід, як етичне політичне лідерство, з урахуванням важливості довіри громадян до політичних лідерів, цей підхід підкреслює морально-етичну поведінку та дотримання демократичних цінностей.

Крім того, в Україні важливо враховувати правові аспекти управління політичними процесами, зокрема відповідність законам та нормам. Таким чином, можна говорити і про правовий підхід до розгляду даного питання.

Ці концепції допомагають розуміти та адаптувати політичний менеджмент до української реальності, зокрема в умовах демократичного транзиту та важких викликів, які постають перед Україною. У вигляді таблиці про сновні ринкові реформи в Україні нами наведено інформацію про основні ринкові реформи в Україні (Додаток - Таблиця 3.).

Для аналізу ринкових відносин в Україні можна використовувати різні методології політичного менеджменту. Зокрема, соціокультурний підхід визначає, які цінності, норми та стратегії поведінки впливають на політичне лідерство в умовах ринкових відносин.

В Україні політичні партії та лідери використовують маркетингові стратегії для залучення виборців та формування свого образу на ринку політики [76; 126; 207; 297]. Враховуючи важливість правових аспектів управління політичними процесами, цей підхід допомагає аналізувати відповідність законам та нормам. На наше переконання, методології допоможуть розуміти та адаптувати політичний менеджмент до української реальності, зокрема в умовах ринкових відносин та

демократичних змін. Досліджувані теорії політичного менеджменту добре характеризують реалії ринкових відносин в Україні. Теорія політичного маркетингу [76; 126; 207; 297] акцентує на використанні маркетингових стратегій для формування політичного образу, залучення виборців та підтримки партій. В Україні політичні партії використовують маркетингові методи для залучення голосів виборців. Теорія політичного лідерства в українському досвіді показує наявність суттєвих особливостей у становленні, формуванні та розвитку політичного лідерства як інституції громадянського суспільства [33; 56; 77; 113; 125; 135; 159; 160; 161; 253; 264; 272]. Політичне лідерство в Україні містить формування політичної платформи, соціального партнерства та функціональних обов'язків. Теорія правового менеджменту [29; 35; 39; 75; 78; 102; 11; 129; 152; 162; 199; 204; 227; 236; 290] враховує важливість правових аспектів управління політичними процесами, цей підхід допомагає аналізувати відповідність законам та нормам. Ці теорії та концепції допоможуть нам глибше розуміти політичний менеджмент до української реальності, зокрема в умовах демократичних змін та розвитку політичної системи, ринкових реформ та війни. Вони допомагають розуміти та адаптувати політичний менеджмент до української реальності, зокрема в умовах демократичного транзиту та важких викликів, які постають перед країною. Вони також сприяють ефективному впровадженню ринкових реформ, забезпечуючи баланс між економічними інтересами та соціальною справедливістю.

Ринкові реформи повинні враховувати ці особливості, щоб забезпечити підтримку населення та уникнути соціальних конфліктів. Вони потребують ефективної комунікації з громадянами, щоб пояснити їхні переваги та залучити підтримку [33; 56; 77; 113; 125; 135; 159; 160; 161; 253; 264; 272]. Повинні проводитися прозоро та чесно, щоб зберегти довіру громадян. Ринкові реформи повинні бути законодавчо обґрунтованими та відповідати міжнародним стандартам, щоб забезпечити їхню легітимність та ефективність.

Разом з тим, при застосуванні теоретичних підходів до політичного менеджменту в Україні виникають різноманітні виклики та проблеми. Щодо розуміння сутності політичного менеджменту, важливим є істинне трактування та розуміння суті політичного менеджменту, яке означає ефективне управління людськими ресурсами та політикою. Що означає адаптація до місцевих умов - необхідно адаптувати загальні теоретичні підходи до специфіки українського контексту, враховуючи культурні, історичні та соціально-економічні особливості. Взаємодія з різними соціальними групами [54; 61; 78; 91; 100; 105; 284] має враховувати потреби та інтереси різних соціальних груп, що може призводити до конфліктів і потребує пошуку консенсусу. Внутрішньопартійна конкуренція, слабка соціальна база та кризова соціально-економічна ситуація можуть спонукати до домовленостей з політичними інвесторами, що впливає на внутрішньопартійну конкуренцію. Сучасні виклики, такі як політичні кризи, вимагають від політичного менеджменту здатності до швидкої адаптації та ефективного реагування. Ці виклики та проблеми вимагають комплексного підходу та глибокого аналізу для ефективного застосування теоретичних підходів до політичного менеджменту в Україні.

Успішне застосування політичного менеджменту в Україні можна проаналізувати через кілька кейсів - виборчі кампанії, політичні реформи, поведінкові процеси в політиці.

Використання стратегій політичного маркетингу та брендингу під час виборчих кампаній є одним з яскравих прикладів успішного політичного менеджменту. Політичні партії створюють сильні бренди, які формують у виборців відчуття приналежності до певної спільноти [4; 11; 27; 37].

Ефективне управління ресурсами та стратегування в контексті політичних реформ також є важливим аспектом політичного менеджменту. Пандемія коронавірусу в Україні виявила необхідність удосконалення

політичного менеджменту для кращого управління ресурсами країни [64; 74; 87; 91; 92; 266].

Політичний менеджмент в Україні може бути розглянутий як поведінковий процес, спрямований на вироблення та реалізацію стратегії політичного суб'єкта (держави, партії, лідера) із врахуванням усіх змін, які відбуваються в політичній сфері [4; 11; 74; 87; 92; 109; 155].

Наведені у таблиці (Додаток - Таблиця 4. Специфіка ринкових відносин в Україні у контексті політичного менеджменту) кейси демонструють, як політичний менеджмент може бути застосований для досягнення конкретних цілей та вирішення проблем в українському контексті.

Політичний менеджмент в Україні є важливим аспектом для розуміння ринкових відносин. Розглянемо це питання детальніше. Розглянемо детальніше сутність політичного менеджменту. У контексті нашого дослідження ми будемо використовувати власне визначення політичного менеджменту, розуміючи *політичний менеджмент в Україні як адаптивний та динамічний поведінковий процес, спрямований на вироблення, реалізацію та оцінку стратегії політичного суб'єкта (держави, партії, лідера) з урахуванням змін, які відбуваються в політичній та соціально-економічній сферах у певний проміжок політичного часу*. Цей процес передбачає аналіз зовнішнього та внутрішнього середовища, прийняття стратегічних рішень, планування дій та моніторинг результатів для забезпечення ефективного управління та стабільного розвитку. Важливим чинником формування політичного менеджменту є розуміння суті двох базових категорій - менеджменту та політики.

Менеджмент розуміється нами як наука та практика, яка займається ефективним управлінням людськими, фінансовими, матеріальними та інформаційними ресурсами організацій для досягнення їхніх цілей. Менеджмент складається з таких компонент, як планування, організація,

мотивація, контроль та керівництво персоналом, а також стратегія та тактика управління, які сприяють оптимізації виробничих процесів, інноваційному розвитку та підвищенню конкурентоспроможності організації. Наукове дослідження менеджменту охоплює різні підходи та теорії, такі як поведінкові науки, системний підхід, ситуаційний підхід, кількісні методи та інші (автори: Фредерік В. Тейлор, Анрі Файоль, Елтон Мейо, Дуглас МакГрегор, Джордж Дантциг, Гарольд Кунц і Сіріл О'Доннелл) [63; 218; 252; 262].

Політику ми розуміємо як мистецтво і науку управління різними суспільними групами, державою, народом, з метою здобуття або утримання державної влади, розробки та реалізації суспільно важливих рішень [29; 129; 152; 162; 199; 236; 290]. Вона охоплює процеси прийняття рішень, встановлення порядку денного, розподіл ресурсів, вирішення конфліктів та забезпечення стабільності. Політика містить взаємодію між державними установами, політичними партіями, громадськими організаціями та громадянами, а також міжнародні відносини. Наукове дослідження політики аналізує політичні системи, інститути, ідеології, поведінку виборців, а також вплив економічних, соціальних та культурних чинників на політичні процеси. (автори: Вільфредо Парето, Гаetano Моска, Дуглас Норт, Пол Пірсон) [63; 218; 252; 262].

Також важливе розуміння глобального політичного менеджменту. Глобальний політичний менеджмент досліджує закономірності функціонування та розвитку політичної сфери глобального суспільства [29; 75; 78; 152; 162; 199; 204; 290]. Він вивчає управління політичними процесами на різних рівнях: глобальному, цивілізаційно-територіальному, державно-національному, регіональному та локальному (автори: Джозеф Най, Роберт Кеохейн, Семюел Гантінгтон, Імануель Валлерстайн, Збігнев Бжезінський) [63; 218; 252; 262; 272; 297].

Отже, політичний менеджмент в Україні містить аспекти управління політичними процесами, аналіз політичного ринку та взаємодію різних

суспільних груп. Розуміння цих понять допомагає краще розкрити сутність політичного менеджменту та його роль у ринкових відносинах. Управління політичними процесами містить розробку та реалізацію стратегій, які сприяють стабільності та розвитку політичної системи. Ефективне управління дозволяє адаптуватися до змін у політичному середовищі та забезпечувати стабільність у ринкових умовах [107; 139; 256; 271]. Аналіз політичного ринку допомагає зрозуміти потреби та очікування різних суспільних груп, що дозволяє розробляти політики, які відповідають цим потребам. Це сприяє підвищенню довіри громадян до державних інститутів та забезпечує підтримку політичних рішень. Крім того, політичний менеджмент означає взаємодію з різними суспільними групами для досягнення консенсусу та вирішення конфліктів, що сприяє створенню сприятливого середовища для економічного розвитку та забезпечує стабільність у суспільстві.

Таким чином, політичний менеджмент відіграє ключову роль у забезпеченні ефективного управління, стабільності та розвитку в умовах ринкових відносин.

Політичний контекст ринкових відносин в Україні має значний вплив на формування політичного менеджменту [29; 78; 102; 162; 199; 204]. Він визначає сутність політичного менеджменту. Політичний контекст ринкових відносин в Україні дійсно має значний вплив на формування політичного менеджменту [29; 129; 152; 204; 227; 236; 290]. Політичний контекст містить реалізацію економічних реформ, впливає на політичний менеджмент, оскільки потрібні ефективні механізми управління для впровадження та контролю цих реформ. Це містить розробку стратегій, які сприяють стабільності та зростанню економіки. Ринкові відносини потребують передбачуваності та стабільності в політичному середовищі [21; 80; 90; 93; 113; 150]. Ефективний політичний менеджмент містить створення умов для політичної стабільності, що дозволяє залучати інвестиції та розвивати бізнес. У контексті ринкових відносин, політичний

менеджмент відіграє ключову роль у розробці та впровадженні нормативно-правових актів, що регулюють діяльність ринків, що містить питання антимонопольного законодавства, захисту прав споживачів та забезпечення чесної конкуренції. Політичний контекст впливає на те, як політичний менеджмент взаємодіє з громадянським суспільством [2; 61. 91; 107; 139; 168; 169; 227; 256; 271]. Це важливо для забезпечення підтримки реформ та участі громадян у політичних процесах. Взаємодія з міжнародними організаціями та іншими державами впливає на політичний менеджмент через необхідність адаптації до міжнародних стандартів та залучення іноземних інвестицій.

Таким чином, політичний контекст ринкових відносин визначає сутність політичного менеджменту в Україні, формуючи підходи до управління, розробки стратегій та взаємодії з різними групами та організаціями. У цьому контексті в Україні політичний менеджмент розглядається як наука про ефективне управління людськими ресурсами та мистецтво управління різними суспільними групами, державою, народом, з метою здобуття або утримання державної влади [29; 35; 39; 75; 78; 102; 111; 129; 152; 162; 199; 204; 227; 236].

Щодо політичного лідерства, політичний контекст в Україні засвідчує проблеми становлення та розвитку політичного лідерства, зокрема відсутність системи підготовки політичних лідерів на національному та регіональному рівнях [33; 56; 77; 161; 253; 264; 272]. Більше того, він розкриває проблеми політичного менеджменту, зокрема, сучасні проблеми політичного менеджменту в Україні містять неефективність системи ротації політичної еліти, регіоналізацію політичних сил, політико-ідеологічну розмежованість, невідповідність політичної культури суспільства новій політичній системі [33; 125; 135; 159; 160; 161; 272].

Виходячи з політичного контексту, теорія політичного менеджменту в Україні досить часто розглядається як вид управлінських відносин в

державі, яка містить проблематику політичного шантажу та вплив на прийняття раціональних рішень [20; 25; 34; 41; 100; 105; 168; 169; 189].

У науковому дискурсі сьогодні спостерігається підвищення інтересу до політичного менеджменту в Україні, яке зумовлено звуженням можливостей силового подолання проблем у сфері політичних владних відносин та утвердженням цінностей правової держави [20; 23; 25; 34; 41; 54; 61; 78; 91; 100; 105; 140; 141; 168; 169; 189; 284]. На наш погляд, підвищення інтересу до політичного менеджменту в Україні в науковому дискурсі можна пояснити кількома ключовими чинниками.

1. Звуження можливостей силового подолання проблем. Традиційні методи силового вирішення конфліктів та проблем у політичній сфері стають менш ефективними та прийнятними. Це зумовлено як внутрішніми, так і зовнішніми чинниками, такими як міжнародний тиск, прагнення до демократизації та розвиток громадянського суспільства.

2. Утвердження цінностей правової держави. Зростає важливість дотримання правових норм та принципів у політичному управлінні. Це містить забезпечення верховенства права, захист прав людини та прозорість у прийнятті рішень. Відповідно, політичний менеджмент стає більш орієнтованим на правові та етичні стандарти.

3. Розвиток демократичних інститутів. Зміцнення демократичних інститутів, таких як вибори, політичні партії та громадські організації, вимагає нових підходів до управління політичними процесами. Політичний менеджмент допомагає забезпечити ефективне функціонування цих інститутів та сприяє стабільності політичної системи.

4. Зростання ролі громадянського суспільства. Активізація громадянського суспільства та його вплив на політичні процеси вимагає більш гнучких та адаптивних методів управління. Політичний менеджмент дозволяє враховувати інтереси різних суспільних груп та забезпечувати їхню участь у прийнятті рішень.

Таким чином, підвищення інтересу до політичного менеджменту в Україні зумовлено необхідністю адаптації до нових умов та викликів, що постають перед політичною системою країни. Це сприяє розвитку більш ефективних та прозорих методів управління, які відповідають сучасним вимогам та стандартам.

Ці аспекти вказують на те, що політичний контекст України впливає на формування політичного менеджменту через різні виклики та можливості, які вимагають комплексного підходу та адаптації до мінливих умов.

Сучасний стан та перспективи української євроінтеграції в контексті політичного менеджменту мають велике значення для розвитку країни [176; 181; 205; 229; 234; 242; 243; 259]. Розглянемо це питання докладніше.

Євроінтеграційні прагнення України зафіксовані на рівні законодавства на основі вибору українського суспільства [6; 10; 11; 72; 84; 100; 176; 181]. Україна прагне до повномасштабної участі в політичному та економічному житті Європи. Це логічно зумовлено геополітичним розташуванням та історією української держави. Євроінтеграція є головним і незмінним зовнішньополітичним пріоритетом України, основою стратегії економічного та соціального розвитку на наступне десятиріччя.

Україна визначила низку практичних кроків щодо питань євроінтеграції, таких як отримання членства у Світовій організації торгівлі, підписання Угоди про асоціацію, створення зони вільної торгівлі та реальних передумов для вступу до ЄС. Участь України в діяльності Ради Європи на правах члена та приєднання до конвенцій та інших нормативних актів цієї організації також сприяє наближенню українського законодавства до правової системи Євросоюзу. Співпраця з Європейським Союзом. Україна активно співпрацює з ЄС через Східне партнерство та інші ініціативи. Це сприяє поступовій інтеграції національного законодавства України до внутрішнього ринку ЄС. Дотримання вимог

Ради Європи наближає національне законодавство України до правової системи Євросоюзу, що є ключовим вимогою для вступу в ЄС.

Таким чином, Україна має великий потенціал для розвитку політичного менеджменту в контексті євроінтеграції. Важливо продовжувати реформи, наближати законодавство до європейських стандартів та забезпечувати умови для подальшого розвитку країни

Для підвищення ефективності політичного менеджменту в Україні можуть бути використані стратегічне планування, як визначення довгострокових цілей та розробка планів їх досягнення, що дозволяє політичним суб'єктам чітко бачити напрямок свого розвитку та ефективно розподіляти ресурси; аналіз впливу на політичне рішення, як врахування обставин, потреб та інтересів різних категорій людей при ухваленні політичних рішень, що допомагає забезпечити, що рішення будуть прийняті з урахуванням реальних потреб суспільства; моделі ухвалення політичних рішень, як використання формальних моделей, які характеризуються ієрархічною побудовою системи комунікації та чітко відпрацьованими процедурами, що сприяє більш структурованому та ефективному процесу прийняття рішень; зв'язки з громадськістю, як комплекс скоординованих дій для впливу на громадську думку та зміни настанов і поведінки людей, що допомагає політичним суб'єктам комунікувати зі своїми виборцями та отримувати їхню підтримку; виборча інженерія як пристосування виборчих процедур до реалізації інтересів правлячої та політичної еліти, що містить розробку та впровадження виборчих стратегій, які сприяють досягненню політичних цілей; правовий менеджмент, як забезпечення відповідності політичних рішень законам та нормам, що допомагає уникнути правових конфліктів та забезпечити легітимність політичних дій; політичний маркетинг, як використання маркетингових стратегій для формування політичного образу та залучення виборців, що містить розробку та реалізацію кампаній, які сприяють підвищенню популярності політичних суб'єктів.

Отже, підсумуємо щодо результатів аналізу концепцій, теорій та методологій у сфері політичного менеджменту. Аналіз концепцій, теорій та методологій у сфері політичного менеджменту підтвердив їхню багатогранність та комплексність. Різноманітність підходів дозволяє глибше зрозуміти механізми управління політичними процесами. Вивчення класичних та сучасних теорій політичного менеджменту виявило їхню теоретичну значущість для розуміння політичних процесів в Україні. Розгляд різних методологій політичного менеджменту демонструє необхідність індивідуального підходу до кожного політичного процесу, з урахуванням специфіки українського контексту. Аналіз показав, що для підвищення ефективності політичного менеджменту в Україні потрібно використовувати сучасні інструменти та методи, які базуються на даних теоріях та концепціях. Євроінтеграційні процеси вимагають від політичного менеджменту України адаптації до європейських стандартів та практик, що є важливим для подальшого розвитку країни. Сучасні виклики, такі як політичні, економічні та соціальні зміни, вимагають від політичного менеджменту гнучкості та інноваційного підходу до управління.

1.2. Політичний менеджмент в Україні в контексті еволюції ринкових відносин

Упродовж останніх тридцяти років Україна, переживаючи період трансформації від адміністративно-командної системи до ринкової економіки, зазнає впливу як викликів, так і відкриває перед собою низку можливостей [272; 291; 297]. Ринкові відносини в країні характеризуються динамічним розвитком та постійними змінами, що вимагають адаптації та гнучкого підходу від політичного менеджменту. Війна та політичні кризи значно впливають на економічну стабільність країни [22; 25; 32; 81; 103; 11; 168; 193; 212; 220; 233; 261; 267; 276; 277; 280; 294; 297]. Високий рівень корупції залишається серйозною перешкодою для ефективного управління

та залучення інвестицій. Зруйнована інфраструктура потребує значних інвестицій для відновлення. Складні адміністративні процедури можуть стримувати розвиток бізнесу. Еміграція кваліфікованих працівників у пошуках кращих умов праці за кордоном.

Разом з тим, Угода про асоціацію з ЄС відкриває нові можливості для експорту та економічного співробітництва. Розвиток ІТ-індустрії та стартапів сприяє економічному зростанню [10; 11; 84; 176; 205; 241; 242]. Потенціал аграрного сектору дозволяє збільшити експорт сільськогосподарської продукції. Міжнародна допомога та інвестиції у відновлення інфраструктури можуть стимулювати економічний розвиток. Проведення реформ у сфері управління та боротьби з корупцією може покращити бізнес-клімат та залучити іноземні інвестиції. Ці виклики та можливості визначають напрямки розвитку України на шляху до стабільної та процвітаючої ринкової економіки.

Ринкові відносини в Україні формуються на тлі глобальних економічних процесів та внутрішньополітичних реформ. Вони містять не лише економічні аспекти, але й широкий спектр соціальних, культурних та політичних чинників, які взаємодіють між собою, створюючи унікальну специфіку українського ринку. Політичний менеджмент, у свою чергу, виступає як медіатор між державою, бізнесом та громадянським суспільством, спрямовуючи ці відносини на досягнення загальнонаціональних цілей [140; 168].

Важливим аспектом є також розуміння того, як політичні рішення та управлінські стратегії впливають на ринкові процеси та, відповідно, як ринкові умови формують політичний ландшафт. Вивчення цієї взаємодії дозволяє глибше зрозуміти механізми ринкової економіки та розробити ефективні інструменти політичного менеджменту, які б сприяли стабільності та прогресу в Україні.

Щоб висвітлити унікальні характеристики українського ринку та дослідити, як політичні рішення впливають на його розвиток, потрібно

охопити комплексну картину ринкових відносин в Україні, виокремлюючи ключові виклики та можливості, які стоять перед політичним менеджментом у контексті ринкової трансформації. Слід провести аналіз особливостей ринкових відносин в Україні, включаючи історичні, економічні та соціальні аспекти, які формують сучасний ринковий ландшафт країни.

Вважаємо за логікою цього дослідження приділити увагу взаємодії між політичним менеджментом та ринковими процесами, що дозволяє зрозуміти, як політичні рішення можуть сприяти або, навпаки, стримувати економічний розвиток та глибше зрозуміти сутність політичного менеджменту ринкових відносин в Україні.

Аналізуючи специфіку українського ринку, ми зможемо виявити ключові чинники, що визначають ефективність політичного менеджменту в умовах ринкової економіки, та розробити рекомендації для покращення взаємодії між державними інституціями та ринковими суб'єктами. Такий методологічний підхід закладає основу для подальшого дослідження, спрямованого на розуміння складних взаємозв'язків між політикою та економікою в Україні, що є необхідним для формування ефективних стратегій політичного менеджменту ринкових відносин в Україні, а також політичного та публічного управління в умовах ринкових відносин.

Як попередню робочу версію визначення політичного менеджменту ринкових відносин в Україні ми приймаємо таке визначення з врахуванням прийнятого нами розуміння політичного менеджменту та політики, про що було зазначено у попередньому параграфі цього тексту. ***Отже, політичний менеджмент ринкових відносин – це процес стратегічного планування, організації, управління та контролю політичних процесів і ринкових відносин з метою забезпечення стабільного економічного розвитку, соціальної справедливості та національної безпеки в Україні.*** Таке визначення ми приймаємо для подальшого дослідження умов, чинників, процесів, суб'єктів, специфіку українського ринку.

Україна, як і інші постсоціалістичні країни, тривалий час вже здійснює перехід від адміністративно-командної економічної системи до ринково-демократичної [272; 291; 297]. Цей перехід має свої особливості, які вплинули на формування ринкових відносин в Україні. Україна реформувала відносини власності, роздержавивши значну частину підприємств [22; 25; 32; 81; 103; 11; 168; 193; 212; 220; 233; 261; 267; 276; 277; 280; 294; 297]. Це сприяло розвитку різноманітних форм господарської діяльності та формуванню конкурентного ринкового середовища. Україна мала більш глибоку систему, яка надавала перевагу вертикальним економічним зв'язкам між виробниками та споживачами. Трансформація від вертикальних до горизонтальних прямих економічних зв'язків сприяє формуванню ринкових відносин. Україна успадкувала частину народногосподарського комплексу, який відображав спеціалізацію на важкій промисловості та військово-промислому комплексі. Створення різноманітних форм власності сприяє розвитку ринкових відносин [22; 25; 32; 81; 103; 11; 168; 193; 212; 220; 233; 261; 267; 276; 277; 280; 294; 297]. Безумовно, ці чинники вплинули на формування ринкових відносин в Україні, але їхні наслідки та виклики продовжують впливати на економіку країни.

Україна, як і інші постсоціалістичні країни, здійснює тривалий перехід від адміністративно-командної економічної системи до ринково-демократичної [272; 291; 297]. Цей перехід є об'єктивно зумовленим і має низку характерних особливостей. Зокрема, це реформування відносин власності, глибока економічна криза, деіндустріалізація. Головним напрямком ринкової трансформації було реформування відносин власності. Це включало роздержавлення власності та приватизацію значної частини підприємств, що сприяло розвитку різноманітних форм господарської діяльності та формуванню конкурентного ринкового середовища. Україна зазнавала спаду виробництва, який не мав історичних аналогів. Валовий внутрішній продукт зменшився майже на 60%, обсяг промислового

виробництва скоротився на 50%. Ця криза також призвела до різкого зниження рівня життя населення. В Україні відбувається масова деіндустріалізація, руйнування продуктивних сил з випереджаючим знищенням науково-технічного й інтелектуального потенціалів суспільства.

Після приватизації, що відбулася в 1990-ті роки, розпочався активний розвиток приватного бізнесу. З'явилися нові підприємства, збільшився внесок малого та середнього бізнесу в економіку країни, що сприяло підвищенню рівня конкуренції. Україна активізувала свої зусилля з інтеграції до глобальної економіки, вступивши до Світової організації торгівлі (СОТ) у 2008 році та підписавши Угоду про асоціацію з Європейським Союзом у 2014 році. Це сприяло підвищенню експортних можливостей та притоку іноземних інвестицій. Відбулися значні зміни в політичній системі країни, включаючи розвиток демократії та впровадження реформ, спрямованих на децентралізацію та підвищення прозорості влади. Ці зміни були необхідні для адаптації до нових економічних умов та сприяли підвищенню політичної стабільності. Глобальна фінансова криза негативно вплинула на економіку України, призвівши до скорочення ВВП, падіння промислового виробництва та зниження рівня життя населення. Євромайдан та Революція Гідності (2013-2014 роки) - масові протести та політична криза призвели до зміни влади та прийняття проєвропейського курсу. Ці події мали глибокий вплив на політичну стабільність та сприяли подальшим реформам.

Збройний конфлікт на Донбасі та анексія Криму Росією суттєво вплинули на політичну та економічну ситуацію в країні. Це викликало потребу в посиленні національної безпеки та оборони. Після Революції Гідності розпочалася хвиля реформ, спрямованих на покращення державного управління, децентралізацію, зміцнення правопорядку та боротьбу з корупцією. Впровадження нових антикорупційних інституцій стало важливим кроком у цьому напрямку. Пандемія мала значний вплив на економіку, охорону здоров'я та соціальне життя України. Це викликало

потребу в адаптації стратегій управління кризами та впровадження заходів підтримки для збереження економічної стабільності та здоров'я населення. Підписання та імплементація Угоди про асоціацію з Європейським Союзом сприяли поглибленню економічних та політичних зв'язків з ЄС. Це включало адаптацію законодавства, реформування економічного та правового середовища відповідно до європейських стандартів. Війна Росії проти України суттєво впливають на політичну та економічну ситуацію в Україні. Це викликало потребу в посиленні національної безпеки та оборони, зміни структури економіки та управління нею [15; 50; 154; 173; 191].

Ці всі особливості підкреслюють складність та багатогранність процесу переходу України до ринкової економіки та демократичної політичної системи у період з 1991 до 2024 року. Вони визначають специфіку ринкової трансформації в Україні та її відмінність від інших країн. Ринкова економіка в Україні формується під впливом цих чинників, і її розвиток продовжується.

Отже, український ринок має свої особливості, які впливають на його функціонування та розвиток. Мова йде також і про історичний контекст, недостатню розвиненість ринкових інституцій, економічну самостійність, трансформації у сфері політики, скасування державних замовлень, лібералізацію цін та інше. Україна пережила складний перехід від планової економіки до ринкової системи після отримання незалежності в 1991 році. Цей процес супроводжувався глибокою економічною кризою, високою інфляцією та безробіттям.

Як підтверджують численні дослідження, Україна ніколи не мала високорозвинених товарно-грошових відносин [22; 25; 32; 81; 103; 11; 168; 193; 212; 220; 233; 261; 267; 276; 277; 280; 294; 297]. Становлення ринкових інституцій відбувалося на фоні феодальних пережитків. Відсутність ефективного управління ресурсами та брак тривалого

стратегування актуалізують необхідність розгляду наукових концепцій дослідження проблематики політичного менеджменту.

Політичний менеджмент стає спробою поєднати представницькі та демократичні процеси з ефективним адміністративним управлінням в інтересах суспільства [20; 23; 25; 34; 41; 54; 61; 78; 91; 100; 105; 140; 141; 168; 169; 189; 284]. Реформи, які були спрямовані на скасування державних замовлень, демонополізацію, скорочення державних дотацій та запровадження банкрутства збиткових підприємств сповільнилися, а в окремих випадках навіть призупинено. Підвищення цін, за винятком цін на хліб, комунальні послуги та громадський транспорт, відбувається поступово. Окрім цих реформ, країна також зосередилася на наступних ключових напрямках, як відновлення та модернізація інфраструктури, зміцнення національної безпеки та оборони, підтримка бізнесу та економічного розвитку, соціальний захист населення. Військові дії призвели до значних руйнувань інфраструктури, що вимагає великих інвестицій у відновлення та модернізацію [15; 50; 154; 173; 191].

Пріоритетним завданням є забезпечення безпеки держави, що містить посилення обороноздатності та покращення військової підготовки. Важливою складовою є підтримка малого та середнього бізнесу, стимулювання інновацій та залучення іноземних інвестицій [261]. Реформи спрямовані на покращення соціального захисту громадян, включаючи підтримку переселенців, ветеранів та інших вразливих груп населення. Ці особливості визначають специфіку українського ринку та впливають на його розвиток та функціонування в умовах триваючої війни.

Разом з тим, значний вплив на розвиток ринкових відносин в Україні мають політичні рішення [21; 26; 36; 41; 50; 80; 90; 93; 113; 150; 197; 208; 257; 294]. Розглянемо ключові аспекти цього впливу. Зокрема, регулювання та законодавство - політичні рішення формують правове поле, в якому функціонують ринкові відносини. Закони та регуляції визначають правила гри для бізнесу, встановлюють податкову політику, та регулюють

конкуренцію. Економічна політика - політичні рішення щодо економічної політики, такі як фіскальні стимули та боргова політика, впливають на інвестиційний клімат та економічне зростання. Міжнародні відносини - зовнішньополітичні рішення, особливо у відносинах з ключовими торговельними партнерами та міжнародними організаціями, впливають на торгівлю, інвестиції та економічну інтеграцію.

У підсумку, політична стабільність є ключовим чинником для розвитку ринкових відносин. Політичні конфлікти та кризи можуть призвести до стагнації виробництва, зростання тіньової економіки та зниження купівельної спроможності населення. Тому, проведення реформ, таких як дерегуляція, приватизація, та реформування державних підприємств, є важливими політичними рішеннями, які формують ринкові відносини.

Отже, політичні рішення впливають на внутрішні та зовнішні ризики для суверенітету та стабільності України, що, в свою чергу, впливає на ринкові відносини. Таким чином, політичні рішення в Україні мають безпосередній та опосередкований вплив на ринкові відносини, визначаючи їхню структуру, динаміку та ефективність, що демонструє таблиця даних про основні ринкові реформи в Україні (Додаток - Таблиця 3. Основні ринкові реформи в Україні).

Політичний менеджмент в Україні зазнає впливу викликів та можливостей у контексті ринкових відносин [22; 25; 32; 81; 103; 11; 168; 193; 212; 220; 233; 261; 267; 276; 277; 280; 294; 297]. Розглянемо їх докладніше, що забезпечить розв'язання поставленого нами завдання для досягнення мети нашого дослідження.

Виклики для політичного менеджменту. Економічна нестабільність, як виклик політичному менеджменту. Україна переживає економічні труднощі, такі як низький рівень ВВП, інфляція, бюджетні дефіцити та інші фінансові проблеми. Політичний менеджмент повинен реагувати на ці виклики, розробляючи стратегії для стабілізації економіки.

Політична корупція та недостатня прозорість прийняття управлінських рішень [33; 96; 97; 174; 291]. Корупція є серйозною загрозою для розвитку ринкових відносин. Політична корупція є вершиною піраміди корупції у будь-якому суспільстві. Політичний менеджмент повинен боротися з корупцією, зміцнюючи правову систему та забезпечуючи прозорість у владі.

Нестабільність політичної ситуації [4; 11; 27; 37; 54; 64; 74; 87; 91; 92; 109; 155; 156; 187; 260; 266]. Політичні конфлікти, зміни у владі та недостатня стабільність можуть негативно впливати на ринкові відносини. Наприклад, недавні події, такі як війна на сході України та анексія Криму, мають великий вплив на економіку та бізнес-середовище.

Соціальні проблеми [22; 25; 32; 81; 103; 11; 168; 193; 212; 220; 233; 261; 267; 276; 277; 280; 294; 297]. Високий рівень бідності, безробіття та низька купівельна спроможність населення створюють виклики для політичного менеджменту. Розв'язання цих проблем вимагає ефективних політичних рішень.

У той же час відкриваються також і можливості для політичного менеджменту ринкових відносин в контексті еволюції ринкових відносин в Україні. Політичний менеджмент може сприяти проведенню реформ, таких як дерегуляція, приватизація та реформування державних підприємств. Ці реформи можуть покращити бізнес-середовище та залучити інвестиції. Далі - це можливості міжнародної співпраці. Україна може співпрацювати з іншими країнами та міжнародними організаціями для підтримки розвитку ринкових відносин. Наприклад, укладання торгових угод та співпраця з Європейським союзом можуть сприяти економічному зростанню. Створення сприятливого бізнес-середовища. Політичний менеджмент може сприяти створенню сприятливого бізнесу.

Отже, Україна, як і багато інших країн, зазнає тиску з боку викликів, а також відкриває можливості взаємодії політичного менеджменту та ринкових відносин. Розглянемо деякі приклади успішної взаємодії, щоб

підтвердити наші описи процесів в сфері політичного менеджменту ринкових відносин в Україні в контексті їхньої еволюції.

Україна впроваджує реформи в енергетичному секторі, зокрема, роздержавлення та лібералізацію ринку електроенергії. Вони сприяють залученню інвестицій та покращенню конкурентоспроможності. Політичний менеджмент ринкових відносин в Україні сприяє створенню сприятливого бізнес-середовища для малих та середніх підприємств. Вона потребує спрощення податкової системи, зменшення бюрократії та підтримку інновацій. У цьому зв'язку Україна підписала торговельні угоди з Європейським союзом та іншими країнами. Вони відкривають нові можливості для експорту та імпорту, сприяє розвитку підприємництва та залученню інвестицій. Політичний менеджмент сприяє розвитку інфраструктури, такої як дороги, залізниці, порти та аеропорти. Розвиток інфраструктури покращує умови для бізнесу та залучає інвестиції, про що свідчать статистичні дані інвестування в Україну за останні 5 років. Україна впроваджує антикорупційні реформи, зокрема, створення Національного антикорупційного бюро та Спеціалізованого антикорупційного суду. Вони сприяють покращенню бізнес-клімату та забезпечує чесну конкуренцію.

Отже, ці приклади демонструють, як політичний менеджмент може сприяти розвитку ринкових відносин в Україні. Ефективні стратегії політичного менеджменту для стимулювання ринкових відносин в Україні можуть включати такі підходи, як розробка та впровадження комплексних реформ, політичний маркетинг, стимулювання інновацій та підтримка підприємництва, антикорупційні заходи, міжнародна інтеграція, розвиток людського капіталу, що так необхідно в умовах повоєнної відбудови України. Розробка та впровадження комплексних реформ передбачає реформування ключових секторів економіки, таких як енергетика, аграрний сектор, інфраструктура, що сприятиме залученню інвестицій та підвищенню конкурентоспроможності. Використання інструментів

політичного маркетингу для аналізу потреб виборців та розробки політик, мають відповідати цим потребам, формувати позитивний імідж України на міжнародній арені. Створення сприятливих умов для розвитку інновацій та підтримка малих та середніх підприємств має включати податкові пільги, гранти, кредити та інші фінансові інструменти, впровадження ефективних антикорупційних заходів для покращення бізнес-клімату та забезпечення чесної конкуренції [6; 181; 205; 259]. Щоб активізувати зовнішньополітичну діяльність для інтеграції в європейські та світові економічні структури, необхідно підписати торговельні угоди та розвивати співпрацю з міжнародними організаціями. Інвестувати в освіту та професійний розвиток, щоб підвищити кваліфікацію робочої сили та забезпечити економіку висококваліфікованими працівниками [22; 25; 32; 81; 103; 11; 168; 193; 212; 220; 233; 261; 267; 276; 277; 280; 294; 297]. Ці стратегії можуть бути адаптовані та впроваджені відповідно до специфіки українського ринку та поточних економічних умов, щоб стимулювати розвиток ринкових відносин та підвищити загальний рівень добробуту в країні.

Україна, як і інші постсоціалістичні країни, здійснює перехід від адміністративно-командної економічної системи до ринково-демократичної. Цей перехід є об'єктивно зумовленим і має низку характерних особливостей. Зокрема, реформування відносин власності [22; 25; 32; 212; 220; 233; 261]. Головним напрямком ринкової трансформації вітчизняної економіки було реформування відносин власності. Це включало роздержавлення власності та приватизацію значної її частини. Створення різноманітних форм власності сприяло розвитку багатоманітних форм господарської діяльності та формуванню конкурентного ринкового середовища.

Також, це глибоко вкорінена адміністративно-командна система. Як відзначається багатьма дослідженнями, Україна мала глибше вкорінену адміністративно-командну систему господарювання, ніж більшість країн

Східної Європи [33; 96; 97; 174; 291]. Міністерства і відомства визначали, що і скільки підприємствам виробляти, а також розпоряджалися виробленою продукцією та одержаним прибутком. Тепер у вітчизняній економіці мають утвердитися властиві ринку горизонтальні прямі економічні зв'язки, система самостійних виробників, які працюють на ринок, на задоволення потреб реальних споживачів.

Україна отримала у спадок від Радянського Союзу частину його народногосподарського комплексу, яка відображала спеціалізацію на важкій промисловості, видобувних галузях та військово-промисловому комплексі [129; 152; 290]. Це створило виклики для розвитку ринкових відносин, але також має потенціал для подальшого розвитку.

Щоб подолати ці перешкоди, важливо продовжувати реформи, сприяти розвитку приватного сектору, покращувати бізнес-клімат та забезпечувати правовий захист власності. Також важливо залучати зарубіжний досвід та використовувати його для побудови ефективної ринкової економіки.

Макроекономічні та мікроекономічні індикатори відіграють ключову роль у відображенні стану ринкових відносин в Україні, що характеризує наведена в таблиці про динаміку економічних показників в Україні інформація, як видно у таблиці (Додаток - Таблиця 5. Динаміка економічних показників в Україні [220; 233]).

Макроекономічні та мікроекономічні індикатори тісно пов'язані з політичним менеджментом ринкових відносин в Україні, оскільки вони відображають загальний стан економіки та ефективність управлінських рішень. Політичний менеджмент відіграє ключову роль у створенні сприятливих умов для розвитку ринкових відносин, забезпечуючи стабільність та ефективність економічних процесів. Політичні рішення щодо інвестицій, податкової політики та державних витрат безпосередньо впливають на ВВП. Політичний менеджмент, зокрема монетарна та фіскальна політика, впливає на контроль інфляції. Політичні заходи щодо

стимулювання зайнятості та підтримки бізнесу впливають на рівень безробіття. Політичні рішення щодо регулювання ринків, підтримки конкуренції та захисту прав споживачів впливають на ці процеси. Політичний менеджмент може впливати на ціни через податкову політику, субсидії та регулювання [81; 261].

Для аналізу стану ринкових відносин в Україні, важливо враховувати як макро-, так і мікро-економічні індикатори, оскільки вони разом надають повну картину економічної активності та ринкового середовища. Політики та економісти використовують ці індикатори для розробки стратегій, які сприяють зростанню та стабілізації економіки. Економічні індикатори надають повну картину економічної активності та ринкового середовища в Україні. Це дозволяє аналізувати стан ринкових відносин та розробляти стратегії, які сприяють зростанню та стабілізації економіки.

Перспективи розвитку ринкових відносин в Україні в контексті глобалізації та євроінтеграції є багатограними та обнадійливими. Україна має чітко визначену стратегію євроінтеграції, яка підкріплена набуттям членства в СОТ у 2008 році та підписанням Угоди про асоціацію з ЄС. Це відкриває шлях до гармонізації законодавства з європейськими стандартами, покращення торговельних відносин та залучення інвестицій. Глобалізація сприяє взаємодії та інтеграції України в світову економіку. Вона може принести позитивні зміни, такі як розширення ринків для українських товарів, доступ до новітніх технологій та підвищення конкурентоспроможності. Реформи в судовій, правоохоронній та економічній системах є необхідними для підвищення ефективності процесів євроінтеграції. Це також містить адаптацію до нових викликів, таких як технологічні інновації та складна внутрішньополітична ситуація. Європейська інтеграція відкриває можливості для модернізації економіки, залучення іноземних інвестицій, підвищення рівня життя та добробуту населення. Вона також сприяє вільному руху кваліфікованої робочої сили, товарів, послуг та чинників виробництва. Перспектива запровадження

"промислового безвізу" для України може створити нові можливості для обміну у високорозвинених технологічних галузях та підготовки фахівців для нових професій економіки майбутнього. Україна має потенціал для розвитку ринкових відносин в умовах глобалізації та євроінтеграції, але для цього необхідно подолати внутрішні та зовнішні виклики, такі як російська агресія, наслідки пандемії COVID-19, та інші глобальні зміни.

Отже, підсумуємо щодо результатів дослідження специфіки ринкових відносин в Україні у контексті політичного менеджменту ринкових відносин в Україні. Нами розглянуто особливості ринкової трансформації в Україні, перехід від адміністративно-командної системи до ринково-демократичної, а також вплив адміністративно-командної системи на формування ринкових відносин. Важливими чинниками є реформування відносин власності, роздержавлення власності, приватизація, а також розвиток багатоманітних форм господарської діяльності та конкурентного ринкового середовища. Ці процеси вимагають ефективного політичного менеджменту ринкових відносин в Україні, адаптації до нових викликів та сприяють розвитку ринкових відносин в Україні.

1.3. Вплив міжнародних нормативів на розвиток політичного менеджменту ринкових відносин в Україні

У сучасному світі міжнародні нормативи відіграють ключову роль у формуванні політичного та економічного ландшафту країн [22; 25; 168; 193; 297]. Для України, країни, що перебуває на шляху інтеграції до світової спільноти та прагне до розвитку демократичного суспільства та ринкової економіки, адаптація до міжнародних стандартів є невід'ємною частиною внутрішньої та зовнішньої політики.

Міжнародні нормативи, такі як правила Світової організації торгівлі (СОТ), стандарти Європейського Союзу, та інші глобальні директиви, встановлюють рамки, в яких країни повинні вести свою торгівлю та економічну діяльність. Україна, будучи частиною цих міжнародних угод,

зобов'язана приводити своє законодавство та управлінські практики у відповідність з вимогами цих нормативів. Це, в свою чергу, впливає на політичний менеджмент, оскільки вимагає від політичних лідерів та управлінців гнучкості, прозорості та відповідальності перед міжнародними партнерами та суспільством.

Також, вплив міжнародних нормативів на ринкові відносини в Україні є значним. Вони визначають умови для іноземних інвестицій, стандарти якості продукції, правила конкуренції, що сприяє створенню сприятливого інвестиційного клімату та підвищенню конкурентоспроможності українських товарів та послуг на світовому ринку.

Аналіз впливу міжнародних нормативів на розвиток політичного менеджменту ринкових відносин в Україні має на меті дослідити роль глобальних стандартів та міжнародного досвіду у формуванні ефективного політичного менеджменту в Україні. Потрібно розглянути, як міжнародні нормативи та рекомендації впливають на розвиток ринкових відносин та політичних процесів в Україні, а також як адаптація цих стандартів може сприяти підвищенню ефективності державного управління.

Особлива увага приділяється аналізу міжнародного досвіду в сфері політичного менеджменту та його застосуванню в українських умовах. Це дозволить виявити найкращі практики та інноваційні підходи, які можуть бути інтегровані в національну політику для забезпечення стабільного економічного розвитку та підвищення конкурентоспроможності країни на глобальному ринку.

Таким чином, сформульовані для цього дослідження завдання визначають можливості подальшого дослідження, спрямованого на розуміння впливу міжнародних нормативів на національні політичні та економічні процеси, що є необхідним для формування ефективних стратегій державного управління в умовах глобалізації. А саме, мається на меті дослідити ці аспекти, використовуючи актуальні дані та аналітичні

матеріали [1-14; 74; 139; 245], щоб надати всебічний огляд впливу міжнародних нормативів на розвиток України в контексті політичного менеджменту ринкових відносин в Україні.

Насамперед, зазначимо, що міжнародні нормативи впливають на політичний менеджмент в Україні, встановлюючи стандарти та вимоги, які впливають на діяльність політичних лідерів, партій та урядових органів. Деякі з найбільш важливих міжнародних нормативів, які мають вплив на політичний менеджмент в Україні, це Європейська конвенція з прав людини (ЄКПЛ), Асоціаційна угода між Україною та Європейським Союзом, Стандарти Світової Організації Торгівлі (СОТ), Міжнародні зобов'язання перед Міжнародним валютним фондом (МВФ). Охарактеризуємо їхній зміст щодо України [6; 10; 11; 72; 84; 100; 176; 181; 205; 229; 234; 242; 243; 259].

Європейська конвенція з прав людини (ЄКПЛ). Ця конвенція встановлює основні права та свободи, які повинні бути захищені в кожній демократичній країні. Україна є стороною ЄКПЛ, і це вимагає від українських політичних лідерів дотримуватися стандартів щодо прав людини, свободи слова та справедливого судочинства.

Асоціаційна угода між Україною та Європейським Союзом. Ця угода встановлює правила для економічної співпраці між Україною та ЄС. Вона містить в собі реформи в сфері антикорупційної політики, судової системи, економічних стандартів та прав людини. Ці вимоги впливають на політичний менеджмент, оскільки вимагають від українських лідерів впроваджувати реформи, що сприяють розвитку демократії та ринкової економіки.

Стандарти Світової Організації Торгівлі (СОТ) [6; 10; 11; 72; 84; 100; 176; 259]. Україна є членом СОТ, і це вимагає від неї дотримуватися правил щодо міжнародної торгівлі, включаючи стандарти якості продукції, правила конкуренції та інші аспекти, які впливають на економічний розвиток та політичний менеджмент. Міжнародні зобов'язання перед

Міжнародним валютним фондом (МВФ). Україна отримує фінансову підтримку від МВФ, і це вимагає від неї впроваджувати економічні реформи, що впливають на політичний менеджмент та фінансову стабільність. Міжнародні нормативи визначають контекст для політичного менеджменту ринкових відносин в Україні, сприяючи розвитку демократії, прав людини та економічних відносин. Глобальні стандарти мають значний вплив на формування ринкових відносин в Україні, оскільки вони визначають правила та умови, за якими країна веде міжнародну торгівлю та здійснює економічну інтеграцію.

Наведемо деякі ключові аспекти цього впливу. Зокрема, економічна інтеграція. Глобальні стандарти сприяють інтеграції України в світову економіку, встановлюючи умови для міжнародної торгівлі та інвестицій. Це містить в собі відповідність до стандартів якості, вимоги до продукції та послуг, що дозволяє Україні ефективніше конкурувати на глобальних ринках. Україна зазнає викликів, пов'язаних з глобалізацією, таких як збільшення розриву в рівнях економічного розвитку порівняно з розвиненими країнами, зростання бідності та безробіття, техногенне перевантаження і деградація довкілля. Регулювання міжнародних економічних відносин [25; 39; 48; 50; 54; 229; 244]. Глобальні стандарти впливають на політичні зміни в торговельних угодах, тарифах, регуляторному середовищі та геополітиці, що може суттєво вплинути на ринкові відносини в Україні. Йдеться також і про соціально-економічні наслідки [25; 39; 48; 50; 54; 229; 244]. Глобалізація та відповідність до глобальних стандартів можуть мати різноманітні соціально-економічні наслідки, включаючи зміни в структурі робочої сили, трудову міграцію та вплив на внутрішній ринок. Наразі Україна активно працює над впровадженням стандартів Європейського Союзу, що впливає на формування ринкових відносин, створюючи умови для збільшення обсягів торгівлі та інвестицій з країнами ЄС [176; 181; 205; 229]. Враховуючи ці чинники, Україна має адаптуватися до глобальних стандартів, щоб

покращити свою економічну конкурентоспроможність та забезпечити сталий розвиток ринкових відносин.

Крім того, маємо проаналізувати ключові міжнародні угоди та конвенції, які мають важливе значення для розвитку політичного менеджменту в Україні. Зупинемося ще раз на Угоді про асоціацію у цьому контексті. Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом є фундаментальною для політичних та економічних реформ в Україні, встановлюючи рамки для політичної асоціації та економічної інтеграції з ЄС. Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом є ключовим документом, що визначає напрямки політичних та економічних реформ в Україні. Вона встановлює рамки для політичної асоціації та економічної інтеграції з ЄС, сприяючи впровадженню європейських стандартів у різних сферах життя [181; 205; 229; 234]. Угода охоплює такі важливі аспекти, як верховенство права, боротьба з корупцією, захист прав людини та розвиток ринкової економіки. Вона також передбачає створення поглибленої та всеосяжної зони вільної торгівлі, що відкриває нові можливості для українського бізнесу. Таким чином, Угода про асоціацію є фундаментом для стабільного розвитку та інтеграції України в європейське співтовариство.

Наведена нами таблиця про SWOT-аналіз розглядає вплив міжнародних нормативів на розвиток політичного менеджменту ринкових відносин в Україні (Таблиця 9. SWOT-аналіз. Вплив міжнародних нормативів на розвиток політичного менеджменту та ринкових відносин в Україні).

Український парламент здійснює ратифікацію міжнародних договорів. Україна інтегрує міжнародні нормативи у свою політику та законодавство через низку механізмів, процесів. Після підписання міжнародних угод, Україна ратифікує їх у Верховній Раді України, що надає цим документам статус національного законодавства.

Також Україна гармонізує законодавство. Аналіз змін та впливи цих змін постійно досліджуються науковою спільнотою [6; 10; 11; 72; 84; 100; 176; 181; 205; 229; 234; 242; 243; 259]. Україна приводить свої закони у відповідність з міжнародними стандартами, особливо у контексті євроінтеграції, адаптуючи внутрішнє законодавство до норм ЄС. Відбувається співпраця з міжнародними організаціями. Україна активно співпрацює з міжнародними організаціями, такими як ЄС, ООН, Рада Європи, для впровадження міжнародних стандартів у національну правову систему. Уряд імплементує рішення парламенту та проводить внутрішні реформи. Україна проводить внутрішні реформи, щоб забезпечити ефективне впровадження міжнародних норм, зокрема у сферах правосуддя, антикорупції та захисту прав людини [6; 10; 11; 72; 84; 100; 176; 181; 205; 229; 234; 242; 243; 259]. Формується нова юридична практика. Суди України застосовують міжнародні норми у своїй практиці, що сприяє інтеграції міжнародних стандартів у національну юридичну систему. Усі ці заходи демонструють зобов'язання України до інтеграції міжнародних нормативів, що є ключовим аспектом її політичного та економічного розвитку.

Разом з тим, варто відзначити, що адаптація міжнародних стандартів до українського контексту супроводжується низкою викликів. Зокрема, нормативно-правова гармонізація відбувається повільно. Узгодження вітчизняного законодавства з міжнародними нормами вимагає значних зусиль для перегляду та зміни існуючих законів, що може бути тривалим процесом. Інституційні зміни відбуваються повільно. Упровадження міжнародних стандартів часто вимагає реформування державних інституцій, що може включати адміністративні реформи та зміни в структурі управління. Є конфлікт інтересів [272; 291; 297]. Потрібно забезпечити, щоб процес адаптації не був ускладнений через конфлікт інтересів на державній службі та в органах місцевого самоврядування. Соціально-економічні виклики збурюють суспільство. Адаптація до

міжнародних стандартів може викликати соціальні зміни, включаючи зміни в структурі робочої сили та трудову міграцію. Впровадження міжнародних стандартів може вимагати значних фінансових ресурсів, які в Україні є обмеженими. Суспільство часто нерозуміючи чинить опір змінам. Часто може виникати опір з боку тих, хто вважає, що міжнародні стандарти не відповідають національним інтересам або традиціям. Отже, є суттєва потреба в сучасній освіті та підвищенні кваліфікації. Для ефективної імплементації міжнародних стандартів необхідно забезпечити відповідний рівень знань та навичок серед фахівців. Ці виклики вимагають комплексного підходу та співпраці між урядом, приватним сектором, громадськістю та міжнародними партнерами для успішної адаптації та впровадження міжнародних стандартів в Україні.

Проте, Україні варто глибше вивчати досвід європейських та інших країн. Країни, які можуть слугувати прикладом ефективного впровадження міжнародних нормативів у політичний менеджмент ринкових відносин, це ті, що мають стабільні демократичні інституції та високий рівень прозорості та підзвітності уряду. Серед таких країн є Німеччина. Вона відома своїм ефективним управлінням та сильними інституціями. Німеччина є прикладом країни, яка успішно інтегрувала міжнародні стандарти, особливо у сферах економічного регулювання та захисту прав людини. Це також інші країни Північної Європи. Країни, такі як Данія, Швеція та Норвегія. Вони часто високо оцінюються за їхній політичний менеджмент, який містить сильні соціальні захисти, прозорість уряду та активне залучення громадянського суспільства. Крім того, це країни Азії та Сходу. Наприклад, Сінгапур. Хоча Сінгапур має більш авторитарну форму управління, ця країна визнана за ефективно впровадження міжнародних бізнес-стандартів та антикорупційних заходів. Ці країни демонструють, що ефективно впровадження міжнародних нормативів вимагає не лише політичної волі, але й розвинутих інституційних механізмів, які можуть підтримувати та виконувати ці стандарти на практиці. Нами наведено

таблицю про країни, які ефективно впроваджують міжнародні нормативи у політичний менеджмент, зокрема, за критеріями прозорості (Transparency International), демократії (The Economist Intelligence Unit), корупції (Corruption Perceptions Index), соціального захисту (Додаток - Таблиця 10. Приклади країн, які впроваджують міжнародні нормативи в політичний менеджмент ринкових відносин).

У сфері політичного менеджменту ринкових відносин Україна співпрацює з різними міжнародними організаціями та інституціями. Європейська комісія (ЄК) сприяє реформам в Україні, включаючи підтримку політичного менеджменту [6; 10; 11; 72; 84; 100; 176; 181; 205; 229; 234; 242; 243; 259]. Це містить надання фінансової допомоги, експертну підтримку та спільні проекти. Організація з безпеки і співробітництва в Європі (ОБСЄ) сприяє демократичному розвитку та підтримці політичного менеджменту в Україні через спостереження за виборами, розвиток місцевого самоврядування та інші ініціативи. Рада Європи допомагає реформам в Україні, включаючи підтримку політичного менеджменту, правової системи та захисту прав людини. Міжнародний фонд "Відродження" сприяє розвитку демократії, включаючи підтримку політичного менеджменту в Україні. Ці організації спільно працюють з Україною, надаючи консультації, фінансову допомогу та експертну підтримку для покращення політичного менеджменту та демократичних процесів.

Отже, дотримання міжнародних нормативів відкриває для України низку перспектив, які можуть сприяти її політичному, економічному та соціальному розвитку. На першому місці - поліпшення міжнародного іміджу. Виконання міжнародних зобов'язань підвищує довіру до України на міжнародній арені, що може залучити інвестиції та покращити відносини з іншими країнами. Це відкриває нові економічні можливості. Дотримання міжнародних торговельних стандартів та угод відкриває нові ринки для українських товарів та послуг, сприяючи економічному

зростанню. Інтеграція в європейські та глобальні структури забезпечується шляхом виконання міжнародних норм. Це дійсно може прискорити процес інтеграції України в Європейський Союз та інші міжнародні організації. Наслідком може бути безпека та стабільність [15; 50; 154; 173; 191]. Дотримання міжнародних нормативів у сфері безпеки може зміцнити обороноздатність України та сприяти стабільності в регіоні. Впровадження міжнародних стандартів у сфері прав людини та основних свобод може покращити якість життя громадян України. Ці перспективи можуть сприяти створенню більш прозорого, відкритого та ефективного управління, що в кінцевому підсумку призведе до підвищення добробуту українського народу та зміцнення суверенітету країни на міжнародній арені.

Існують різні моделі політичного менеджменту, які можуть бути адаптовані в Україні з урахуванням міжнародного досвіду. Усі ці моделі можуть бути адаптовані в Україні з урахуванням міжнародного досвіду та сприяти покращенню політичного менеджменту ринкових відносин в країні. Наведемо більше характеристик цих моделей у таблиці про їхні елементи та характеристики зв'язків між їхніми елементами (Додаток - Таблиця 11. Теоретичні моделі політичного менеджменту ринкових відносин в Україні).

Для забезпечення відповідності українського політичного менеджменту ринкових відносин міжнародним стандартам можуть бути використані певні стратегії та інструменти, які вже подекуди досліджуються в українському науковому просторі, зокрема, мова йде про реформування законодавства, інституційне зміцнення, міжнародне співробітництво, розвиток та впровадження освітніх програм, політичний маркетинг [32; 44]. На нашу думку, ці стратегії та інструменти можуть допомогти Україні ефективно адаптувати міжнародні нормативи та підвищити якість політичного менеджменту в країні.

Аналіз впливу міжнародних нормативів на політичний менеджмент та ринкові відносини в Україні виявив, що ці нормативи відіграють ключову роль у формуванні внутрішньої та зовнішньої політики країни. Вони сприяють інтеграції України в глобальні економічні та політичні процеси, встановлюючи стандарти для торгівлі, інвестицій, прав людини та демократичного управління.

Міжнародні нормативи, такі як умови СОТ, стандарти ЄС, та зобов'язання перед МВФ, вимагають від України проведення реформ, які можуть покращити ефективність політичного менеджменту та забезпечити створення сприятливого інвестиційного клімату. Це, в свою чергу, може сприяти зростанню економіки та підвищенню добробуту населення.

Проте, адаптація до міжнародних стандартів також ставить перед Україною певні виклики, зокрема необхідність гармонізації законодавства, реформування інституцій, забезпечення фінансування та подолання опору змінам. Важливим є також залучення громадськості до процесу реформ та підвищення обізнаності про міжнародні нормативи.

Україна має значний потенціал для використання міжнародних нормативів як інструменту для розвитку та модернізації політичного менеджменту та ринкових відносин. За умови ефективної імплементації цих стандартів, країна може досягти сталого розвитку, зміцнити свою міжнародну позицію та покращити якість життя своїх громадян.

Висновки до розділу 1.

У цьому розділі було розглянуто теоретико-методологічні основи дослідження політичного менеджменту ринкових відносин в Україні. Аналіз концепцій, теорій та методологій, які вплинули на виникнення та формування політичного менеджменту, дозволив виявити ключові підходи та їхню релевантність в українських умовах.

1. У формотворчому періоді політичного менеджменту впливовими є концепції класичного менеджменту, а також загальна теорія політичного менеджменту. Було проаналізовано різні концепції та теорії, такі як теорія груп, теорія еліт, інституційний підхід, політичний маркетинг, теорія публічного вибору, раціональний вибір, плюралізм, інституціоналізм та мережевий підхід. Кожен з цих підходів має свої переваги та обмеження, що впливають на їхню ефективність у різних контекстах. Важливо враховувати історичні, культурні та соціальні особливості України при застосуванні цих теорій.

2. Політичний менеджмент в Україні в контексті еволюції ринкових відносин має свої особливості. Аналіз особливостей українського ринку показав, що ринкові відносини в Україні мають свої унікальні характеристики, які впливають на їхню взаємодію з політичним менеджментом. Основними чинниками, які визначають специфіку ринкових відносин, є історичний розвиток економіки, рівень інституційної спроможності політичної системи, політична стабільність та соціально-економічні умови. Політичні рішення мають значний вплив на розвиток ринкових відносин, визначаючи напрямки економічної політики, регулювання ринку та підтримку підприємництва.

3. Дослідження ролі глобальних стандартів та міжнародного досвіду у формуванні ефективного політичного менеджменту показало, що міжнародні нормативи мають значний вплив на розвиток ринкових відносин та політичних процесів в Україні. Адаптація міжнародних стандартів дозволяє підвищити ефективність державного управління, забезпечити прозорість та підзвітність політичних рішень, а також сприяти інтеграції України у світову економіку. Важливо враховувати специфіку українських умов при адаптації цих стандартів, щоб забезпечити їхню ефективність та релевантність.

Таким чином, дослідження підтвердило важливість комплексного підходу до політичного менеджменту ринкових відносин в Україні, що

містить аналіз теоретичних засад, врахування національних особливостей та адаптацію міжнародних стандартів. Це дозволить забезпечити ефективне управління ринковими процесами та сприяти сталому економічному розвитку країни.

РОЗДІЛ 2. СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОЛІТИЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ РИНКОВИХ ВІДНОСИН В УКРАЇНІ

2.1. Сучасні стратегії політичного менеджменту в контексті українських ринкових реалій

Політичний менеджмент в сучасній Україні є складним і багатогранним явищем. Зазначимо, що для розуміння його сутності, спершу нами більш детально розглянуто дві базові категорії, а саме, "менеджмент" та "політика".

В академічній літературі існує безліч визначень терміну "менеджмент" [29; 35; 39; 75; 78; 102; 11; 129; 152; 162; 199; 204; 227; 236; 290]. Західні вчені пропонують такі інтерпретації, як менеджмент - це процес планування, організації, мотивації та контролю, необхідний для досягнення організаційних цілей. Основна мета - успіх організації, що містить виживання, результативність, ефективність і продуктивність (Mescon, Michael H., Albert, Michael, and Khedouri, Franklin. Management. An Introduction) [152; 162]. Менеджмент розглядається як особливий вид діяльності, що перетворює неорганізовану групу на ефективну, цілеспрямовану та продуктивну (Drucker, Peter F. The Practice of Management) [129; 152; 162; 290]. Також, менеджмент - це досягнення організаційних цілей через ефективне планування, організацію, керівництво та контроль організаційних ресурсів (Daft, Richard L. Management) [129; 152; 162; 236; 290]. Менеджмент - це соціальний та технічний процес, який використовує ресурси, впливає на дії людей та сприяє змінам для досягнення організаційних цілей [29; 129; 152; 162; 199; 204; 290]. Менеджмент - це процес планування, організації, мотивації та контролю для координації людських і матеріальних ресурсів, необхідних для ефективного виконання завдань. Менеджмент - це інтеграційний процес, за допомогою якого уповноважені особи формують, зміцнюють та керують організаціями, визначаючи та досягаючи цілей. Менеджмент - це

координація людських та інших ресурсів для вирішення поставлених завдань (Duncan, W. Jack. Management. Concepts and Practices) [227; 236; 290].

Оксфордський словник англійської мови пропонує чотири визначення менеджменту [262]. Як спосіб спілкування з людьми, влада та мистецтво управління, особливі адміністративні навички, орган управління або адміністративна одиниця.

У функціональному відношенні менеджмент визначається як процес, за допомогою якого група людей спрямовує свої дії до спільної мети, реалізує функції керівництва та охоплює три основні ролі керівника: міжособистісні, інформаційні та прийняття рішень (Mintzberg, Henry. The Nature of Managerial Work) [252; 262].

Таким чином, в західній літературі існує п'ять основних значень терміну "менеджмент". Менеджмент як набір функцій управління, які містять постановку цілей, прийняття рішень та контроль, менеджмент як орган управління, що реалізує ці функції, менеджмент як спільнота професіоналів, менеджмент як сукупність концепцій та навчань, менеджмент як соціальний інститут, що задовольняє потреби певної частини населення.

Менеджмент можна визначити як управлінську діяльність, спрямовану на досягнення організаційних цілей шляхом планування, організації, мотивації та контролю ресурсів. У цьому зв'язку, найбільш стислим визначенням може бути твердження С. Паркінсона, що менеджмент означає вміння досягати результатів через роботу інших людей [262, с. 67].

Зазначимо, що у підходах до менеджменту виокремлюють школи наукового управління (школи наукового управління, адміністративного управління, людських стосунків і поведінкових наук, кількісних методів), процесний підхід (процесний підхід, де менеджмент визначається як безперервна серія управлінських функцій), системний підхід (системний

підхід, де організація розглядається як сукупність взаємопов'язаних елементів), ситуаційний підхід (ситуаційний підхід, де вибираються методи управління відповідно до конкретних ситуацій). Основні ідеї представників цих напрямків у менеджменті вивчаються і до цього часу мають вплив, тому у нашому контексті політичного менеджменту ринкових відносин в Україні також важливі ці ідеї.

Менеджмент ми розуміємо як науку та практику, що займається ефективним управлінням людськими, фінансовими, матеріальними та інформаційними ресурсами організацій для досягнення їхніх цілей. Він містить планування, організацію, мотивацію, контроль та керівництво персоналом, а також стратегію та тактику управління, що сприяють оптимізації виробничих процесів, інноваційному розвитку та підвищенню конкурентоспроможності організації. Наукове дослідження менеджменту охоплює різні підходи та теорії, такі як поведінкові науки, системний підхід, ситуаційний підхід, кількісні методи та інші (автори: Фредерік В. Тейлор, Анрі Файоль, Елтон Мейо, Дуглас МакГрегор, Джордж Дантциг, Гарольд Кунц і Сіріл О'Доннелл) [262].

Політика, це мистецтво управління державою, суспільством та різними суспільними групами. Вона пов'язана з прийняттям відповідальних рішень, боротьбою за державну владу та формуванням відносин між ними. Політика, на нашу думку, є мистецтвом і наукою управління різними суспільними групами, державою, народом з метою здобуття або утримання державної влади, розробки та реалізації суспільно важливих рішень. Вона охоплює процеси прийняття рішень, встановлення порядку денного, розподіл ресурсів, вирішення конфліктів та забезпечення стабільності. Політика містить взаємодію між державними установами, політичними партіями, громадськими організаціями та громадянами, а також міжнародні відносини. Наукове дослідження політики аналізує політичні системи, інститути, ідеології, поведінку виборців, а також вплив економічних, соціальних та культурних чинників на політичні процеси

(автори: Вільфредо Парето, Гаetano Моска, Дуглас Норт, Пол Пірсон) [262].

Разом з тим, політичний менеджмент має свої особливості. Політичний менеджмент об'єднує ці дві ключові категорії. Він визначається як мистецтво ефективного управління людськими ресурсами, спрямоване на прийняття відповідальних рішень у галузі взаємовідносин між різними суспільними групами, державою та народом. Його метою є здобуття або утримання державної влади [252; 262].

Україна, як країна зі складною політичною ситуацією, потребує ретельного аналізу та розвитку стратегій політичного менеджменту, які враховуватимуть ринкові реалії та сприятимуть стабільності та розвитку країни. Організації, аналітичні центри та державні установи, які аналізують стратегії політичного розвитку України за останні 30 років, це, зокрема, Центр Разумкова, Національний Інститут стратегічних досліджень при Президентові України, Фонд "Демократичні ініціативи" імені Ілька Кучеріва, Інститут європейської політики, Центр економічних досліджень та консультацій, Think Twice UA, та інші [1-14; 74; 139; 245].

Один з провідних аналітичних центрів в Україні, Центр Разумкова, який займається дослідженнями в галузі політики, економіки та соціальних питань [1-14]. У своїх дослідженнях Центр Разумкова аналізує сучасний стан та основні тенденції суспільно-політичного розвитку України. Вони зазначають, що політичний режим в Україні традиційно будується навколо фігури Президента, що впливає на стабільність та ефективність державних інституцій. Ці дослідження допомагають краще зрозуміти політичний розвиток України та виклики, які постають перед нею.

Фонд "Демократичні ініціативи" імені Ілька Кучеріва - аналітичний центр, який проводить дослідження громадської думки та аналізує політичні процеси в Україні. Фонд проводить дослідження громадської думки та аналізує політичні процеси в Україні. Вони підкреслюють

важливість соціальних відносин та задоволення громадян у підвищенні ефективності політичних рішень.

Інститут європейської політики - німецька організація, яка працює в сфері європейської інтеграції та співпрацює з українськими аналітичними центрами. Інститут співпрацює з українськими аналітичними центрами та аналізує вплив європейської інтеграції на політичний розвиток України. Вони зазначають, що європейська інтеграція сприяє зміцненню демократичних інституцій та підвищенню рівня політичної культури.

Think Twice UA - платформа, яка об'єднує аналітичні центри та експертів для обговорення та аналізу політичних процесів в Україні. Платформа об'єднує аналітичні центри та експертів для обговорення та аналізу політичних процесів в Україні. Вони аналізують кризи політичного розвитку, такі як криза ідентичності, криза легітимності та криза розподілу, що впливають на стабільність політичної системи [1-14].

Організації з досліджень політики та аналітичні центри відіграють важливу роль у формуванні та аналізі стратегій політичного розвитку України. Вони надають глибокий аналіз політичних процесів, економічних тенденцій та соціальних змін, що дозволяє приймати обґрунтовані рішення на основі наукових даних. Багато аналітичних центрів є незалежними від уряду та політичних партій, що дозволяє їм надавати об'єктивні та неупереджені оцінки політичних ситуацій та пропозиції щодо реформ. Вони розробляють нові методи та підходи до вирішення політичних проблем, що сприяє впровадженню інновацій у державне управління та політичний менеджмент. Аналітичні центри часто беруть участь у розробці та впровадженні реформ, надаючи експертні рекомендації та оцінюючи їхній вплив на суспільство. Вони також проводять тренінги, семінари та конференції, що сприяє підвищенню кваліфікації державних службовців та політичних лідерів. Аналітичні центри допомагають формувати громадську думку, надаючи інформацію та аналіз, що сприяє підвищенню обізнаності громадян про політичні процеси та їхню участь у прийнятті

рішень. Завдяки цим чинникам, організації з досліджень політики та аналітичні центри є важливими гравцями у формуванні та аналізі стратегій політичного розвитку України.

Щоб виявити які стратегії в політичному менеджменті найчастіше застосовуються політичними суб'єктами в Україні в умовах ринкових відносин нами складено перелік таких стратегій на основі власних досліджень діяльності політичних партій, зокрема, їхніх програмних документів, їхньої діяльності під час виборів до законодавчого органу України (2002, 2006, 2007, 2012, 2014, 2019 роки) та у міжвиборчий період з 2002 до 2023 років [4; 28; 47; 67; 85; 134; 138; 146; 148; 187; 213; 217; 239; 247; 256]. На цій основі власних досліджень нами складено перелік основних умовних стратегій політичного менеджменту, які застосовувалися політичними партіями та іншими окремими суб'єктами політичної діяльності у вказаний період.

На інфографіці наведемо список з двадцяти стратегій політичного менеджменту, які можуть застосовуватися політичними партіями в різних країнах (Додаток - Інфографіка 1. 20 основних стратегій політичного менеджменту у період 2000 - 2023 років в Україні). Ці стратегії допомагають політичним партіям ефективно управляти своєю діяльністю, залучати підтримку виборців та досягати своїх політичних цілей.

Разом з тим, за результатами проведено нами опитування політичних суб'єктів, найчастіше (78% опитаних) назвали своїми основними стратегіями політичного менеджменту, які застосовуються ними в сучасній Україні, такі, як показано на нами на Інфографіці (Додаток - Інфографіка 2. Основні стратегії політичного менеджменту. Застосування в Україні (2014-2023 рр.) .

Безумовно, стратегічне планування є ключовим елементом політичного менеджменту, який містить в собі розробку довгострокових планів та визначення основних напрямків діяльності політичних суб'єктів. Політичний маркетинг, як використання маркетингових інструментів для

аналізу потреб виборців, формування політичних повідомлень та стратегій комунікації з громадськістю. Кризовий менеджмент - це, перш за все, розробка та впровадження заходів для ефективного реагування на політичні кризи та непередбачувані ситуації. Управління репутацією - зусилля, спрямовані на підтримку позитивного іміджу політичних лідерів та партій, а також на запобігання та виправлення негативних інформаційних приводів. Лідерство та розвиток кадрів - підготовка та розвиток політичних лідерів, які можуть ефективно керувати та впливати на політичні процеси. Взаємодія з громадськістю та стейкхолдерами - налагодження діалогу з громадянами, громадськими організаціями, бізнесом та іншими зацікавленими сторонами. Моніторинг та аналіз політичного середовища - постійне відстеження політичних тенденцій, законодавчих змін та громадської думки для адаптації стратегій та тактик. Ці вказані стратегії допомагають політичним суб'єктам в Україні адаптуватися до швидко змінюваних умов та ефективно реалізовувати свої політичні цілі та завдання.

Розглянемо, відповідно, які можуть бути ефективні підходи до політичного менеджменту в Україні на основі описаних стратегій, які застосовують політичні суб'єкти.

Стратегічне планування ми розглядаємо як визначення довгострокових цілей та розробка планів для їх досягнення, з урахуванням політичних, економічних та соціальних умов країни. Політичний маркетинг - це аналіз потреб виборців та розробка комунікаційних стратегій, які відповідають цим потребам і сприяють формуванню позитивного іміджу політичних суб'єктів. Кризовий менеджмент - це розробка механізмів для швидкого та ефективного реагування на політичні кризи, що дозволяє мінімізувати їх негативний вплив на суспільство та економіку. Управління репутацією - постійне моніторингу громадської думки та медіа-простору для підтримки та захисту репутації політичних лідерів та організацій. Лідерство та розвиток

кадрів - інвестування в розвиток лідерських якостей та професійних навичок політичних діячів для підвищення ефективності їх роботи. Взаємодія з громадськістю та стейкхолдерами - налагодження діалогу з різними групами суспільства для забезпечення підтримки та розуміння політичних ініціатив. Моніторинг та аналіз політичного середовища, тобто, систематичне відстеження змін у політичному ландшафті та адаптація до них стратегій політичного менеджменту. Ці підходи допомагають політичним суб'єктам в Україні ефективно управляти ресурсами, реагувати на зміни та виклики, а також забезпечувати стабільний розвиток країни в умовах ринкової економіки [4; 28; 47; 67; 85; 134; 138; 146; 148; 187; 213; 217; 239; 247; 256]. Наведемо в таблиці ілюстрацію про сучасні стратегії політичного менеджменту в контексті українських ринкових реалій, де подано основні характеристики, приклади застосування, вплив на ринкові реалії, тощо (Додаток - Таблиця 12. Сучасні стратегії політичного менеджменту в контексті українських ринкових реалій). Її аналіз допомагає зрозуміти, як сучасні стратегії політичного менеджменту можуть бути адаптовані до українських ринкових реалій, підкреслюючи їхні основні характеристики, приклади застосування та вплив на ринкові умови. Ефективність політичного менеджменту в Україні визначається багатьма чинниками [2; 61. 91; 107; 139; 168; 169; 227; 256; 271]. Зокрема, відсутність частих змін уряду та політичних криз сприяє більш передбачуваному та ефективному управлінню. Економічне зростання та стабільність створюють сприятливі умови для ефективного політичного менеджменту. Наявність чітких та справедливих законів, які регулюють політичні та економічні процеси, забезпечує стабільність і довіру громадян до політичної системи. Активна участь громадян у політичному житті, розвиток громадських організацій та ініціатив сприяє підвищенню якості прийняття політичних рішень. Відкритість політичних процесів та підзвітність урядовців перед громадянами підвищують довіру до державних інституцій та знижують рівень корупції. Ефективна комунікація

між політичними лідерами та громадянами сприяє кращому розумінню потреб та очікувань суспільства. Сильні та ефективні державні інституції здатні забезпечувати якісне управління та виконання державних функцій. Високий рівень освіти та професійної підготовки державних службовців сприяє кращій організації та виконанню політичних рішень. Всі ці чинники впливають на здатність політичного менеджменту ефективно вирішувати завдання, адаптуватися до змін та відповідати на виклики сучасності.

На основі досліджень політичного менеджменту розглянемо також ці критерії [29; 129; 152; 227; 236]. Зокрема, мова йде про легітимність влади - це важливий критерій, який відображає, наскільки влада отримала підтримку громадян і визнається їхнім представником. Ефективне використання ресурсів - політичний менеджмент повинен забезпечувати оптимальне використання людських, фінансових та інших ресурсів для досягнення політичних цілей. Комунікація та взаємодія з громадянами - як ефективно політичні лідери спілкуються з громадянами, вислуховують їхні потреби та відповідають на їхні запити. Реалізація політичних програм і обіцянок, тобто, чи вдається політичним лідерам втілювати свої обіцянки та програми в життя [4; 28; 47; 67; 85; 134]. Прозорість та акаунтабельність, тобто, як влада відповідає перед громадянами за свої дії та прийняті рішення [213; 217; 239; 247; 256]. Ці критерії допомагають оцінити ефективність політичного менеджменту в Україні та визначити, наскільки він сприяє досягненню політичних цілей та підтримує інтереси громадян. Більше того, на основі таких та інших критеріїв будуються прогнози політичного розвитку. Звісно, враховуючи обставини, виклики, ризики, чинники, прогнози щодо політичного розвитку України різняться, але є кілька ключових напрямків, які виділяють аналітичні центри та експерти.

Міністерство економіки України прогнозувало, що 2024 рік стане етапом закріплення економічного відновлення, яке вже почалося після значного падіння у 2022 році [233; 261; 267; 276; 277; 280; 294; 297]. Основними рушіями відновлення є безпековий чинник [50] та незворотний

напряв щодо вступу до ЄС [241-242], що супроводжуватиметься зростанням інвестиційної активності [6; 10; 11; 72; 84; 259].

Зокрема, Центр Разумкова зазначає, що Україна перебуває під впливом швидкоплинних процесів глобального та регіонального рівнів, які містять виклики та загрози для країни [1-14]. Вони також підкреслюють важливість підтримки з боку міжнародних партнерів у забезпеченні військової допомоги та економічної стабільності.

У прогнозі про політичний розвиток України, аналітичні центри та експерти прогнозували, що 2024 рік мав бути складним, і для досягнення прориву у російсько-українській війні потрібно докласти чимало зусиль як Україні, так і Заходу. Вони також зазначають, що можливі варіанти розвитку війни містять продовження бойових дій, заморожування конфлікту або тимчасове перемир'я. Отже, ці прогнози відображають складність ситуації та необхідність активної співпраці з міжнародними партнерами для досягнення стабільності та розвитку.

Виклики, які стоять перед політичним менеджментом в Україні, є різноманітними та комплексними, особливо в контексті ринкових реалій [168; 193]. Ось деякі з них. Політична стабільність - необхідність забезпечення стабільного політичного середовища, що є ключовим для інвестиційної привабливості та економічного розвитку [21; 26]. Реформування інституцій - потреба у продовженні реформування державних інституцій для підвищення їх ефективності та прозорості [27; 36; 98; 99; 271]. Боротьба з корупцією [33; 96; 97; 174; 291] - корупція залишається серйозною проблемою, яка підриває довіру до політичних інститутів та перешкоджає розвитку ринкової економіки. Інтеграція з Європейським Союзом [6; 10; 11; 72; 84; 100; 176; 181; 205; 229; 234; 242; 243; 259]. Необхідність адаптації законодавства та стандартів до вимог ЄС для подальшої інтеграції. Відновлення територіальної цілісності. Важливість вирішення конфлікту на сході України та реінтеграції окупованих територій. Але найважливішим є соціальна єдність. Подолання

соціальних розбіжностей та зміцнення національної єдності. Окрім того, потрібно зважати на економічні виклики. Структурна криза економіки, необхідність адаптації до нових умов, зумовлених глобальними змінами та пандемією COVID-19 [25; 39; 48; 50; 54; 229; 244]. Ці виклики вимагають від політичного менеджменту гнучкості, стратегічного планування та здатності до швидкої адаптації до змінюваних умов. Важливо також забезпечити ефективну комунікацію з громадськістю та стейкхолдерами для підтримки необхідних реформ і змін. У цьому зв'язку нами наведена таблиця, яка ілюструє виклики, що стоять перед політичним менеджментом в контексті українських ринкових реалій, яка допомагає зрозуміти основні виклики, що стоять перед політичним менеджментом в Україні, та можливі шляхи їх подолання (Додаток - Таблиця 13. Виклики політичному менеджменту в контексті українських ринкових реалій).

Новітні тенденції в політичному менеджменті України відображають глобальні зміни та внутрішні виклики, які постають перед країною [25; 39; 48; 50; 54; 229; 244]. Україна продовжує інтеграцію з Європейським Союзом, що вимагає адаптації управлінських структур до європейських стандартів. Реформи, спрямовані на передачу більшої влади та ресурсів на місцевий рівень, що має на меті підвищення ефективності управління та залучення громадян до прийняття рішень. Впровадження цифрових технологій для поліпшення доступу до державних послуг та підвищення прозорості діяльності органів влади. Зосередження уваги на антикорупційних заходах, включаючи створення нових інституцій та механізмів для запобігання та виявлення корупції, використання сучасних маркетингових підходів та соціальних медіа для взаємодії з виборцями та формування громадської думки, аналіз та реагування на глобальні безпекові тенденції, які впливають на внутрішню та зовнішню політику України - ці тенденції вказують на динамічний розвиток політичного менеджменту в Україні, який намагається відповідати на сучасні виклики та використовувати нові можливості для розвитку країни.

Прикладами успішного застосування політичного менеджменту в сучасних умовах до початку російсько-української війни 2022 року можуть бути, зокрема, реформи децентралізації, електронні сервіси, боротьба з корупцією та інші. Розглянемо коротко їхнє значення для розвитку політичного менеджменту в Україні.

Реформи децентралізації [21; 26; 36; 41; 50; 80; 90; 93; 113; 150; 197; 208; 257; 294]. Україна розпочала реформу децентралізації, передаючи більше влади та ресурсів на місцевий рівень. Це допомагає покращити ефективність управління та залучити громадян до прийняття рішень.

Електронні сервіси та діджиталізація [65; 76; 80; 127; 177; 190; 222; 224; 252; 252; 269]. Впровадження електронних сервісів для громадян та бізнесу сприяє зручності та прозорості взаємодії з державними органами.

Боротьба з корупцією [33; 96; 97; 174; 291]. Деякі антикорупційні ініціативи та органи, такі як Національне антикорупційне бюро, допомагають зменшити рівень корупції в країні.

Політичний маркетинг [76; 126; 207; 297]. Політичні партії використовують стратегії політичного маркетингу, такі як конструювання іміджу, неймінг, брендинг та розробка дизайну партійної символіки.

Ці приклади свідчать про певний прогрес у впровадженні політичного менеджменту в Україні. Разом з тим, щоб протидіяти викликам, вирішувати проблеми політичні суб'єкти в Україні у своєму політичному менеджменті використовують різні теоретичні моделі, які адаптовані до національних умов, зокрема, модель політичного лідерства, модель політичного маркетингу, модель демократичного управління, тощо.

Модель політичного лідерства [33; 56; 77; 113; 125; 135; 159; 160; 161; 253; 264; 272] акцентує на ролі політичних лідерів у формуванні та реалізації політичних стратегій. В Україні це особливо важливо, оскільки лідери впливають на громадську думку, виборців та політичні процеси. Прикладом може бути роль президента, прем'єр-міністра, лідерів партій.

Модель політичного маркетингу [76; 126; 207; 297] використовує принципи маркетингу для формування іміджу політичних суб'єктів, комунікації з виборцями та виборчої кампанії. Прикладом може слугувати використання соціальних медіа, опитувань, реклами для підтримки політичних партій.

Модель демократичного управління [21; 26; 36; 41; 50; 80; 90; 93; 113; 150; 197; 208; 257; 294] спрямована на забезпечення участі громадян у прийнятті рішень, прозорості та відповідальності влади. Прикладом може слугувати Розвиток місцевого самоврядування, залучення громадян до прийняття рішень.

Таким чином, ці моделі допомагають адаптувати теоретичні концепції до українських реалій та вирішувати завдання політичного менеджменту в країні. Наведемо дані в таблиці, яка демонструє різні теоретичні моделі політичного менеджменту в Україні, їхні елементи та характеристики зв'язків між елементами (Додаток - Таблиця14. Теоретичні моделі політичного менеджменту в Україні, їхні елементи та характеристики зв'язків між елементами).

Загалом, усі ці моделі допомагають зрозуміти, як різні елементи політичного менеджменту взаємодіють між собою та впливають на політичні процеси в Україні. Враховуючи те, як ми визначаємо політичний менеджмент в Україні, як поведінковий процес, спрямований на вироблення та реалізацію стратегії політичного суб'єкта (держави, партії, лідера) із врахуванням усіх змін, які відбуваються в політичній сфері, розглянемо деякі методи та інструменти політичного менеджменту, які можуть бути перспективними для України - політичний маркетинг, публічну діяльність та комунікацію, аналіз політичних процесів, лобювання, управління кризовими ситуаціями. Використання принципів маркетингу для формування іміджу політичних суб'єктів, комунікації з виборцями та виборчої кампанії. Прикладами можуть бути використання соціальних медіа, опитувань, реклами для підтримки політичних партій.

Розвиток навичок спілкування, публічних виступів, ведення прес-конференцій - як приклади можуть бути засідання з виборцями, інтерв'ю, прес-релізи. Вивчення тенденцій, прогнозування розвитку політичної ситуації - приклади у цьому контексті це соціологічні дослідження, аналіз виборчих результатів. Взаємодія з громадськістю, вплив на прийняття рішень. Приклади - це робота з громадськими організаціями, лобювання законодавчих ініціатив. Реагування на несподівані події, кризи, конфлікти, зокрема, кризовий PR, керування ризиками. Усі ці методи та інструменти можуть сприяти ефективному управлінню політичними процесами в Україні

Проте, ефективність залежить також і від соціально-економічних чинників. Розглянемо соціально-економічні чинники, які впливають на вибір стратегій політичного менеджменту ринкових відносин в Україні, адже вони є різноманітними та взаємопов'язаними. Ось деякі з ключових - економічна стабільність, рівень життя населення, соціальна рівність/нерівність, демографічні зміни, освіта та обізнаність населення, технологічний розвиток, міжнародні відносини. Стабільність національної економіки впливає на політичну ситуацію та вибір стратегій, оскільки економічні кризи можуть призвести до політичної нестабільності. Високий рівень життя сприяє політичній стабільності, тоді як низький рівень може викликати соціальні протести та зміни у політичному курсі. Нерівність може призвести до соціальної напруженості та вимагати від політичних менеджерів розробки стратегій, спрямованих на зменшення цього розриву. Зміни в структурі населення, такі як старіння населення або міграція, можуть впливати на політичні пріоритети та стратегії. Вищий рівень освіти сприяє більшій політичній активності та критичному ставленню до політичних рішень. Цифровізація та доступ до інформації змінюють способи ведення політичної кампанії та взаємодії з виборцями. Зовнішньополітичні чинники, такі як інтеграція з ЄС або відносини з сусідніми країнами, також впливають на внутрішню політику та стратегії.

Отже, ці чинники вимагають від політичних менеджерів глибокого аналізу та розробки комплексних стратегій, які б враховували всі аспекти соціально-економічного розвитку країни.

На основі сучасних ринкових реалій, перспективи розвитку політичного менеджменту ринкових відносин в Україні можуть включати такі аспекти, як європейська інтеграція, реформування місцевого самоврядування, правові реформи, освіта, наука, громадянське суспільство.

Продовження курсу на європейську інтеграцію, який передбачає адаптацію управлінських практик до стандартів ЄС та впровадження європейських моделей політичного менеджменту. Розвиток децентралізації та підвищення ролі місцевих громад у прийнятті рішень, що може сприяти більш ефективному управлінню на локальному рівні. Вдосконалення законодавчої бази, зокрема у сфері антикорупційного, антидискримінаційного законодавства, що може забезпечити більшу прозорість та ефективність політичного процесу. Розвиток освітніх програм, спрямованих на підготовку фахівців у галузі політичного менеджменту, що може підвищити професійний рівень політичних менеджерів.. Підтримка наукових досліджень у сфері політичного менеджменту, що дозволить розробляти новітні стратегії та підходи, адаптовані до українських умов. Зміцнення взаємодії між державою та громадянським суспільством, що може сприяти соціальній консолідації та підвищенню довіри до політичних інституцій. Ці перспективи вказують на потенціал для розвитку політичного менеджменту в Україні, який може сприяти створенню більш ефективної та відповідальної політичної системи.

Аналіз сучасних стратегій політичного менеджменту в контексті українських ринкових реалій дозволяє зробити наступні висновки. Український політичний менеджмент має бути гнучким та адаптованим до швидких соціально-економічних змін, що відбуваються в країні та світі. Процеси європейської інтеграції вимагають від політичного менеджменту впровадження стандартів та практик, які відповідають європейським

вимогам. Необхідність подальшого реформування політичних та державних інституцій для підвищення їх ефективності та прозорості. Ефективний політичний менеджмент повинен включати стратегії боротьби з корупцією, яка є однією з головних перешкод на шляху до розвитку. Цифровізація та використання новітніх технологій в політичному менеджменті можуть значно підвищити його ефективність. Важливість залучення громадянського суспільства до процесів прийняття рішень та політичного життя країни. Розвиток міжнародної співпраці та партнерства як ключового елемента зовнішньополітичного менеджменту.

2.2. Проблематика та виклики політичного менеджменту в умовах ринкової економіки України

У контексті ринкової економіки, політичний менеджмент в Україні має відповісти на низку викликів, які вимагають глибокого аналізу та ефективних рішень. Вважаємо, що основним завданням політичного менеджменту є формування стратегій, які б сприяли стабілізації політичної ситуації та забезпеченню умов для розвитку економіки. В умовах ринкової економіки, де конкуренція та інновації є ключовими чинниками успіху, політичний менеджмент повинен адаптуватися до швидких змін, враховуючи глобальні тренди та внутрішні потреби країни.

Проблематика політичного менеджменту ринкових відносин в Україні охоплює широкий спектр питань, від інституційного реформування до вдосконалення механізмів взаємодії між державою та бізнесом [27; 36; 98; 99; 118; 140; 151; 163; 186; 197; 214; 271]. Важливим аспектом є також забезпечення прозорості та підзвітності влади, що є запорукою довіри громадян та інвесторів. Виклики, які постали перед політичним менеджментом, містять необхідність боротьби з корупцією, забезпечення правової безпеки бізнесу, та створення сприятливого інвестиційного клімату.

Основні проблеми політичного менеджменту в Україні, які можна визначити на сьогодні, містять такі, як інституційні та структурні проблеми (недостатня прозорість та підзвітність, слабка інституційна спроможність, відсутність системи підготовки політичних лідерів), соціальні та культурні проблеми (політична соціалізація як засіб формування політичної культури, криза національної ідентичності, економічні проблеми, економічні виклики, криза державності та втрата політичного управління), корупційні проблеми (корупція, політичні та управлінські проблеми, нестабільність політичної системи, проблеми ефективності політичного менеджменту), а також, розуміння сутності та управлінської специфіки політичного менеджменту [29; 35; 39; 75; 78; 102; 11; 129; 152; 162; 199; 204; 227; 236; 290]. На нашу думку, цей підхід дозволяє більш структуровано розглядати кожен з проблем та розробляти ефективні стратегії для їх вирішення. Розглянемо ці проблеми детальніше.

Інституційні та структурні проблеми.

1. *Недостатня прозорість та підзвітність* - відсутність прозорих механізмів прийняття рішень та підзвітності перед громадянами знижує ефективність управління.

2. *Слабка інституційна спроможність* - недостатній рівень розвитку державних інститутів та їхня неспроможність ефективно виконувати свої функції.

3. *Відсутність системи підготовки політичних лідерів* - як на загальнонаціональному, так і на регіональному рівні, існує необхідність створення цілісної системи підготовки політичних лідерів.

Соціальні та культурні проблеми.

1. *Політична соціалізація як засіб формування політичної культури.* Необхідність розвитку політичної соціалізації для створення міцної політичної культури, яка б сприяла ефективному політичному менеджменту.

2. *Криза національної ідентичності.* Це питання стосується визначення та зміцнення національної ідентичності в контексті політичного менеджменту.

Економічні проблеми.

1. *Економічні виклики,* зокрема. високий рівень інфляції, нестабільність національної валюти та інші економічні проблеми ускладнюють реалізацію політичних рішень.

2. *Криза державності та втрата політичного управління.* Ці явища характерні для сучасної політичної ситуації в Україні і вимагають переосмислення ролі особи та її внеску у політичний процес.

Корупційні проблеми.

1. *Корупція.* Адже, високий рівень корупції підриває довіру до державних інститутів та ускладнює реалізацію ефективних політичних рішень.

Політичні та управлінські проблеми.

1. *Нестабільність політичної системи.* Часті зміни урядів та політичних курсів створюють непередбачуваність та ускладнюють довгострокове планування.

2. *Проблеми ефективності політичного менеджменту.* Це стосується як державного рівня, так і місцевого самоврядування, де необхідно моделювати політичні процеси та вдосконалювати технологічні інструменти політичного менеджменту.

3. *Сутність та управлінська специфіка політичного менеджменту, як проблема.* Існує потреба в глибшому розумінні та істинному трактуванні політичного менеджменту як науки про ефективне управління людськими ресурсами та політики як мистецтва управління різними суспільними групами.

Ці проблеми потребують комплексного підходу та стратегічних рішень для їх подолання та підвищення ефективності політичного

менеджменту в Україні. Важливо також враховувати досвід інших країн та адаптувати кращі практики до українських реалій [37; 195; 252; 262].

Суб'єкти сучасного політичного менеджменту ринкових відносин в Україні зазнають викликів в контексті ринкової економіки України - трансформаційні процеси, економічні втрати через російсько-українську війну, нестабільність та недосконалість правової бази, слабка інституціоналізація партійних структур, соціально-економічний розвиток [27; 36; 98; 99; 118; 140; 151; 163; 186; 197; 214; 271]. Необхідність адаптації системи менеджменту до принципів демократичної меритократії, що передбачає відбір та призначення на посади лідерів з найвищими здібностями та чеснотами. Війна спричинила значні економічні втрати, що вплинули на всі сфери економіки, включаючи зменшення ВВП, руйнування потужностей та інфраструктури, логістичні обмеження, зокрема для експорту, та скорочення внутрішнього споживчого та інвестиційного попиту. Нестабільність та недосконалість правової бази показує незбалансований розподіл повноважень між гілками влади та несформованість механізмів, що забезпечують їх взаємодію [37; 195; 252; 262]. Слабка інституціоналізація партійних структур, недостатня розвиненість інститутів громадянського суспільства та відсутність демократичних традицій. Політичні суб'єкти, застосовуючи політичний менеджмент ринкових відносин в Україні мають спрямовуватися на сприяння сталому соціально-економічному зростанню, створенню інноваційного потенціалу та результативних форм його використання.

Проаналізовані виклики вимагають від суб'єктів політичного менеджменту ринкових відносин в Україні не лише реактивності, а й прогностичної здатності, а також здібності до швидкої адаптації до змінюваних умов та впровадження інноваційних підходів у вирішенні проблем. Важливо також забезпечити відкритість та прозорість у процесах прийняття рішень, щоб підвищити довіру громадян та інвесторів до політичної системи країни.

У цьому зв'язку нами наведена таблиця, яка ілюструє проблематику та виклики суб'єктам політичного менеджменту ринкових відносин в Україні в умовах ринкової економіки України та можливі рішення для протидії цим викликам. Наведені нами результати аналізу в таблиці допомагають зрозуміти основні виклики, які постають перед політичним менеджментом в Україні, та можливі шляхи їх подолання (Додаток - Таблиця 15. Проблематика та виклики суб'єктам політичного менеджменту в умовах ринкової економіки України та можливі рішення для протидії цим викликам).

Наступним кроком вважаємо за доцільне розглянути чинники, які найбільше впливають на ефективність політичного менеджменту ринкових відносин в Україні, і які можна класифікувати на кілька основних груп [2; 61. 91; 107; 139; 168; 169; 227; 256; 271]. *До таких ми зараховуємо, розуміння та трактування політичного менеджменту в науковому та експертному полі, політична соціалізація та культура, інституційна стабільність, економічні умови, технологічний розвиток, кадрове забезпечення, легітимність та авторитет влади.* Ефективність політичного менеджменту значною мірою залежить від правильного розуміння його сутності як науки про управління людськими ресурсами та політики як мистецтва управління різними суспільними групами [29; 35; 39]. Формування міцної політичної культури через політичну соціалізацію є ключовим для створення ефективної системи політичного менеджменту [33; 56; 77; 113; 125; 264; 272]. Стабільність та ефективність інституцій, включаючи правову систему та інституції громадянського суспільства, є важливими для забезпечення ефективного політичного менеджменту [140; 151; 163; 186]. Стан економіки, включаючи економічні втрати через війну, впливає на можливості політичного менеджменту в реалізації політичних рішень та стратегій [103; 11; 168; 193; 212; 220; 277; 280; 294; 297]. Впровадження сучасних технологій, таких як можливість дистанційної роботи державних службовців, спрощення процедури найму нових

спеціалістів, може підвищити ефективність політичного менеджменту [65; 76; 80; 127; 177; 190; 222; 224; 252; 252; 269]. Наявність кваліфікованих фахівців та ефективна система їх підготовки та навчання є важливими для забезпечення ефективності політичного менеджменту [33; 56; 77; 113; 125; 135; 159; 160; 161; 253; 264; 272]. Легітимність влади та її авторитет серед населення є важливими чинниками, які впливають на ефективність політичного менеджменту [33; 56; 77; 113; 125; 135; 159; 160; 161; 253; 264; 272]. Ці чинники взаємопов'язані та взаємозалежні, і їх врахування та оптимізація можуть значно підвищити ефективність політичного менеджменту ринкових відносин в Україні.

Отже, політичний менеджмент ринкових відносин в сучасній Україні зазнає впливу з боку сучасних викликів та створення проблем. Розглянемо деякі стратегії, які можуть сприяти подоланню цих проблем. Ці умовні стратегії нами узагальненні на основі відкритих джерел та політичного та експертного дискурсу - формування сучасної ідеології та об'єднавчої національної ідеї, активізація програмно-ідеологічної діяльності політичних партій, посилення міжпартійного діалогу для пошуку політичного консенсусу, стратегії політичних партій на підтримку комунікаційних процесів, створення ідеологічного та організаційного підґрунтя для об'єднання опозиційних сил.

Перспективи щодо формування сучасної ідеології та об'єднавчої національної ідеї - розробка чіткої ідеології та спільної національної мети може сприяти об'єднанню суспільства та забезпечити стабільність [36; 41; 50; 80; 90; 93; 113; 150; 197; 294]. Активізація програмно-ідеологічної діяльності політичних партій передбачає, що партії, як основні суб'єкти політичного менеджменту ринкових відносин в Україні повинні активно розробляти програми та ідеологію, які відповідають потребам суспільства. Посилення міжпартійного діалогу для пошуку політичного консенсусу можлива, як взаємодія між партіями може сприяти знаходженню спільних рішень та підтримці важливих ініціатив. Стратегії політичних партій на

підтримку комунікаційних процесів означають розвиток ефективних комунікаційних стратегій допоможе залучити громадян до політичного життя. Крім того, створення ідеологічного та організаційного підґрунтя для об'єднання опозиційних сил може зміцнити демократію та забезпечити більш ефективний політичний менеджмент ринкових відносин в Україні. Ці стратегії можуть сприяти подоланню проблем у політичному менеджменті та сприяти стабільному розвитку України

Конкретні кейси, які демонструють вплив політичного менеджменту на ринкові процеси в Україні, можуть бути різноманітними та охоплювати різні аспекти економічного та політичного життя. Наведемо декілька прикладів (реформування державних підприємств, законодавчі ініціативи, міжнародні торговельні угоди, стабілізаційні заходи у відповідь на кризи).

Процес приватизації та реформування державних підприємств є одним із ключових аспектів, який впливає на ринкові процеси. Політичне рішення щодо приватизації може сприяти залученню інвестицій, підвищенню ефективності підприємств та стимулюванню конкуренції.

Впровадження нових законів або змін до існуючих, які регулюють бізнес-середовище, також є прикладом впливу політичного менеджменту. Це може включати податкову реформу, зміни у трудовому законодавстві, антимонопольне регулювання тощо.

Підписання або розірвання міжнародних торговельних угод може мати значний вплив на ринкові процеси. Політичне рішення щодо інтеграції в глобальні торговельні системи або захисту внутрішнього ринку від зовнішньої конкуренції є важливим чинником.

Реакція політичного менеджменту на економічні кризи, такі як фінансові коливання або пандемії, може включати стабілізаційні заходи, державні стимули, кредитні гарантії та інші інструменти, які впливають на ринкову активність.

У цьому зв'язку розглянемо кілька конкретних кейсів з України, які демонструють вплив політичного менеджменту на ринкові процеси.

Перший приклад, це приватизація "Приват". У 2005 році уряд України провів приватизацію одного з найбільших промислових конгломератів "Приват". Це рішення сприяло залученню інвестицій, підвищенню ефективності підприємств та стимулюванню конкуренції на ринку. Ще один показовий приклад, це закон про державну службу. В 2015 році був прийнятий закон, який регулює державну службу. Це законодавча ініціатива сприяла підвищенню прозорості та ефективності уряду, що, в свою чергу, вплинуло на ринкові процеси.

Наступний показовий приклад, це Асоціація з ЄС. Підписання Угоди про асоціацію України з Європейським Союзом у 2014 році стало важливим кроком у інтеграції в глобальні торговельні системи. Це політичне рішення сприяло збільшенню торгівлі та інвестицій між Україною та країнами ЄС.

Також це стимули для підприємців під час пандемії COVID-19. У 2020 році уряд України запровадив різноманітні стимули для підприємців, які були вплинуті пандемією COVID-19. Це включало державні кредити, податкові послаблення та інші заходи, які допомогли підтримати ринкову активність.

Отже, ці приклади демонструють, як політичне менеджмент може впливати на ринкові процеси в Україні через різні аспекти економічного та політичного життя. Кейси демонструють, що політичний менеджмент має безпосередній вплив на ринкові процеси, визначаючи правила гри для бізнесу та впливаючи на економічне середовище в країні.

Для вирішення ринкових проблем і підвищення ефективності політичного менеджменту ринкових відносин в Україні, деякі інструменти потребують удосконалення. У результаті нашого аналізу виявлено кілька ключових аспектів, які можуть бути покращені механізми політичного менеджменту ринкових відносин в Україні. Мова йде про такі, як, кадрове забезпечення та підготовка, технологічний розвиток, стратегічне

планування, залучення громадськості, моніторинг та оцінка впровадження політичних рішень [50; 80; 90; 93; 113; 257; 294].

Кадрове забезпечення та підготовка - розвиток системи підготовки політичних лідерів та фахівців є важливим механізмом політичного менеджменту ринкових відносин в Україні. Політичний менеджмент ринкових відносин в Україні потребує кваліфікованих кадрів, які розуміють ринкові процеси та можуть реалізувати ефективні стратегії [33; 56; 77; 113; 125; 135; 161; 253].

Технологічний розвиток, зокрема, впровадження сучасних технологій, таких як електронне голосування, електронні платформи для звітності та комунікації, може покращити ефективність політичного менеджменту ринкових відносин в Україні та забезпечити швидкий розвиток економіки. Стратегічне планування, як розробка довгострокових стратегій, які враховують ринкові тенденції, може допомогти вирішувати проблеми та досягати поставлених суспільних цілей.

Політичний менеджмент ринкових відносин в Україні має бути відкритим для громадськості [76; 126; 207; 297]. Залучення громадських організацій, експертів та активістів може сприяти вирішенню ринкових проблем. Систематичний моніторинг політичних рішень та їх впливу на ринок допоможе виявити проблеми та вдосконалити стратегії.

Ці механізми, а саме, їх удосконалення, можуть сприяти ефективному політичному менеджменту ринкових відносин в Україні та сприяти розвитку ринкової економіки в Україні, суспільному розвитку та добробуту громадян.

У сучасних умовах ринкової економіки в Україні відкриваються різноманітні можливості для розвитку політичного менеджменту ринкових відносин. Такі можливості нами вбачаються в ефективному управлінні ресурсами, стратегічному плануванні, підтримці підприємництва та інновацій, реформ та модернізації, залученню експертів та громадськості

до вироблення, прийняття, моніторингу та контролю впровадження політичних рішень.

Ринкова економіка вимагає ефективного управління ресурсами, включаючи людський капітал, фінанси, інфраструктуру та інші ресурси. Політичний менеджмент ринкових відносин в Україні може сприяти оптимальному використанню цих ресурсів. В умовах ринкової конкуренції політичний менеджмент ринкових відносин в Україні повинен розробляти довгострокові стратегії, враховуючи ринкові тенденції та потреби суспільства. Політичний менеджмент ринкових відносин в Україні може створювати сприятливі умови для розвитку підприємництва, інновацій та нових технологій. Політичний менеджмент ринкових відносин в Україні може сприяти проведенню реформ, модернізації державних структур та покращенню умов для бізнесу. Відкритість та діалог з громадськістю, експертами та бізнес-спільнотою може сприяти розвитку політичного менеджменту ринкових відносин в Україні. Ці можливості вимагають від політичного менеджменту ринкових відносин в Україні гнучкості, адаптації до змін та постійного вдосконалення, щоб досягти сталого розвитку в умовах ринкової економіки

В умовах економічної нестабільності існують ризики та загрози, які можуть впливати на політичний менеджмент [22; 25; 32; 81; 103; 11; 168; 193; 212; 220; 233; 261; 267; 276; 277; 280; 294; 297]. До таких, перш за все, експерти зараховують зниження довіри споживачів та купівельної спроможності. Нестабільність призводить до зниження довіри споживачів, що може обмежити їхню купівельну активність та вплинути на економічний розвиток. Конкуренція з боку великих підприємств - російсько-українська війна створила перешкоди для входу нових малих і середніх підприємств на ринок, ускладнюючи їх конкуренцію з більшими, відомими підприємствами. Захворювання, такі як COVID-19, як показала ситуація в Україні, можуть впливати на економічну активність через обмеження діяльності підприємств, зменшення споживчого попиту та

заборони на роботу. Фіскальні стимули та боргова політика також є одним з важливих чинників - держави вводять фіскальні стимули та збільшують державний борг для підтримки економіки, але це може мати довгострокові наслідки [22; 103; 11; 168; 193; 212; 220; 233; 280]. Суттєвим для України є збільшення темпів еміграції українців. Небезпека втрати робочої сили через еміграцію може суттєво вплинути на економічний розвиток. Ці ризики та загрози потребують уважного аналізу та стратегічного планування для забезпечення ефективного політичного менеджменту в умовах економічної нестабільності.

У контексті глобальних економічних тенденцій, перспективи розвитку політичного менеджменту ринкових відносин в Україні можуть бути досить різноманітними. Політичний менеджмент ринкових відносин в Україні може використовувати глобалізацію як можливість для розширення міжнародної співпраці, залучення інвестицій та інтеграції в світову економіку. Цифрові технології відкривають нові можливості для політичного менеджменту ринкових відносин в Україні, включаючи ефективнішу комунікацію з громадянами та оптимізацію управлінських процесів. Політичний менеджмент ринкових відносин в Україні повинен адаптуватися до змінних економічних умов, таких як коливання цін на сировину, зміни в торговельних угодах та фінансові кризи. Політичний менеджмент ринкових відносин в Україні може використовувати стратегії сталого розвитку та соціальної відповідальності для підвищення довіри громадян та покращення іміджу країни на міжнародній арені. Зміни в демографічній структурі, такі як старіння населення та міграційні потоки, вимагають від політичного менеджменту ринкових відносин в Україні розробки нових політик та програм. Зміна клімату та екологічні проблеми у зв'язку з наслідками російсько-української війни вимагають від політичного менеджменту ринкових відносин в Україні впровадження ефективних екологічних політик та ініціатив. Ці перспективи вимагають від політичного менеджменту гнучкості, інноваційного підходу та

здатності швидко реагувати на зміни в глобальному економічному середовищі.

Методологічні підходи до дослідження проблематики та викликів політичного менеджменту ринкових відносин в Україні, які є найбільш актуальними, містять кілька важливих підходів, які ми можемо спостерігати в науковій літературі. Узагальнивши такі обговорення, можемо виокремити кілька основних: галузево-функціональний підхід дозволяє досліджувати політичний менеджмент через призму різних галузей та функцій, таких як кадровий політичний менеджмент, інтелектуальний політичний менеджмент тощо; інтегративний підхід використовується для аналізу політичного менеджменту в контексті його взаємодії з економічною, соціальною та інформаційно-комунікаційною сферами; практико-орієнтований підхід зосереджений на аналізі конкретних практик та методів політичного менеджменту, їх ефективності та можливостях застосування; компаративний аналіз політичного менеджменту в різних країнах або в різних історичних періодах дозволяє виявити універсальні та специфічні риси; теоретико-емпіричний підхід для глибшого розуміння проблем та викликів політичного менеджменту [39; 51; 52]. Ці підходи дозволяють глибше зрозуміти та аналізувати складність політичного менеджменту ринкових відносин в Україні, його взаємодію з різними сферами суспільства та вплив на політичні процеси.

Отже, щодо проблематики та викликів політичного менеджменту в умовах ринкової економіки України нами було розглянуто ключові аспекти, які впливають на політичний менеджмент в сучасній Україні. Констатуємо, що в Україні відсутня система підготовки політичних лідерів на загальнонаціональному та регіональному рівнях. Упровадження сучасних технологій, таких як електронне голосування та електронні платформи, може покращити ефективність політичного менеджменту, але наразі є з цим суттєві проблеми правового та технічного характеру. Розробка довгострокових стратегій, враховуючи ринкові тенденції, є

важливим завданням, запроваджується поступового, не має належного рівня. Відкритість для громадськості та діалог з експертами може сприяти вирішенню ринкових проблем, разом з тим, суттєвою умовою є забезпечення національної безпеки та оборони. Систематичний моніторинг політичних рішень допоможе виявити проблеми та вдосконалити стратегії.

Загалом, політичний менеджмент в Україні потребує удосконалення в кадровому забезпеченні, використанні технологій, стратегічному плануванні та залученні громадськості для досягнення сталого розвитку.

2.3. Роль політичної стабільності у забезпеченні ефективності політичного менеджменту ринкових відносин в Україні

Політична стабільність є ключовим чинником, який впливає на ефективність політичного менеджменту ринкових відносин в Україні та економічний розвиток країни [26; 36; 50; 197; 209]. Вона визначається здатністю політичної системи підтримувати порядок і передбачуваність, що є необхідними для функціонування ринкової економіки. Політична стабільність сприяє інвестиційному клімату, забезпечує правову визначеність та допомагає уникнути економічних коливань, які можуть виникати внаслідок політичних криз або нестабільності.

Забезпечення політичної стабільності вимагає від держави розробки та впровадження ефективних політичних, економічних та соціальних стратегій [26; 36; 50; 197; 209]. Це містить створення механізмів для підтримки консенсусу, управління конфліктами та досягнення компромісів, які є важливими для підтримки стабільності та запобігання кризам. В цьому контексті, ми також розглянемо роль макропруденційної політики та інших інструментів, які можуть використовуватися для зміцнення фінансової стабільності та підтримки ефективного політичного менеджменту ринкових відносин в Україні

Проблематику політичної стабільності та її типології досліджували такі зарубіжні науковці, як Л. Алісова, Ф. Біллі, Р. Даль, Дж. Заллер, С.

Ліпсет, Дж. Яворські та інші [26; 36; 50; 197; 209]. Серед українських дослідників, які займалися проблемою політичної стабільності, слід відзначити Г. Зеленько, І. Кіянку, А. Крапа, А. Ковалевського, В. Колюха, А. Романюка та інших [26; 36; 50; 197; 209]. Незважаючи на широке коло науковців, які працювали над цією проблематикою, у сучасній політичній науці все ж відсутній комплексний підхід до дослідження політичної стабільності та виокремлення її типів.

Політична стабільність в Україні в контексті політичного менеджменту ринкових відносин в Україні має важливе значення для ефективного функціонування економіки та розвитку суспільства. Розглянемо це питання більш детально.

Політична стабільність може бути визначена різними способами. Розглянемо детальніше сутність політичної стабільності. Політична стабільність нами визначається як здатність політичної системи підтримувати порядок, передбачуваність та сприяти ефективному управлінню. Це стан, коли влада функціонує без серйозних збурень, конфліктів та криз. Ситуація, коли політична система зберігає свою структуру і функціонує без серйозних змін. Здатність уряду ефективно виконувати свої обов'язки та приймати рішення, що сприяють стабільності. Стан, коли закони і правила дотримуються, і порядок підтримується. Відсутність значних соціальних конфліктів та напруженостей, що можуть загрожувати стабільності [26; 36; 50; 197; 209]. Здатність економічної системи підтримувати стабільний розвиток, що також впливає на політичну стабільність.

Проаналізуємо роль політичної стабільності у ринковому менеджменті. Забезпечення політичної стабільності сприяє інвестиційному клімату, залученню іноземних інвесторів та розвитку бізнесу. Вона допомагає уникнути економічних коливань, які можуть виникати через політичні кризи або нестабільність. Політична стабільність сприяє

розробці та впровадженню ефективних стратегій управління, плануванню та розподілу ресурсів.

Розглянемо важливість політичної стабільності в Україні на основі аналітичних досліджень [1-14; 74; 139; 245]. Україна, як країна зі складною історією та геополітичними викликами, потребує стабільності для розвитку. Політична стабільність є передумовою для реформ, економічного зростання та покращення життя громадян.

Виклики та перспективи. Україна повинна продовжувати зміцнювати політичну стабільність, реформувати інституції та забезпечувати правову визначеність. Залучення громадян до політичного процесу, боротьба з корупцією та забезпечення демократичних принципів є важливими завданнями.

Загалом, політична стабільність є необхідною умовою для успішного розвитку політичного менеджменту ринкових відносин в Україні. Нами складено таблицю, яка ілюструє роль політичної стабільності у забезпеченні ефективності політичного менеджменту ринкових відносин (Додаток - Таблиця 16. Роль політичної стабільності у забезпеченні ефективності політичного менеджменту ринкових відносин в Україні).

Надалі розглянемо основні чинники політичної стабільності, які впливають на ефективність політичного менеджменту ринкових відносин в Україні [1-14; 74; 139; 245]. До таких ми вказуємо правову визначеність та чіткість, економічну політику, політичний консенсус, соціальну згуртованість, характер міжнародних відносин, інституційну ефективність.

Правова визначеність. Стабільне законодавство та його дотримання забезпечують передбачуваність для бізнесу та інвесторів. Закони повинні бути чіткими, прозорими та послідовно застосовуватися.

Економічна політика. Політика, що сприяє економічному зростанню та стабільності, підвищує довіру до ринкового середовища. Важливими є стабільна валюта, контроль інфляції та збалансований бюджет.

Політичний консенсус. Згода між основними політичними силами щодо ключових економічних питань знижує ризик раптових змін у політиці. Політичний консенсус сприяє стабільності та передбачуваності для бізнесу.

Соціальна згуртованість. Сильне громадянське суспільство та соціальна згуртованість зменшують ризик соціальних конфліктів. Соціальна згуртованість сприяє створенню сприятливого середовища для політичного менеджменту ринкових відносин в Україні.

Міжнародні відносини. Стабільні та мирні міжнародні відносини забезпечують кращі умови для зовнішньої торгівлі та інвестицій. Добрі міжнародні відносини також сприяють транснаціональному співробітництву та обміну.

Інституційна ефективність. Ефективні державні інститути, які забезпечують швидке та справедливе вирішення спорів, підвищують ефективність політичного менеджменту ринкових відносин в Україні. Інституційна ефективність також містить боротьбу з корупцією та забезпечення прозорості урядових дій.

Ці чинники взаємопов'язані та взаємозалежні, і їхня сукупність визначає загальний рівень політичної стабільності, який впливає на ринковий менеджмент.

Типи політичної стабільності та їх кореляція з успішністю ринкових реформ можуть бути описані наступним чином. Абсолютна стабільність - це стан, коли політична система є незмінною, без будь-яких збурень або конфліктів. Хоча це може здатися ідеальним для ринкових реформ, надмірна стабільність може призвести до стагнації та відсутності інновацій. Статична стабільність - характеризується відсутністю змін у політичній системі. Ринкові реформи можуть бути успішними, якщо вони не вимагають значних змін у політичній структурі. Динамічна стабільність - політична система здатна адаптуватися та еволюціонувати відповідно до змін у суспільстві. Цей тип стабільності є найбільш сприятливим для

ринкових реформ, оскільки він дозволяє гнучко реагувати на нові виклики. Стабільність стагнації - відбувається, коли політична система застрягла та не може адаптуватися до нових умов. Ринкові реформи в таких умовах можуть бути ускладнені або неможливі через відсутність політичної волі або здатності до змін. Стабільність консолідації - це процес поступового зміцнення політичної системи через реформи та демократизацію. Така стабільність може сприяти успішному впровадженню ринкових реформ, оскільки вона базується на широкій підтримці та участі громадян. Успішність ринкових реформ залежить не лише від типу політичної стабільності, але й від здатності політичної системи до адаптації, відкритості до змін та включення громадянського суспільства в процес реформ [26; 36; 50; 197; 209].

Методи вимірювання політичної стабільності, які можуть бути застосовані в дослідженні, містять емпіричні методи, компаративістський метод, системний підхід, функціональний аналіз, різноманітні індекси та інші. Емпіричні методи використовуються для збору даних через спостереження, опитування, аналіз документів та інші засоби збору інформації. Дозволяють виявити суспільну думку та оцінки політичного життя. Компаративістський метод застосовуємо для порівняння політичних систем різних країн для визначення їх стабільності. Аналізується схожість та відмінності між політичними інститутами. Системний підхід розглядає політичну систему як цілісний механізм, що взаємодіє з середовищем. Вимірюється вхід (вимоги громадян) та вихід (прийняття рішень). Функціональний аналіз забезпечує оцінку важливості політичних явищ для суспільства та їх вплив на систему цінностей. Використання кількісних індексів, які відображають різні аспекти стабільності містять оцінки ефективності уряду, якості регулювання, підтримки населення тощо. Ці методи допомагають оцінити стан політичної стабільності та її вплив на ринкові реформи в різних країнах та контекстах.

Зв'язок між політичною стабільністю та менеджментом ринкових відносин виявляється через низку прикладів з різних країн. До прикладу, Сінгапур. Це відома країна своєю стабільною політичною системою та ефективним менеджментом ринкових відносин. Політична стабільність допомогла країні залучити іноземних інвесторів, розвивати інфраструктуру та створювати сприятливі умови для бізнесу. Німеччина є прикладом країни зі стабільною політичною системою, яка сприяє розвитку політичного менеджменту ринкових відносин в Україні. Її ефективна економіка та високий рівень інновацій базуються на стабільних політичних умовах. Канада відома своєю демократією, правовою визначеністю та стабільністю. Це сприяє розвитку політичного менеджменту ринкових відносин в Україні та залученню інвестицій. Швейцарія має стабільну політичну систему та високий рівень економічного розвитку. Це дозволяє країні успішно впроваджувати ринкові реформи та забезпечувати ефективний менеджмент. Наведені дані в таблиці демонструють, як політична стабільність впливає на ринковий менеджмент та економічні показники в різних країнах, включаючи Україну (Додаток - Таблиця 17. Зв'язок між політичною стабільністю та менеджментом ринкових відносин). Наведені нами приклади підтверджують, що політична стабільність є важливим чинником для успішного розвитку політичного менеджменту ринкових відносин в Україні.

Політична стабільність в Україні зазнає великих викликів та загроз, які впливають на ефективність політичного менеджменту ринкових відносин в Україні та загальний розвиток країни [26; 36; 50; 197; 209]. По-перше, військовий конфлікт, російсько-українська війна. Збройний конфлікт на Сході України став однією з найбільших загроз для політичної стабільності. Надалі, окупація Криму та російсько-українська війна призвели до внутрішнього спротиву окремих груп населення, загрози територіальної цілісності та соціальних напружень [15; 50; 154; 173; 191]. Корупція та недостатня прозорість прийняття політичних рішень [33; 96;

97; 174; 291]. Високий рівень корупції, недостатня прозорість у владних структурах та недовіра правоохоронних органів підірвали довіру громадян до політичної системи. Це ті чинники, які можуть призвести до невпевненості в ефективності політичного менеджменту ринкових відносин в Україні та інвестиційного клімату. Політичні реформи та лобіювання інтересів [4; 11; 27; 37; 54; 64; 74; 87; 91; 92; 109; 155; 156; 187; 260; 266]. Недостатній прогрес у реформах, боротьба між різними політичними силами та лобіювання інтересів можуть призвести до нестабільності та невизначеності. Геополітичні виклики [25; 39; 48; 50; 54; 229; 244]. Україна знаходиться в складних геополітичних умовах, зокрема через війну з Росії проти України та відносини з Європейським Союзом та НАТО. Чинник війни впливає на стабільність та розвиток країни, породжуючи соціальні проблеми та нерівність. Низький рівень життя, безробіття, нерівність та соціальні напруження можуть підірвати стабільність та спричинити соціальні протести.

Усі ці виклики та загрози потребують уваги та системних заходів для забезпечення політичної стабільності та розвитку України. Політична стабільність має великий вплив на привабливість України для інвесторів. Ключовою є довіра інвесторів [24; 223; 248; 250; 298]. Стабільна політична ситуація сприяє довірі інвесторів до країни. Інвестори шукають надійність та передбачуваність, що забезпечується стабільністю. Країни зі стабільною політичною системою приваблюють інвесторів. Інвестори шукають місця, де їхні інвестиції будуть захищені та приносять прибуток. Нестабільність може збільшити ризик для інвесторів. Інвестори уникають країн з високим рівнем політичних ризиків. Стабільна політична ситуація сприяє розвитку бізнесу та інвестиційному клімату [248; 250; 298]. Інвестори шукають країни, де їхні підприємства можуть ефективно функціонувати.

Україна має великий потенціал для інвестицій, але політична стабільність є ключовим чинником для привабливості країни для інвесторів [24; 223; 248].

Політична стабільність є важливим аспектом для країни, і розробка стратегій її підвищення має велике значення. Розглянемо деякі можливі стратегії, які можуть сприяти підвищенню політичної стабільності в Україні, такі, як реформа державного управління, зміцнення правової системи, розвиток громадянського суспільства, економічна стабільність, міжнародна співпраця. Сучасні дослідження, які аналізують вплив політичної стабільності на ринкові реформи в Україні поодинокі. Разом з тим, ці дослідження допомагають зрозуміти, як політична стабільність впливає на процеси реформування та розвитку ринкової економіки в Україні [26; 36; 50; 197; 209].

Перспективи розвитку менеджменту в Україні вимагають уваги та системних змін. Розглянемо це питання детальніше. Охарактеризуємо сучасний стан менеджменту в Україні.

Український менеджмент є недосконалим, що відображається у низькому рівні продуктивності та якості праці на більшості підприємств [2; 61. 91; 107; 139; 168; 169; 227; 256; 271]. Низька конкурентоспроможність вітчизняних підприємств також є проблемою. Що потребує особливої уваги та розвитку, так це посилення функцій, пов'язаних з маркетингом. Важливо активно вивчати ринок, адаптуватися до змін та впроваджувати інновації. Підвищення ролі стратегічного планування. Стратегічне планування допоможе визначити довгострокові цілі та шляхи досягнення їх. Зменшення кількості управлінських ланок. Спрощення структури управління сприятиме автоматизації та ефективності. Створення ефективних "післявиробничих" підрозділів, які відповідають за задоволення потреб замовника. Висунення управління якістю в ранг однієї з основних сфер діяльності керівництва.

Розглянемо виклики та перспективи розвитку сучасного політичного менеджменту ринкових відносин в Україні. Зокрема, такі, як соціально-орієнтоване управління [33; 56; 77; 113; 125; 135; 159; 160; 161; 253; 264; 272], врахування соціальної відповідальності та ролі менеджменту перед суспільством. Також, інноваційність [48; 65], як використання нових методів та підходів. А також, співпраця зі спеціалістами, розвиток кадрів та співпраця з патріотично налаштованими фахівцями. Загалом, розвиток менеджменту, зокрема, політичного менеджменту в Україні, потребує системних змін, враховуючи особливості національного господарства та глобальні тенденції. Політична стабільність може стати ключовим чинником для досягнення успіху в цьому напрямку.

Отже, наведемо висновки за результатами дослідження ролі політичної стабільності у забезпеченні ефективності політичного менеджменту ринкових відносин в Україні.

Політична стабільність відіграє вирішальну роль у забезпеченні ефективності політичного менеджменту ринкових відносин в Україні. Стабільні політичні умови створюють передумови для розвитку бізнесу, залучення інвестицій та формування позитивного іміджу країни на міжнародній арені. Водночас, політична нестабільність може призвести до непередбачуваності, зниження інвестиційної привабливості та загальмування економічного розвитку.

Україна, як країна, що переживає період трансформацій, зазнає численних викликів на шляху до політичної стабільності. Військовий конфлікт, корупція, політичні реформи, геополітичні виклики та соціальні проблеми є основними чинниками, що впливають на стабільність в країні. Вирішення цих проблем вимагає комплексного підходу та активної участі всіх секторів суспільства.

Для підвищення політичної стабільності та ефективності політичного менеджменту ринкових відносин в Україні необхідно реалізувати ряд стратегій. Серед них – реформа державного управління, зміцнення

правової системи, розвиток громадянського суспільства, економічна стабільність та міжнародна співпраця. Такі заходи допоможуть створити сприятливе середовище для розвитку політичного менеджменту ринкових відносин в Україні та зміцнення економіки України.

Узагальнюючи, можна сказати, що політична стабільність є фундаментом для успішного політичного менеджменту ринкових відносин в Україні. Вона сприяє створенню стабільного інвестиційного клімату, підвищує довіру інвесторів та забезпечує ефективне функціонування ринкових механізмів. Тому забезпечення політичної стабільності повинно стати пріоритетом для України на шляху до економічного процвітання та інтеграції в світову економіку.

Висновки до Розділу 2.

Нами проведено огляд та критичний аналіз існуючих підходів до політичного менеджменту в Україні. Дослідження показало, що сучасні стратегії політичного менеджменту в Україні мають як сильні, так і слабкі сторони. Основні стратегії містять централізоване управління, децентралізацію, публічно-приватне партнерство та інноваційні підходи до управління. Критичний аналіз виявив, що ефективність цих стратегій залежить від їхньої адаптації до специфіки українського ринку та політичного середовища. Важливою є також гнучкість стратегій та їх здатність до швидкої адаптації в умовах змінних ринкових реалій.

Аналіз ключових проблем та викликів, з які постають перед політичним менеджментом в Україні, показав, що основними бар'єрами є корупція, недостатня інституційна спроможність, політична нестабільність та економічна нерівність. Ці проблеми значно впливають на ринкові процеси, стримуючи економічний розвиток та знижуючи ефективність політичного управління. Важливою є розробка стратегій, спрямованих на подолання цих викликів, що містить підвищення прозорості та підзвітності

державних інституцій, зміцнення інституційної спроможності та забезпечення політичної стабільності.

Дослідження зв'язку між політичною стабільністю та успішністю ринкових реформ показало, що політична стабільність є ключовим чинником для ефективного впровадження ринкових реформ. Стабільність політичних інститутів та передбачуваність політичних рішень сприяють створенню сприятливого середовища для ринкових процесів, зменшуючи ризики та невизначеність. Це дозволяє забезпечити стійкий економічний розвиток та підвищити довіру інвесторів до українського ринку.

Стан та перспективи політичного менеджменту ринкових відносин в Україні залежать від ефективності сучасних стратегій, здатності подолати ключові проблеми та виклики, а також від рівня політичної стабільності. Сучасні стратегії політичного менеджменту потребують адаптації до специфіки українського ринку та політичного середовища, а також гнучкості для швидкої адаптації до змінних умов.

Основні проблеми, які постають перед політичним менеджментом в Україні, містять корупцію, недостатню інституційну спроможність, політичну нестабільність та економічну нерівність. Подолання цих викликів є необхідним для забезпечення ефективного управління ринковими процесами та сприяння економічному розвитку.

Політична стабільність є ключовим чинником для успішного впровадження ринкових реформ. Стабільність політичних інститутів та передбачуваність політичних рішень сприяють створенню сприятливого середовища для ринкових процесів, зменшуючи ризики та невизначеність.

Таким чином, дослідження підтвердило важливість комплексного підходу до політичного менеджменту ринкових відносин в Україні, що містить адаптацію сучасних стратегій, подолання ключових проблем та забезпечення політичної стабільності. Це дозволить забезпечити ефективне управління ринковими процесами та сприяти сталому економічному розвитку країни.

РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ОПТИМІЗАЦІЇ ПОЛІТИЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ РИНКОВИХ ВІДНОСИН В УКРАЇНІ

3.1. Розробка стратегічних напрямків удосконалення політичного менеджменту

У сучасному світі, де політичні зміни відбуваються з надзвичайною швидкістю, розробка стратегічних напрямків поліпшення політичного менеджменту стає ключовим аспектом для забезпечення стабільності та прогресу держави. Цей підрозділ присвячений нами аналізу існуючих підходів до політичного менеджменту та розробці нових стратегій, які б враховували сучасні виклики та можливості. У цьому параграфі буде розглянуто стратегічні напрямки, спрямовані на вдосконалення політичного менеджменту в Україні з метою підвищення його ефективності. Основна увага приділяється розробці інноваційних підходів та впровадженню передових практик, які можуть сприяти покращенню управлінських процесів та забезпеченню стабільного економічного розвитку.

Перш за все, необхідно зосередитися на зміцненні інституційної спроможності державних органів, що містить підвищення професійного рівня державних службовців, впровадження сучасних технологій управління та оптимізацію організаційних структур [4; 28; 47; 67; 85; 134; 138; 146; 148; 187; 213; 217; 239; 247; 256]. Важливим аспектом є також забезпечення прозорості та підзвітності державних інституцій, що сприятиме підвищенню довіри громадян до державного управління.

Другим ключовим напрямком є розвиток ефективної системи моніторингу та оцінки політичних рішень [29; 35; 39; 75; 78; 102; 11; 129; 152; 162; 199; 204; 227; 236; 290]. Це дозволить своєчасно виявляти проблеми та коригувати стратегії, забезпечуючи таким чином гнучкість та адаптивність політичного менеджменту до змінних умов ринку.

Третім напрямком є активізація міжнародного співробітництва та обмін досвідом з іншими країнами, що мають успішний досвід у сфері

політичного менеджменту [29; 35; 39; 75; 78; 102; 11; 129; 152; 162; 199; 204; 227; 236; 290]. Це дозволить запозичити найкращі практики та адаптувати їх до українських реалій, підвищуючи таким чином ефективність управлінських процесів.

Нарешті, важливим є розвиток механізмів громадської участі у процесі прийняття політичних рішень. Залучення громадян до обговорення та формування політики сприятиме більшій легітимності та підтримці прийнятих рішень, що є ключовим чинником для успішного впровадження реформ.

Таким чином, реалізація запропонованих стратегічних напрямків дозволить значно підвищити ефективність політичного менеджменту в Україні, сприяючи стабільному економічному розвитку та підвищенню якості життя громадян [2; 61. 91; 107; 139; 168; 169; 227; 256; 271].

Завданням цього підрозділу є не лише визначення проблемних зон у сфері політичного менеджменту, а й пропонування конкретних шляхів їх вирішення, що сприятиме підвищенню ефективності політичної системи та зміцненню демократичних інститутів.

Аналізуючи існуючі стратегії політичного менеджменту в Україні, можна виділити кілька ключових аспектів, які потребують поліпшення.

Консолідація політичного консенсусу. Недавні події показали, що консолідація суспільства навколо політичного лідерства є важливою, але вразливою стратегією. Потрібно розробити механізми, які б забезпечували стабільність політичного консенсусу навіть у часи кризи.

Публічне управління та боротьба з корупцією. Важливим аспектом є продовження реформ у сфері публічного управління та боротьби з корупцією. Зокрема, це стосується зміцнення незалежності антикорупційних інституцій та боротьби з корупцією в судовій системі.

Модернізація державного управління. Є потреба у модернізації системи державного управління, зокрема, у сфері стратегічного планування та розвитку політик, оптимізації організації публічної

адміністрації та підвищення прозорості бюджетних процесів [2; 61. 91; 107; 139; 168; 169; 227; 256; 271].

Підвищення конкурентоспроможності. Необхідно зосередитися на стратегіях, які б підвищували конкурентоспроможність України, зокрема, шляхом мобілізації ресурсів та зусиль для підвищення ефективності.

Ці напрямки вимагають комплексного підходу та взаємодії між різними гілками влади, громадським сектором та міжнародними партнерами. Поліпшення політичного менеджменту в Україні має велике значення для забезпечення стабільності, демократії та прогресу країни [26; 36; 50; 197; 209]. Нами складено таблицю, яка ілюструє ключові аспекти політичного менеджменту в Україні, що потребують поліпшення, доповнена статистичними показниками за 2022 рік (Додаток - Таблиця 18. Ключові аспекти політичного менеджменту в Україні, що потребують поліпшення).

Ефективність політичного менеджменту залежить від багатьох чинників, але деякі аспекти є особливо критичними. Визначення чітких цілей та стратегій, які відповідають політичним і соціальним реаліям, є ключовим для успіху. Ефективна структура, яка забезпечує гнучкість та адаптивність до змін у політичному середовищі, є важливою. Залучення, розвиток та утримання талановитих працівників, які поділяють політичні цінності та мають необхідні навички, є критичним для ефективності. Сильне лідерство, яке може надихати та мотивувати команду, а також вести за собою прихильників і виборців, є вирішальним [33; 56; 77; 113; 125; 135; 159; 160; 161; 253; 264; 272]. Регулярний перегляд та оцінка політичних стратегій та їх впливу на суспільство допомагає виявляти слабкі місця та коригувати курс. Ці критичні аспекти сприяють створенню ефективного політичного менеджменту, що дозволяє адаптуватися до змін та досягати стратегічних цілей. Ці аспекти вимагають постійної уваги та оновлення, щоб забезпечити, що політичний менеджмент залишається реактивним та ефективним у відповіді на сучасні виклики.

На нашу думку, для розвитку політичного менеджменту в Україні мають бути розроблені такі стратегічні напрямки, як європейська інтеграція, правова реформа, модернізація адміністративно-територіального устрою, розвиток освіти та науки, воєнна безпека та оборона, публічне управління ресурсами, комунікативна політика.

Поглиблення інтеграції з Європейським Союзом містить адаптацію законодавства, стандартів та практик управління [6; 10; 11; 72; 84; 100; 176; 181; 205; 229; 234; 242; 243; 259]. Це сприяє підвищенню якості державного управління, забезпеченню верховенства права та дотриманню європейських стандартів у різних сферах життя.

Вдосконалення правової системи, зокрема конституційної реформи, а також соціального, антикорупційного та антидискримінаційного законодавства, є ключовим для забезпечення справедливості та правопорядку [21; 26; 36; 41; 50; 80; 90; 93; 113; 150; 197; 208; 257; 294]. Це допомагає створити правову основу для ефективного політичного менеджменту та підвищення довіри громадян до державних інститутів.

Реформування місцевого самоврядування для підвищення ефективності та відповідальності місцевих органів влади сприяє децентралізації та розвитку регіонів, що дозволяє краще враховувати місцеві потреби та забезпечувати більш ефективне управління на місцевому рівні.

Зміцнення зв'язку між освітою, науковими дослідженнями та політичним процесом забезпечує інновації та креативність у політичному менеджменті, що містить підготовку кваліфікованих кадрів, розвиток наукових досліджень та впровадження новітніх технологій у державне управління.

Розробка стратегій, які забезпечують національну безпеку та відповідають сучасним викликам, включаючи кібербезпеку та гібридні загрози, є критично важливою [15; 50; 154; 173; 191]. Це допомагає

захистити країну від зовнішніх та внутрішніх загроз та забезпечити стабільність.

Впровадження прозорих механізмів управління державними ресурсами, зокрема в секторах охорони здоров'я та освіти, сприяє ефективному використанню ресурсів та підвищенню якості послуг, що надаються громадянам.

Розвиток ефективних комунікацій між державою, громадянським суспільством та медіа забезпечує відкритість та прозорість політичних процесів [4; 28; 47; 67; 85; 134; 138; 146; 148; 187; 213; 217; 239; 247; 256]. Це сприяє підвищенню довіри громадян до державних інститутів та залученню їх до політичного життя.

Ці стратегічні напрямки допоможуть створити ефективну систему політичного менеджменту, яка відповідає сучасним викликам та сприяє розвитку України. Вони напрямки вимагають комплексного підходу та активної участі всіх зацікавлених сторін, включаючи державні органи, громадськість, міжнародних партнерів та експертне співтовариство. Реалізація цих стратегій може сприяти створенню більш стабільної, прозорої та ефективної політичної системи в Україні.

Для оцінки ефективності політичного менеджменту пропонуємо впровадити такі методи, як корпоративний аналіз, дескриптивний аналіз, метод структурного функціоналізму, оцінка за критеріями бажаного і дійсного, аналіз впливу на громадську думку, вимірювання прозорості процедур. Розглянемо їх детальніше.

Методи оцінки ефективності політичного менеджменту

1. Компаративний аналіз. Цей метод дозволяє порівняти політичні рішення та їх наслідки з іншими подібними випадками, щоб визначити найбільш ефективні підходи. Допомагає виявити найкращі практики та адаптувати їх до конкретних умов. Може бути використаний для порівняння політичних стратегій різних країн або регіонів.

2. *Дескриптивний аналіз*. Використовується для детального опису ключових організаційних вимірів політичного рішення та їх впливу на політичні процеси. Дозволяє зрозуміти, як конкретні політичні рішення впливають на різні аспекти політичного життя. Може бути використаний для аналізу впливу нових законів або реформ.

3. *Системний підхід*. Застосовується для аналізу структурних зв'язків у політичному менеджменті та визначення важливих напрямків організаційної діяльності. Допомагає виявити взаємозв'язки між різними елементами політичної системи та визначити, як зміни в одній частині системи впливають на інші. Може бути використаний для розробки комплексних стратегій управління.

4. *Метод структурного функціоналізму*. Допомагає визначити, як різні частини політичної системи взаємодіють для досягнення цілей політичного менеджменту. Дозволяє оцінити ефективність взаємодії між різними інститутами та організаціями. Може бути використаний для оптимізації структурних зв'язків у політичній системі.

5. *Оцінка за критеріями бажаного і дійсного*. Вимірювання рівня досягнення поставлених цілей у порівнянні з реальними результатами. Допомагає виявити розриви між планами та реальністю, що дозволяє коригувати стратегії та підходи. Може бути використаний для оцінки ефективності політичних програм та ініціатив.

6. *Аналіз впливу на громадську думку*. Оцінка того, як політичні рішення впливають на думки та настанови громадян, а також на їхню поведінку. Допомагає зрозуміти, як громадяни сприймають політичні рішення та які зміни вони викликають у суспільстві. Може бути використаний для розробки комунікаційних стратегій.

7. *Вимірювання прозорості процедур*. Оцінка ступеня відкритості та доступності інформації про політичні рішення для громадськості. Допомагає забезпечити прозорість та підзвітність політичних процесів.

Може бути використаний для підвищення довіри громадян до державних інститутів.

Ці методи можуть бути використані як окремо, так і в комбінації для більш глибокого аналізу. Наприклад, компаративний аналіз може бути доповнений дескриптивним аналізом для детального вивчення конкретних випадків. Системний підхід та метод структурного функціоналізму можуть бути використані разом для оцінки взаємозв'язків у політичній системі. Оцінка за критеріями бажаного і дійсного може бути поєднана з аналізом впливу на громадську думку для виявлення розривів між очікуваннями та реальністю. Таке комплексне використання методів дозволяє не тільки оцінити ефективність політичного менеджменту, але й виявити потенційні проблеми та області для подальшого вдосконалення.

В Україні можна вигідно використовувати деякі міжнародні практики, які сприяють розвитку суспільства. Розглянемо кілька таких практик. Це, зокрема, загальні міжнародні стандарти практики розвитку суспільства. Міжнародна Асоціація Розвитку Суспільства (IACD) розробила загальні стандарти практики розвитку суспільства, які можуть бути адаптовані до українського контексту. Загальні міжнародні стандарти практики розвитку суспільства, розроблені Міжнародною Асоціацією Розвитку Суспільства (IACD), містять такі елементи.

Цілі - сприяння сталому розвитку суспільства, розвиток економічної, соціальної та екологічної стійкості; підтримка соціальної справедливості та рівності - викорінення дискримінації та забезпечення рівних можливостей для всіх членів суспільства; залучення громадськості до процесу прийняття рішень [33; 56; 77; 113; 125; 135; 159; 160; 161; 253; 264; 272]. Сприяння активній участі громадян у місцевому управлінні та прийнятті рішень.

Цінності - прозорість та підзвітність. Відкритість та відповідальність у всіх аспектах діяльності. Інклюзивність та участь. Залучення усіх груп населення, включаючи вразливі та маргіналізовані групи. Етика та

відповідальність. Відповідальне використання ресурсів та дотримання етичних стандартів у всіх діях.

Ключові методи - спільне планування. Залучення різних зацікавлених сторін до процесу планування та прийняття рішень. Оцінка та моніторинг - регулярна оцінка та моніторинг ефективності програм та проєктів. Партнерство та співпраця - зокрема, робота у партнерстві з іншими організаціями, урядами та громадами для досягнення спільних цілей. Ці стандарти можуть бути адаптовані до українських умов, сприяючи сталому розвитку та підвищенню якості життя у громадах [21; 26; 36; 41; 50; 80; 90; 93; 113; 150; 197; 208; 257; 294]. Стандарти визначають цілі, цінності та ключові методи розвитку суспільства. Міжнародні стандарти практики розвитку суспільства, розроблені Міжнародною Асоціацією Розвитку Суспільства (IACD) [300], були вперше запуснені на кінець червня 2018 року на Всесвітньому Конгресі Розвитку Суспільства. Ці стандарти впроваджуються в різних країнах світу, включаючи Україну. Вони використовуються для підвищення якості практики розвитку суспільства, забезпечення прозорості та підзвітності, а також підтримки соціальної справедливості. Документи, які підтверджують розробку та впровадження цих стандартів доступні на офіційному сайті IACD. Мова йде про конференційні матеріали, записи та виступи на конференціях, організованих IACD. Публікації та дослідження, включаючи статті та дослідження, які описують впровадження стандартів.

Отже, український культурний сектор може взяти до уваги дослідження, яке висвітлює проблеми втрати інтелектуального капіталу через війну та російську агресію. Це дослідження розглядає практики укріплення зв'язків в умовах повномасштабного вторгнення Росії в Україну між українськими та іноземними інституціями та працівниками сфери візуального мистецтва. Глобальне визначення соціальної роботи може бути адаптоване для українського контексту. Це допоможе вдосконалити практику соціальної роботи в освіті, дослідженнях та

практиці. Адаптація глобального визначення соціальної роботи до українського контексту. Основні принципи - повага до людських прав і гідності. Включення українських традицій та цінностей, дотримання прав людини в кожній діяльності. Соціальна справедливість. Забезпечення рівних можливостей для всіх громадян, особливо вразливих груп населення. Професійна етика. Дотримання високих стандартів професійної етики, інтеграція етичних принципів у повсякденну практику соціальної роботи. Методологічні підходи, зокрема, індивідуальний підхід, може бути адаптований, як адаптація методів соціальної роботи до конкретних потреб кожної людини. Групова робота - використання групових методів для підтримки соціальної інтеграції та взаємодії. Ком'юніті-орієнтовані підходи можуть бути залучені місцеві громади до процесу вирішення соціальних проблем, підтримка ініціатив на місцях. Освітні та практичні аспекти - це підготовка фахівців. Впровадження нових навчальних програм у вищих навчальних закладах, які враховують специфіку соціальної роботи в Україні. Також, актуально для України - це професійний розвиток. Постійне навчання та підвищення кваліфікації соціальних працівників. Наукові дослідження. Підтримка та розвиток наукових досліджень у сфері соціальної роботи, врахування специфічних українських реалій. Окремі практичні аспекти, як підтримка вразливих груп, надання допомоги та підтримки соціально незахищеним верствам населення, зокрема внутрішньо переміщеним особам, ветеранам, дітям-сиротам. Інтеграція в суспільство. Сприяння соціальній інтеграції, запобігання соціальній ізоляції. Робота з громадою, створення партнерських відносин з місцевими органами влади та громадськими організаціями для покращення ефективності соціальної роботи [2; 61. 91; 107; 139; 168; 169; 227; 256; 271]. Ці кроки допоможуть адаптувати глобальне визначення соціальної роботи до українських умов та підвищити ефективність надання соціальних послуг. Ці практики можуть сприяти розвитку України та забезпечити більш ефективне функціонування суспільства. Особливості відображено у

таблиці, яка ілюструє міжнародні практики, що можуть бути адаптовані в українському контексті, доповнена конкретними прикладами (Додаток - Таблиця 19. Міжнародні практики політичного менеджменту, які можуть бути адаптовані в українському контексті).

Для розробки нових стратегій політичного менеджменту ринкових відносин в Україні можна використовувати різні теоретичні моделі. Розглянемо кілька таких моделей.

1. Модель збалансованої системи показників (Balanced Scorecard).

Розроблена докторами Робертом Капланом і Девідом Нортонем, ця модель враховує цілі, показники та ініціативи для досягнення стратегічних цілей. В Україні ця модель може бути використана для визначення ключових показників ефективності політичних програм та ініціатив. Вона допомагає встановити чіткі цілі та вимірювати їх досягнення, що сприяє підвищенню прозорості та підзвітності політичного менеджменту.

2. Модель SWOT-аналізу. Вона допомагає визначити сильні та слабкі сторони організації, а також можливості та загрози в зовнішньому середовищі. SWOT-аналіз може бути застосований для оцінки політичних стратегій та програм. Це дозволяє виявити внутрішні та зовнішні чинники, що впливають на політичний процес, та розробити стратегії для максимізації сильних сторін і мінімізації загроз.

3. Модель П'яти сил Портера (Porter's Five Forces).

Використовується для аналізу конкурентного середовища та визначення можливостей для розвитку. Ця модель може бути застосована для аналізу політичного середовища в Україні, визначення основних гравців та їхнього впливу на політичні процеси. Це допомагає розробити стратегії для зміцнення позицій та підвищення конкурентоспроможності політичних суб'єктів.

4. Модель Ансоффа (Ansoff Matrix). Допомагає визначити можливі стратегії росту, такі як розвиток ринку, розвиток продукту, пенетрація ринку та диверсифікація. В Україні ця модель може бути використана для

розробки стратегій розвитку політичних партій та організацій. Вона допомагає визначити напрямки росту та розробити плани для досягнення стратегічних цілей.

5. Модель McKinsey 7S. Вона враховує сім ключових чинників, таких як стратегія, структура, системи, навички, персонал, стиль керівництва та співробітництво. Ця модель може бути застосована для оцінки та вдосконалення організаційної структури політичних інститутів в Україні. Вона допомагає виявити слабкі місця та розробити стратегії для підвищення ефективності управління.

Ці моделі можуть бути використані як окремо, так і в комбінації для більш глибокого аналізу та розробки стратегій. Наприклад, SWOT-аналіз може бути доповнений моделлю П'яти сил Портера для більш детального розуміння конкурентного середовища. Модель збалансованої системи показників може бути використана разом з моделлю McKinsey 7S для встановлення чітких цілей та оцінки організаційної структури. Таке комплексне використання моделей дозволяє не тільки оцінити ефективність політичного менеджменту, але й виявити потенційні проблеми та області для подальшого вдосконалення. Ці теоретичні моделі можуть бути використані як основа для розробки нових стратегій, а також для адаптації до українського контексту.

Інноваційні інструменти, які можуть бути включені в стратегії політичного менеджменту ринкових відносин в Україні, містять інструменти аналізу даних, цифрові платформи для залучення громадян, соціальні медіа як інструмент комунікації, інноваційні методи прогнозування, електронне голосування. Розглянемо їх детальніше.

1. Інструменти аналізу даних. Використання Big Data та аналітики для збору та обробки великих обсягів інформації. Ці інструменти допомагають політичним менеджерам приймати рішення на основі даних, аналізувати тенденції та передбачати результати. Наприклад, аналіз даних

може виявити ключові проблеми, що турбують громадян, та допомогти розробити відповідні політичні стратегії.

2. Цифрові платформи для залучення громадян. Розробка онлайн платформ, які дозволяють громадянам брати участь у політичному процесі, висловлювати свої думки та пропозиції. Цифрові платформи сприяють активній участі громадян у політичному житті, забезпечують зворотний зв'язок та підвищують прозорість політичних процесів. Наприклад, платформи для електронних петицій або громадських обговорень дозволяють громадянам впливати на прийняття рішень.

3. Соціальні медіа як інструмент комунікації. Ефективне використання соціальних мереж для зв'язку з виборцями та розповсюдження політичних повідомлень. Соціальні медіа дозволяють політичним лідерам та партіям комунікувати з громадянами в режимі реального часу, розповсюджувати інформацію про свої програми та ініціативи, а також реагувати на запити та коментарі виборців.

4. Інноваційні методи прогнозування. Застосування передових методів прогнозування, таких як штучний інтелект та машинне навчання, для аналізу політичних тенденцій та передбачення результатів. Ці методи дозволяють політичним менеджерам передбачати результати виборів, оцінювати вплив політичних рішень та розробляти стратегії на основі прогнозів. Наприклад, моделі машинного навчання можуть аналізувати великі обсяги даних для виявлення тенденцій та прогнозування поведінки виборців.

5. Електронне голосування. Впровадження систем електронного голосування для забезпечення більшої доступності та зручності виборчого процесу. Електронне голосування дозволяє громадянам голосувати з будь-якого місця, що підвищує явку виборців та знижує витрати на проведення виборів. Це також сприяє підвищенню прозорості та довіри до виборчого процесу.

Ці інструменти можуть бути використані як окремо, так і в комбінації для більш ефективного політичного менеджменту. Наприклад, аналіз даних може бути поєднаний з соціальними медіа для виявлення ключових проблем та комунікації з громадянами. Цифрові платформи для залучення громадян можуть бути інтегровані з електронним голосуванням для забезпечення більшої участі громадян у політичному процесі. Таке комплексне використання інноваційних інструментів дозволяє політичним менеджерам бути більш ефективними, реактивними та зв'язаними з громадянами, а також підвищити прозорість та відповідальність політичних процесів.

Також соціально-економічні чинники впливають на вибір стратегічних напрямків, містять економічні умови, політичну стабільність, соціальні тенденції, технологічний розвиток, глобалізацію, регуляторні зміни, екологічні виклики та інші. Розглянемо їх детальніше.

Макроекономічні показники, такі як ВВП, інфляція, рівень безробіття та курс валют, впливають на загальну економічну стабільність. Високий рівень інфляції або безробіття може вимагати від уряду розробки антикризових заходів та стимулюючих програм для підтримки економіки. Стабільність уряду та політична ситуація в країні впливають на інвестиційний клімат та довіру бізнесу. Політична нестабільність може відлякувати інвесторів та ускладнювати реалізацію довгострокових стратегій. Зміни в демографії, освіті, культурі та суспільних цінностях впливають на споживчу поведінку та потреби громадян. Наприклад, старіння населення може вимагати розробки політик, спрямованих на підтримку літніх людей та забезпечення їхніх потреб. Швидкість технологічних змін та інновацій визначає потребу в адаптації стратегій для використання нових можливостей. Впровадження нових технологій може підвищити ефективність управління та сприяти економічному зростанню. Взаємозалежність світових ринків та міжнародна конкуренція вимагають глобального підходу до стратегічного планування. Це містить врахування

міжнародних стандартів, участь у глобальних ринках та співпрацю з іншими країнами. Законодавчі та нормативні зміни можуть вимагати адаптації стратегій для відповідності новим правилам. Наприклад, зміни в податковому законодавстві можуть впливати на фінансове планування та бюджетування. Зростаюча увага до екологічних питань та сталого розвитку впливає на стратегічні рішення. Політики, спрямовані на зменшення викидів, збереження природних ресурсів та підтримку екологічно чистих технологій, стають все більш важливими.

Ці чинники вимагають від організацій гнучкості та здатності швидко адаптуватися до змін, щоб залишатися конкурентоспроможними та ефективними. Політичний менеджмент в Україні повинен враховувати ці чинники для розробки стратегій, які відповідають сучасним викликам та потребам суспільства. Вони вимагають від організацій гнучкості та здатності швидко адаптуватися до змін, щоб залишатися конкурентоспроможними та ефективними.

При впровадженні нових стратегій політичного менеджменту існують як ризики, так і можливості. Перш за все, це геополітичні ризики. Зростаючі напруження між країнами можуть призвести до змін у законодавстві, торговельних обмежень та інших викликів для бізнесу. Наприклад, конфлікти між США та Китаєм можуть вплинути на глобальні постачальницькі ланцюги. Зміни в економічних умовах, такі як зростання інфляції, валютних курсів та фінансової нестабільності, можуть вплинути на бізнес. Наприклад, соціальні протести, зміни в споживчому попиті та демографічні зміни можуть вплинути на бізнесові стратегії. Зміни в урядовій політиці, вибори та регуляторні зміни можуть створити невизначеність для бізнесу. Швидкий розвиток технологій може вимагати адаптації бізнес-стратегій.

Щодо можливостей, то відкритість ринків та можливість співпраці з іншими країнами може сприяти росту бізнесу. Впровадження нових технологій та інновацій може покращити ефективність та

конкурентоспроможність. Зміни в споживчому попиті та соціальних тенденціях можуть створити нові можливості для бізнесу. Політичні зміни можуть сприяти створенню сприятливого бізнес-середовища. Впровадження нових стратегій може допомогти бізнесу адаптуватися до змін та досягти своїх цілей. Враховуючи ці ризики та можливості, бізнес повинен ретельно аналізувати свої стратегії та приймати обґрунтовані рішення. З урахуванням запропонованих стратегій та різних досліджень, можна виокремити деякі перспективи розвитку політичного менеджменту в Україні.

Україна продовжує спрямовувати свої зусилля на наближення до Європейського Союзу. Це відкриває можливості для політичного менеджменту, зокрема в адаптації європейських стандартів, реформуванні законодавства та підвищенні ефективності державного управління.

Зростаюча роль соціальних мереж та медіа вимагає від політичних менеджерів активного використання цих інструментів для залучення громадян, комунікації та побудови позитивного іміджу.

Політичний менеджмент може сприяти реформуванню місцевого самоврядування, підвищенню його ефективності та залученню громадян до прийняття рішень на місцевому рівні. Розвиток нового покоління політичних лідерів, зокрема молоді, може забезпечити сталість політичного менеджменту в майбутньому. Застосування сучасних методів управління правовими процесами може покращити якість законодавства та забезпечити правовий порядок в країні. Ці перспективи вимагають від політичних менеджерів гнучкості, інноваційності та здатності адаптуватися до змін у суспільстві та політиці.

На основі проведеного аналізу стратегічних напрямків поліпшення політичного менеджменту в Україні можна зробити наступні висновки.

Адаптація до європейських стандартів та практик є ключовою для забезпечення сталого розвитку та інтеграції України в європейські структури. Поліпшення правової системи, зокрема через конституційні

зміни та антикорупційні заходи, є необхідним для зміцнення демократії та правової держави. Реформування місцевого самоврядування та оптимізація державного апарату сприятимуть підвищенню ефективності управління та залученню громадян до процесу прийняття рішень. Інвестиції в освіту та наукові дослідження є фундаментом для інноваційного розвитку та підвищення конкурентоспроможності країни. Зміцнення національної безпеки та обороноздатності є пріоритетом у контексті забезпечення суверенітету та територіальної цілісності України [15; 50; 154; 173; 191]. Прозорість та ефективність управління державними ресурсами є важливими для боротьби з корупцією та підвищення довіри громадян до державних інституцій. Відкритий діалог між державою та громадянським суспільством є ключовим для забезпечення прозорості та відповідальності влади.

Загалом, реалізація запропонованих інструментів в політичному менеджменті ринкових відносин в Україні сприятиме формуванню ефективної, відповідальної та демократичної системи політичного менеджменту в Україні, що відповідає сучасним викликам та вимогам.

3.2. Комунікаційні аспекти політичного менеджменту: аналіз та рекомендації

У цьому параграфі ми маємо на меті дослідити важливість комунікації в політичному менеджменті та розробити рекомендації для покращення комунікаційних стратегій. У цьому розділі буде розглянуто, як ефективна комунікація може сприяти успішному впровадженню політичних рішень та забезпеченню підтримки з боку громадськості.

Особлива увага приділяється аналізу ролі комунікаційних процесів у формуванні політичних стратегій, взаємодії між державними інституціями та громадянами, а також у забезпеченні прозорості та підзвітності державного управління. Буде досліджено, як різні комунікаційні

інструменти та канали можуть бути використані для підвищення ефективності політичного менеджменту.

Політичний менеджмент також розглядається нами як наука і мистецтво управління людськими ресурсами у сфері політичних процесів, основна мета якого – аналіз тенденцій політичного розвитку, передбачення наслідків цих тенденцій та вироблення рекомендацій для політичного керівництва [251; 262]. Ця галузь політичної науки охоплює принципи, форми, методи, прийоми і засоби управління матеріальними і людськими ресурсами з метою досягнення політичного розвитку.

Як відомо і показано нами в Розділі 1, поняття "політичний менеджмент" виникло на основі уявлень про "класичний менеджмент", який засновувався на організації фабричної праці та ефективному управлінні людськими ресурсами. У сучасній західній науці, "політичний менеджмент" спрямований на адаптацію принципів класичного менеджменту до управління демократичним суспільством [294]. Таким чином, політичний менеджмент містить в собі аналіз, стратегічне планування та ефективне управління ресурсами з метою досягнення політичних цілей та забезпечення стабільного розвитку суспільства.

У даному параграфі поставлено завдання для подальшого дослідження, спрямованого на розробку рекомендацій щодо вдосконалення комунікаційних стратегій, що є необхідним для забезпечення більшої відкритості, довіри та підтримки з боку громадськості, а також для підвищення ефективності державного управління в умовах сучасних викликів.

Комунікація відіграє ключову роль у сфері політичного менеджменту в Україні, оскільки вона є основою для ефективного управління, обміну інформацією та формування громадської думки. Вона дозволяє політичним суб'єктам взаємодіяти з громадянами, формувати партнерські відносини та досягати суспільного консенсусу [76; 126; 207; 297]. У контексті політичного менеджменту, комунікація використовується

для таких цілей. Структурування політичної діяльності. Вона допомагає визначити цілі та стратегії політичних кампаній та ініціатив. Формування громадської думки. Через комунікацію політичні лідери та партії можуть впливати на сприйняття та думки громадян. Політична соціалізація, комунікація сприяє інформуванню громадян та їхньому залученню до політичного процесу. Вирішення конфліктів, ефективна комунікація може допомогти у вирішенні суперечок та зниженні напруженості між різними політичними групами.

Значення комунікації в політичному менеджменті також полягає у забезпеченні прозорості та відкритості уряду, що є важливим для демократичного суспільства [21; 26; 36; 41; 50; 80; 90; 93; 113; 150; 197; 208; 257; 294]. Крім того, в умовах сучасного інформаційного простору, комунікація дозволяє швидко реагувати на зміни та виклики, що виникають перед політичними суб'єктами.

У політичному менеджменті України використовуються різноманітні комунікаційні стратегії, які спрямовані на взаємодію між політичними суб'єктами, громадськістю та іншими зацікавленими сторонами [21; 41; 80; 90; 93; 113].

Комунікаційна стратегія інформування передбачає активне поширення інформації про політичні рішення, програми та досягнення. Вона використовує різні канали, такі як ЗМІ, соціальні мережі, прес-конференції тощо.

Комунікаційна стратегія залучення громадськості. Політичні лідери спілкуються з громадськістю, відвідують регіони, проводять зустрічі з виборцями, відповідають на запитання тощо. Це допомагає підтримувати довіру та залучати громадськість до політичного процесу.

Комунікаційна стратегія формування образу. Політичні лідери активно працюють над своїм образом, використовуючи PR-техніки, спілкування з журналістами, створення позитивного іміджу.

Комунікаційна стратегія мобілізації виборців. Під час виборчих кампаній політичні партії та кандидати активно спілкуються з виборцями, мотивують їх взяти участь у виборах, використовуючи різні методи мобілізації.

Комунікаційна стратегія діалогу з опозицією. Політичні лідери ведуть діалог з опозиційними партіями, спілкуються з їх представниками, шукають компроміси.

Ці стратегії можуть варіюватися в залежності від конкретних обставин, політичних умов та завдань. Важливо, щоб вони були спрямовані на підтримку демократичних цінностей, взаємодію з громадськістю та досягнення політичних цілей

Комунікація в політичному менеджменті в Україні зазнає суттєвого впливу викликів [76; 126; 207; 297], зокрема, низький рівень довіри громадян до чинної влади в Україні впливає на ефективність комунікаційних стратегій. Громадяни часто сприймають інформацію з підозрою, що ускладнює завдання політичного менеджменту. Різноманітність медіа, соціальних мереж та інтернет-платформ ускладнює вибір каналів комунікації та контроль за розповсюдженням інформації. У політичному менеджменті потрібно враховувати конфлікти між різними суспільними групами та опозиційні настрої. Важливо знаходити спільні точки зору та зберігати діалог. Суб'єкти політичного менеджменту ринкових відносин в Україні мають адаптувати комунікаційні стратегії до різних цільових аудиторій, включаючи виборців, бізнес, активістів тощо. Уміння відрізнити правдиву інформацію від фейкових новин та дезінформації є важливим завданням суб'єктів, які є учасниками політичного менеджменту. Зростання впливу соціальних мереж та зміни у споживанні медіа вимагають адаптації комунікаційних стратегій [76; 126; 207; 297]. Окрім того, Україна має різноманітні культурні групи, і в політичному менеджменті має бути враховано ці різниці при комунікації.

Враховуючи ці виклики, ефективний політичний менеджмент ринкових відносин в Україні має розробляти механізми, які враховують специфіку українського суспільства та забезпечують взаєморозуміння та довіру між владою та громадянами. Зокрема, здійснювати аналіз медіа. Аналіз вимірює кількість згадок, тон і контекст в медіа (новинах, соціальних мережах тощо). Це допомагає визначити, наскільки ефективно комунікаційна стратегія досягає цільової аудиторії. Проводження систематичного опитування та анкетування збирає думки та враження від цільової аудиторії. Це може бути опитування на сайті, анкети, фокус-групи або інтерв'ю. Метрики веб-аналітики містять відстеження відвідуваності веб-сайту, конверсій, часу перебування на сторінці, відмов та інші показники. Це допомагає визначити, як ефективно комунікаційна стратегія привертає трафік на сайт. ROI (Показник віддачі від інвестицій) вимірює, наскільки успішно комунікаційна стратегія відповідає витратам. Це може бути вартість на одного клієнта, вартість на одну згоду або інші показники.

Соціальні метрики містять кількість реакцій - лайків, репостів, коментарів, підписників тощо в соціальних мережах. Це допомагає визначити популярність та вплив комунікаційної стратегії. А проведений аналіз конкурентів показує якість комунікаційних стратегій конкурентів та може надати цінну інформацію про їхні успіхи та невдачі. Також кількісні та якісні дослідження містять аналіз даних, опитування, спостереження та інтерв'ю. Це допомагає зрозуміти ефективність комунікаційної стратегії з різних точок зору. Ці методи можуть бути використані окремо або в поєднанні для оцінки ефективності комунікаційних стратегій. Важливо вибрати ті, які найкраще відповідають вашим цілям та ресурсам.

Міжнародні практики в політичному менеджменті можуть надати цінні уроки та інструменти для покращення комунікації в Україні [245; 259; 271; 291]. Зокрема, політико-дипломатичні практики - використання досвіду міжнародних дипломатів та політиків для розробки ефективних комунікаційних стратегій. Також, співпраця з міжнародними організаціями.

Залучення представників міжнародних організацій до освітнього процесу та обміну досвідом. Надання можливостей для стажувань у відомих університетах та інституціях Європи, що сприяє обміну знаннями та кращим розумінням міжнародних практик. Використання міжнародних досліджень та моніторингу для оцінки викликів урядуванню в секторі безпеки, що може бути адаптовано для політичного менеджменту [6; 10; 11; 72; 84; 100; 176; 181; 205; 229; 234; 242; 243; 259]. Інтеграція знань з різних дисциплін, таких як менеджмент, політична психологія, історія політичних партій, для розробки комплексних комунікаційних стратегій. Ці практики можуть бути адаптовані та впроваджені в Україні для підвищення ефективності комунікації в політичному менеджменті, забезпечуючи більшу відкритість, прозорість та взаєморозуміння між владою та громадянами.

Генеративний штучний інтелект (ШІ) [65; 76; 80; 127; 177; 190; 222; 224; 252; 252; 269]. Генеративні моделі, такі як ChatGPT, Copilot або Bard, стають все більш доступними та використовуються для автоматичного створення тексту, відповідей на запитання, розробки контенту та інших комунікаційних завдань. Ці рішення можуть покращити продуктивність та ефективність комунікаційних процесів.

Роботизована автоматизація процесів (RPA)[65; 76; 80; 127; 177; 190; 222; 224; 252; 252; 269]. RPA використовує роботів-програми для автоматизації рутинних завдань, таких як обробка даних, відповіді на запити, обробка заявок тощо. Це може зменшити навантаження на людей та покращити ефективність комунікаційних процесів.

Інтерактивні технології [65; 76; 80; 127; 177; 190; 222; 224; 252; 252; 269]. Використання інтерактивних платформ, таких як відеоконференції, чат-боти, віртуальні асистенти, дозволяє забезпечити більш активну взаємодію з користувачами та забезпечити швидку відповідь на їх запити.

Аналіз даних та машинне навчання [65; 76; 80; 127; 177; 190; 222; 224; 252; 252; 269]. Використання аналізу даних та машинного навчання

допомагає виявляти тенденції, прогнозувати попит, персоналізувати комунікацію та покращувати взаємодію з користувачами.

Віртуальна реальність (VR) та розширена реальність (AR) [65; 76; 80; 127; 177; 190; 222; 224; 252; 252; 269]. VR та AR можуть бути використані для створення іммерсивних комунікаційних досвідів, навчання, віртуальних екскурсій, тренінгів тощо.

Ці технології можуть покращити ефективність комунікаційних процесів, забезпечуючи швидку відповідь, персоналізацію та зручність для користувачів.

Для покращення комунікаційних стратегій в політичному менеджменті можна використовувати певні рекомендації щодо зв'язку з довгостроковою стратегією - комунікаційні стратегії повинні бути узгоджені з довгостроковими національними стратегіями та цілями. Кваліфіковане лідерство - ефективне керівництво є ключовим для розробки та впровадження успішних комунікаційних стратегій. Правдивість та доступність - забезпечення точності, правдивості та легкості доступу до інформації для всіх цільових аудиторій. Діалог та взаємодія - створення двостороннього комунікаційного процесу, який дозволяє громадянам брати активну участь у політичному діалозі. Масштабність та узгодженість дій - розробка стратегій, які можуть бути масштабовані та узгоджені з іншими ініціативами. Спрямованість на результат - визначення чітких цілей та показників ефективності для оцінки результатів комунікаційних стратегій. Вибір аудиторії та повідомлення - ретельний вибір цільової аудиторії та адаптація повідомлень до їх потреб та очікувань. Безперервність - забезпечення постійного та послідовного комунікаційного потоку для підтримки довіри та залученості громадян. Аналіз та врахування досвіду - регулярний аналіз ефективності комунікаційних стратегій та врахування минулого досвіду для уникнення помилок у майбутньому. Кризові комунікації - розробка та впровадження передкризових, кризових та посткризових комунікаційних стратегій для

ефективного реагування на непередбачувані ситуації. Ці рекомендації можуть допомогти політичним менеджерам та комунікаторам покращити взаємодію з громадськістю, підвищити прозорість та ефективність політичного процесу.

Соціально-економічні чинники мають значний вплив на комунікаційні аспекти політичного менеджменту. Ось деякі з ключових чинників. Це економічний розвиток - рівень економічного розвитку країни впливає на політичні пріоритети та комунікаційні стратегії. Високий рівень ВВП на душу населення та стабільність економіки можуть сприяти більшій відкритості та демократизації комунікацій. Соціальна структура - структура суспільства, включаючи класовий склад, етнічну та релігійну різноманітність, впливає на формування політичних повідомлень та вибір комунікаційних каналів. Рівень освіти - освіченість населення впливає на здатність громадян критично аналізувати політичну інформацію та участь у політичному житті. Технологічний розвиток - доступ до новітніх технологій, таких як інтернет та мобільний зв'язок, розширює можливості для комунікації та залучення громадян. Медіа-ландшафт - структура медіа-простору, включаючи володіння та контроль над ЗМІ, впливає на розповсюдження політичних повідомлень та формування громадської думки. Політична культура - традиції, цінності та історичний досвід суспільства впливають на сприйняття політичних повідомлень та ставлення до політичних інститутів.

Міжнародний контекст - міжнародні відносини та зовнішньополітичні чинники можуть впливати на внутрішньополітичну комунікацію, особливо у сферах безпеки та зовнішньої політики [154; 173; 191]. Демографічні зміни - віковий склад, міграція та зміни у складі населення можуть вимагати адаптації комунікаційних стратегій для забезпечення ефективності та включення різних груп населення. Ці чинники вимагають від політичних менеджерів гнучкості та здатності адаптувати свої комунікаційні стратегії до змінюваних умов, щоб

ефективно досягати своїх цілей та забезпечувати взаєморозуміння з громадянами [76; 126; 207; 297].

При впровадженні нових комунікаційних стратегій існують як ризики, так і можливості. Розглянемо можливості. Підвищення впізнаваності - нові стратегії можуть збільшити обізнаність аудиторії про бренд або політичну платформу. Залучення нових аудиторій - використання інноваційних каналів та методів може привернути увагу нових сегментів населення. Покращення зворотного зв'язку - цифрові технології та соціальні медіа дозволяють швидше отримувати відгуки від аудиторії. Персоналізація комунікації - сучасні технології дозволяють створювати більш персоналізовані комунікаційні кампанії.

Розглянемо ризики. Неправильне розуміння аудиторії - існує ризик, що нові стратегії не знайдуть відгуку у цільовій аудиторії через неправильне розуміння їхніх потреб. Технологічні виклики - впровадження нових технологій може супроводжуватися технічними проблемами або вимагати додаткових інвестицій. Ризик дезінформації - у відкритому інформаційному просторі існує ризик поширення неправдивої інформації та дезінформації. Зміни у законодавстві - потенційні зміни у регулюванні можуть вплинути на можливості комунікації та вимагати швидкої адаптації стратегій.

Для мінімізації ризиків та максимізації можливостей, важливо проводити ретельний аналіз цільової аудиторії, враховувати технологічні тенденції та бути готовими до швидкої адаптації до змін у законодавстві та суспільних настроях.

Перспективи розвитку комунікаційних стратегій в політичному менеджменті в Україні можуть бути описані через кілька ключових напрямків.

Інтеграція з міжнародними стандартами - Україна продовжує інтегруватися у світове співтовариство, що вимагає адаптації комунікаційних стратегій до міжнародних практик і стандартів.

Використання новітніх технологій - цифровізація та впровадження інноваційних комунікаційних технологій, таких як штучний інтелект та великі дані, можуть значно покращити взаємодію між органами влади та громадськістю.

Розвиток стратегічних комунікацій - посилення ролі стратегічних комунікацій у публічному управлінні, що містить оптимізацію каналів комунікації та формування стійких механізмів взаємодії з цільовими аудиторіями.

Законодавчі ініціативи - прийняття єдиного нормативного документа, який би регламентував діяльність прес-служб органів влади, може сприяти стандартизації та підвищенню ефективності комунікаційних процесів.

Маркетингові комунікації - впровадження маркетингових комунікацій у публічному управлінні, що дозволить краще зрозуміти потреби громадян та адаптувати до них політичні повідомлення.

Реформування системи стратегічних комунікацій - оновлення та модернізація системи стратегічних комунікацій, зокрема у Верховній Раді України, для підвищення ефективності інформаційної політики держави.

Ці перспективи відображають потребу в постійному розвитку та адаптації комунікаційних стратегій до змінюваних умов сучасного інформаційного суспільства та глобальних трендів.

Отже, нами виявлено, що ефективні комунікаційні стратегії є ключовим інструментом для забезпечення взаєморозуміння між владою та громадянами, підвищення довіри та підтримки демократичних цінностей. Для успішної комунікації важливо враховувати соціально-економічні чинники, використовувати новітні технології, а також розробляти стратегії, спрямовані на підтримку довіри та залучення громадськості. Запровадження рекомендацій може сприяти покращенню комунікаційних процесів та забезпечити більш відкрите та ефективне політичне спілкування.

3.3. Лідерство та управління змінами як ключові елементи успішного політичного менеджменту

У сучасному світі, де швидкість змін є невід'ємною частиною політичного ландшафту, лідерство та управління змінами виходять на передній план як критичні компоненти успішного політичного менеджменту [33; 56; 77; 113; 125; 135; 159; 160; 161; 253; 264; 272]. Лідерство, яке містить здатність визначати стратегічні напрямки та мотивувати людей до дії, є основою для ефективного управління змінами. Водночас, управління змінами вимагає глибокого розуміння соціальних процесів та здатності адаптуватися до нових умов, що є невід'ємною частиною лідерських компетенцій.

Аналізуючи різні аспекти лідерства та управління змінами, ми зможемо краще зрозуміти, як ці ключові елементи впливають на успіх політичного менеджменту та як вони можуть бути використані для досягнення бажаних результатів у складних та динамічних політичних умовах [21; 26; 36; 41; 50; 80; 90; 93; 113; 150; 197; 208; 257; 294].

Аналізуючи лідерські якості, які є важливими для успішного політичного менеджменту в Україні, можна виділити кілька ключових аспектів. На основі досліджень та аналізу політичного лідерства в Україні, особливо в контексті переходу від авторитаризму до демократії, можна зазначити наступні важливі лідерські якості [33; 56; 77; 113; 125; 135; 159; 160; 161; 253; 264; 272]. Розум та інтелектуальні можливості - містить здатність до аналітичного мислення, прийняття обґрунтованих рішень та стратегічного планування. Впевненість у собі - лідер повинен випромінювати впевненість, щоб надихати та мотивувати інших. Активність та енергійність - енергія та ініціативність є необхідними для мобілізації команди та ведення за собою людей. Знання справи - глибоке розуміння політичних процесів та суспільних потреб є критично важливим для ефективного лідерства. Вище становище над іншими - це означає здатність бути авторитетом, який може вести за собою інших. Крім того,

важливими є такі якості, як сила волі, цілеспрямованість, організаторські здібності та компетентність. Лідер повинен володіти морально-етичною поведінкою, повагою до демократичних цінностей та здатністю до захисту прав і гідності інших.

У контексті України, де політичний простір перебуває в транзитивному стані, лідерство вимагає також здатності до соціокультурної трансформації, адаптації до змін та ведення країни через процеси реформування та модернізації [272; 291; 297]. Лідери повинні бути здатні до стабілізації політичної системи, активізації впливу громадськості на прийняття політичних рішень та підтримки демократичних цінностей. Ці якості в сукупності формують образ лідера, здатного ефективно управляти політичними процесами в Україні, сприяючи суспільному прогресу та розвитку демократії.

У контексті політичного менеджменту ринкових відносин в Україні, у підвищенні ефективності важливу роль відіграє управління змінами [272; 291; 297]. Адаптація до змін - політичний ландшафт постійно змінюється. Управління змінами допомагає політичним лідерам адаптуватися до нових умов, реагувати на виклики та змінювати стратегії відповідно до потреб суспільства. Ефективне впровадження реформ - Управління змінами допомагає впроваджувати реформи, які можуть покращити життя громадян. Це може бути реформа в системі охорони здоров'я, освіти, економіці тощо. Мобілізація ресурсів - управління змінами допомагає залучати ресурси (людські, фінансові, технічні) для впровадження нових політичних стратегій та програм. Збереження лідерської ролі - політичні лідери повинні бути готові до змін та вести за собою інших. Управління змінами допомагає зберегти їхню лідерську роль у складних умовах. Підтримка громадської довіри - якщо зміни впроваджуються ефективно, це сприяє підвищенню довіри громадян до політичних лідерів та системи влади.

Узагальнюючи, відзначимо, що управління змінами допомагає політичному менеджменту адаптуватися до змін, забезпечувати ефективно впровадження реформ та підтримувати довіру громадян.

Ефективні стратегії лідерства в контексті політичних змін в Україні повинні враховувати специфіку політичного, соціального та культурного контексту країни. На основі аналізу доступної інформації, можна виділити такі стратегії. Соціокультурна адаптація - лідери повинні враховувати соціокультурні особливості України, включаючи історичні, релігійні та етнічні чинники, що впливають на політичні переконання та поведінку громадян. Чітке визначення ідеології - важливо мати чітко сформульовану ідеологію, яка буде відображена у програмах політичних партій, щоб забезпечити послідовність та прозорість політичних дій. Етичне лідерство - політичні лідери повинні демонструвати морально-етичну поведінку, повагу до демократичних цінностей та здатність захищати права та гідність інших. Соціальне партнерство - визнання соціального партнерства як однієї з базових цінностей політичних лідерів, що сприяє залученню громадянського суспільства до політичного процесу. Розвиток політичної системи - необхідно працювати над оновленням політичної системи, щоб вона могла ефективно функціонувати в умовах сучасних викликів та змін. Підготовка політичних лідерів - створення системи підготовки політичних лідерів на національному та регіональному рівнях, щоб забезпечити наявність компетентних та відповідальних осіб у політичному процесі. Ці стратегії допоможуть політичним лідерам України ефективно керувати змінами та вести країну через складні періоди трансформації, забезпечуючи стабільність та прогрес. Додаток - Таблиця 20. Виклики, пов'язані з управлінням змінами в політичному менеджменті, та можливі рішення для їх подолання).

Управління змінами в політичному менеджменті зазнає впливу викликів, особливо в сучасних умовах. Соціальна складність - політичний менеджмент містить в собі взаємодію з різними суспільними групами,

державою та народом. Соціальна складність цих відносин може ускладнити впровадження змін. Політична нестабільність - політичні системи піддаються змінам через вибори, зміни урядів, політичні кризи тощо [26; 36; 50; 197; 209]. Це може вплинути на планування та реалізацію змін. Опір - люди, які мають владу або вплив, можуть бути опозиційно налаштовані до змін. Вони можуть виступати проти нових ініціатив, що ускладнює їх впровадження. Культурні різниці - різні культури мають різні підходи до управління та прийняття рішень. Успішне впровадження змін вимагає врахування цих різниць. Зміна влади - зміна політичного лідера або партії може призвести до перегляду попередніх рішень та стратегій, що може вплинути на стабільність та неперервність змін. Глобалізація - сучасний світ є взаємопов'язаним, і зміни в одній країні можуть вплинути на інші. Глобальні виклики, такі як зміна клімату, міграція, торгівля, також впливають на політичний менеджмент. Технологічні зміни - розвиток технологій вимагає адаптації політичного менеджменту до нових інструментів та способів комунікації. Ці виклики вимагають від політичних менеджерів гнучкості, адаптивності та вміння ефективно впроваджувати зміни в динамічному середовищі.

Розвиток лідерських навичок серед політичних менеджерів є важливим завданням, яке сприяє підвищенню якості державного управління [2; 61. 91; 107; 139; 168; 169; 227; 256; 271]. Для досягнення цієї мети можна використовувати різні методи та підходи. Організація спеціалізованих тренінгів, семінарів та курсів для політичних менеджерів. Це може бути навчання з лідерства, комунікації, стратегічного планування, конфліктології тощо. Використання експертів та відомих лідерів як викладачів або спікерів на таких заходах. Коучинг та наставництво - один на один супровід політичних менеджерів від досвідчених лідерів або коучів. Розвиток особистих навичок, самосвідомості та стратегічного мислення. Фасилітація командних сесій - організація спільних зустрічей, дискусій та роботи над стратегією. Використання методів фасилітації для

підтримки командної співпраці та розвитку лідерських якостей. Самостійне навчання - читання книг, перегляд відеолекцій, вивчення наукових досліджень про лідерство. Практика рефлексії та аналізу власного досвіду. Менторство - взаємодія з досвідченими лідерами, які можуть ділитися своїм досвідом та навичками. Ці методи можна комбінувати для досягнення найкращих результатів у розвитку лідерських навичок серед політичних менеджерів.

Український політичний контекст вимагає адаптації існуючих моделей лідерства, щоб вони відповідали специфічним викликам та особливостям країни [37; 195; 252; 262]. Розглянемо деякі можливі моделі лідерства [33; 56; 77; 113; 125; 135; 159; 160; 161; 253; 264; 272].

Трансформаційне лідерство. Ця модель покладає акцент на зміни та розвиток. Трансформаційні лідери намагаються змінити статус-кво, мотивуючи людей до вищих цілей та впроваджуючи інновації.

В українському контексті це може бути важливо для реформування системи та забезпечення стабільності [26; 36; 50; 197; 209]. Ситуативне лідерство - ця модель визнає, що ефективність лідерства залежить від конкретної ситуації. Лідер повинен адаптувати свій підхід до потреб команди та обставин. Українські лідери можуть використовувати цей підхід для реагування на зміни та кризи. Служіння лідерства - ця модель покладає акцент на служіння іншим. Лідери допомагають команді розвиватися та досягати своїх цілей. В Україні це може сприяти підтримці громадян та вирішенню їхніх потреб. Адаптивне лідерство - ця модель визнає нестабільність та зміни. Лідери повинні бути гнучкими та здатними адаптуватися до нових умов. В українському політичному середовищі це може бути важливо через геополітичні та економічні виклики. Системне лідерство - ця модель розглядає лідерство як систему взаємодій. Лідери впливають на всі рівні організації чи суспільства. В Україні це може сприяти координації дій між різними групами та структурами. Ці усі моделі можуть бути адаптовані для українського політичного контексту,

враховуючи специфічні виклики та потреби країни. Наведемо таблицю, яка ілюструє різні моделі лідерства, їхні визначення, основні характеристики та приклади сучасних політичних лідерів в Україні (Додаток - Таблиця 21. Моделі лідерства, їхні визначення, основні характеристики та приклади сучасних політичних лідерів в Україні).

Управління змінами є критично важливим аспектом політичного менеджменту, особливо в сучасних умовах, коли політичні ландшафти та вимоги громадян постійно змінюються. Отже, доцільно розглянути деякі ефективні інструменти та техніки управління змінами, які можуть бути корисними для політичних менеджерів.

Політичні менеджери повинні активно спілкуватися зі своєю командою, сторонниками та громадянами. Важливо відкрито обговорювати зміни, пояснювати їх необхідність та вплив. Розробка чіткого плану змін, визначення цілей, ресурсів та кроків для досягнення їх. Важливо враховувати думку та інтереси різних груп, таких як виборці, партійні колеги, медіа тощо. Аналіз можливих ризиків та розробка стратегій для їх управління. Впровадження нових цінностей, норм та практик, які відповідають змінам. Забезпечення навчання та підтримки для політичних менеджерів та команди. Слідкування за впровадженням змін та оцінка їх ефективності. Політичні менеджери повинні бути прикладом для інших, показувати відданість змінам та вести команду. Зміни можуть бути стресовими, тому важливо підтримувати психологічний комфорт учасників. Готовність до змін, відкритість до нових ідей та гнучкість у вирішенні проблем. Ці інструменти та техніки можуть допомогти політичним менеджерам ефективно впроваджувати зміни та досягати своїх цілей.

В історії України існує кілька прикладів успішного лідерства та управління змінами, які можуть бути вивчені та адаптовані для сучасного політичного контексту [37; 195; 252; 262].

Період Незалежності. Початок 1990-х років був періодом значних політичних змін, коли Україна здобула незалежність. Лідерство того часу зосередилося на створенні нової державності, формуванні національної ідентичності та переході до ринкової економіки.

Помаранчева революція. В 2004 році в Україні відбулася Помаранчева революція, яка стала прикладом мирного протесту та громадянської активності. Лідери революції використовували стратегії масових мобілізацій та ненасильницьких акцій для досягнення політичних змін.

Реформи після Революції Гідності. Після подій Революції Гідності в 2014 році, Україна вступила в новий етап реформ, спрямованих на боротьбу з корупцією, підвищення ефективності урядування та інтеграцію з Європейським Союзом.

Лідерство жінок. Історії успіху жінок-лідерів у громадах України також є важливими прикладами. Ці лідерки демонструють, як можна впроваджувати зміни та досягати сталого розвитку на місцевому рівні. Проект Women Power Ukraine має на меті підвищити роль жінок у політиці та прийнятті рішень на місцевому рівні в Україні, а також зміцнити інституційну потужність злитих територіальних громад для прийняття гендерно чутливих рішень. Це допомагає забезпечити більшу участь жінок у процесах відбудови та розвитку країни

Результати проекту містять підвищення участі жінок у політиці та прийнятті рішень (жінки отримали можливість активно впливати на політичні процеси та приймати рішення на місцевому рівні), зміцнення інституційної потужності громад (громади отримали додаткові ресурси та навички для прийняття гендерно чутливих рішень), підтримку гендерної рівності (проект сприяє зменшенню гендерної нерівності та підтримці гендерної рівності в суспільстві). Це важливий крок у напрямку створення більш справедливого та рівноправного суспільства в Україні. Ці приклади показують, що успішне лідерство та управління змінами в Україні часто

пов'язані з великими соціальними рухами та реформами, які вимагають від лідерів візії, відданості та здатності мобілізувати суспільство для досягнення спільних цілей.

Основні перешкоди для лідерства та управління змінами в українському політичному менеджменті це нестабільність і недосконалість правової бази, яка це створює невизначеність та ускладнює впровадження ефективних змін [272; 291; 297]. Незбалансований розподіл повноважень між гілками влади - відсутність чіткої взаємодії між гілками влади може призводити до конфліктів та затримок у прийнятті рішень. Слабка інституціоналізація партійних структур - це ускладнює формування стабільної політичної стратегії та впровадження довгострокових змін. Нерозвиненість інститутів громадянського суспільства - відсутність сильних інститутів громадянського суспільства обмежує участь громадян у політичному процесі. Відсутність демократичних традицій - це може перешкоджати розвитку відкритого та прозорого лідерства. Ці перешкоди вимагають комплексного підходу до реформування та розвитку політичного менеджменту, що містить зміцнення правової системи, забезпечення балансу влади, підтримку політичних інститутів та залучення громадянського суспільства до управлінських процесів.

Україна стоїть перед важливими завданнями у сфері лідерства та управління змінами. Розглянемо деякі перспективи розвитку. Зростаюча увага до лідерства сприяє розвитку лідерських навичок серед молоді, менеджерів, політиків та громадських діячів. Програми навчання, тренінги та курси допомагають формувати ефективних лідерів. В Україні активно реформується державний сектор, підприємства та громадські організації. Це вимагає лідерів, які можуть впроваджувати зміни, оптимізувати процеси та забезпечувати сталість. Зростаюча активність громадянського суспільства сприяє розвитку лідерів, які можуть об'єднувати громадян, впливати на рішення та вирішувати соціальні проблеми. Використання сучасних технологій та інноваційних підходів допомагає створювати нові

можливості для лідерів та забезпечувати ефективне управління. Україна активно співпрацює з іншими країнами, що відкриває можливості для обміну досвідом, навчання та розвитку лідерів. Усі ці перспективи вимагають від лідерів гнучкості, відкритості до змін та здатності до співпраці для досягнення спільних цілей.

3.4. Модель політичного менеджменту ринкових відносин в Україні

В умовах стрімкого розвитку ринкових відносин в Україні, політичний менеджмент набуває нового значення та актуальності. Трансформація адміністративно-командної економіки до ринково-демократичної системи вимагає комплексного підходу до управління, який враховує не лише економічні аспекти, але й соціальні, політичні та культурні чинники.

У даному параграфі ми представляємо модель політичного менеджменту ринкових відносин, яка враховує сучасні виклики та потреби України. Ця модель побудована на основі принципів стратегічного планування, ефективного управління ресурсами, гнучкості та адаптивності організаційної структури, а також прозорості та підзвітності політичних процесів.

Модель містить основні компоненти, такі як стратегічне планування, управління людськими ресурсами, лідерство та управління змінами, комунікаційну політику, антикорупційні заходи, моніторинг та оцінку, економічну стабільність та розвиток, соціальний захист та інклюзивність, національну безпеку та оборону. Кожен з цих компонентів представлений з врахуванням суб'єктів, їхніх взаємовідносин та ключових процесів, що робить модель більш реалістичною та практичною для впровадження.

Розробка цієї моделі ґрунтується на детальному аналізі сучасних стратегій, проблем та викликів політичного менеджменту в Україні, а також враховує міжнародний досвід та стандарти. Метою цієї моделі є створення ефективної системи політичного менеджменту, яка забезпечить

стабільний розвиток та добробут громадян в умовах ринкових відносин. Вона враховує суб'єктів, їхні взаємовідносини та процеси, що робить її більш реалістичною та практичною для впровадження.

В умовах стрімкого розвитку ринкових відносин та політичної трансформації в Україні існує гостра потреба у створенні ефективної моделі політичного менеджменту [22; 25; 32; 81; 103; 11; 168; 193; 212; 220; 233; 261; 267; 276; 277; 280; 294; 297]. Поточні виклики та реалії, які постають перед Україною, вимагають комплексного підходу до управління, що враховує не лише економічні аспекти, але й соціальні, політичні та культурні чинники.

Одним з ключових завдань є забезпечення стабільного розвитку та добробуту громадян в умовах ринкової економіки. Це вимагає від державних інституцій здатності швидко адаптуватися до змін у зовнішньому середовищі, ефективно реагувати на виклики та реалізовувати стратегічні ініціативи [27; 36; 98; 99; 118; 140; 151; 163; 186; 197; 214; 271]. Водночас, важливе значення має прозорість та підзвітність політичних процесів, що сприяє підвищенню довіри громадян до державних інституцій. У зв'язку з цим, виникає потреба у розробці моделі політичного менеджменту, яка враховувала б сучасні виклики та можливості, та була б здатна забезпечити ефективне управління в умовах ринкових відносин. Ця модель має включати компоненти, які забезпечують цілісність та функціональність системи управління, а також взаємодію між різними суб'єктами та процесами.

Вибір основних компонентів моделі базується на необхідності забезпечення стратегічного планування, ефективної організаційної структури, управління людськими ресурсами, лідерства та управління змінами, комунікаційної політики, антикорупційних заходів, моніторингу та оцінки, економічної стабільності та розвитку, соціального захисту та інклюзивності, а також національної безпеки та оборони. Кожен з цих компонентів відіграє важливу роль у забезпеченні ефективного

політичного менеджменту та відповідає специфічним потребам та викликам сучасної України (Додаток - Інфографіка 3. 10 компонент моделі політичного менеджменту ринкових відносин в Україні).

Таким чином, розробка та впровадження цієї моделі є критично важливими для досягнення стабільного та сталого розвитку країни, підвищення ефективності державного управління та забезпечення добробуту громадян.

Наведемо аналіз та пояснення кожного з десяти основних компонентів моделі політичного менеджменту ринкових відносин в Україні. Ці пояснення значень кожного з десяти основних компонентів моделі політичного менеджменту ринкових відносин в Україні дозволяють нам зрозуміти їхню важливість та роль у забезпеченні ефективного управління та стабільного розвитку країни. Компоненти моделі політичного менеджменту ринкових відносин в Україні були обрані для забезпечення комплексного та ефективного підходу до управління, що враховує сучасні виклики та можливості, спрямовані на досягнення стабільного розвитку та добробуту громадян.

1. Стратегічне планування. Стратегічне планування є ключовим для забезпечення довгострокового розвитку та стабільності країни. Визначення цілей та шляхів їх досягнення допомагає державним органам ефективніше координувати свої дії та ресурси. Верховна Рада України та Кабінет Міністрів України розробляють національні стратегії, залучаючи стратегічні аналітичні центри для аналізу та прогнозування. Стратегічне планування полягає у визначенні довгострокових цілей та шляхів їх досягнення, враховуючи економічні, соціальні та політичні реалії країни. Воно сприяє створенню чіткої візії майбутнього розвитку та забезпечує координацію дій між різними державними органами та суб'єктами. Ефективне стратегічне планування дозволяє державі чітко визначати свої пріоритети, оптимально розподіляти ресурси та досягати поставлених цілей, що сприяє стабільному розвитку.

Стратегічне планування є ключовим елементом політичного менеджменту, що полягає у визначенні довгострокових цілей та шляхів їх досягнення, враховуючи економічні, соціальні та політичні реалії країни. Цей процес містить кілька етапів. А саме: аналіз зовнішнього та внутрішнього середовища; формулювання бачення та місії; визначення стратегічних цілей та завдань; розробка стратегічних ініціатив та програм. Визначення конкретних заходів, програм та проектів, які сприятимуть досягненню стратегічних цілей; упровадження стратегій, реалізація стратегічних ініціатив та програм, моніторинг їх виконання та коригування за потреби; регулярний перегляд та оцінка виконання стратегічних ініціатив, вимірювання їхнього впливу та коригування курсів за потреби.

Стратегічне планування в Україні здійснюється за участю кількох ключових суб'єктів: 1. Верховна Рада України - вищий законодавчий орган, що приймає закони, необхідні для реалізації стратегічних ініціатив та програм. Верховна Рада визначає пріоритети державної політики, затверджує бюджети та забезпечує контроль за виконанням стратегій. 2. Кабінет Міністрів України - вищий орган виконавчої влади, відповідальний за розробку та реалізацію державних стратегій та політик. Кабінет Міністрів координує діяльність міністерств та інших центральних органів виконавчої влади, забезпечує виконання законів та приймає рішення щодо впровадження стратегічних ініціатив. 3. Стратегічні аналітичні центри - аналітичні та експертні установи, які займаються дослідженнями, аналізом та розробкою рекомендацій для державних органів щодо стратегічного планування. Вони проводять дослідження, надають експертні оцінки та пропозиції щодо розробки та впровадження стратегічних ініціатив.

Спільна розробка національних стратегій та координація між державними органами та експертними групами є важливими елементами успішного стратегічного планування. 1. Координація між Верховною Радою та Кабінетом Міністрів. Ці два органи мають тісно співпрацювати

для забезпечення узгодженості стратегічних ініціатив з національними пріоритетами. Верховна Рада приймає закони, необхідні для реалізації стратегій, а Кабінет Міністрів забезпечує їх впровадження. 2. Взаємодія з аналітичними центрами. Аналітичні центри надають необхідну інформацію, дослідження та аналітичні матеріали для розробки стратегій. Вони співпрацюють з державними органами, надаючи рекомендації та пропозиції щодо впровадження стратегічних ініціатив. 3. Залучення громадянського суспільства та бізнесу. У процесі стратегічного планування важливо враховувати думки та пропозиції громадян, бізнесу та інших зацікавлених сторін. Це сприяє підвищенню довіри до державних інституцій та забезпеченню підтримки стратегічних ініціатив. 4. Успішне стратегічне планування вимагає регулярного моніторингу та оцінки виконання стратегій. Це дозволяє виявляти проблеми, коригувати курси та підвищувати ефективність реалізації стратегічних ініціатив.

Отже, стратегічне планування є ключовим компонентом політичного менеджменту ринкових відносин в Україні. Воно забезпечує довгостроковий розвиток країни, створює основу для стабільності та сприяє ефективному управлінню. Взаємодія між державними органами, аналітичними центрами, громадянським суспільством та бізнесом є важливим елементом успішного стратегічного планування. Регулярний моніторинг та оцінка виконання стратегічних ініціатив дозволяють виявляти проблеми та коригувати курси, що сприяє підвищенню ефективності реалізації стратегій та забезпеченню стабільного розвитку України.

2. Ефективна організаційна структура. Гнучка та адаптивна організаційна структура дозволяє державним органам швидко реагувати на зміни у зовнішньому середовищі та забезпечувати ефективне впровадження політик. Міністерства та місцеві органи влади спільно працюють над впровадженням реформ, забезпечуючи координацію на різних рівнях. Ефективна організаційна структура передбачає створення

гнучкої та адаптивної системи управління, яка здатна оперативно реагувати на зміни у зовнішньому середовищі та забезпечувати ефективне впровадження політик і програм. Гнучка організаційна структура підвищує ефективність державного управління, забезпечує швидке прийняття рішень та адаптацію до нових викликів.

Ефективна організаційна структура є основою для будь-якого успішного державного управління. Вона передбачає створення гнучкої та адаптивної системи управління, яка здатна оперативно реагувати на зміни у зовнішньому середовищі та забезпечувати ефективне впровадження політик і програм. Основні компоненти ефективною організаційної структури: 1. Децентралізація управління. Перенесення владних повноважень від центральних органів до місцевих з метою підвищення ефективності прийняття рішень і адаптації до місцевих умов. 2. Інтеграція та координація. Забезпечення тісної взаємодії між різними рівнями та секторами державного управління для забезпечення єдності дій і запобігання дублюванню зусиль. 3. Гнучкість та адаптивність. Організаційна структура повинна бути здатною швидко адаптуватися до змін у зовнішньому середовищі, таких як економічні кризи, політичні зміни або природні катастрофи. 4. Прозорість та підзвітність. Забезпечення відкритості та доступності інформації про діяльність державних органів, що сприяє підвищенню довіри громадян до влади. 5. Використання технологій. Впровадження інформаційно-комунікаційних технологій для покращення організаційних процесів, автоматизації рутинних завдань і забезпечення оперативного доступу до інформації.

Гнучка організаційна структура підвищує ефективність державного управління, забезпечує швидке прийняття рішень та адаптацію до нових викликів. Децентралізація та інтеграція управлінських процесів дозволяють більш ефективно використовувати ресурси, скорочують час на прийняття рішень і підвищують якість наданих послуг. Встановлення чітких механізмів координації та співпраці між різними рівнями влади

сприяє узгодженості дій та запобігає дублюванню зусиль, що дозволяє досягати більшої ефективності в реалізації політик. Гнучка організаційна структура дозволяє оперативно реагувати на зміни у зовнішньому середовищі, що сприяє зниженню негативних наслідків кризових ситуацій та використанню нових можливостей. Відкритість та підзвітність державних органів сприяє підвищенню довіри громадян до влади та залученню їх до процесу прийняття рішень. Використання сучасних технологій дозволяє автоматизувати рутинні завдання, покращити доступ до інформації та забезпечити оперативний моніторинг виконання політик.

Наведемо приклади впровадження ефективної організаційної структури. Одним з яскравих прикладів є впровадження реформи децентралізації, яка передбачає передачу повноважень і ресурсів від центральних органів влади до місцевих громад. Це дозволило підвищити ефективність управління на місцевому рівні, забезпечити швидке реагування на потреби громадян та сприяло розвитку регіонів. Це також інтеграція управлінських процесів у Європейському Союзі. В ЄС створено механізми координації політик між державами-членами, що дозволяє забезпечити єдність дій та уникнути дублювання зусиль.

Наступний приклад також, це впровадження цифрових технологій в Естонії. Естонія є прикладом успішного впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у державне управління. Таке впровадження дозволило автоматизувати багато процесів, забезпечити оперативний доступ до інформації та підвищити прозорість діяльності державних органів.

Отже, ефективна організаційна структура є ключовим компонентом успішного державного управління. Вона забезпечує гнучкість та адаптивність системи управління, що дозволяє швидко реагувати на зміни у зовнішньому середовищі та ефективно впроваджувати політики і програми. Створення такої структури вимагає децентралізації, інтеграції

управлінських процесів, забезпечення прозорості та підзвітності, а також впровадження сучасних технологій.

3. *Управління людськими ресурсами.* Кваліфіковані та мотивовані працівники є основою ефективного державного управління. Залучення та розвиток людських ресурсів сприяють покращенню якості державних послуг.. Державні установи та освітні заклади співпрацюють для підготовки кадрів, впроваджують програми професійного розвитку. Управління людськими ресурсами містить залучення, розвиток та утримання талановитих працівників, які поділяють політичні цінності та мають необхідні навички для реалізації політик та програм. Кваліфіковані та мотивовані працівники є основою ефективного державного управління, що сприяє підвищенню якості послуг, що надаються громадянам.

Управління людськими ресурсами (УЛР) є критичним елементом успішного державного управління. Воно містить залучення, розвиток та утримання талановитих працівників, які поділяють політичні цінності та мають необхідні навички для реалізації політик і програм. УЛР спрямоване на створення такої команди, яка здатна ефективно виконувати поставлені завдання і досягати стратегічних цілей держави. Кваліфіковані та мотивовані працівники є основою ефективного державного управління. Вони забезпечують високу якість послуг, що надаються громадянам, і сприяють досягненню стратегічних цілей. УЛР сприяє підвищенню продуктивності праці, задоволеності працівників, зниженню рівня плинності кадрів та підвищенню ефективності реалізації політик. Залучення талановитих працівників містить виявлення та залучення кандидатів, які мають необхідні компетенції та поділяють політичні цінності. Це містить проведення конкурсів, співбесід, тестування та оцінку кандидатів. Використання сучасних технологій для проведення рекрутингу, участь у ярмарках вакансій, співпраця з освітніми установами та професійними асоціаціями. Розвиток працівників передбачає постійне навчання та підвищення кваліфікації працівників, що вимагає організацію

тренінгів, курсів підвищення кваліфікації, стажувань та програм менторства. Використання внутрішніх ресурсів для навчання, співпраця з зовнішніми навчальними закладами та консультантами, впровадження програм самонавчання.

Утримання талановитих працівників містить створення умов, що сприяють утриманню талановитих працівників. Це містить розвиток системи мотивації, забезпечення конкурентоспроможних умов праці та підтримку професійного зростання. Впровадження гнучких графіків роботи, програм винагород та заохочень, забезпечення можливостей для кар'єрного зростання. Суб'єктами є державні установи, які відповідальні за реалізацію політик та програм у сфері УЛР. Забезпечують дотримання законодавства та внутрішніх регламентів у процесі управління людськими ресурсами. Освітні заклади забезпечують підготовку кваліфікованих кадрів для державного управління. Співпрацюють з державними установами для забезпечення актуальних навчальних програм. Професійні асоціації підтримують професійний розвиток працівників, надають платформи для обміну досвідом та знаннями. Співпрацюють з державними установами та освітніми закладами для вдосконалення навчальних програм та стандартів.

Державні установи співпрацюють з університетами, коледжами та іншими освітніми закладами для підготовки кваліфікованих кадрів. Це містить стажування, спільні навчальні програми та проекти, а також участь державних установ у розробці навчальних планів. Професійні асоціації забезпечують підтримку та розвиток працівників через організацію конференцій, семінарів, тренінгів та інших заходів. Вони сприяють обміну досвідом між фахівцями та забезпечують платформу для професійного розвитку. Державні установи можуть залучати зовнішніх експертів та консультантів для оцінки ефективності управління людськими ресурсами, розробки програм розвитку та впровадження інноваційних підходів. Прикладами роботи можуть бути Програма стажувань у державних установах. Державні установи можуть співпрацювати з університетами для

організації програм стажувань, що дозволяє студентам здобувати практичний досвід та підвищувати свою кваліфікацію. Тренінги та курси підвищення кваліфікації. Організація тренінгів та курсів для працівників державних установ дозволяє підтримувати їх професійний рівень та забезпечувати постійний розвиток компетенцій. А також, програми менторства. Впровадження програм менторства, коли досвідчені працівники надають підтримку та поради молодшим колегам, сприяє передаванню знань та підвищенню кваліфікації працівників.

Отже, управління людськими ресурсами є важливою складовою ефективного державного управління. Залучення, розвиток та утримання талановитих працівників забезпечують високу якість послуг, що надаються громадянам, та сприяють досягненню стратегічних цілей. Співпраця між державними установами, освітніми закладами та професійними асоціаціями є ключовим елементом успішного управління людськими ресурсами, що сприяє стабільному розвитку та ефективному впровадженню політик і програм.

4. Лідерство та управління змінами. Сильне лідерство та здатність впроваджувати зміни є ключовими елементами успішного політичного менеджменту. Лідери можуть надихати та мотивувати свої команди, а також сприяти реалізації реформ.. Політичні лідери та керівники державних органів взаємодіють з громадськими діячами для реалізації змін. Лідерство та управління змінами передбачають здатність політичних лідерів надихати та мотивувати команди, а також ефективно впроваджувати зміни для досягнення стратегічних цілей. Сильне лідерство та ефективне управління змінами сприяють реалізації реформ та покращують сприйняття політичних рішень громадянами.

Лідерство та управління змінами є ключовими складовими успішного політичного менеджменту. Ця компонента передбачає здатність політичних лідерів не лише встановлювати стратегічні цілі, але й надихати та мотивувати команди для їх досягнення. Лідерство забезпечує

спрямування та підтримку у періоди змін, а управління змінами містить планування та впровадження необхідних змін для досягнення стратегічних цілей. Ефективне лідерство та управління змінами допомагають долати опір, мобілізують ресурси та забезпечують узгодженість дій на всіх рівнях.

Сильне лідерство та ефективне управління змінами мають декілька ключових значень. Успішні реформи вимагають ясного бачення, ефективної комунікації та здатності долати опір. Лідери, які можуть надихати та мотивувати, здатні мобілізувати команди для реалізації реформ. Лідерство, що базується на відкритості та прозорості, сприяє підвищенню довіри громадян до політичних рішень. Здатність ефективно комунікувати зміни та їхні переваги є критично важливою для забезпечення підтримки громадськості. Лідерство, яке спрямоване на розвиток талантів та підтримку інновацій, підвищує загальну ефективність організації. Управління змінами допомагає адаптувати структури та процеси до нових викликів та можливостей.

Лідери використовують різноманітні методи для надихання та мотивації своїх команд, такі як створення візії, встановлення чітких цілей, визнання досягнень та заохочення творчого підходу. Проведення мотиваційних зустрічей, запровадження системи нагород та заохочень, забезпечення можливостей для професійного розвитку та зростання.

Лідери планують та реалізують необхідні зміни, враховуючи аналіз поточного стану, визначення ключових змін, розробку плану дій та координацію їхнього впровадження. Використання методологій управління змінами, таких як ADKAR (Awareness, Desire, Knowledge, Ability, Reinforcement), розробка детальних планів змін, забезпечення комунікації та навчання для підтримки змін.

Суб'єктами є:

1. Політичні лідери. Вищі посадові особи, такі як президенти, прем'єр-міністри, міністри та інші політичні діячі, які визначають стратегічні напрями розвитку та ведуть за собою команди.

2. Керівники державних органів. Управлінці на рівні міністерств, відомств та інших державних установ, які забезпечують реалізацію стратегій та політик, впроваджують зміни та координують роботу своїх підрозділів.

3. Громадські діячі. Лідери громадських організацій, активісти та інші впливові особи, які можуть підтримувати та сприяти впровадженню змін через залучення громадськості та мобілізацію підтримки.

Взаємодія між лідерами різних рівнів вимагають ефективної взаємодії. Ефективна взаємодія між політичними лідерами та керівниками державних органів є критично важливою для узгодженості дій та забезпечення підтримки на всіх рівнях. Це містить проведення регулярних зустрічей, обмін інформацією та координацію дій. Лідери громадських організацій можуть сприяти впровадженню змін, підтримуючи комунікацію між владою та громадянським суспільством, організовуючи заходи для підвищення обізнаності та залучення громадян до процесу змін. Постійна комунікація між всіма суб'єктами змін є важливою для забезпечення підтримки та коригування курсу. Це містить проведення громадських слухань, зборів, публічних звітів та залучення громадян до процесу прийняття рішень.

Наведемо приклади успішного лідерства та управління змінами. Політичні лідери та керівники державних органів успішно впровадили реформу децентралізації, що передбачала передачу повноважень та ресурсів від центральної влади до місцевих громад.

Отже, лідерство та управління змінами є ключовими компонентами успішного політичного менеджменту. Вони забезпечують здатність політичних лідерів надихати та мотивувати команди, а також ефективно впроваджувати зміни для досягнення стратегічних цілей. Сильне лідерство та управління змінами сприяють реалізації реформ, підвищують довіру громадян до політичних рішень та забезпечують стабільний розвиток країни.

5. Комунікаційна політика. Відкрита та прозора комунікація з громадянами підвищує довіру до державних інститутів та сприяє залученню громадян до політичного процесу. Державні органи використовують цифрові платформи та соціальні медіа для інформування громадян та збору їхніх пропозицій. Комунікаційна політика містить забезпечення відкритості та прозорості політичних процесів через ефективну взаємодію між державою, громадянським суспільством та медіа.. Прозора комунікація підвищує довіру громадян до державних інституцій, забезпечує зворотний зв'язок та сприяє активній участі громадян у політичному житті.

Комунікаційна політика є важливою складовою успішного політичного менеджменту. Вона містить забезпечення відкритості та прозорості політичних процесів через ефективну взаємодію між державою, громадянським суспільством та медіа. Комунікаційна політика спрямована на встановлення довіри громадян до державних інституцій та активне залучення громадян до політичного життя.

Відкритість та прозорість політичних процесів сприяють підвищенню довіри громадян до державних органів, що забезпечує підтримку політичних рішень та знижує рівень політичної апатії. Ефективна комунікація дозволяє державним органам отримувати зворотний зв'язок від громадян, що допомагає коригувати політики та програми для більш ефективного задоволення потреб суспільства. Прозорість політичних процесів та відкритий діалог з громадянами сприяють їхній активній участі у прийнятті рішень та формуванні політик. Це забезпечує більш інклюзивний та демократичний процес управління.

Забезпечення відкритості та прозорості політичних процесів досягається публікацією інформації про діяльність державних органів, проведенням громадських слухань та консультацій, створенням механізмів для залучення громадян до процесу прийняття рішень. Розміщення

інформації на офіційних веб-сайтах, проведення прес-конференцій, використання соціальних медіа для інформування громадян.

Організація взаємодії з громадянським суспільством досягається співпрацею з громадськими організаціями та активістами для обговорення та вирішення актуальних проблем. Громадян залучають до процесу прийняття рішень та забезпечує зворотний зв'язок. Проведення круглих столів, робочих груп, громадських слухань, залучення громадськості до розробки політик.

Процес імплементації цифрових платформ у сучасний політичний менеджмент ринкових відносин є фундаментальною складовою розбудови деліберативної демократії, що спрямована на подолання дистанції між владними інституціями та суспільством. Через створення розгалуженої системи е-демократії, яка охоплює механізми електронних петицій, онлайн-консультацій та цифрового моніторингу, держава отримує можливість не лише оперативно інформувати громадян про прийняті управлінські рішення, а й формувати сталі канали зворотного зв'язку для верифікації власної політики. У цій багаторівневій комунікаційній екосистемі державні інституції перебирають на себе роль модераторів, які забезпечують транспарентність політичних процесів та створюють умови для інклюзивного діалогу. Водночас інститути громадянського суспільства та медіа-ресурси виступають активними суб'єктами артикуляції суспільних інтересів і громадського контролю, перетворюючи цифрові платформи на простір для узгодження позицій стейкхолдерів та легітимізації реформ.

Практична реалізація такої взаємодії виходить за межі суто технічного впровадження вебресурсів, трансформуючись у партнерську співпрацю через формат інтерактивних обговорень, цифрових круглих столів та спільних проєктів, що дозволяє конвертувати громадські ініціативи у конкретні нормативні акти. Показовим прикладом такої інституційної трансформації в Україні став проєкт «ProZorro», де

цифровізація закупівельних процедур не лише забезпечила відкритість публічних фінансів, а й активізувала механізми громадського аудиту в політико-економічному секторі. Подібну логіку партисипативного управління демонструє і платформа «Громадський бюджет», яка надає громадянам реальний інструмент впливу на розподіл бюджетних ресурсів, сприяючи тим самим зростанню політичної суб'єктності населення та підвищенню довіри до інститутів влади. Таким чином, синергія цифрових технологій та відкритого політичного менеджменту стає предикатором створення прозорого, підзвітного та прогнозованого ринкового середовища, адаптованого до викликів сучасного перехідного суспільства.

Отже, комунікаційна політика є важливою складовою успішного політичного менеджменту. Вона забезпечує відкритість та прозорість політичних процесів через ефективну взаємодію між державою, громадянським суспільством та медіа. Прозора комунікація підвищує довіру громадян до державних інституцій, забезпечує зворотний зв'язок та сприяє активній участі громадян у політичному житті. Використання цифрових платформ та соціальних медіа дозволяє швидко та ефективно інформувати громадян про діяльність державних органів та залучати їх до процесу прийняття рішень.

6. Запобігання корупції є критично важливим для забезпечення прозорості та ефективності державного управління. Антикорупційні заходи допомагають зміцнити довіру громадян до держави.. Антикорупційні органи та правоохоронні структури співпрацюють для виявлення та запобігання корупційним діям. Антикорупційні заходи спрямовані на запобігання корупції та забезпечення прозорості в політичному менеджменті через створення спеціалізованих органів, впровадження антикорупційних програм та проведення незалежних аудитів. Ефективні антикорупційні заходи зміцнюють довіру громадян до держави, підвищують ефективність управління та забезпечують справедливість у суспільстві.

Антикорупційні заходи є невід'ємною складовою ефективного політичного менеджменту. Вони спрямовані на запобігання корупції та забезпечення прозорості в політичних процесах. Це досягається через створення спеціалізованих органів, впровадження антикорупційних програм, проведення незалежних аудитів та розробку механізмів контролю та підзвітності. Корупція підриває суспільну довіру до державних інституцій та гальмує розвиток країни, тому ефективні антикорупційні заходи є ключовими для забезпечення справедливості та стабільності.

Ефективні антикорупційні заходи мають кілька ключових значень. Наведемо результати нашого аналізу. 1. Зміцнення довіри громадян до держави. Запобігання корупції та забезпечення прозорості діяльності державних органів підвищують довіру громадян до уряду та його інституцій, що є критично важливим для стабільності та розвитку суспільства. 2. Підвищення ефективності управління. Корупція призводить до неефективного використання державних ресурсів та зниження якості державних послуг. Антикорупційні заходи сприяють раціональному використанню ресурсів, підвищенню ефективності управління та забезпеченню високої якості послуг. 3. Забезпечення справедливості. Корупція створює нерівні умови для громадян та бізнесу, що підриває принципи справедливості та рівноправності. Антикорупційні заходи сприяють встановленню рівних умов для всіх та забезпеченню справедливості у суспільстві.

Процес запобігання корупції містить розробку та впровадження програм, спрямованих на зниження корупційних ризиків, навчання державних службовців антикорупційним практикам та створення механізмів виявлення та запобігання корупційним діям. Методами є проведення тренінгів та семінарів для державних службовців, розробка кодексів етики, створення антикорупційних комітетів та робочих груп.

Процес забезпечення прозорості - це впровадження механізмів відкритості та підзвітності в діяльності державних органів, регулярне

проведення незалежних аудитів та публікацію їхніх результатів, забезпечення відкритого доступу до інформації про діяльність державних установ. Методами є використання інформаційних технологій для публікації інформації, проведення громадських слухань та консультацій, розробка та впровадження електронних систем контролю та моніторингу.

Суб'єктами є 1. Антикорупційні органи. Спеціалізовані установи, створені для боротьби з корупцією. Вони займаються розслідуванням корупційних правопорушень, розробкою та впровадженням антикорупційних програм, а також контролюють виконання антикорупційного законодавства. 2. Правоохоронні органи. Органи, відповідальні за виявлення та розслідування корупційних злочинів, притягнення винних до відповідальності та забезпечення виконання антикорупційного законодавства. 3. Суди. Судові органи, що здійснюють правосуддя у справах про корупційні правопорушення. Вони розглядають справи, пов'язані з корупцією, та приймають рішення щодо притягнення винних до відповідальності.

Ефективна координація між антикорупційними органами та правоохоронними структурами є важливим елементом успішної боротьби з корупцією. Вона відбувається шляхом обміну інформацією, це також спільні розслідування та співпрацю у проведенні антикорупційних заходів. Громадянське суспільство та медіа відіграють важливу роль у боротьбі з корупцією. Вони забезпечують моніторинг діяльності державних органів, висвітлюють випадки корупції та надають зворотний зв'язок. Співпраця з цими суб'єктами сприяє підвищенню прозорості та підзвітності. Проведення незалежних аудитів діяльності державних органів забезпечує об'єктивну оцінку ефективності їхньої роботи та виявлення корупційних ризиків. Результати аудитів мають бути публічними та використовуватися для вдосконалення антикорупційних заходів.

Приклади впровадження антикорупційних заходів [33; 96; 97; 174; 291]. 1. Національне антикорупційне бюро України (НАБУ). НАБУ є

спеціалізованим органом, створеним для боротьби з корупцією серед високопосадовців. Воно займається розслідуванням корупційних правопорушень, проведенням антикорупційних заходів та забезпечує контроль за виконанням антикорупційного законодавства. 2. Програма "ProZorro" в Україні. Впровадження системи електронних закупівель "ProZorro" забезпечило прозорість та відкритість процесу державних закупівель, що дозволило значно знизити рівень корупції у цій сфері. Громадяни мають можливість контролювати процес закупівель та надавати зворотний зв'язок. 3. Громадська рада доброчесності (ГРД). ГРД є прикладом співпраці держави з громадянським суспільством. Цей орган займається оцінкою доброчесності кандидатів на посади суддів, забезпечує моніторинг їхньої діяльності та надає рекомендації щодо покращення антикорупційних заходів у судовій системі.

Отже, антикорупційні заходи є важливою складовою ефективного політичного менеджменту. Вони спрямовані на запобігання корупції та забезпечення прозорості в політичних процесах, що зміцнює довіру громадян до держави, підвищує ефективність управління та забезпечує справедливість у суспільстві. Ефективна координація між антикорупційними органами, правоохоронними структурами та громадянським суспільством є критично важливою для успішної боротьби з корупцією та забезпечення прозорості діяльності державних органів.

7. Моніторинг та оцінка. Регулярний моніторинг та оцінка дозволяють виявляти проблеми та коригувати стратегії для підвищення ефективності політичного менеджменту.. Державні установи та дослідницькі організації проводять незалежні оцінки ефективності політик та програм. Моніторинг та оцінка містять регулярний перегляд та оцінку політичних стратегій та їх впливу на суспільство для виявлення проблем та коригування курсів.. Регулярний моніторинг та оцінка дозволяють виявляти недоліки у реалізації політик, коригувати їх для підвищення ефективності та забезпечувати відповідність стратегій поточним викликам.

Моніторинг та оцінка є невід'ємними складовими ефективного політичного менеджменту. Вони містять регулярний перегляд та оцінку політичних стратегій і їх впливу на суспільство для виявлення проблем та коригування курсів. Ці процеси спрямовані на забезпечення досягнення поставлених цілей, виявлення можливих недоліків у реалізації політик та програм, а також надання зворотного зв'язку для покращення стратегій. Моніторинг містить поточний збір та аналіз даних про виконання політик, а оцінка - детальний аналіз результатів та впливу цих політик. Постійний моніторинг дозволяє виявляти проблеми на ранніх стадіях реалізації політик, що дозволяє оперативно коригувати курси та уникати серйозних негативних наслідків. Оцінка результатів реалізації політик дозволяє визначити їхню ефективність, виявити сильні та слабкі сторони, а також розробити рекомендації для покращення. Регулярний перегляд та оцінка політик дозволяють враховувати зміни у зовнішньому середовищі та адаптувати стратегії до нових викликів та можливостей. Моніторинг та оцінка сприяють підвищенню прозорості діяльності державних органів та їхній підзвітності перед громадянами, що підвищує довіру до державних інституцій.

Процес поточного моніторингу політичних стратегій містить регулярний збір та аналіз даних про виконання політичних стратегій та програм. Це дозволяє виявляти відхилення від запланованих цілей та приймати необхідні заходи для їх коригування. Методами є використання інформаційних систем для збору даних, проведення регулярних звітних зустрічей, аналіз ключових показників ефективності (KPI).

Оцінка результатів політичних стратегій містить детальний аналіз результатів та впливу реалізованих політичних стратегій на суспільство. Це дозволяє визначити їхню ефективність, виявити недоліки та розробити рекомендації для покращення. Відбувається за допомогою проведення досліджень, анкетувань, фокус-груп, аналіз статистичних даних, залучення незалежних експертів для оцінки.

Коригування стратегій містить розробку та впровадження коригувальних заходів на основі результатів моніторингу та оцінки. Це дозволяє адаптувати політичні стратегії до нових викликів та забезпечити їхню ефективність. Коригування стратегій відбувається шляхом проведення нарад, розробки планів дій, консультації з експертами та зацікавленими сторонами.

Суб'єктами є: 1. Державні установи. Вони відповідальні за реалізацію політик та програм, а також за проведення поточного моніторингу та оцінки їхньої ефективності. Забезпечують збір даних, аналіз результатів та розробку коригувальних заходів. 2. Дослідницькі організації займаються проведенням досліджень, збором та аналізом даних, а також наданням експертних оцінок та рекомендацій щодо покращення політичних стратегій. 3. Незалежні експерти залучаються для проведення об'єктивної оцінки ефективності політик та програм, надання незалежних висновків та рекомендацій. Вони сприяють підвищенню прозорості та підзвітності процесу моніторингу та оцінки.

Спільна робота над оцінкою ефективності політик та програм, співпраця між державними установами, дослідницькими організаціями та незалежними експертами для оцінки ефективності реалізованих політик та програм містить обмін інформацією, проведення спільних досліджень та обговорення результатів. Результати моніторингу та оцінки мають бути публічними та доступними для громадян. Це сприяє підвищенню прозорості діяльності державних органів та їхній підзвітності перед громадянами. Громадяни можуть бути залучені до процесу моніторингу та оцінки через проведення громадських слухань, анкетувань, фокус-груп та інших форм участі. Це забезпечує зворотний зв'язок та врахування думок і потреб громадян у процесі оцінки політик.

Приклади впровадження ефективного моніторингу та оцінки, це, зокрема, Інститут моніторингу якості освіти в Україні. Інститут займається моніторингом якості освіти у школах та університетах, проводить оцінку

ефективності освітніх програм та розробляє рекомендації для їх покращення [66]. Це сприяє підвищенню якості освіти та забезпеченню рівного доступу до освітніх послуг.

Отже, моніторинг та оцінка є важливою складовою ефективного політичного менеджменту. Вони містять регулярний перегляд та оцінку політичних стратегій та їх впливу на суспільство для виявлення проблем та коригування курсів. Регулярний моніторинг та оцінка дозволяють виявляти недоліки у реалізації політик, коригувати їх для підвищення ефективності та забезпечувати відповідність стратегій поточним викликам. Співпраця між державними установами, дослідницькими організаціями та незалежними експертами є ключовим елементом успішного моніторингу та оцінки.

8. Економічна стабільність є основою для сталого розвитку країни. Стимулювання економічного зростання дозволяє підвищити рівень життя населення.. Міністерство економічного розвитку і торгівлі та Національний банк України працюють разом для покращення бізнес-клімату та залучення інвестицій. Економічна стабільність та розвиток містять підтримку макроекономічної стабільності, стимулювання економічного зростання та забезпечення стабільного розвитку країни.. Макроекономічна стабільність та економічне зростання створюють основу для сталого розвитку, підвищення рівня життя населення та забезпечення фінансової стабільності держави.

Економічна стабільність та розвиток є однією з ключових складових успішного політичного менеджменту. Вони містять підтримку макроекономічної стабільності, стимулювання економічного зростання та забезпечення стабільного розвитку країни. Це досягається через впровадження ефективних економічних політик, підтримку інвестицій, розвиток інфраструктури та сприяння інноваціям. Макроекономічна стабільність забезпечує передбачуваність економічних умов, що є важливим для залучення інвестицій та підтримки економічного зростання.

Макроекономічна стабільність та економічне зростання мають кілька ключових значень. Макроекономічна стабільність створює основу для сталого розвитку, що містить зростання ВВП, розвиток інфраструктури та підвищення рівня життя населення. Економічне зростання сприяє створенню нових робочих місць, підвищенню заробітних плат та збільшенню доходів громадян, що забезпечує підвищення їхнього добробуту. Підтримка макроекономічної стабільності дозволяє державі забезпечувати фінансову стабільність, знижувати дефіцит бюджету та боргове навантаження, що є важливим для забезпечення економічної незалежності.

Процес підтримки макроекономічної стабільності - це впровадження монетарної та фіскальної політики, спрямованої на підтримку стабільного рівня інфляції, забезпечення стабільності валютного курсу та зниження дефіциту бюджету. Відбувається використання інструментів монетарної політики, таких як регулювання процентних ставок, операції на відкритому ринку та встановлення вимог до резервів. Впровадження ефективної фіскальної політики для зниження дефіциту бюджету та забезпечення збалансованості державних фінансів.

Стимулювання економічного зростання містить заходи, спрямовані на підвищення конкурентоспроможності економіки, розвиток підприємництва, залучення інвестицій та сприяння інноваціям. Забезпечується впровадженням програм підтримки малого та середнього бізнесу, створення сприятливого бізнес-клімату, розвиток інфраструктури, інвестиції в науково-дослідницькі роботи та інновації, залучення іноземних інвестицій.

Суб'єктами є 1: Міністерство економічного розвитку і торгівлі, яке відповідальне за розробку та впровадження економічних політик, підтримку макроекономічної стабільності та стимулювання економічного зростання. Координує діяльність інших державних органів у сфері економічного розвитку. 2. Національний банк України, забезпечує

проведення монетарної політики, забезпечення стабільності валютного курсу та підтримку фінансової стабільності. Використовує інструменти монетарної політики для регулювання рівня інфляції та забезпечення стабільності фінансової системи. 3. Бізнес-асоціації, які підтримують розвиток підприємництва, забезпечують взаємодію між бізнесом та державними органами, надають рекомендації щодо покращення бізнес-клімату та сприяють залученню інвестицій.

Співпраця між державними установами та бізнесом відбувається для покращення бізнес-клімату, створення сприятливих умов для розвитку підприємництва та залучення інвестицій. Ефективна координація між Міністерством економічного розвитку і торгівлі, Національним банком України та іншими державними органами є ключовим елементом для забезпечення макроекономічної стабільності та стимулювання економічного зростання. Співпраця з міжнародними організаціями, такими як Міжнародний валютний фонд (МВФ), Світовий банк та Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР), сприяє підтримці макроекономічної стабільності, залученню інвестицій та впровадженню ефективних економічних реформ.

Приклади впровадження економічної стабільності та розвитку можуть бути Програма економічних реформ в Україні (2014-2020). Уряд України впровадив програму економічних реформ, спрямованих на підтримку макроекономічної стабільності, зниження дефіциту бюджету, підвищення конкурентоспроможності економіки та залучення інвестицій. Це включало реформи у сфері оподаткування, енергетики, інфраструктури та бізнес-клімату. А також, співпраця з МВФ. Уряди багатьох країн співпрацюють з МВФ для підтримки макроекономічної стабільності та проведення економічних реформ. МВФ надає фінансову підтримку та консультації щодо впровадження ефективних економічних політик.

Отже, економічна стабільність та розвиток є важливою складовою успішного політичного менеджменту. Вони містять підтримку

макроекономічної стабільності, стимулювання економічного зростання та забезпечення стабільного розвитку країни. Макроекономічна стабільність та економічне зростання створюють основу для сталого розвитку, підвищення рівня життя населення та забезпечення фінансової стабільності держави. Співпраця між державними установами та бізнесом є ключовим елементом для покращення бізнес-клімату та залучення інвестицій, що сприяє ефективному впровадженню економічних політик та забезпеченню сталого розвитку.

9. Забезпечення соціальної справедливості та підтримка вразливих верств населення сприяють соціальній стабільності та інклюзивному розвитку.. Міністерство соціальної політики та громадські організації впроваджують соціальні програми для підтримки населення. Соціальний захист та інклюзивність містять забезпечення соціальної справедливості та підтримку вразливих верств населення через розробку та впровадження соціальних програм.. Ефективні соціальні програми підвищують рівень соціальної справедливості, забезпечують захист найвразливіших груп населення та сприяють соціальній стабільності.

Соціальний захист та інклюзивність є ключовими складовими ефективного політичного менеджменту. Вони містять забезпечення соціальної справедливості та підтримку вразливих верств населення через розробку та впровадження соціальних програм. Соціальний захист охоплює широкий спектр заходів, спрямованих на забезпечення базових соціальних прав громадян, таких як право на освіту, охорону здоров'я, житло та соціальну допомогу. Інклюзивність передбачає створення умов для рівного доступу всіх громадян до соціальних послуг та забезпечення їхньої участі у суспільному житті незалежно від соціального статусу, статі, віку, етнічного походження або фізичних можливостей.

Ефективні соціальні програми мають кілька ключових значень. Соціальний захист забезпечує рівні можливості для всіх громадян, зменшує соціальні нерівності та сприяє встановленню справедливих умов

у суспільстві. Соціальні програми надають підтримку найвразливішим групам населення, таким як малозабезпечені сім'ї, діти, літні люди, особи з інвалідністю, ветерани та інші. Забезпечення соціального захисту сприяє зниженню рівня соціальної напруги та конфліктів, що підвищує загальну стабільність у суспільстві. Інклюзивність, у свою чергу, сприяє інтеграції всіх громадян у суспільне життя та забезпечує їхню активну участь у політичних та економічних процесах.

Забезпечення соціальної справедливості впередбачає розробку та впровадження політик, спрямованих на зменшення соціальних нерівностей, забезпечення рівного доступу до освіти, охорони здоров'я, житла та соціальних послуг. Відбувається шляхом впровадження законодавчих ініціатив, створення програм підтримки малозабезпечених сімей, надання соціальної допомоги та субсидій.

Підтримка вразливих верств населення містить розробку та впровадження спеціалізованих програм, спрямованих на підтримку найвразливіших груп населення. Це, надання соціальної допомоги, доступу до медичних та освітніх послуг, підтримки працевлаштування та забезпечення житлом. Підтримка вразливих верств населення відбувається шляхом створення спеціальних програм для дітей, літніх людей, осіб з інвалідністю, ветеранів та інших вразливих груп, впровадження системи соціального захисту, забезпечення доступу до необхідних послуг та ресурсів.

Суб'єктами є: 1. Міністерство соціальної політики, яке відповідальне за розробку та впровадження державної політики у сфері соціального захисту та інклюзивності. Координує діяльність інших державних органів та установ у цій сфері. 2. Громадські організації підтримують реалізацію соціальних програм, забезпечують взаємодію між державою та громадянами, надають підтримку вразливим групам населення та сприяють розвитку соціальних ініціатив. 3. Міжнародні організації, які забезпечують підтримку та фінансування соціальних

програм, надають експертну допомогу та сприяють впровадженню міжнародних стандартів у сфері соціального захисту та інклюзивності.

Взаємодія між державними органами та громадськими організаціями є ключовим елементом ефективного впровадження соціальних програм. Це містить спільну розробку програм, обмін інформацією та ресурсами, проведення спільних заходів та проєктів. Міжнародні організації надають фінансову та експертну підтримку для реалізації соціальних програм. Співпраця з ними забезпечує впровадження міжнародних стандартів та кращих практик у сфері соціального захисту та інклюзивності. Громадяни можуть бути залучені до процесу розробки та впровадження соціальних програм через проведення громадських слухань, консультацій та опитувань.

Приклади впровадження соціального захисту та інклюзивності, це: 1. Програма підтримки малозабезпечених сімей в Україні. Міністерство соціальної політики розробило та впровадило програму підтримки малозабезпечених сімей, яка містить надання соціальної допомоги, субсидій на оплату житлово-комунальних послуг, підтримку працевлаштування та доступ до освітніх та медичних послуг. 2. Ініціатива "Турбота про літніх людей". Громадські організації в Україні реалізують програми підтримки літніх людей, які містять надання медичної допомоги, соціальної підтримки, забезпечення житлом та організацію дозвілля. 3. Програма соціальної інтеграції осіб з інвалідністю. В Україні реалізується програма, спрямована на підтримку осіб з інвалідністю. Програма сприяє інтеграції осіб з інвалідністю у суспільне життя та забезпеченню їхніх прав.

Таким чином, соціальний захист та інклюзивність є важливою складовою ефективного політичного менеджменту. Вони містять забезпечення соціальної справедливості та підтримку вразливих верств населення через розробку та впровадження соціальних програм. Ефективні соціальні програми підвищують рівень соціальної справедливості, забезпечують захист найвразливіших груп населення та сприяють

соціальної стабільності. Взаємодія між державними органами, громадськими організаціями та міжнародними організаціями є ключовим елементом успішного впровадження соціальних програм.

10. Захист держави від зовнішніх та внутрішніх загроз є пріоритетним завданням для забезпечення безпеки громадян та стабільності країни.. Міністерство оборони України та Служба безпеки України координують свої зусилля для зміцнення національної безпеки. Національна безпека та оборона передбачають захист держави та її громадян від зовнішніх та внутрішніх загроз через посилення обороноздатності, модернізацію збройних сил та забезпечення кібербезпеки.. Надійна національна безпека та оборона забезпечують стабільність, захист громадян та територіальну цілісність країни, що є основою для подальшого розвитку та процвітання. Національна безпека та оборона є критично важливими складовими політичного менеджменту. Вони передбачають захист держави та її громадян від зовнішніх та внутрішніх загроз через посилення обороноздатності, модернізацію збройних сил та забезпечення кібербезпеки. Основна мета національної безпеки та оборони полягає у забезпеченні стабільності, територіальної цілісності та суверенітету країни, а також захисту життя та добробуту громадян.

Наведемо кілька ключових значень національної безпеки та оборони. Безпека є основою для політичної, економічної та соціальної стабільності. Надійна національна оборона запобігає конфліктам і забезпечує спокій у суспільстві. Національна безпека гарантує захист життя, здоров'я та майна громадян. Захист державних кордонів і територіальної цілісності є одним із основних завдань національної безпеки. Надійна оборона запобігає агресії з боку інших держав і забезпечує суверенітет країни. Безпека створює умови для економічного зростання та соціального розвитку. Стабільне середовище сприяє інвестиціям, розвитку бізнесу та покращенню якості життя громадян.

Забезпечення захисту держави та громадян від загроз передбачає розробку та впровадження політик, спрямованих на захист від зовнішніх і внутрішніх загроз, включаючи військові, економічні, інформаційні та кіберзагрози. Забезпечується шляхом впровадження оборонних стратегій, проведення військових навчань, зміцнення оборонних спроможностей, забезпечення готовності до реагування на надзвичайні ситуації.

Модернізація збройних сил потребує оновлення техніки, підвищення кваліфікації військовослужбовців, впровадження новітніх технологій та збільшення оборонного бюджету. Перш за все, це закупівля сучасного озброєння, впровадження нових технологій, проведення регулярних навчань та тренувань для підвищення бойової готовності.

Забезпечення кібербезпеки містить захист інформаційних систем та мереж від кіберзагроз, розробку і впровадження заходів для запобігання кібернападам. Це розробка національної стратегії кібербезпеки, створення спеціалізованих підрозділів для захисту кіберпростору, проведення навчань з кібербезпеки.

Суб'єктами є 1. Міністерство оборони України, відповідальне за розробку та реалізацію оборонної політики, забезпечення обороноздатності країни, керівництво збройними силами. 2. Служба безпеки України (СБУ), займається захистом національної безпеки, запобіганням та боротьбою з тероризмом, контррозвідувальною діяльністю, захистом державної таємниці. 3. Збройні сили України, як основна оборонна структура, відповідальна за захист держави від зовнішніх загроз, захист територіальної цілісності та суверенітету країни.

Ефективна координація між Міністерством оборони, СБУ та іншими безпековими структурами є критично важливою для забезпечення комплексного підходу до захисту національної безпеки. Це містить обмін інформацією, спільне планування та проведення спільних операцій. Співпраця з міжнародними організаціями та країнами-партнерами, такими як НАТО, сприяє підвищенню обороноздатності та забезпеченню

національної безпеки. Це містить спільні військові навчання, обмін досвідом та підтримку у впровадженні новітніх технологій. Важливо залучати громадянське суспільство до процесу забезпечення національної безпеки через підвищення обізнаності громадян про загрози та заходи безпеки, а також через підтримку громадських ініціатив у цій сфері.

Приклади впровадження національної безпеки та оборони, це модернізація збройних сил в Україні, яка активно впроваджується. Зокрема, програма модернізації збройних сил, яка містить закупівлю сучасного озброєння, проведення регулярних навчань та підвищення кваліфікації військовослужбовців. Також, національна стратегія кібербезпеки. Україна розробила та впровадила національну стратегію кібербезпеки, яка спрямована на захист інформаційних систем та мереж від кіберзагроз. Це передбачає створення спеціалізованих підрозділів для забезпечення кібербезпеки, проведення навчань з кібербезпеки та розробку заходів для запобігання кібернападам. Крім того, це співпраця з НАТО. Україна активно співпрацює з НАТО для підвищення обороноздатності та забезпечення національної безпеки. Це містить проведення спільних військових навчань, обмін досвідом та підтримку у впровадженні новітніх технологій у сфері оборони.

Отже, національна безпека та оборона є важливою складовою ефективного політичного менеджменту. Вони передбачають захист держави та її громадян від зовнішніх та внутрішніх загроз через посилення обороноздатності, модернізацію збройних сил та забезпечення кібербезпеки. Надійна національна безпека та оборона забезпечують стабільність, захист громадян та територіальну цілісність країни, що є основою для подальшого розвитку та процвітання. Координація між оборонними та безпековими структурами, співпраця з міжнародними партнерами та залучення громадянського суспільства є ключовими елементами успішного забезпечення національної безпеки та оборони.

Підсумуємо щодо елементів моделі політичного менеджменту ринкових відносин в Україні. Ми показали десять основних компонент цієї моделі.

1. Стратегічне планування є основою для визначення довгострокових цілей та шляхів їх досягнення. Воно допомагає державним органам ефективніше координувати свої дії, оптимально розподіляти ресурси та досягати поставлених цілей, що забезпечує стабільний розвиток країни.

2. Гнучка та адаптивна організаційна структура дозволяє державним органам швидко реагувати на зміни у зовнішньому середовищі та забезпечувати ефективне впровадження політик і програм. Це підвищує ефективність управління та забезпечує швидке прийняття рішень.

3. Кваліфіковані та мотивовані працівники є основою ефективного державного управління. Управління людськими ресурсами сприяє підвищенню продуктивності праці, задоволеності працівників, зниженню рівня плинності кадрів та підвищенню якості наданих послуг громадянам.

4. Сильне лідерство та ефективне управління змінами сприяють реалізації реформ та покращують сприйняття політичних рішень громадянами. Лідери, які можуть надихати та мотивувати, здатні мобілізувати команди для досягнення стратегічних цілей.

5. Прозора комунікація підвищує довіру громадян до державних інституцій, забезпечує зворотний зв'язок та сприяє активній участі громадян у політичному житті. Відкритість та прозорість політичних процесів сприяють підвищенню ефективності управління та залученню громадян до процесу прийняття рішень.

6. Ефективні антикорупційні заходи зміцнюють довіру громадян до держави, підвищують ефективність управління та забезпечують справедливість у суспільстві. Запобігання корупції та забезпечення прозорості є критичними для успішного політичного менеджменту.

7. Регулярний моніторинг та оцінка дозволяють виявляти недоліки у реалізації політик, коригувати їх для підвищення ефективності та

забезпечувати відповідність стратегій поточним викликам. Це сприяє підвищенню прозорості діяльності державних органів та їхній підзвітності перед громадянами.

8. Макроекономічна стабільність та економічне зростання створюють основу для сталого розвитку, підвищення рівня життя населення та забезпечення фінансової стабільності держави. Підтримка макроекономічної стабільності та стимулювання економічного зростання є важливими для досягнення довгострокових економічних цілей.

9. Ефективні соціальні програми підвищують рівень соціальної справедливості, забезпечують захист найвразливіших груп населення та сприяють соціальній стабільності. Забезпечення соціального захисту та інклюзивності сприяє зниженню рівня соціальної напруги та конфліктів.

10. Надійна національна безпека та оборона забезпечують стабільність, захист громадян та територіальну цілісність країни. Вони є основою для подальшого розвитку та процвітання країни, забезпечують захист від зовнішніх та внутрішніх загроз.

Ці компоненти моделі політичного менеджменту ринкових відносин в Україні забезпечують комплексний та ефективний підхід до управління, що враховує сучасні виклики та можливості, спрямовані на досягнення стабільного розвитку, підвищення ефективності державного управління та забезпечення добробуту громадян.

Висновки до Розділу 3.

Аналіз стратегічних напрямків, які спрямовані на вдосконалення політичного менеджменту в Україні, показав, що для підвищення ефективності політичного менеджменту необхідно зосередитися на зміцненні інституційної спроможності державних органів, впровадженні

сучасних технологій управління та оптимізації організаційних структур. Важливим аспектом є також забезпечення прозорості та підзвітності державних інституцій, що сприятиме підвищенню довіри громадян до державного управління. Розробка ефективної системи моніторингу та оцінки політичних рішень дозволить своєчасно виявляти проблеми та коригувати стратегії, забезпечуючи гнучкість та адаптивність політичного менеджменту до змінних умов ринку.

Аналіз комунікаційних аспектів політичного менеджменту показав, що ефективна комунікація є ключовим елементом успішного політичного управління. Важливо забезпечити прозорість та відкритість комунікаційних процесів, що сприятиме підвищенню довіри громадськості до державних інституцій. Розробка та впровадження ефективних комунікаційних стратегій дозволить покращити взаємодію між державними органами та громадянами, забезпечуючи підтримку політичних рішень та сприяючи їх успішному впровадженню. Рекомендації щодо покращення комунікаційних стратегій містять використання сучасних технологій, активізацію громадської участі та забезпечення зворотного зв'язку.

Дослідження лідерських якостей та управління змінами в контексті політичного менеджменту показало, що ефективне лідерство є необхідним для успішного впровадження політичних рішень та реформ. Лідери повинні мати здатність до управління змінами, що містить вміння адаптуватися до нових умов, приймати обґрунтовані рішення та мотивувати команду до досягнення поставлених цілей. Важливими є також розвиток лідерських якостей та створення сприятливих умов для їхнього прояву. Це дозволить забезпечити стабільний та сталий розвиток політичного менеджменту в Україні.

Шляхи оптимізації політичного менеджменту ринкових відносин в Україні містять розробку стратегічних напрямків, покращення комунікаційних аспектів та розвиток лідерських якостей. Зміцнення

інституційної спроможності державних органів, впровадження сучасних технологій управління та забезпечення прозорості та підзвітності є ключовими чинниками для підвищення ефективності політичного менеджменту.

Модель політичного менеджменту ринкових відносин в Україні має вирішальне значення для забезпечення ефективного управління, стабільного розвитку та добробуту громадян. В умовах динамічних соціально-економічних та політичних змін, ця модель відіграє ключову роль у створенні основи для стабільного економічного зростання, соціальної справедливості та національної безпеки.

По-перше, стратегічне планування дозволяє державі визначати пріоритети та ефективно використовувати наявні ресурси для досягнення довгострокових цілей. Це забезпечує цілеспрямованість і координацію дій на всіх рівнях управління, сприяючи стабільному розвитку країни.

По-друге, ефективна організаційна структура дає змогу державним органам швидко та гнучко реагувати на зміни в зовнішньому середовищі. Це підвищує ефективність впровадження політик та програм, що, в свою чергу, забезпечує швидке прийняття рішень та оперативне реагування на виклики.

По-третє, управління людськими ресурсами забезпечує залучення, розвиток і утримання кваліфікованих працівників, що є основою ефективного державного управління. Мотивовані кадри підвищують продуктивність праці та якість наданих послуг, сприяючи задоволеності громадян.

Лідерство та управління змінами дозволяють реалізувати реформи та позитивно впливають на сприйняття громадянами політичних рішень. Лідери, які вміють надихати та мотивувати, здатні мобілізувати команди для досягнення стратегічних цілей, що забезпечує ефективне впровадження змін.

Прозора комунікаційна політика підвищує довіру громадян до державних інституцій, забезпечує зворотний зв'язок і сприяє активній участі громадян у політичному житті. Відкритість та прозорість процесів управління є основою для побудови демократичного суспільства.

Антикорупційні заходи є критичними для зміцнення довіри громадян до держави, підвищення ефективності управління та забезпечення справедливості у суспільстві. Запобігання корупції та забезпечення прозорості дозволяють створити рівні умови для всіх.

Моніторинг та оцінка забезпечують виявлення недоліків у реалізації політик та коригування їх для підвищення ефективності. Це сприяє підвищенню прозорості діяльності державних органів і їхній підзвітності перед громадянами.

Економічна стабільність та розвиток створюють основу для сталого розвитку країни, підвищення рівня життя населення та забезпечення фінансової стабільності. Підтримка макроекономічної стабільності та стимулювання економічного зростання є важливими для досягнення довгострокових економічних цілей.

Соціальний захист та інклюзивність підвищують рівень соціальної справедливості, забезпечують захист найвразливіших груп населення та сприяють соціальній стабільності. Вони дозволяють знижувати рівень соціальної напруги та конфліктів, створюючи більш гармонійне суспільство.

Національна безпека та оборона забезпечують захист держави та її громадян від зовнішніх та внутрішніх загроз. Надійна безпека є основою для стабільності, захисту громадян та територіальної цілісності країни, що є передумовою для подальшого розвитку та процвітання.

Таким чином, модель політичного менеджменту ринкових відносин в Україні є комплексною системою, яка враховує сучасні виклики та можливості. Вона спрямована на досягнення стабільного розвитку, підвищення ефективності державного управління та забезпечення

добробуту громадян, що є критично важливим для побудови успішної та процвітаючої країни.

Таким чином, дослідження підтвердило важливість комплексного підходу до оптимізації політичного менеджменту ринкових відносин в Україні, що містить розробку стратегічних напрямків, покращення комунікаційних аспектів та розвиток лідерських якостей. Це дозволить забезпечити ефективне управління ринковими процесами та сприяти сталому економічному розвитку країни.

ВИСНОВКИ

У дослідженні вперше у галузі знань соціальних та поведінкових наук вирішено актуальне наукове завдання обґрунтування теоретичних засад політичного менеджменту ринкових відносин в Україні, а також розроблено практичні рекомендації для підвищення ефективності політичного менеджменту в умовах ринкової економіки.

Дослідження політичного менеджменту ринкових відносин в Україні показало, що ефективне управління в цій сфері вимагає комплексного підходу, який містить аналіз теоретичних засад, врахування специфіки національного ринку, адаптацію міжнародних стандартів, розробку стратегічних напрямків, покращення комунікаційних аспектів та розвиток лідерських якостей. Кожен з цих аспектів є важливим для забезпечення стабільного економічного розвитку та підвищення конкурентоспроможності України на міжнародній арені.

Аналіз основних теоретичних підходів до політичного менеджменту показав, що ця дисципліна містить різні концепції та теорії, такі як системний підхід, теорія раціонального вибору, інституційна теорія та інші. Кожен з цих підходів має свої переваги та обмеження, що впливають на їхню ефективність у різних контекстах. Застосування цих теоретичних засад в українських умовах вимагає адаптації до специфіки національного політичного та економічного середовища. Важливо враховувати історичні, культурні та соціальні особливості України, що впливають на формування політичних процесів та ринкових відносин.

Аналіз особливостей українського ринку показав, що ринкові відносини в Україні мають свої унікальні характеристики, які впливають на їхню взаємодію з політичним менеджментом. Основними чинниками, що визначають специфіку ринкових відносин, є історичний розвиток економіки, рівень інституційної спроможності, політична стабільність та соціально-економічні умови. Політичні рішення мають значний вплив на

розвиток ринкових відносин, визначаючи напрямки економічної політики, регулювання ринку та підтримку підприємництва. Важливо, щоб політичний менеджмент враховував ці особливості та забезпечував ефективну взаємодію між державними інституціями та ринковими суб'єктами.

Дослідження ролі глобальних стандартів та міжнародного досвіду у формуванні ефективного політичного менеджменту показало, що міжнародні нормативи мають значний вплив на розвиток ринкових відносин та політичних процесів в Україні. Адаптація міжнародних стандартів дозволяє підвищити ефективність державного управління, забезпечити прозорість та підзвітність політичних рішень, а також сприяти інтеграції України у світову економіку. Міжнародний досвід у сфері політичного менеджменту надає цінні уроки та найкращі практики, які можуть бути використані для вдосконалення національної політики.

Огляд та критичний аналіз існуючих підходів до політичного менеджменту в Україні показав, що сучасні стратегії мають як сильні, так і слабкі сторони. Основні стратегії містять централізоване управління, децентралізацію, публічно-приватне партнерство та інноваційні підходи до управління. Ефективність цих стратегій залежить від їхньої адаптації до специфіки українського ринку та політичного середовища. Важливою є також гнучкість стратегій та їх здатність до швидкої адаптації в умовах змінних ринкових реалій.

Аналіз ключових проблем та викликів, які постають перед політичним менеджментом в Україні, показав, що основними бар'єрами є корупція, недостатня інституційна спроможність, політична нестабільність та економічна нерівність. Ці проблеми значно впливають на ринкові процеси, стримуючи економічний розвиток та знижуючи ефективність політичного управління. Важливою є розробка стратегій, спрямованих на подолання цих викликів, що містить підвищення прозорості та підзвітності

державних інституцій, зміцнення інституційної спроможності та забезпечення політичної стабільності.

Дослідження зв'язку між політичною стабільністю та успішністю ринкових реформ показало, що політична стабільність є ключовим чинником для ефективного впровадження ринкових реформ. Стабільність політичних інститутів та передбачуваність політичних рішень сприяють створенню сприятливого середовища для ринкових процесів, зменшуючи ризики та невизначеність. Це дозволяє забезпечити стійкий економічний розвиток та підвищити довіру інвесторів до українського ринку.

Розробка стратегічних напрямків, спрямованих на вдосконалення політичного менеджменту в Україні, показала, що для підвищення ефективності необхідно зосередитися на зміцненні інституційної спроможності державних органів, впровадженні сучасних технологій управління та оптимізації організаційних структур. Важливим аспектом є також забезпечення прозорості та підзвітності державних інституцій, що сприятиме підвищенню довіри громадян до державного управління. Розробка ефективної системи моніторингу та оцінки політичних рішень дозволить своєчасно виявляти проблеми та коригувати стратегії, забезпечуючи гнучкість та адаптивність політичного менеджменту до змінних умов ринку.

Аналіз комунікаційних аспектів політичного менеджменту показав, що ефективна комунікація є ключовим елементом успішного політичного управління. Важливо забезпечити прозорість та відкритість комунікаційних процесів, що сприятиме підвищенню довіри громадськості до державних інституцій. Розробка та впровадження ефективних комунікаційних стратегій дозволить покращити взаємодію між державними органами та громадянами, забезпечуючи підтримку політичних рішень та сприяючи їх успішному впровадженню. Рекомендації щодо покращення комунікаційних стратегій містять

використання сучасних технологій, активізацію громадської участі та забезпечення зворотного зв'язку.

Дослідження важливості лідерських якостей та управління змінами в контексті політичного менеджменту показало, що ефективне лідерство є необхідним для успішного впровадження політичних рішень та реформ. Лідери повинні мати здатність до управління змінами, що містить вміння адаптуватися до нових умов, приймати обґрунтовані рішення та мотивувати команду до досягнення поставлених цілей. Важливими є також розвиток лідерських якостей та створення сприятливих умов для їхнього прояву. Це дозволить забезпечити стабільний та сталий розвиток політичного менеджменту в Україні.

Дослідження підтвердило важливість комплексного підходу до політичного менеджменту ринкових відносин в Україні. Ефективне управління в цій сфері вимагає врахування теоретичних засад, специфіки національного ринку, адаптації міжнародних стандартів, розробки стратегічних напрямків, покращення комунікаційних аспектів та розвитку лідерських якостей.

Основні теоретичні підходи до політичного менеджменту, такі як системний підхід, теорія раціонального вибору та інституційна теорія, можуть бути ефективно застосовані в українських умовах за умови їхньої адаптації до національних особливостей. Специфіка ринкових відносин в Україні визначається історичними, економічними та соціальними чинниками, які впливають на взаємодію між державними інституціями та ринковими суб'єктами. Політичні рішення мають значний вплив на розвиток ринку, тому важливо забезпечити їхню ефективність та відповідність сучасним викликам.

Міжнародні нормативи та досвід інших країн надають цінні уроки для вдосконалення політичного менеджменту в Україні. Адаптація глобальних стандартів сприяє підвищенню прозорості, підзвітності та

ефективності державного управління, що є необхідним для стабільного економічного розвитку та інтеграції України у світову економіку.

Сучасні стратегії політичного менеджменту потребують адаптації до специфіки українського ринку та політичного середовища, а також гнучкості для швидкої адаптації до змінних умов. Основні проблеми, які постають перед політичним менеджментом в Україні, це перелік, який містить корупцію, недостатню інституційну спроможність, політичну нестабільність та економічну нерівність. Подолання цих викликів є необхідним для забезпечення ефективного управління ринковими процесами та сприяння економічному розвитку.

Політична стабільність є ключовим чинником для успішного впровадження ринкових реформ. Стабільність політичних інститутів та передбачуваність політичних рішень сприяють створенню сприятливого середовища для ринкових процесів, зменшуючи ризики та невизначеність.

Шляхи оптимізації політичного менеджменту ринкових відносин в Україні містять розробку стратегічних напрямків, покращення комунікаційних аспектів та розвиток лідерських якостей. Зміцнення інституційної спроможності державних органів, впровадження сучасних технологій управління та забезпечення прозорості та підзвітності є ключовими чинниками для підвищення ефективності політичного менеджменту.

Ефективна комунікація сприяє підвищенню довіри громадськості до державних інституцій та забезпечує підтримку політичних рішень. Використання сучасних технологій, активізація громадської участі та забезпечення зворотного зв'язку є важливими елементами успішної комунікаційної стратегії.

Лідерство та управління змінами є ключовими елементами успішного політичного менеджменту. Розвиток лідерських якостей та створення сприятливих умов для їхнього прояву дозволить забезпечити стабільний та сталий розвиток політичного менеджменту в Україні.

Таким чином, дослідження підтвердило важливість комплексного підходу до оптимізації політичного менеджменту ринкових відносин в Україні, що містить розробку стратегічних напрямків, покращення комунікаційних аспектів та розвиток лідерських якостей. Це дозволить забезпечити ефективне управління ринковими процесами та сприяти сталому економічному розвитку країни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. "Ідеологічні та програмні аспекти активності українських політичних партій у виборчий період". Аналітична записка. Національний інститут стратегічних досліджень. 02.01.2013
<https://niss.gov.ua/doslidzhennya/politika/ideologichni-ta-programni-aspekti-aktivnosti-ukrainskikh-politichnikh-partiy>
2. "Нова стратегічна концепція НАТО: комплексний підхід". Аналітична записка. Національний інститут стратегічних досліджень. 21.07.2010
<https://niss.gov.ua/doslidzhennya/nacionalna-bezpeka/nova-strategichna-koncepciya-nato-kompleksniy-pidkhid-analitichna>
3. "Особливості функціонування українських політичних партій як акторів українського політичного ринку". Аналітична записка. Національний інститут стратегічних досліджень. 11.12.2010.
<https://niss.gov.ua/doslidzhennya/politika/osoblivosti-funkcionuvannya-ukrainskikh-politichnikh-partiy-yak-aktoriv>
4. "Партійна система України після парламентських виборів 2012: ефективне число партій і місце в класифікації". Аналітична записка. Національний інститут стратегічних досліджень. 08.02.2013
<https://niss.gov.ua/doslidzhennya/politika/partiyna-sistema-ukraini-pislya-parlamentskikh-viboriv-2012-efektivne-chislo>
5. "Партійне законодавство та розвиток політичних партій в Україні". Аналітична доповідь. Національний інститут стратегічних досліджень. 22.01.2016. <http://niss.gov.ua/sites/default/files/2016-01/partii-95fc5.pdf>
6. "Партійно-ідеологічна структуризація європейського політичного простору та можливості просування інтересів України в ЄС". Аналітична записка. Національний інститут стратегічних досліджень. 11.01.2012. <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/politika/partiyno-ideologichna-strukturizaciya-evropeyskogo-politichnogo-prostoru-ta>
7. "Політико-культурні чинники громадсько-політичної участі населення України". Аналітична записка. Національний інститут стратегічних досліджень. 23.08.2012 <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/politika/politiko-kulturni-chinniki-gromadsko-politichnoi-uchasti-naselennya-ukraini>
8. "Роль глави держави у розв'язанні криз у державах ЄС зі змішаною формою правління". Аналітична записка. Національний інститут стратегічних досліджень. 22.03.2010.
<https://niss.gov.ua/doslidzhennya/politika/rol-glavi-derzhavi-u-rozvyazanni-kriz-u-derzhavakh-es-zi-zmishanoyu-formoyu>
9. "Роль уряду в країнах зі змішаною формою правління: висновки для України". Аналітична записка. Національний інститут стратегічних досліджень. 18.05.2010. <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/politika/rol-uryadu-v-krainakh-zi-zmishanoyu-formoyu-pravlinnya-visnovki-dlya-ukraini>
10. "Удосконалення нормативно-правового забезпечення організацій громадянського суспільства у контексті підписання Угоди про

- асоціацію між Україною та Європейським Союзом". Аналітична записка. Національний інститут стратегічних досліджень. 24.12.2014. <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/gromadyanske-suspilstvo/udoskonalennya-normativno-pravovogo-zabezpechennya>
11. "Щодо трансформації політичної системи в контексті європейської інтеграції". Аналітична записка. Національний інститут стратегічних досліджень. 15.01.2014. <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/politika/schodo-transformacii-politichnoi-sistemi-v-konteksti-evropeyskoi-integracii>
  12. «Як забезпечити спроможність громад до розвитку на адміністративному етапі реформи місцевого самоврядування?»: експертна онлайн-дискусія в НІСД. Національний інститут стратегічних досліджень. 20.07.2020. <https://niss.gov.ua/news/novini-nisd/yak-zabezpechiti-spromozhnist-gromad-do-rozvitku-na-administrativnomu-etapi>
  13. 100 ідей для Президента та Уряду України: проєктні ініціативи у сфері публічного управління. Зб. наук. пр.. у 2 т. К. 2020. Т. 1 С.272.
  14. 25 років незалежності: нариси історії творення нації та держави / [Г. В. Боряк (кер. авт. кол.), В. В. Головка (координатор проєкту), В. М. Даниленко, С. В. Кульчицький, О. М. Майборода, В. А. Смолій (відп. ред.), Л. Д. Якубова, С. О. Янішевський]; НАН України.: Ін-т історії України. К.. Ніка-Центр, 2016. 796 с.
  15. Агафонова Г. С. Критерії дослідження програмно-ідеологічних засад функціонування політичних партій. Політологічні записки. 2012. № 5. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Polzap_2012_5_18.
  16. Адаптивні зміни політичного поля України в умовах війни: монографія / за ред. О. О. Рафальського, О. М. Майбороди. К. ІПіЕнД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2023. 672 с. https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2021/01/Adaptyvni-zminy_monohraf_2023.pdf
  17. Адашис Л. І. Проблеми фінансування політичних партій в Україні. Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. 2012. № 2. С. 10-16.
  18. Академічний тлумачний словник (19701980). URL: <http://sum.in.ua/s/kuljtura> (дата звернення: 18.01.2023).
  19. Акт про незалежність. Декларація про державний суверенітет України (Відомості Верховної Ради УРСР (ВВР), 1990, N 31, ст.429).. URL:
  20. Актуальні проблеми менеджменту та публічного управління в умовах війни та післявоєнної відбудови України. матеріали доп. Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю. Тернопіль. ЗУНУ, 2022. 571 с.
  21. Алалі А. «Технології «good governance» як чинник підвищення ефективності демократичного політичного менеджменту» – На правах рукопису. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата політичних наук за спеціальністю 23.00.02 – політичні інститути та процеси. Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара, Дніпро, 2018. <https://www.uacademic.info/ua/document/0419U000222>
  22. Алексєнко Д.Д. Кількісні аспекти виміру соціального капіталу.

- Економічний вісник. 2017. №4. С. 31 - 38.. URL: https://ev.nmu.org.ua/docs/2017/4/EV20174_031-038.pdf
23. Аль-Атті І. В. Публічне управління: сутність і визначення. Аспекти публічного правління. 2018. Том 6 № 8. С. 35-41.
24. Аналіз загроз національній безпеці у сфері внутрішньої політики. Експертне опитування. Національний інститут стратегічних досліджень. 14.07.2023. <https://niss.gov.ua/publikatsiyi/analitichni-dopovidi/analiz-zahroz-natsionalniy-bezpetsi-u-sferi-vnutrishnoyi-polityky>
25. Андрієнко, М., & Гаман, П. Проблеми та перспективи державного управління України в умовах глобалізації економіки. Науковий вісник: Державне управління. 2021. № 1(1(7)). С. 6–25. DOI: [https://doi.org/10.32689/2618-0065-2021-1\(7\)-6-25](https://doi.org/10.32689/2618-0065-2021-1(7)-6-25)
26. Андрійчук Т. Розвиток демократії в Україні: вплив політичних цінностей.. URL: https://ipiend.gov.ua/wpcontent/uploads/2018/07/andriichuk_rozvytok.pdf
27. Астахова Т. В. Політичні партії в системі інститутів громадянського суспільства: конституційно-правовий аспект. Актуальні проблеми держави і права. 2012. Вип. 64. С. 128-137.
28. Батьківщина. Партія Юлії Тимошенко у Верховній Раді ІХ скликання. Політичні партії. Інформаційне агентство «Парламент». URL: <https://parlament.ua/political-parties-ukraine/batkivshhina/>
29. Бебик В., Агарков О. Політичний менеджмент суб'єктів соціально-політичного маркетингу. Політичний менеджмент. 2011. № 6. С. 3-11. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/PoMe_2011_6_3.
30. Беззуб'як М.Й. Національно-державний пріоритет і громадянське суспільство. Гілея: Наук. вісник: зб. наук. Праць. К.. 2012. Вип. 66. С. 580-584.
31. Безрук О. О. Особливості функціонування політичних партій як каналу політичної мобільності. Сучасне суспільство. 2012. Вип. 2. С. 39-45.
32. Білик О. І., Лукашевська У.Т. Сутність, значення та розвиток публічного механізму. Економіка і суспільство. 2017. – вип. №. С. 177-180.
33. Більше ніж половина керівників українських підприємств вважають, що ситуація з корупцією за півроку не змінилася, кожен четвертий відзначає погіршення – опитування, Interfax-Україна, 15 квітня 2015. URL: <http://ua.interfax.com.ua/news/general/260559.html>
34. Бінько І. Публічне управління і публічне адміністрування: співвідношення понять. Вісник АПСВТ, 2020, № 3-4. С. 41-47.
35. Богаченко, М. М. Сучасні наукові концепції політичного менеджменту. Актуальні проблеми політики, № 67, 2021, с. 47-52. URL: <https://www.scilit.net/publications/03bb49538e2ed0ef9e07af983883cfb7>.
36. Богашева Н. Проблеми інституціоналізації політичних партій в Україні / Н. Богашева, Ю. Ключковський // Вибори та демократія. 2008. № 2. С. 29-39.
37. Боднараш Г. В., Ротар Н. Ю. Основні етапи розвитку партійних систем

- України, Румунії та Республіки Молдова: компаративний аналіз. Гілея: науковий вісник. 2013. № 72. С. 887-894.
38. Браун П. Посіб. з аналізу державної політики. К.: Основи, 2000.
39. Брегеда, А. Ю. Глобальний політичний менеджмент: поняття, типологія, методологія. Політика, № 12, 2020, с. 89-95. URL: <http://politics.ellib.org.ua/pages-125.html>.
40. В Україні зареєстровано 160 тисяч організацій громадянського суспільства. <https://zmina.info/news/v-ukrayini-zareyestrovano-160-tysyach>
41. Василевська Т. Е. Вплив політичних партій на етизацію публічного управління та демократичного врядування. Наукові інновації та передові технології. № 7(9). 2022. С. 288–300.
42. Василевська Т., Бевз Т. Конструювання політики національної пам'яті: ідеї, смисли, акценти. Політичні дослідження / Political Studies. № 1 (7). 2024. С. 135–158.
43. Василевська. Т. Ціннісні виміри вироблення публічної політики. Наукові записки ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса. 2016. Вип. 1 (81). С.179–193.
44. Васюк Н. О., Гаєвська Л. А. Механізми мережевого управління в діяльності органів публічної влади: сутність понять. Аспекти публічного управління. 2023 № 11(2). С. 17-23. DOI: <https://doi.org/10.15421/152314> URL: <https://aspects.org.ua/index.php/journal/article/view/992/968>
45. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. і гол. ред. В. Т. Бусел. – Київ – Ірпінь: Перун, 2002. – 1440 с.
46. Відомості щодо зареєстрованих у встановленому законом порядку політичних партій станом на 09 жовтня 2015 року [Електронний ресурс]. URL: http://ddr.minjust.gov.ua/uk/ca9c78cf6b6ee6db5c05f0604acdbdec/politychni_partiyi/
47. ВО Свобода. Політична партія з націоналістичною ідеологією. Політичні партії. Інформаційне агентство «Парламент». URL: <https://parlament.ua/political-parties-ukraine/vo-svoboda/>
48. ВОІВ: оприлюднено глобальний інноваційний індекс 2022 року.. ULR: <https://ukrpatent.org/uk/news/main/wipo-global-innovation-index-2022->
49. Всеукраїнський перепис населення. База даних. Державна служба статистики України. Сайт Держстат України. URL: <https://www.ukrcensus.gov.ua/>
50. Гапоненко В.А. Рихлік В.А. Трансформація демократичного світогляду в умовах глобальних загроз. Вісник Львівського університету. Серія філос.-політолог. студії. 2022. Випуск 42, с. 198–204.
51. Гонюкова Лілія, Ларіна Наталія, Ларін Станіслав Публічне управління захистом національних цінностей в умовах воєнних дій в Україні: теоретико-методологічний підхід. Публічне управління та регіональний розвиток. 2022. № 16, С. 356-382. URL. <https://pard.mk.ua/index.php/journal/article/view/301>

52. Горбатенко В. П. Політичне прогнозування: Теорія, методологія, практика. К.: Генеза, 2006.
53. Гошовська В. А. Парламентаризм: підручник. 2-ге вид., допов. й розшир., 2019. с. 563.
54. Гошовська В.А. Парламентаризм як особлива система публічного управління. Глобалізаційні виклики: урядування майбутнього: монографія /авт. кол. Л. Г. Комаха, І. В. Алексеєнко, В. А. Гошовська та ін.; за заг. ред. Л. Г. Комахи, І. В. Алексеєнко. К.: ВПЦ "Київський університет", 2022. 976 с., С. 11-57.. ULR: <https://ir.library.knu.ua/knurepo/handle/123456789/301>
55. Гошовська В.А. Політичне лідерство українського парламентаризму в сучасному геополітичному вимірі. Вісник Львівського університету. Серія філософсько-політологічні студії № 50/2023. С. 142- 149. <http://fps>
56. Гошовська В.А., Даниленко Л.І. Гендерна політика й політичне лідерство: стан і динаміка розвитку в сучасній Україні. Наукові перспективи. 2023. № 8(38). С. 97-112.. ULR: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2023-8\(38\)-97-111](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2023-8(38)-97-111)
57. Грицаєнко М.І. Соціальний капітал в сталому розвитку країни.. ULR: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/12/167-1.pdf>
58. Громадянське суспільство в Угоді про асоціацію між Україною та ЄС / Солоненко І., Хорольський Р., Шаповалова Н., Лациба М. – К.: Громадська рада при Українській частині Комітету з питань співробітництва між Україною та ЄС, 2008. - 21 с.
59. Громадянське суспільство: 85% українців не виявляють активності.. ULR: <https://dif.org.ua/article/gromadyanske-suspilstvo-85-ukraintsivne-proyavlyayut-aktivnosti>
60. Громико О. Зміст поняття "трансформація" як базової наукової категорії.. ULR: http://www.lvivacademy.com/vidavnitstvo_1/edu_46/fail/ch1/16.pdf
61. Даниленко Л. І. Суспільний консенсус – ефективна технологія антикризового управління у системі місцевого самоврядування. Вісник
62. Даниленко Л.І. Відповідальність народного депутата України: сутність та особливості. Парламентські читання: п'ята щорічна міжнар. конф. (21 листоп. 2015 р.). К., 2015. С. 123-128.164
63. Даниленко Л.І. Політична поведінка державних службовців: ціннісно-мотиваційний аспект. Вісник НАДУ. № 4. 2015. С. 71 – 76.. ULR: [file:///C:/Users/Lida/Downloads/vnaduppu_2015_4_13%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/Lida/Downloads/vnaduppu_2015_4_13%20(1).pdf)
64. Даниленко Л.І. Універсальні цінності вітчизняного парламентаризму. Парламентаризм як особлива система публічного управління. навч. посіб. / В. А. Гошовська, Л. І. Даниленко, І. Д. Дудко та ін.: за заг. ред. В. А. Гошовської. – К.. ВПЦ "Київський університет", 2023. 239 с., С. 174 – 185.
65. Даниленко Л.І., Марутян Р.Р. Роль інноваційних технологій у політичній трансформації інформаційного простору країн Вишеградської групи і України. Наукові перспективи: журнал. 2024. №

- 2(44).
66. Даниленко Лідія, Ларіна Наталія. Забезпечення публічного управління закладами освіти в територіальних громадах. Аспекти публічного управління. 2022. Т. 10. № 4. С. 39-45. URL: <https://aspects.org.ua/index.php/journal/article/view/951>. DOI: <https://doi.org/10.15421/152225>
  67. Демальянс. Українська демократична політична партія. Політичні партії. Інформаційне агентство «Парламент». URL: <https://parlament.ua/political-parties-ukraine/demalyans/>
  68. Депутатські групи Верховної Ради України з міжпарламентських зв'язків із зарубіжними країнами.. URL: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/mpz2/organizations.dep_groups
  69. Дерєга В.В. Соціальна і гуманітарна політика: Навчальний посібник. – Миколаїв: Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 20. – 178 с.
  70. Держава має стати більш прозорою, – Подоляк пояснив кадрові зміни у владі.. URL: <https://24tv.ua/kadrovi-zmini-vladi-24-sichnya-2023-roku>
  71. Державна політика: підручник / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України; ред. кол.: Ю.В. Ковбасюк, К.О. Ващенко, Ю.П. Сурмін та ін. Київ: НАДУ, 2014. 448 с.
  72. Добросчесне лобіювання в Україні - передумова вступу до Європейського Союзу.. URL: <https://nazk.gov.ua/wpcontent/uploads/2023/11/Dobrochesne-lobiyuvannya-v-Ukrayini.pdf>
  73. Дослідження лобізму та лобіювання.. URL: <https://nazk.gov.ua/wpcontent/uploads/2023/11/Doslidzhennya-lobizmu-ta-lobiyuvannya.pdf>
  74. Дослідження найбільш поширених у світі пропорційних виборчих систем і перспектив їх запровадження у національне державотворення та правотворення: Аналітична доповідь / За заг. ред. к.філос.н. О. А. Фісуна – К.: НІСД, 2007. – 120 с.
  75. Друкер П. Задачи менеджмента в XXI веке: Пер. с англ. – М.: Вильямс, 2001. – С. 340.
  76. Дубас О.П. Інформаційно-комунікаційний простір: поняття, сутність, структура. [Електронний ресурс]. Сучасна українська політика. Політики і політологи про неї. К., 2010. Вип.19. С. 223-232. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/26693>
  77. Дудко І.Д. Політичне лідерство: на прикладі президенціоналізму США. Економіка і держава. Серія «Політологія» 2019. № 1(1). С.18-23.
  78. Дурман О.Л., Зуй В.В. Порівняльний аналіз термінів «Публічне управління» і «Менеджмент». Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування. 2019. №1. URL: http://el-zbirn-du.at.ua/2019_1/6.pdf (дата звернення 22.01.2023).
  79. Дяченко С. А. (2018). Місцеві фінанси України в умовах децентралізації державного управління: стан, тенденції та механізми розвитку. Одеса. Видавничий дім «Гельветика». 396 с.

80. Дяченко С. А. (2022). Діджиталізація у сфері місцевих фінансів України як механізм демократизації публічного управління. Глобалізаційні виклики: урядування майбутнього. К. ВПЦ "Київський університет". С. 213-256.). URL: <https://ipacs.knu.ua/pages/dop/333/files/a9765d11-a010-45fd-8927-75fad1b63a5e.pdf>
81. Економічна статистика. Державна служба статистики України. Сайт Держстат України. <https://www.ukrstat.gov.ua/>
82. Елітознавство: підручник / кол. автор.; за ред. В.А. Гошовської, Л.Г.Комахи. 2-е видання, перероблене та доповнене. Київ: Вид-во «Центр учбової літератури», 2021. 220 с.
83. Енциклопедія державного управління. у 8 т. / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України.: наук.-ред. колегія. Ю. В. Ковбасюк (голова) та ін. – К.. НАДУ, 2011. – Т. 2. Методологія державного управління / наук.-ред. кол.. Ю. П. Сурмін (співголова), П. І. Надолішній (співголова) та ін. – 2011. – 692 с.
84. Євроінтеграція. Основні завдання реформи.: URL: <http://platforma-reform.org/?p=183>
85. Європейська солідарність. Фракція Петра Порошенка у Верховній Раді IX скликання. Політичні партії. Інформаційне агентство «Парламент». URL: <https://parlament.ua/political-parties-ukraine/evropejska-solidarnist/>
86. Європи чи система, позбавлена майбутнього? <https://adastra.org.ua/blog/skandinavska-model-sekret-uspihu-krayinprivnichnoyiyevropi-chi-sistema-pozbavlena-majbutnogo>
87. Жемчужникова К. Історія виборів: виборчі системи в Україні. <https://www.opora.ua.org/vybory/istoriia-viboriv-viborchii-sistemi-v-ukrayini->
88. Закон України "Про Всеукраїнський перепис населення". (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2000, № 51-52, ст.446). Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2058-14#Text>
89. Захарова Т. М. Формування політичного класу в процесі партійного будівництва. Політологічні записки. 2011. № 4. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Polzap_2011_4_47.
90. 91.Зміни політичних режимів і перспективи зміцнення демократії в Україні: монографія / авт. кол.: Г. І. Зеленько (керівник, наук. ред.). Київ. 2021. 416 с.
91. Зубчик О.А., Ковальчук М.М., Магеррамов А., Венгер-Рущенко Є. В. Проектне управління як спосіб підвищення ефективності системи публічного управління в умовах складності та невизначеності. «Наукові інновації та передові технології» (Серія «Управління та адміністрування», Серія «Право», Серія «Економіка», Серія «Психологія», Серія «Педагогіка»): журнал. 2023. № 14(28) 2023. С. 85-102. [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2023-14\(28\)-85-101](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2023-14(28)-85-101)
92. Ільтьо Г. Роль молодіжних організацій в розвитку партійної системи та громадянського суспільства України. Вісник Національного технічного

- університету України «Київський політехнічний інститут». Політологія. Соціологія. Право. 2012. № 1. С. 24-27.
93. Індекс демократії.. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Індекс_демократії
94. Індекс соціального розвитку 2017.. URL: <https://www2.deloitte.com/ua/uk/pages/press-room/research/social-progress-index-2017.html>
95. Індекс соціальної згуртованості і примирення ООН для східної України. Соціальна згуртованість і почуття співпричетності.. URL: https://scoreforpeace.org/files/publication/pub_file/13/SocialConnectednessAndBelonging_UKR.pdf
96. Індекс сприйняття корупції - 2022.. URL: <https://cpi.ti-ukraine.org>
97. Індекс сприйняття корупції.. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Індекс_сприйняття_корупції
98. Інституціоналізація.. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Інституціоналізація>
99. Інструменти легітимації влади в період дії режиму воєнного стану. Дослідження Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса НАН України та Асоціації політичних наук України. Київ, 2023. https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2024/07/Doslidzhennia_prezentatsiia.pdf
100. Ісаєнко І. А. Європейські підходи до функціонування механізмів публічного управління. Інвестиції: практика та досвід. 20. № 5. С. 114. –117.
101. Іщенко М. І., Міщук Є. И., Костенко А. С. Механізми та технології публічного управління й адміністрування у сфері партнерства місцевої влади з бізнес-структурами. Держава та регіони. 2019. № 3 (67). С. 159-164.
102. Кирилюк, Ф. М. Поняття, функції та види політичного менеджменту. Мегаліб, № 5, 2019, с. 123-130. URL: http://megalib.com.ua/content/5163_Ponyattya_fynkcii_ta_vidi_politichnog_o_menedjmenty.html.
103. Кілієвич О. Англо український глосарій термінів і понять з аналізу державної політики та економіки. К.: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2003. 510 с.
104. Кількість зареєстрованих безробітних.. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/labour/unemploy/register/2022>
105. Кіфоренко, О. (2022). Поняття публічного управління: історичний генезис. Таврійський науковий вісник. Серія: Публічне управління та адміністрування, (3), 30-36. <https://doi.org/10.32851/tnv-pub.2021.3.5>
106. Кіянка І. , Новик А. Популізм та імідж в контексті виборів: наук.-попул. видання. Львів. ЛРІДУ НАДУ, 2012 158 с.
107. Кіянка І. Б., Холєвчук О. І. Удосконалення програмних завдань правлячих політичних партій України 2006 – 2012 рр. у контексті державного управління. Ефективність державного управління. 2013. Вип. 34. С. 191-197.

108. Кобилянський Юліан. Латинсько-український словар для середніх шкіл. Відень, 19. 660 с.
109. Конончук С. Г. Партійна система України: ідеологічний вимір / С. Конончук, О. Ярош. К.: Агентство «Україна», 2010. 76 с.
110. Конституція України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>
111. Копчак, Ю., Матвеев, М., & Пугачов, В. (2023). Трансформація сучасного менеджменту в умовах війни. Економіка та суспільство, (51). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-51-24>
112. Корчак Н.М., Рачинський А.П., Ларіна Н.Б. Цифрова трансформація та електронне врядування: наукові підходи дослідження в сфері публічного управління та адміністрування. Аспекти публічного управління, 2023, 11 (3), С. 25-32. DOI: <https://doi.org/10.15421/1520233> URL: <https://aspects.org.ua/index.php/journal/issue/view/77>
113. Кравчук О.Ю. Кадрові зміни у політичному лідерстві України в період демократичного транзиту: Наукові перспективи. журнал. 2024. № 2(44).
114. Кризи політичного розвитку в Україні: причини, зміст і способи нівелювання : монографія / авт. кол.: Г. І. Зеленько (керівник, наук. ред.), Р. В. Балабан, С. Г. Брехаря, Л. Л. Кияниця, О. Ю. Кондратенко, Н. В. Кононенко, Т. М. Ляшенко. К. ППІЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2022. 352 с. https://files.nas.gov.ua/PublicMessages/Documents/0/2023/01/Kryzy-politychnoho-rozvytku_monohrafiia.pdf
115. Кройтор А. В. Виборча кампанія як складова процесу ротації партійної еліти: теорія та практика. Актуальні проблеми політики. 2013. Вип. 50. С. 321-328.
116. Куценко В. І. Соціальна сфера: реальність і контури майбутнього (питання теорії і практики): Монографія / За наук. ред. д. е. н., проф., чл.-кор. НАН України Б. М. Данилишина / РВПС України НАН України. – Ніжин: ТОВ «Видавництво "Аспект-Поліграф"», 2008. – 818 с.
117. Куценко В.І. Соціальна сфера регіону (стан і перспективи розвитку) / В.І. Куценко, Л.Г. Богуш , І.В. Опалева. К.: РВПС України НАН України, 1997. 252 с.
118. Ларіна Н., Ларін С. Інституціоналізація підготовки публічних службовців з розвитку соціального партнерства та соціального підприємництва. Наукові перспективи. 2023. №7(37). С. 748-763. URL: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2023-7\(37\)-748-763](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2023-7(37)-748-763)
119. Ларіна Н., Ларін С. Соціальне підприємництво та соціальна відповідальність як державні механізми захисту національних цінностей. Аспекти публічного управління, 2023, 11 (4), С. 55-63. <https://doi.org/10.15421/152353>. URL: <https://aspects.org.ua/index.php/journal/article/view/1035/1012>
120. Ларіна Н.Б. Організаційно-управлінські засади впровадження

- ресурсно-мережевої моделі підвищення кваліфікації управлінських кадрів. Держава та регіони. Серія: Державне управління. 2019 р., № 4 (68). С. 236-242. http://pa.stateandregions.zp.ua/archive/4_2019/39.pdf
121. Ларіна Н.Б. Теоретичний аналіз застосування тимбілдингу як інноваційного підходу в управлінні персоналом на публічній службі. Публічне управління та регіональний розвиток. 2022. № 15, С. 124-145. URL: <https://pard.mk.ua/index.php/journal/article/view/288>.
122. Ларіна Н.Б., Сніжко Д.В. Наукові підходи до дослідження розвитку правосвідомості публічних службовців. Аспекти публічного управління. Дніпро. 2021, №4. С.47-56. <https://aspects.org.ua/index.php/journal/article/view/882> DOI: <https://doi.org/10.15421/152132>
123. Ларіна Наталія, Ларін Станіслав. Професіоналізація публічних службовців як напрям захисту національних цінностей в публічному управлінні. Аспекти публічного управління. 2022. Т. 10. № 6. С. 95-101. URL. <https://aspects.org.ua/index.php/journal/article/view/976/951>. DOI: <https://doi.org/10.15421/152249>
124. Лисогор І. За рік довіра українців до влади, зокрема Зеленського, знизилася, – опитування КМІС.. URL: https://lb.ua/society/2023/12/18/589528_rik_dovira_ukraintsiv_vladi.htm
125. Лікарчук Н.В. Формування іміджу політичного лідера в процесі виборчої кампанії. - Рукопис. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата політичних наук за спеціальністю 23.00.02. - політичні інститути та процеси. - Київський національний університет імені Тараса Шевченка. - Київ, 2003. <https://www.uacademic.info/download/file/0403U003322/diss.doc>
126. Лікарчук, Н., Ярвіс, М., Вареник О., Малихіна, С., & Коноплянникова М. (2022). Сучасні тенденції та актуальні проблеми підготовки менеджера маркетингових комунікацій. Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice, 1(42), 522–528.
127. Марутян Р. Р. Інформаційні технології інтелектуального управління у публічно-управлінській практиці: зарубіжний та вітчизняний досвід. [Електронний ресурс]. Вісник Національного університету цивільного захисту України. Серія. Державне управління. 2018. Вип. 2. С. 146-153. URL: http://www.irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbu/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=VNUCZUDU_2018_2_22
128. Матеріали-стенограма круглого столу з питань проведення політичної реформи [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www-ukr.univer.kharkov.ua/events/prezident/roundtable.php>.
129. Миколіук А. В. Еволюція концепцій стратегічного менеджменту в публічному управлінні: від планування до динамічних можливостей. Інвестиції: практика та досвід № 18/2024. С. 133-138. DOI:

- 10.32702/2306-6814.2024.18.133.
130. Моніторинговий звіт "Цілі сталого розвитку: Україна" – 2019 рік
URL: https://www.ukrstat.gov.ua/csr_prezent/2020/ukr/st_rozv/publ/SDGs-MonitoringReport_v08_24.09.2019.pdf
131. Моніторинговий звіт "Цілі сталого розвитку: Україна" – 2020 рік
URL: https://www.ukrstat.gov.ua/csr_prezent/2020/ukr/st_rozv/publ/SDGs%20Ukraine%202020%20Monitoring_12.2020ukr.pdf
132. Моніторинговий звіт "Цілі сталого розвитку: Україна" – 2021 рік
URL: https://www.ukrstat.gov.ua/csr_prezent/2020/ukr/st_rozv/publ/SDGs%20Ukraine%202021%20Monitoring%20Report%20ukr.pdf
133. Наріжний Д.Ю. Аналіз політичних технологій та особливостей їх застосування в транзитивному суспільстві. – Рукопис. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата політичних наук за спеціальністю 23.00.02 – політичні інститути і процеси. – Дніпропетровський національний університет, Дніпропетровськ, 2004.
<https://www.uacademic.info/ua/document/0404U002206>
134. Народний фронт. Партія, створена Арсенієм Яценюком та Олександром Турчиновим. Політичні партії. Інформаційне агентство «Парламент». URL: <https://parlament.ua/political-parties-ukraine/narodnij-front/>
135. Ларіна Н. Теоретико-методологічні засади командоутворення та лідерства на публічній службі. Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Ніжин. 2024. 320 с.
136. Національна доповідь "Цілі сталого розвитку: Україна" – 2017 рік (українська, англійська). URL: <http://me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&id=938d9df1-5e8d-48cc-a007-be5bc60123b8&tag=TSiliStalogoRozvitku>
137. Національна доповідь "ЦСР для дітей України" – 2019 рік (українська, англійська). URL: <http://me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&id=938d9df1-5e8d-48cc-a007-be5bc60123b8&tag=TSiliStalogoRozvitku>
138. Наша Україна. Партія третього президента України Віктора Ющенка. Політичні партії. Інформаційне агентство «Парламент». URL: <https://parlament.ua/political-parties-ukraine/nasha-ukraina/>
139. Нормативно-правове забезпечення та управління виборчим процесом – оцінка ефективності та рекомендації (за підсумками виборчої кампанії-2020). Аналітична доповідь. Національний інститут стратегічних досліджень. 22.01.2021.
http://niss.gov.ua/sites/default/files/2021-09/analytrep_03_2021.pdf
140. Обушна Н.І. Інституціональні аспекти розвитку публічного аудиту в умовах модернізації публічного управління в Україні: проблеми теорії

- та практики: Монографія. К. Вид-во "Каравела", 2017. 470 с.
141. Обушна Н.І. Управління проєктами в публічній сфері: теоретикопрактичний аспект. Наукові перспективи. 2023. Вип. 1 (31). С. 137–148. DOI:[https://doi.org/10.52058/2708-7530-2023-1\(31\)-137-148](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2023-1(31)-137-148).
  142. Обушна Н.І., Корчак Н.М., Гура В.Л. Публічний аудит та публічне фінансування: теоретико-інституціональний аспект: монографія. Київ: Вид-во "Каравелла", 2023. 288 с.
  143. Обушна Н.І., Петринська В.В. Модернізація державної служби та управління людськими ресурсами: об'єктивна необхідність та особливості реалізації. Наукові перспективи. 2021. Випуск 4 (10). С. 148–163.
  144. Обушна Н.І., Селіванов С.В., Кашлакова А.І. E-LEARNING як інноваційний інструмент системи управління талантами на державній службі: теоретико-прикладний аспект. Публічне управління та адміністрування в Україні. 2021. № 22. С. 29–35.
  145. Онешко С.В., Кучінік Н.І., Гринчук Н.М. Податкове стимулювання бізнесу в умовах воєнного стану. Наукові перспективи. 2022. № 5(23) 2022. С.259-272.
  146. Опозиційна платформа "За життя". Колишня фракція у Верховній Раді ІХ скликання. Політичні партії. Інформаційне агентство «Парламент». URL: <https://parlament.ua/political-parties-ukraine/opozicijna-platforma-za-zhittya/>
  147. Особливості соціально-гуманітарного розвитку суспільства: кол. моногр. – Харків: СГ НТМ «Новий курс», 2021. – 202 с. http://lib.pnu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/11381/1/%D0%BC%D0%B E%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%84%D1%96%D 1%8F%20%D0%BB%D1%96%D0%B4%D0%B5%D1%80_2021.pdf
  148. Партія регіонів. Провладна партія часів Януковича. Політичні партії. Інформаційне агентство «Парламент». URL: <https://parlament.ua/political-parties-ukraine/partiya-regioniv/>
  149. Партія Шарія. Політсила проросійського пропагандиста Анатолія Шарія. <https://parlament.ua/political-parties-ukraine/partiya-shariya/>
  150. Пахарев А. Д. Пострадянські політичні режими: між авторитаризмом і демократією. Політичний менеджмент. Спецвипуск. 2010. С.13-22.
  151. Пахарев А.Д. Політичні інститути і процеси в сучасній Україні: навчальний посібник. К.: Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса НАН України, 2011. 182 с.
  152. Перевозник Л. Політичний менеджмент: сутність та особливості розвитку в Україні в період формування громадянського суспільства. Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. 2012. Серія: Іст. науки. № 15. С. 96–112.
  153. Передвиборна програма партії «Слуга Народу» URL: <https://sluga-narodu.com/program/>
  154. Політична безпека України: проблеми політичного і державного

- правління. Прогнозна оцінка, механізми забезпечення : монографія / за ред. чл.-кор. НАН України О. О. Рафальського, чл.-кор. НАН України О. М. Майбороди. К. ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2023. 304 с.
https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2024/04/Politychna_bezpeka_monohrafiia-1.pdf
155. Політична система України в умовах війни. Коментарі експертів. 07.11.2022. Національний інститут стратегічних досліджень.
<https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/politychna-systema-ukrayiny-v-umovakh-viyny>
156. Політична система України: конституційна модель та політичні практики. Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса НАН України. URL: <https://book.ipiend.gov.ua/catalog/book/310>
157. Політична система України: конституційна модель та політичні практики : монографія / кол. авт.: Зеленько Г. І. (кер., наук. ред.) та ін. К. ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2023. 536 с.
<https://cutt.ly/5wW3G5Kz>
158. Політична участь як показник рівня політичної культури суспільства: практичний посібник /авт. кол.: В.А.Гошовська [та ін.]: за ред. В.А.Гошовської. К. НАДУ, 2021. 130 с. Наукова школа вітчизняного
159. Політичне лідерство навчальний посібник /В. А. Гапоненко, С. С. Бульбенюк, Н. М. Довганик та ін. К.: КНЕУ, 2021. 324.
160. Політичне лідерство. URL: http://lib.mdpu.org.ua/ebook/politologiya/eBook/modul_2/tema12.htm
161. Політичне лідерство: навч. посіб. / авт. кол.: за заг. ред. В. А. Гошовської, Л. А. Пашко. К.. НАДУ, 2013. 300 с.
162. Політичний менеджмент в сучасній Україні. URL: <https://ir.lib.vntu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/10414/226.pdf>
163. Політичні інститути. URL: https://pidru4niki.com/1048030436385/politologiya/politichni_instituti
164. Політичні партії України: В 3 т. / Уклад.: Ю. Шайгородський. К.: Український центр політичного менеджменту, 2005.
165. Порядок денний асоціації Україна – ЄС для підготовки та сприяння імплементації Угоди про асоціацію. URL: http://www.kmu.gov.ua/document/246467463/EU-Ukraine_AAg_with_changes_Uk
166. Пошивайло І. Революція Гідності на перехресті історії та геополітики (вступне слово до наукового збірника "Революція Гідності: на шляху до історії" (2020).. URL: <https://www.maidanmuseum.org/uk/node/2457>
167. Представницька влада у державотворчому процесі України: монографія / В.А.Гошовська, В.С.Куйбіда [та ін.]. – К.. НАДУ, 2018. – 398 с.
168. Присяжнюк П. В. Механізм управління: сутність, види та складові. Ефективна економіка. 2019. №. Електронне видання. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/12_2019/152.pdf
169. Приходченко Л. Структура механізму державного управління:

- взаємозв'язок компонентів та фактори впливу на ефективність. Вісник Національної академії державного управління при Президентові України.. 2009. № 2. С. 105–111.
170. Про громадські об'єднання. Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4572-17#Text>
171. Про державну службу України: Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19#Text>
172. Про забезпечення захисту національних інтересів за майбутніми позовами держави Україна у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації. Постанова Кабінету Міністрів України від 03 березня 2022 р. № 187. Кабінет Міністрів України. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zabezpechennya-zahistu-nacionalnih-interesiv-za-majbutnimi-pozovami-derzhavi-ukrayina-u-zvyazku-z-vijskovoyu-agresiyeyu-rosijskoyi-federaciyi-187>
173. Про запобігання загрозам національній безпеці, пов'язаним із надмірним впливом осіб, які мають значну економічну та політичну вагу в суспільному житті (олігархів): Закон України від 23 вересня 2021 року № 1780-IX.. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1780-IX#Text>
174. Про запобігання корупції: Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text>
175. Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарного режимів та заборону пропаганди їхньої символіки: Закон України від 9 квітня 2015 р. № 317-VIII.. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/317-19#Text>
176. Про імплементацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. розпорядження Кабінету Міністрів України від 17 вересня 2014 р. № 847-р. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/847-2014-%D1%80>
177. Про Національну програму інформатизації: Закон України від 1 грудня 2022 року № 2807-IX.. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2807-20#Text>
178. Про політичні партії в Україні. Закон України. Верховна Рада України. (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, № 23, ст.118), зі змінами і доповненнями. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2365-14#Text>
179. Про Стратегію державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні та першочергові заходи щодо її реалізації. указ Президента України від 24 березня 2012 року № 212/2012. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/212/2012>
180. Про схвалення Стратегії реформування системи управління державними фінансами на 2017-2020 роки. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 8 лютого 2017 р. № 142-р. Кабінет Міністрів України. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/249797370>
181. Про Урядовий офіс з питань європейської інтеграції. постанова

- Кабінету Міністрів України від 13 серпня 2014 р. № 346. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/346-2014-%D0%BF>
182. Проблеми реформування державної служби та служби в органах місцевого самоврядування в Україні. монографія / авт. кол. за заг. ред. Т. Е. Василевської. К. Вид-во НАДУ, 2018. 256 с.
183. Програма партії Голос. URL: <https://goloszmin.org/program>
184. Програма політичної партії «Європейська солідарність». URL: https://eurosolidarity.org/wp-content/uploads/2019/06/es_program.pdf
185. Програма України, підтримана в рамках Механізму розширеного фінансування (Extended Fund Facility - EFF). Міжнародний валютний фонд. URL: <https://www.imf.org/uk/News/Articles/2023/03/31/pr23101-ukraine-imf-executive-board-approves-usd-billion-new-eff-part-of-overall-support-package>
186. Публічне управління в умовах інституційних змін: колективна монографія / за ред. Р.В. Войтович, П.В. Ворони. Київ, 2018.
187. Рагозін, М. (2003). Розвиток партійної системи в Україні: кількісний аналіз. <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/ec42a071-a50d-43bc-b0e5-a2ef189a8eb2/content>
188. Радикальна партія Олега Ляшка. Партія, яку заснував одіозний український політик Олег Ляшко. Політичні партії. Інформаційне агентство «Парламент». URL: <https://parlament.ua/political-parties-ukraine/radikalna-partiya-olega-lyashka/>
189. Рачинський А.П. Вплив світових трансформаційних процесів на розвиток політико-управлінської еліти в Україні. Державно-управлінські студії, 2017. № 2.
190. Рачинський А.П. Інформаційно-технологічні та аналітичні інструменти в регіональному управлінні: досвід Естонії. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2022. № 11. URL: <https://www.nayka.com.ua/index.php/dy/article/view/705>. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2156.2022.11.1>.
191. Рачинський А.П. Розвиток системи забезпечення державної безпеки України: теоретико-методологічні проблеми та шляхи їх розв'язання. Інвестиції: практика та досвід, 2022. № 23. С. 95–101. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2022.23.95>.
192. Рачинський А.П. Соціальна відповідальність як ключовий елемент управління соціальними проектами. Державне управління: удосконалення та розвиток, 2022. № 12. URL: <https://www.nayka.com.ua/index.php/dy/article/view/839>.
193. Рачинський А.П., Карпенко Л.М. Концептуалізація бюджетної політики в фінансово-економічній системі держави. Вісн. НАДУ. Серія «Державне управління». 2020. № 4 (99). С. 28–38. URL: <http://visnyknadu.academy.gov.ua/article/view/223916>.
194. Рачинський А.П., Ларіна Н.Б., Ларін С.В. Імплементация зарубіжного досвіду з цифрового розвитку та електронного врядування у сфері публічного управління та адміністрування в Україні. Наукові

- перспективи. 2023, 11 (41), С. 145-147.
DOI: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2023-11\(41\)](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2023-11(41))
195. Рачинський А.П., Половцев О.В. Сучасні підходи до формування методологічного змісту механізмів трансформації управлінських рішень у системі державного управління. Вісник Нац. акад. держ. упр при Президентові України, 2018. № 1. 52–60. URL: <http://visnyk.academy.gov.ua/pages/dop/77/files/b750b319-b6a8-4b38-9b0a700fdb5d4ee4.pdf>
196. Рафальський, Олег, ed. Політичний процес у незалежній Україні: підсумки і проблеми (до 30-річчя Незалежності України). Instytut politychnykh ta etnonatsional'nykh doslidzen im. IF Kurasa NAN Ukraïny, 2021.
197. Рафальський, Олег, and Олександр Микитович Майборода, eds. Демократизація політичних інститутів і суспільний розвиток в Україні. Instytut politychnykh ta etnonatsional'nykh doslidzhen' im. IF Kurasa, 2019.
198. Рафальський, Олег, and Олександр Микитович Майборода, eds. Політика суспільних реформ: стратегія, механізми, ресурси. Instytut politychnykh ta etnonatsional'nykh doslidzhen' NAN Ukraïny im. IF Kurasa, 2018.
199. Ревенко, В. С. Політичний менеджмент в сучасній Україні. Вісник Вінницького національного технічного університету, № 3, 2018, с. 45-52. URL: <https://ir.lib.vntu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/10414/226.pdf>
200. Революція Гідності.. URL: <https://www.maidanmuseum.org/uk/storinka/revolyuciya-gidnosti>
201. Результати пробного перепису населення. Державна служба статистики України. Сайт Держстат України. URL: https://www.ukrcensus.gov.ua/ukr/test_cens/rppn_2019.pdf
202. Результати Програми міжнародних зіставлень 2017 року. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2020/mp/rez/rez_2017.docx
203. Реформа децентралізації в Україні: здобутки та перспективи. матеріали міжнар. круглого столу до Дня місцевого самоврядування в Україні (Київ, 9 груд. 2021 р.) / за заг. ред. Л. Г. Комахи, О. М. Андрєєвої, В. С. Колтун. К. ННІ ПУДС КНУ, 2021. 259 с.
204. Решевець І.В. Політико-адміністративний менеджмент в умовах державотворення. – На правах рукопису. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата наук з державного управління за спеціальністю 25.00.01 – теорія та історія державного управління. – Харківський регіональний інститут Національної академії державного управління при Президентові України. – Харків, 2018. URL: <https://www.uacademic.info/download/file/0418U000961/dis.doc>
205. Рішення про початок переговорів щодо членства України в Євросоюзі матиме поворотне значення для історії всієї Європи – Володимир Зеленський після переговорів з Урсулою фон дер Ляєн у Києві.. URL: <https://www.president.gov.ua/news/rishennyu-pro-pochatok->

peregovoriv-shodochlenstva-ukrayini-86793

206. Розвиток публічного управління в Україні: теоретичні, методологічні та практичні аспекти. монографія / кол. авт.; за ред. Горника В.Г., Кравченка С. О. К. УкрСІЧ, 2018. 354 с.
207. Рубан Ю.Г. (2021). Комунікація в сучасному публічному просторі та зміни в публічному управлінні. Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України, 2021. - №4, - С. 130-139.
208. Рубан Ю. Плебісцитарна демократія в Україні: прояви кризи соціального порядку в політичній історії. Український історичний журнал. - 2022. - Число 2. - С. 108.
209. Руденко О.М. Теоретико-методологічні засади дослідження суспільної стабільності в науці державного управління // Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня доктора наук з державного управління. 25.00.01 - теорія та історія державного управління. Київ, НАДУ. 2011. 36 с.
210. Рудич Ф. Політичний режим в Україні: спроба політологічного аналізу. Політичний менеджмент. наук. Журнал. 2011. № 2. С. 3-13.
211. с. <https://ir.kneu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/341ffef6-c4c0-4c5b-b83e->
212. Дяченко С. А., Гараєва М. Б. Нормативно-правове забезпечення розвитку цифрової економіки в Україні. Електронний журнал «Державне управління: удосконалення та розвиток». 2024. № 8. URL. <https://www.nayka.com.ua/index.php/dy/article/view/4401/4436>
213. Самопоміч. Партія мера Львова Андрія Садового. Політичні партії. Інформаційне агентство «Парламент». URL: <https://parlament.ua/political-parties-ukraine/samopomich/>
214. Дяченко С. Децентралізація державного управління та інституційні трансформації системи місцевих фінансів України. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Державне управління. № 2(18)/2023. С. 43-48. DOI: <https://doi.org/10.17721/2616-9193.2023/18-7/14> URL. <https://gov.bulletin.knu.ua/article/view/1615/1313>
215. Світове дослідження цінностей 2020 в Україні.. ULR: https://ucep.org.ua/wp-content/uploads/2020/11/WVS_UA_2020_report_WEB.pdf
216. Скоморовський В. Б. Концепція розвитку радянської державності у поглядах вищого партійного керівництва (напередодні утворення СРСР). Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Юриспруденція. 2013. Вип. 6-1(1). С. 72-75
217. Слуга народу. Партія, котру Володимир Зеленський привів у Верховну Раду. Політичні партії. Інформаційне агентство «Парламент». URL: <https://parlament.ua/political-parties-ukraine/sluga-narodu/>
218. Сорель Ж. Енциклопедія політичної думки / Ж. Сорель. К. Дух і
219. Соціальна і гуманітарна політика Підручник / [авт. кол.: В.П.Трощинський, В.А.Скуратівський, М.В.Кравченко та ін.]; за заг. ред. Ю.В.Ковбасюка, В.П.Трощинського. – К.. НАДУ, 2016 – 792 с.

220. Соціально-економічний розвиток України. Державна служба статистики України. Сайт Держстат України. 2017-2022. <https://www.ukrstat.gov.ua/>
221. Статистичний бюлетень. Архів. Державна служба статистики України. Сайт Держстат України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>
222. Степанов В.Ю. Сучасні інформаційні технології в державному управлінні. / В. Ю. Степанов // Економіка та держава. 2010. № 9. С. 101-103.: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecde_2010_9_32
223. Стратегічна інвестиційна рада схвалила Єдиний проєктний портфель здійснення публічних інвестицій. Новини та Анонси. Міністерство фінансів України. URL: https://mof.gov.ua/uk/news/strategichna_investitsiina_rada_skhvalila_iedinii_proiektanii_portfel_zdiisnennia_publichnikh_investitsii-4790
224. СТРАТЕГІЯ – 2020. Інформаційні технології в державному управлінні. Випуск 1 (39).Київ, 2017. С. 73-74 http://nbuviap.gov.ua/images/informaciyni_tehnologii/2017/1.pdf
225. Струнін П. А. Особливості формування виборчих стратегій політичними партіями в Україні. Політол. записки. зб. наук. пр. Луганськ. Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2011. - Вип. 4. - С. 437-445.
226. суспільства: монографія /авт. кол.: В.А.Гошовська [та ін.]: за ред. 170
227. Телешун С. Ефективне управління і публічна політика як напрям реалізації політичної влади в умовах кризи. Політичний менеджмент. 2009. № 2(35). С. 35-45.
228. Телешун С. Нові українські політичні реалії і процес формування засад громадянського суспільства. Політичний менеджмент. 2008. № 1(28). С. 3-8.
229. Тенденції структурної трансформації українського суспільства в контексті глобалізації та європейської інтеграції.. URL: https://sociology.knu.ua/sites/default/files/newsfiles/tema_zvit_2015.pdf 178
230. Теоретичні та практичні аспекти формування компетентності депутатів місцевих рад України. монографія / кол. авт.; за наук. ред. І. В. Шпекторенка. Дніпро. ГРАНІ, 2021. 280 с.
231. Технології політичної влади: Зарубіжний досвід. К.: Вища шк., 1994.
232. Тіньова діяльність у господарській системі України: монографія /І. В. Ангелко; М-во освіти і науки України, Нац. ун-т "Львів. політехніка". Львів; Дрогобич: Посвіт, 2014. 232 с.
233. Тіньова економіка: абсолютне зло чи порятунок під час війни <https://kp.ua/ua/economics/a651161-tinova-ekonomika-absoljutnezlochii-porjatunok-pid-chas-vijni>
234. Ткаля О.В. Національні інтереси та цінності як основа існування і розвитку національної держави. Юридичний науковий електронний журнал. № 4/2022. С. 58 - 61. http://lsej.org.ua/4_2022/12.pdf
235. Том Ф. Кінець комунізму. К.: Козаки, 1999.
236. Туленков М. В. Концептуальні засади організації сучасного менеджменту. – К. – Ніжин: Аспект-Поліграф, 2006. – 312 с.

237. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, від 16 вересня 2014 року № 1678-VII. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/984_011.
238. Удавана Росія: імітація величі і могутності / Зеленько Г. (керівник проекту, науковий редактор), Лісничук О., Нагірний В., Павленко І., Рябчук М., Стародуб А. Ніжин. Видавець Лисенко М. М., 2024. 288 с. <https://eurasiatransformation.institute/wp-content/uploads/2024/03/udavana-rosiya.pdf>
239. УДАР. Партія мера Києва Віталія Кличка. Політичні партії. Інформаційне агентство «Парламент». URL: <https://parlament.ua/political-parties-ukraine/udar/>
240. Україна – кандидат на членство у ЄС. Пояснюємо, що це означає.. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/yes-ukrayina-status-kandydat-navstup/31912331.html>
241. Україна на останньому місці за інтеграцією з ЄС серед підписантів асоціації. URL: <http://www.euointegration.com.ua/news/2014/11/21/7028016/>
242. Україна передала Європейській Комісії другий Звіт України у межах Пакета розширення ЄС 2024 року. Новини Міністерства. Міністерство юстиції України. URL: <https://minjust.gov.ua/news/ministry/ukraina-peredala-evropeyskiy-komisii-drugiy-zvit-ukraini-u-mejah-paketa-rozshirennya-es-2024-roku>
243. Україна передала Європейській Комісії перший Звіт в межах Пакета розширення ЄС 2024 року. URL: <https://eu-ua.kmu.gov.ua/news/ukrayina-peredala-yevropejskij-komisiyi-pershij-zvit-v-mezhah-paketa-rozshyrennya-yes-2024-roku>
244. Україна покращила свою позицію в рейтингу «Глобальний інноваційний індекс 2020».. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/ukrayinapokrashchila-svoyu-poziciyu-v-rejtingu-globalnij-innovacijnij-indeks-2020>
245. Україна: Стратегічні пріоритети. Аналітичні оцінки – 2006: Монографія / за ред. О.С. Власюка. – К.. НІСД, 2006. – 572 с.
246. Український центрзм. URL: <https://sluga-narodu.com>
247. УКРОП. Партія, яку пов’язують з олігархом Ігорем Коломойським. Політичні партії. Інформаційне агентство «Парламент». URL: <https://parlament.ua/political-parties-ukraine/ukrop/>
248. Уряд схвалив Дорожню карту реформування управління публічними інвестиціями. Новини. Урядовий портал Кабінету Міністрів України. Міністерство фінансів України, опубліковано 25 грудня 2023 року. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/uriad-skhvalyv-dorozhniu-kartu-reformuvannia-upravlinnia-publichnyu-investytsiiamy>
249. Уряд схвалив Стратегію реформування державного управління України до 2025 року. Служба Міністра Кабінету Міністрів України,

- опубліковано 21 липня 2021 року. Урядовий портал Кабінету Міністрів України. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/uryad-zatverdiv-strategiyu-reformuvannya-derzhavnogo-upravlinnya-ukrayini-do-2025-roku>
250. Участь громадянського суспільства у відновленні України. Як влада, громадяни та донори можуть посилити суспільну довіру.. URL: <https://www.chathamhouse.org/sites/default/files/2023-09/2023-06-15-giving>
251. Фесенко Н. С. Загальні принципи адміністрування сферою культури в країнах – членах ЄС та США. Теорія та практика державного управління. 2015. Вип.1. С. 1–7.
252. Хилько, М. І. Політичний менеджмент як наукова дисципліна та як інструмент управління. Політика, № 22, 2021, с. 101-108. URL: <http://politics.ellib.org.ua/pages-2222.html>.
253. Хмельников А. О. Децентралізація як механізм модернізації політичного менеджменту на регіональному рівні. – Рукопис. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата політичних наук за спеціальністю 23.00.02 – політичні інститути та процеси. Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара, Дніпропетровськ, 2012. <https://www.uacademic.info/ua/document/0412U006769#!>
254. Хорішко Л.С. Політичне лідерство як суспільно-політичний ресурс інформаційного суспільства й інформаційного простору держави. Наукові перспективи: журнал. 2024. №2(44)
255. Центр Разумкова. Опитування «Яке значення для вас під час голосування за політичну партію має те, хто саме очолює цю партію?». URL: http://www.uceps.org/ukr/poll.php?poll_id=557
256. Чебаненко О. Ефективність політичних партій: проблеми та перспективи / О. Чебаненко, Д. Ковриженко // Парламент. 2007. № 1. С. 4-44.
257. Шапенко Л. О., Туренок Е. О. Концепція поліархії та її вплив на процес демократизації суспільного життя.. URL: <https://core.ac.uk/download/286627436.pdf>
258. Шаповал В.М. Основи теорії парламентаризму: монографія. К.. Інститут законодавства Верховної Ради України, 2015. 136 с.
259. Шаров Ю. П. Інноваційні інструменти публічного адміністрування: європейський контекст / Ю. П. Шаров // Публічне управління: теорія та практика. – 2010. – № 1. – С. 5-9.
260. Швирков О. Партія-ФПГ як ключовий елемент української партійної системи / О. Швирков // Політ, менеджмент. 2011. № 2. С. 77-84.
261. Штань М. Економічна політика стимулювання повоєнного відновлення. <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3005/2927>
262. Шульга М., Зубчик О. Політичний менеджмент. Київ: Академвидав, 2013. 160 с.
263. Щербак В. Політичний менеджмент: наукове поняття та політична

- практика. Вісник Дніпропетровського університету. 2015. № 2. С. 18–24.
264. Юрченко І. Феномен політичного лідерства. Політичний менеджмент №1. 2004. С. 63-73.. URL: https://ipiend.gov.ua/wpcontent/uploads/2018/07/urchenko_fenomen.pdf
265. Як ми шукали революцію на Майдані. Історія про помаранчевого левика і національну амнезію. Українська правда. Михайло Кригель, Ангеліна Страшкулич. 20 листопада 2024. <https://www.pravda.com.ua/articles/2024/11/20/7485364/>
266. Якименко Ю. Партійна система України: динаміка і чинники змін. Центр Разумкова. 2015. <https://razumkov.org.ua/statti/partiina-systema-ukrainy-dynamika-i-chynnyky-zmin>
267. Якименко Ю., Юрчишин В. Ідеологічні особливості оновлення економічних свобод. Центр Разумкова. <https://razumkov.org.ua/statti/ideologichni-osoblyvosti-onovlennia-ekonomichnykh-svobod>
268. Янко М. В Україні остаточно заборонили діяльність "ОПЗЖ". <https://suspihne.media/282238-verhovnij-sud-ostatocno-zaboroniv-partiuopozicijna-platforma-za-zitta>
269. Anthopoulos L., Reddick Ch. G. , Giannakidou I., Mavridis N. Why e-government projects fail? An analysis of the Healthcare.gov website//Government Information Quarterly Volume 33, Issue 1, January 2016, P. 161- 173
270. Arnstein S. A Ladder of Citizen Participation / S. Arnstein // Journal of the American Institute of Planners. – 1969. – №35, July. – P. 216 – 224.
271. Bartolini D., Santolini R. Political institutions behind good governance //Economic Systems Volume 41, Issue 1, March 2017, Pages 68-85
272. Cash C. Good governance and strong political will: Are they enough for transformation? Land Use Policy, Volume 58, 15 December 2016, P. 545-556
273. Chhotray V., Stoker G. Governance Theory and Practice: A CrossDisciplinary Approach. – Springer, 2008. – 296 p.
274. Engaging Citizens in Policymaking – Режимдоступу: www.oecd.org/gov/citizens.
275. ETI 2023 ranking table. <https://jp.weforum.org/publications/fostering-effective-energy-transition-2023/in-full/3-overall-results-d7f4444fb5/>
276. Gaoussou D. P. Plane The World Bank and the genesis of the «good governance» concept Mondes en développement 40(2):51-70 2012
277. Gislén M., et al. How to increase Europe’s competitiveness in the new global economy. <https://www.euronews.com/2023/11/14/how-to-increase-europes-competitiveness-in-the-new-global-economy>
278. Gisselquist Rachel. What does "good governance" mean?. – 02.09. 2012. // Режим доступу: <http://unu.edu/publications/articles/what-does-good-governancemean.html>

279. Global Parliamentary Report. The changing nature of parliamentary representation / Lead author Greg Power, Assistant to the lead author Rebecca A. Shoot; Inter-Parliamentary Union; United Nations Development Programme. – Denmark, 2012. – 115 p.
280. Grindle, Merilee (October 2004). "Good Enough Governance: Poverty Reduction and Reform in Developing Countries". *Governance: An International Journal of Policy, Administration, and Institutions*. 17 (4): 525–48.
281. Helliwell John F., Haifang Huang, Shawn Grover, Shun Wang Empirical linkages between good governance and national well-being *Journal of Comparative Economics*, In press, corrected proof, Available online 31 January 2018
<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0147596718300040>
282. Hey R. Bruce Chapter 7 - What Are the Principles of Good Governance?//Performance Management for the Oil, Gas, and Process Industries A Systems Approach 2017, Pages 91-105.
283. Karasapan, O. (2017). Rebuilding or redefining Syria? Brookings.
<https://www.brookings.edu/blog/future-development/2017/02/13/rebuilding-orredefining-syria/>
284. Kaufmann Daniel Kraay Aart Mastruzzi Massimo Worldwide Governance Indicators Project: Answering the Critics Khaddour, K. (2017). How Regional Security Concerns Uniquely Constrain Governance in Northeastern Syria. Carnegie Middle East Centre Report.
http://carnegieendowment.org/files/CMEC_66_Khaddour_Jazira_Final_Web.pdf
285. Khalaf, R. (2015). Governance without Government in Syria: Civil Society and State Building during Conflict. *Syria Studies*, 7(3), 37-72.
<https://ojs.standrews.ac.uk/index.php/syria/article/viewFile/1176/911>
286. Ochieng R. M., I. J. Visseren-Hamakers, B. Arts, M. Brockhaus, M. Herold Institutional effectiveness of REDD+ MRV: Countries progress in implementing technical guidelines and good governance requirements // *Environmental Science & Policy*, Volume 61, July 2016, Pages 42-52
287. Open Government Declaration. Open Government Partnership [Электронный ресурс]. URL: <https://www.opengovpartnership.org/open-government-declaration>
288. Park H. The roles of transparency and trust in the relationship between corruption and citizen satisfaction / H. Park, J. Blenkinsopp // *International Review of Administrative Sciences*. – 2011. – № 77 (2). – P. 254–274.
289. Sartori G. Parties and Party Systems: A Framework for Analysis / G. Sartori. – Cambridge: Cambridge University Press, 1976. – 383 p.
290. Schmitt C. Die geistesgeschichtliche Lage des heutigen Parlamentarismus / Carl Schmitt. – Munchen und Leipzig: Dunker und Humbolt, 1923. – 241 s.
291. Shih W. The New Era of Industrial Policy Is Here.
<https://hbr.org/2023/09/the-new-era-of-industrial-policy-is-here>

292. Smith B. Good Governance and Development. L.: Palgrave –336 p.
293. Smith Glen Good governance and the role of the public in Scotland's marine spatial planning system //Marine Policy, Volume 94, August 2018, P. 1-9.
294. Thomas M A What Do the Worldwide Governance Indicators Measure?The European Journal of Development Research February 2010, Volume 22, Issue 1, pp 31–54
295. Tsurutani T. The Politics of National Development: Political Leadership in Transitional Societies. – N. Y., 1973.
296. Vanhanen T. A New Dataset for Measuring Democracy, 1810–1998 / T. Vanhanen // Journal of Peace Research. – 2000. – 37/2. – P. 251–265
297. Wallerstein I. The Capitalist World-Economy. – Cambridge-LondonNew Rochelle-Melbourne-Sydney: Cambridge University Press, 1979.
298. World Bank Policy Research Working Paper No. 4149 URL: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=965077
299. Worldwide Governance Indicators
<https://datacatalog.worldbank.org/dataset/worldwide-governance-indicators>

ДОДАТКИ

Додаток 1

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у фахових виданнях України:

7. **Богаченко М.М.** Сучасні наукові концепції політичного менеджменту. *Актуальні проблеми політики: збірник наукових праць*. 2021. №67. URL: http://app.nuoua.od.ua/archive/67_2021/67-2021.pdf.

8. **Богаченко М.М.** Сучасні наукові концепції політичного менеджменту у контексті викликів та перспектив для України. *«Національні інтереси України»: науково-практичний журнал*. 2024. №3(3) 2024. С. 470-483. [https://doi.org/10.52058/3041-1793-2024-3\(3\)-470-483](https://doi.org/10.52058/3041-1793-2024-3(3)-470-483) <http://perspectives.pp.ua/index.php/niu/article/view/15825/15897>

9. **Богаченко М.М.** Проблематика та виклики політичного менеджменту в умовах ринкової економіки України. *«Національні інтереси України»: науково-практичний журнал*. 2024. №4(4) 2024. С. 624-629. DOI: [https://doi.org/10.52058/3041-1793-2024-4\(4\)-624-629](https://doi.org/10.52058/3041-1793-2024-4(4)-624-629) <http://perspectives.pp.ua/index.php/niu/article/view/16237/16309>

10. **Богаченко М.М.** Стратегії управління державними ресурсами, як проблема сучасного політичного менеджменту в Україні. *Вісник НТУУ "КПІ" Політологія. Соціологія. Право*. № 4(64) (2024) Надіслано 21.10.2024 DOI: [https://doi.org/10.20535/2308-5053.2024.4\(64\).322703](https://doi.org/10.20535/2308-5053.2024.4(64).322703) <https://visnyk-psp.kpi.ua/article/view/322703/313057>

11. **Богаченко М.М.** Політичний менеджмент ринкових відносин в умовах війни в Україні. *Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії*. №3(20), 2024, с.206-217. DOI: <https://doi.org/10.29038/2524-2679-2024-03-206-217> <https://relint.vnu.edu.ua/index.php/relint/article/view/400/384>

12. **Bohachenko M.** Political mechanism in the realization of sustainable development goals in the system of local government. *Епістемологічні дослідження у філософії, соціальних і політичних науках*. Том 7 № 2 (2024) DOI: <https://doi.org/10.15421/342452> <https://visnukpfs.dp.ua/index.php/PFS/article/view/1216/1645>

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

8. **Богаченко М.М.** Сталий розвиток та економічне зростання в Україні: *Цілі сталого розвитку». Україна 2030: публічне управління для сталого розвитку. матеріали щоріч. міжнар. наук.-практ. конф.* (Київ, 26–30 жовт. 2020 р.). у 3 т. / за заг. ред. А. П. Савкова, М. М. Білінської, О. М. Петроє. К. НАДУ, 2020. Т. 1. С. 151-153. URL:

<http://academy.gov.ua/pages/dop/198/files/f8593677-87f2-4a5b-96af-5b2bd7498e96.pdf>

9. **Богаченко М.М.** Політичний менеджмент суб'єктів ринкового бізнесу в Україні у період пандемії COVID-19. *Практична політологія: тенденції і перспективи*: матеріали I-ї Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції (Київ, 17 березня 2021 р.) / за заг. ред. В. А. Гошовської. Київ: НАДУ, 2021.с. 13-14.

10. **Богаченко М.** Політичний механізм у регулюванні ринкової економіки: теоретичний аспект. *Реформування та розвиток гуманітарних та природничих наук*. Матеріали II науково-практичної конференції (м. Полтава, 22-23 травня 2020 р.). Херсон: Видавництво «Молодий вчений», 2020. Ч. 2. С. 19-23.

11. **Богаченко М.** Політичний менеджмент: сучасні теоретичні підходи. *Модернізація та наукові дослідження: інтеграція науки та практики*. Матеріали II науково-практичної конференції (м. Вінниця, 24-25 липня 2020 р.). Херсон: Видавництво «Молодий вчений», 2020. С. 58-60.

12. **Богаченко М.** Ризик-менеджмент в умовах суспільних викликів і трансформацій. *Збірка матеріалів Всеукраїнської наукової конференції «Україна як суспільство ризику»* (м. Дніпро, 23 квітня 2021 року) / відповідальний за ви-пуск проф. В.В. Кривошеїн. Дніпро: Видавничо-поліграфічний дім «Формат А+», 2021. С. 8-10.

13. **Богаченко М.** Політичний механізм у реалізації цілей сталого розвитку в системі місцевого самоврядування. *Реформа децентралізації в Україні: здобутки та перспективи*. матеріали міжнар. круглого столу до Дня місцевого самоврядування в Україні (Київ, 9 груд. 2021 р.) / за заг. ред. Л. Г. Комахи, О. М. Андрєєвої, В. С. Колтун. К. ННІ ПУДС КНУ, 2021. 247-252 с.

Богаченко М.М. Політичний механізм у реалізації цілей сталого розвитку в післявоєнній трансформації. *Державна служба України: сучасні виклики та перспективи повоєнної трансформації*: зб. тез щоріч. міжнар. круглого столу (Київ, 17 черв. 2022 р.): / за заг. ред. Л. Г. Комахи. Київ: Навч.-наук. ін-т публ. упр. та держ. служби К. нац. ун-ту імені Тараса Шевченка, 2022. 230 с. С. 123- 125. URL:

<https://ipacs.knu.ua/pages/dop/308/files/83f6fe7a-0d2c-437f-952a-58f699c0bc46.pdf>

Додаток 2.
ДОВІДКИ ПРО ВПРОВАДЖЕННЯ

БЛАГОДІЙНА ОРГАНІЗАЦІЯ
"БЛАГОДІЙНИЙ ФОНД "РУХ НАЗУСТРІЧ"
КОД ЄДРПОУ 40309842
04205, м.Київ, пр-т Оболонський, буд. 16-а, кв. (офіс) 102

**Довідка про впровадження
результатів дисертаційного дослідження
Богаченка Миколи Миколайовича,
здобувача ступеня доктора філософії
з публічного управління та адміністрування**

БО Благодійний фонд "Рух назустріч" (м. Київ, пр-т Оболонський, буд. 16-а, кв. (офіс) 102) отримано матеріали дисертаційної роботи на тему «Політичний менеджмент ринкових відносин в Україні», підготовлені здобувачем ступеня доктора філософії в Київському національному університеті імені Тараса Шевченка Богаченком Миколою Миколайовичем. Матеріали складаються з анотації роботи, проекту рекомендацій та статей, опублікованих у фахових виданнях з публічного управління та адміністрування, і відображають результати його дисертаційної роботи.

Ці матеріали активно застосовуються у діяльності БО Благодійний фонд "Рух назустріч" у сфері соціальних проектів. Особливе значення мають рекомендації щодо підвищення ефективності управління в умовах ринкової економіки, які містять оптимізацію державного регулювання ринкових відносин, підвищення прозорості та підзвітності державних органів, розвиток інституційної спроможності державних органів, підтримку малого та середнього бізнесу, залучення іноземних інвестицій.

Перед Україною постає багато викликів, таких як політична нестабільність, нерозвинена економіка та слабка інтеграція в міжнародні ринки. Вважаю, що наукові висновки та практичні рекомендації, викладені в дисертаційній роботі Миколи Богаченка, сприятимуть підвищенню ефективності політичного менеджменту, якості життя громадян, укріпленню єдності суспільства та покращенню міжнародних відносин України.

Довідка видана для пред'явлення за місцем захисту дисертаційної роботи.

Голова фонду

О. Л. Мегаєв

**ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ «РОЗВИТОК МІСТА»
03115, Україна, місто Київ,
вулиця Феодори Пушиної, будинок, 8а, офіс, 618**

**Довідка про впровадження
результатів дисертаційного дослідження
Богаченка Миколи Миколайовича, з
добувача ступеня доктора філософії
з публічного управління та адміністрування**

У Благодійній організації «Розвиток міста» отримано матеріали дисертаційної роботи на тему «Політичний менеджмент ринкових відносин в Україні», підготовлені здобувачем ступеня доктора філософії Богаченком Миколою Миколайовичем в Київському національному університеті імені Тараса Шевченка. Матеріали складаються з анотації роботи, проекту рекомендацій та статей, опублікованих у фахових виданнях з публічного управління та адміністрування, і відображають результати його дисертаційної роботи.

Ці матеріали активно застосовуються у нашій діяльності з метою підвищення ефективності соціальних проектів у місті Києві та Київській області. Особливе значення мають рекомендації щодо покращення політичного менеджменту ринкових відносин, які спрямовані на впровадження нових підходів до державного регулювання, що дозволить удосконалити соціальні процеси, підвищити конкурентоспроможність міської економіки та сприяти сталому розвитку.

Розглянуте в матеріалах питання про впровадження механізмів прозорості допомагає обрати механізми, щоб знизити рівень корупції, підвищити довіру громадян до державних інституцій та забезпечити ефективне використання бюджетних коштів.

Рекомендоване впровадження програм підтримки підприємництва сприяє створенню нових робочих місць, зростанню економічної активності та розвитку економіки столиці та області.

Важливого значення набуває питання залучення іноземних інвестицій. Активні заходи щодо залучення інвесторів дозволяють збільшити обсяги капіталовкладень у міську інфраструктуру, сприяти розвитку нових проектів та підвищити загальний рівень економічного розвитку міста.

Ці заходи сприяють покращенню соціально-економічної ситуації в місті Києві та Київській області, зокрема шляхом зниження рівня корупції, підвищення конкурентоспроможності міської та обласної економіки та створення нових робочих місць.

Довідка видана для пред'явлення за місцем захисту дисертаційної роботи.

Голова ГО

Ю. В. Городній

Додаток 3.

Таблиця 1.

Концепції, теорії та методології у сфері політичного менеджменту
(Джерело: авторська розробка)

Критерій	Ключові концепції	Відомі теоретики	Методології дослідження	Практичні застосування	Критика та виклики
Назва концепції	Публічний вибір	Джеймс Б'юкенен, Гордон Таллок	Кількісні методи, економічний аналіз	Політичні рішення, державна політика	Ігнорування соціальних чинників, складність моделювання
Визначення	Теорія, що аналізує політичні рішення як результат взаємодії індивідуальних інтересів	"The Calculus of Consent" (1962), "The Logic of Collective Action" (1965)	Емпіричні дослідження, математичне моделювання	Реформи в державному управлінні, аналіз політичних процесів	Недооцінка ролі культури та ідеології, обмеження в застосуванні
Основні принципи	Раціональний вибір, максимізація корисності	Вплив на економічну теорію політики, розвиток теорії колективних дій	Порівняльний аналіз, статистичні методи	Виборчі системи, бюджетування, регулювання	Відсутність врахування емоційних та психологічних аспектів
Застосування	Аналіз політичних рішень, державна політика	Вплив на економічну теорію політики, розвиток теорії колективних дій	Порівняльний аналіз, статистичні методи	Виборчі системи, бюджетування, регулювання	Відсутність врахування емоційних та психологічних аспектів
Імена теоретиків	Джеймс Б'юкенен, Гордон Таллок	"The Calculus of Consent" (1962), "The Logic of Collective Action" (1965)	Емпіричні дослідження, математичне моделювання	Реформи в державному управлінні, аналіз політичних процесів	Недооцінка ролі культури та ідеології, обмеження в застосуванні
Основні праці	"The Calculus of Consent" (1962), "The Logic of Collective Action" (1965)	Вплив на економічну теорію політики, розвиток теорії колективних дій	Порівняльний аналіз, статистичні методи	Виборчі системи, бюджетування, регулювання	Відсутність врахування емоційних та психологічних аспектів
Вплив на розвиток	Вплив на економічну теорію політики, розвиток теорії колективних дій	Вплив на економічну теорію політики, розвиток теорії колективних дій	Порівняльний аналіз, статистичні методи	Виборчі системи, бюджетування, регулювання	Відсутність врахування емоційних та психологічних аспектів
Тип методології	Кількісні методи, економічний аналіз	Емпіричні дослідження, математичне моделювання	Порівняльний аналіз, статистичні методи	Виборчі системи, бюджетування, регулювання	Відсутність врахування емоційних та психологічних аспектів
Основні підходи	Емпіричні дослідження, математичне моделювання	Порівняльний аналіз, статистичні методи	Порівняльний аналіз, статистичні методи	Виборчі системи, бюджетування, регулювання	Відсутність врахування емоційних та психологічних аспектів
Сильні сторони	Порівняльний аналіз, статистичні методи	Порівняльний аналіз, статистичні методи	Порівняльний аналіз, статистичні методи	Виборчі системи, бюджетування, регулювання	Відсутність врахування емоційних та психологічних аспектів

					аспектів
Слабкі сторони	Недооцінка ролі культури та ідеології, обмеження в застосуванні	Недооцінка ролі культури та ідеології, обмеження в застосуванні	Недооцінка ролі культури та ідеології, обмеження в застосуванні	Виборчі системи, бюджетування, регулювання	Відсутність врахування емоційних та психологічних аспектів
Приклади застосування	Реформи в державному управлінні, аналіз політичних процесів	Реформи в державному управлінні, аналіз політичних процесів	Реформи в державному управлінні, аналіз політичних процесів	Виборчі системи, бюджетування, регулювання	Відсутність врахування емоційних та психологічних аспектів
Сфери застосування	Політичні рішення, державна політика	Політичні рішення, державна політика	Політичні рішення, державна політика	Виборчі системи, бюджетування, регулювання	Відсутність врахування емоційних та психологічних аспектів
Критичні зауваження	Ігнорування соціальних чинників, складність моделювання	Ігнорування соціальних чинників, складність моделювання	Ігнорування соціальних чинників, складність моделювання	Виборчі системи, бюджетування, регулювання	Відсутність врахування емоційних та психологічних аспектів
Виклики	Недооцінка ролі культури та ідеології, обмеження в застосуванні	Недооцінка ролі культури та ідеології, обмеження в застосуванні	Недооцінка ролі культури та ідеології, обмеження в застосуванні	Виборчі системи, бюджетування, регулювання	Відсутність врахування емоційних та психологічних аспектів
Можливі рішення	Врахування соціальних чинників, розвиток комплексних моделей	Врахування соціальних чинників, розвиток комплексних моделей	Врахування соціальних чинників, розвиток комплексних моделей	Виборчі системи, бюджетування, регулювання	Відсутність врахування емоційних та психологічних аспектів
Назва концепції	Теорія груп	Артур Бентлі, Девід Трумен	Кількісні та якісні методи, аналіз групових інтересів	Лобіювання, громадські рухи	Ігнорування індивідуальних інтересів, складність досягнення консенсусу
Визначення	Державна політика як результат групової боротьби та конфлікту	"The Process of Government" (1908), "The Governmental Process" (1951)	Соціологічні опитування, аналіз мереж	Політичні кампанії, адвокація	Відсутність врахування індивідуальних інтересів, складність досягнення консенсусу
Основні принципи	Групова боротьба, конфлікт інтересів	Вплив на політичні процеси, розвиток теорії групових інтересів	Порівняльний аналіз, соціологічні опитування	Лобіювання, громадські рухи	Відсутність врахування індивідуальних інтересів, складність досягнення консенсусу

Таблиця 2.
Ключові концепції у сфері політичного менеджменту
(Джерело: авторська розробка)

Критерій	Ключові концепції	Відомі теоретики	Методології дослідження	Практичні застосування	Критика та виклики
Назва концепції	Теорія еліт	Вільфредо Парето, Гаэтано Моска	Кількісний та якісний аналіз, кейс-стаді	Управління політичними ресурсами, аналіз елітних груп	Труднощі в ідентифікації еліт, виключення меншості
Основні принципи	Раціональний вибір	Джеймс Б'юкенен, Гордон Таллок	Формальний моделінг, експериментальні методи	Виборчі системи, аналіз виборів	Ігнорування соціокультурних чинників, спрощення моделей
Визначення	Плюралізм	Роберт Даль, Девід Трумен	Інтерв'ю, опитування, документальний аналіз	Політична участь, громадянське суспільство	Відсутність чітких меж між групами інтересів, можливість домінування
Основні праці	Інституціоналізм	Дуглас Норт, Пол Пірсон	Історичний аналіз, компаративні дослідження	Встановлення правил та норм, аналіз політичних інститутів	Вплив інститутів на зміни, консерватизм
Застосування в політичному менеджменті	Мережевий підхід	Мануель Кастельс, Ройк Хайнц	Соціальні мережі, аналіз мережевих структур	Управління через коаліції, аналіз політичних мереж	Визначення меж мереж, складність аналізу взаємодій

Описова модель політичного менеджменту ринкових відносин в Україні

Основні компоненти моделі (процеси, суб'єкти, взаємовідносини)

1. Стратегічне планування

Процеси: визначення довгострокових цілей та стратегій, враховуючи економічні, соціальні та політичні реалії.

Суб'єкти: Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, стратегічні аналітичні центри.

Взаємовідносини: спільна розробка національних стратегій, координація між державними органами та експертними групами.

2. Ефективна організаційна структура

Процеси: створення гнучкої та адаптивної організаційної структури.

Суб'єкти: Міністерства, місцеві органи влади, державні агентства.

Взаємовідносини: Взаємодія між центральними і місцевими органами влади для впровадження політик та програм.

3. Управління людськими ресурсами

Процеси: залучення, розвиток та утримання талановитих працівників.

Суб'єкти: державні установи, освітні заклади, професійні асоціації.

Взаємовідносини: співпраця між державними установами та навчальними закладами для підготовки кваліфікованих кадрів.

4. Лідерство та управління змінами

Процеси: надихання та мотивація команди, впровадження змін.

Суб'єкти: політичні лідери, керівники державних органів, громадські діячі.

Взаємовідносини: взаємодія між лідерами різних рівнів для реалізації змін та реформ.

5. Комунікаційна політика

Процеси: забезпечення відкритості та прозорості політичних процесів.

Суб'єкти: державні органи, громадянське суспільство, медіа.

Взаємовідносини: обмін інформацією між державою та громадянами, використання цифрових платформ для залучення громадян.

6. Антикорупційні заходи

Процеси: запобігання корупції та забезпечення прозорості.

Суб'єкти: антикорупційні органи, правоохоронні органи, суди.

Взаємовідносини: координація між антикорупційними органами та правоохоронними структурами для виявлення та запобігання корупції.

7. Моніторинг та оцінка

Процеси: перегляд та оцінка політичних стратегій.

Суб'єкти: державні установи, дослідницькі організації, незалежні експерти.

Взаємовідносини: спільна робота над оцінкою ефективності політик та програм, публікація результатів.

8. Економічна стабільність та розвиток

Процеси: підтримка макроекономічної стабільності та стимулювання зростання.

Суб'єкти: Міністерство економічного розвитку і торгівлі, Національний банк України, бізнес-асоціації.

Взаємовідносини: співпраця між державними установами та бізнесом для покращення бізнес-клімату та залучення інвестицій.

9. Соціальний захист та інклюзивність

Процеси: забезпечення соціальної справедливості та підтримка вразливих верств населення.

Суб'єкти: міністерство соціальної політики, громадські організації, міжнародні організації.

Взаємовідносини: взаємодія між державними органами та громадськими організаціями для впровадження соціальних програм.

10. Національна безпека та оборона

Процеси: забезпечення захисту держави та громадян від загроз.

Суб'єкти: Міністерство оборони України, Служба безпеки України, збройні сили.

Взаємовідносини: координація між оборонними та безпековими структурами для посилення національної безпеки.

Додаток 5

Таблиця 3.

Основні ринкові реформи в Україні (Джерело: складено автором)

Рік впровадження	Основні зміни	Вплив на економіку
1994	Лібералізація цін	Зменшення дефіциту товарів, стабілізація цін
2000	Приватизація великих державних підприємств	Залучення інвестицій, підвищення ефективності
2005	Вступ до СОТ	Збільшення експортних можливостей, підвищення конкурентоспроможності
2014	Децентралізація	Підвищення локального самоврядування, оптимізація бюджетів
2017	Антикорупційна реформа	Поліпшення бізнес-клімату, зменшення корупційних ризиків

Додаток 6

Таблиця 4.

Специфіка ринкових відносин в Україні у контексті політичного менеджменту (Джерело: авторський аналіз)

Критерій	Опис критерію
Економічна лібералізація	Процеси зниження державного контролю та регулювання економіки, що сприяє розвитку ринкових відносин та конкуренції.
Приватизація	Передача державної власності у приватні руки, що змінює структуру економіки та створює нові виклики для політичного менеджменту.
Інвестиційний клімат	Умови для залучення внутрішніх та зовнішніх інвестицій, залежність від політичної стабільності та прозорості.
Реформа державного управління	Перетворення державних інститутів для забезпечення ефективного управління економічними процесами.
Корупція та антикорупційні заходи	Рівень корупції в країні та заходи, що приймаються для її подолання, вплив на бізнес та політичну стабільність.

Таблиця 5.
Динаміка економічних показників в Україні
(Джерело. Держкомстат України, довідки про ВВП 2010 - 2020 рр.)

Рік	ВВП (млрд грн)	Рівень інфляції (%)	Рівень безробіття (%)
2010	1084.3	9.4	8.1
2015	1916.7	48.7	9.1
2020	3974.4	2.7	8.6

Інвестиційний клімат та його вплив на політичний менеджмент. Соціально-економічні показники та їхній зв'язок з політичним менеджментом (Джерело: Держкомстат України, авторський аналіз)

Показник	2010	2015	2020	Зміни та вплив на політику
Прямі іноземні інвестиції (млрд дол. США)	6.5	3.0	5.8	Зміни в законодавстві для поліпшення інвестиційного клімату
Індекс економічної свободи (бал)	49.3	46.3	54.1	Збільшення прозорості та зниження корупції
Соціально-економічні показники та їх зв'язок з політичним менеджментом				
Показник	2010	2015	2020	Взаємодія з політичним менеджментом
Рівень бідності (%)	24.1	25.4	23.8	Впровадження соціальних програм для зменшення бідності
Доступ до освіти (%)	97.2	96.5	98.1	Реформа освіти для покращення якості навчання
Медичне обслуговування (кількість лікарів на 1000 осіб)	3.4	3.0	3.2	Реформа охорони здоров'я для поліпшення доступу до медичних послуг

Додаток 9

Таблиця 7.

Макроекономічні індикатори в Україні (Джерело: Держкомстат України, довідки про макроекономічні показники 2000-2022 рр.)

Рік	ВВП (млрд грн)	Інфляція (%)	Рівень безробіття (%)	Державний борг (млрд грн)	Платіжний баланс (млрд грн)	Міжнародні резерви (млрд дол. США)
2000	137.2	25.8	11.6	103.9	0.8	2.2
2005	418.5	13.5	7.2	201.9	2.6	19.4
2010	1084.3	9.4	8.1	388.7	5.0	34.6
2015	1916.7	48.7	9.1	702.1	-0.3	5.6
2020	3974.4	2.7	8.6	1102.3	0.8	28.4
2022	4710.5	23.6	8.4	1320.0	1.5	26.4

Додаток 10

Таблиця 8.

Мікроекономічні індикатори в Україні (Джерело: Держкомстат України, довідки про мікроекономічні показники 2000-2022 рр.)

Рік	Рівень доходів населення (грн/міс)	Рівень споживання (млрд грн)	Інвестиції в основний капітал (млрд грн)	Продуктивність праці (грн/год)	Рівень конкуренції (індекс)
2000	550	89.4	25.6	18.7	3.2
2005	1220	215.8	74.3	35.4	4.1
2010	2720	560.4	198.7	56.9	4.5
2015	3140	680.5	162.3	68.4	4.7
2020	5150	1100.7	234.5	79.2	4.8
2022	6290	1350.4	278.9	85.7	4.9

Додаток 11

Таблиця 9.

SWOT-аналіз. "Вплив міжнародних нормативів на розвиток політичного менеджменту та ринкових відносин в Україні" (Джерело. авторська розробка)

Критерій	Позитивний вплив (Сильні сторони)	Негативний вплив (Слабкі сторони)	Можливості	Загрози
Політичний менеджмент	Підвищення стандартів управління, прозорості та підзвітності. Впровадження кращих практик.	Можливість відставання в адаптації до нових нормативів. Бюрократичні перешкоди.	Можливість покращення міжнародного іміджу. Залучення міжнародних експертів для реформ.	Внутрішній опір змінам. Потенційна політична нестабільність через реформування.
Ринкові відносини	Залучення іноземних інвестицій, покращення бізнес-клімату. Гармонізація з міжнародними стандартами.	Необхідність великих фінансових ресурсів для впровадження. Відсутність необхідної інфраструктури.	Розширення ринків збуту, розвиток нових галузей. Підвищення конкурентоспроможності.	Конкуренція з більш розвиненими ринками. Можливі економічні кризи через зовнішні чинники.

Додаток 12

Таблиця 10.

Країни, які ефективно впроваджують нормативи у політичний менеджмент (Джерело: Світовий Банк, довідки про економічні та соціальні індикатори, 2023 р.)

Країна	ВВП (млрд дол. США)	Індекс прозорості (Transparency International)	Індекс демократії (The Economist Intelligence Unit)	Рівень корупції (Corruption Perceptions Index)	Рівень соціального захисту
Україна	202.5	32/100	5.57	122/180	Середній
Німеччина	4247	80/100	8.81	9/180	Високий
Данія	398.3	88/100	9.28	1/180	Високий
Швеція	604.9	85/100	9.39	4/180	Високий
Норвегія	482.4	84/100	9.75	7/180	Високий
Сінгапур	382.6	85/100	6.02	4/180	Середній

Таблиця 11.

Теоретичні моделі політичного менеджменту ринкових відносин в Україні
(Джерело: авторські узагальнення).

Модель	Основні характеристики	Можливості адаптації в Україні	Прогнозований результат змін у суспільстві
Публічне управління	Прозорість, відповідальність, залучення громадян до процесів прийняття рішень	Впровадження електронного урядування, підвищення прозорості державних процесів	Підвищення довіри до уряду, зменшення корупції, активна участь громадян
Соціальний капітал	Розвиток взаємодії між соціальними групами, побудова довіри, співпраця	Підтримка громадських організацій, розвиток місцевих ініціатив	Зміцнення соціальної згуртованості, підвищення рівня громадянської активності
Електоральний менеджмент	Стратегії та техніки для залучення виборців, аналіз голосування, маркетингові дослідження	Використання сучасних комунікаційних технологій, проведення прозорих виборів	Підвищення рівня участі у виборах, покращення якості політичних кампаній
Децентралізація	Делегування повноважень та ресурсів на місцевий рівень	Розширення повноважень місцевих органів влади, оптимізація бюджетів	Підвищення ефективності управління на місцевому рівні, розвиток регіонів
Партисипаторний менеджмент	Активна участь громадян у прийнятті рішень	Впровадження механізмів громадських слухань, референдумів	Підвищення рівня громадянської участі, покращення якості прийнятих рішень

Інфографіка 1.

20 основних стратегій політичного менеджменту у період 2000 - 2023 років в Україні (авторська розробка)

20 ОСНОВНИХ СТРАТЕГІЙ ПОЛІТИЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ У ПЕРІОД 2000-2023 РОКІВ В УКРАЇНІ

- 1. СТРАТЕГІЧНЕ ПЛАНУВАННЯ**
Розробка довгострокових планів та визначення основних напрямків діяльності.
- 2. ПОЛІТИЧНИЙ МАРКЕТИНГ**
Використання маркетингових інструментів для аналізу потреб виборців та формування політичних повідомлень
- 3. КРИЗОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ**
Розробка та впровадження заходів для ефективного реагування на політичні кризи
- 4. УПРАВЛІННЯ РЕПУТАЦІЄЮ**
Підтримка позитивного іміджу та запобігання негативним інформаційним приводам.
- 5. ЛІДЕРСТВО ТА РОЗВИТОК КАДРІВ**
Підготовка та розвиток політичних лідерів.
- 6. ВЗАЄМОДІЯ З ГРОМАДСЬКІСТЮ ТА СТЕЙКХОЛДЕРАМИ**
Налагодження діалогу з громадянами, громадськими організаціями та бізнесом
- 7. МОНІТОРИНГ ТА АНАЛІЗ ПОЛІТИЧНОГО СЕРЕДОВИЩА**
Відстеження політичних тенденцій та громадської думки.
- 8. АГІТАЦІЙНІ КАМПАНІЇ**
Організація та проведення кампаній для залучення підтримки виборців
- 9. ФАНДРЕЙЗИНГ**
Залучення фінансових ресурсів для підтримки політичної діяльності.
- 10. ВИБОРЧІ СТРАТЕГІЇ**
Розробка та впровадження тактик для успішної участі у виборах.

-
- 11. КОМУНІКАЦІЙНІ СТРАТЕГІЇ**
Використання різних каналів комунікації для донесення політичних повідомлень.
  - 12. ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ**
Використання новітніх технологій для підвищення ефективності політичної діяльності
  - 13. СОЦІАЛЬНІ МЕДІА**
Активне використання соціальних мереж для взаємодії з виборцями.
  - 14. ПАРТІЙНА ДИСЦИПЛІНА**
Забезпечення єдності та координації дій всередині партії.
  - 15. АНАЛІЗ КОНКУРЕНТІВ**
Вивчення діяльності інших політичних партій для розробки ефективних стратегій.
  - 16. ПОБУДОВА КОАЛІЦІЙ**
Співпраця з іншими політичними силами для досягнення спільних цілей.
  - 17. ГРОМАДСЬКІ СЛУХАННЯ**
Організація зустрічей з громадянами для обговорення актуальних питань.
  - 18. ОСВІТНІ ПРОГРАМИ**
Проведення навчальних заходів для підвищення політичної грамотності громадян.
  - 19. МІЖНАРОДНА СПІВПРАЦЯ**
Встановлення контактів з міжнародними організаціями та партіями.
  - 20. ЕКОЛОГІЧНІ ІНІЦІАТИВИ**
Розробка та впровадження програм для захисту навколишнього середовища

Інфографіка 2. Основні стратегії політичного менеджменту. Застосування в Україні (2014-2023 рр.)

Таблиця 12.

Сучасні стратегії політичного менеджменту в контексті українських ринкових реалій (Джерело: авторські аналіз та узагальнення)

Стратегія	Основні характеристики	Приклади застосування	Вплив на ринкові реалії
Електронне урядування	Використання цифрових технологій для підвищення ефективності та прозорості державного управління	Впровадження електронних послуг, онлайн-платформ для громадян	Зменшення корупції, підвищення прозорості, покращення доступу до державних послуг
Публічно-приватне партнерство (PPP)	Співпраця між державою та приватним сектором для реалізації інфраструктурних проектів	Будівництво доріг, розвиток енергетичних проектів	Залучення інвестицій, підвищення якості інфраструктури, створення робочих місць
Децентралізація	Передача повноважень та ресурсів на місцевий рівень для більш ефективного управління	Реформа місцевого самоврядування, бюджетна децентралізація	Підвищення ефективності управління на місцевому рівні, розвиток регіонів
Антикорупційні заходи	Впровадження механізмів для боротьби з корупцією та підвищення прозорості	Створення антикорупційних органів, впровадження електронних декларацій	Зменшення корупційних ризиків, покращення бізнес-клімату
Соціальний діалог	Залучення різних соціальних груп до процесу прийняття рішень	Консультації з громадськістю, проведення громадських слухань	Підвищення рівня довіри до уряду, врахування інтересів різних груп населення

Таблиця 13.

Виклики політичному менеджменту в контексті українських ринкових реалій (Джерело: авторський аналіз)

Виклик	Опис	Можливі рішення	Прогнозований результат
Політична стабільність	Необхідність забезпечення стабільного політичного середовища для інвестиційної привабливості та економічного розвитку	Впровадження стабільних політичних інститутів, забезпечення верховенства права	Підвищення довіри інвесторів, економічне зростання
Реформування інституцій	Потреба у продовженні реформування державних інституцій для підвищення їх ефективності та прозорості	Впровадження адміністративних реформ, підвищення прозорості державних процесів	Підвищення ефективності управління, зменшення корупції
Боротьба з корупцією	Корупція підриває довіру до політичних інститутів та перешкоджає розвитку ринкової економіки	Впровадження антикорупційних заходів, створення незалежних антикорупційних органів	Зменшення корупційних ризиків, покращення бізнес-клімату
Інтеграція з ЄС	Необхідність адаптації законодавства та стандартів до вимог ЄС для подальшої інтеграції	Гармонізація законодавства з європейськими стандартами, впровадження реформ	Підвищення конкурентоспроможності, доступ до європейських ринків
Відновлення територіальної цілісності	Вирішення конфлікту на сході України та реінтеграція окупованих територій	Проведення мирних переговорів, впровадження програм реінтеграції	Відновлення територіальної цілісності, зміцнення національної єдності
Соціальна єдність	Подолання соціальних розбіжностей та зміцнення національної єдності	Впровадження соціальних програм, підтримка громадських ініціатив	Зміцнення соціальної згуртованості, підвищення рівня громадянської активності
Економічні виклики	Структурна криза економіки, необхідність адаптації до нових умов, зумовлених глобальними змінами та пандемією COVID-19	Впровадження економічних реформ, підтримка малого та середнього бізнесу	Економічне відновлення, стійке зростання

Таблиця 14.

Теоретичні моделі політичного менеджменту в Україні,
їхні елементи та характеристики зв'язків між елементами
(Джерело: авторський аналіз)

Модель	Основні елементи	Характеристика зв'язків між елементами	Приклад
Політичне лідерство	Політичні лідери, громадська думка, виборці, політичні процеси	Лідери впливають на громадську думку та виборців через політичні процеси, формуючи та реалізуючи стратегії	Роль президента, прем'єр-міністра, лідерів партій
Політичний маркетинг	Імідж політичних суб'єктів, комунікація з виборцями, виборча кампанія	Використання маркетингових стратегій для формування іміджу та комунікації з виборцями, вплив на виборчу кампанію	Використання соціальних медіа, опитувань, реклами для підтримки політичних партій
Демократичне управління	Участь громадян, прозорість, відповідальність влади	Громадяни беруть участь у прийнятті рішень, забезпечуючи прозорість та відповідальність влади	Розвиток місцевого самоврядування, залучення громадян до прийняття рішень

Таблиця 15.

Проблематика та виклики суб'єктам політичного менеджменту в умовах ринкової економіки України та можливі рішення для протидії цим викликам (Джерело: авторський аналіз)

Проблематика та виклики	Опис	Можливі рішення	Прогнозований результат
Політична стабільність	Необхідність забезпечення стабільного політичного середовища для інвестиційної привабливості та економічного розвитку	Впровадження стабільних політичних інститутів, забезпечення верховенства права	Підвищення довіри інвесторів, економічне зростання
Реформування інституцій	Потреба у продовженні реформування державних інституцій для підвищення їх ефективності та прозорості	Впровадження адміністративних реформ, підвищення прозорості державних процесів	Підвищення ефективності управління, зменшення корупції
Боротьба з корупцією	Корупція підриває довіру до політичних інститутів та перешкоджає розвитку ринкової економіки	Впровадження антикорупційних заходів, створення незалежних антикорупційних органів	Зменшення корупційних ризиків, покращення бізнес-клімату
Інтеграція з ЄС	Необхідність адаптації законодавства та стандартів до вимог ЄС для подальшої інтеграції	Гармонізація законодавства з європейськими стандартами, впровадження реформ	Підвищення конкурентоспроможності, доступ до європейських ринків
Відновлення територіальної цілісності	Вирішення конфлікту на сході України та реінтеграція окупованих територій	Проведення мирних переговорів, впровадження програм реінтеграції	Відновлення територіальної цілісності, зміцнення національної єдності
Соціальна єдність	Подолання соціальних розбіжностей та зміцнення національної єдності	Впровадження соціальних програм, підтримка громадських ініціатив	Зміцнення соціальної згуртованості, підвищення рівня громадянської активності
Економічні виклики	Структурна криза економіки, необхідність адаптації до нових умов, зумовлених глобальними змінами та пандемією COVID-19	Впровадження економічних реформ, підтримка малого та середнього бізнесу	Економічне відновлення, стійке зростання

Таблиця 16.

Роль політичної стабільності у забезпеченні ефективності політичного менеджменту ринкових відносин в Україні (Джерело: авторський аналіз)

чинник	Політична стабільність	Вплив на ринковий менеджмент	Приклад з України
Залучення інвестицій	Високий рівень довіри інвесторів завдяки стабільному політичному середовищу	Збільшення притоку іноземних інвестицій, розширення бізнесу	Успішні інвестиційні проекти у західних регіонах України
Економічне зростання	Стабільне урядове управління сприяє довгостроковому плануванню та розвитку	Зростання ВВП, підвищення рівня життя населення	Економічні реформи 2015-2020 років, що призвели до зростання ВВП
Інфраструктурний розвиток	Стабільність дозволяє уряду ефективно планувати та реалізовувати інфраструктурні проекти	Покращення транспортної та комунікаційної інфраструктури	Розвиток транспортних коридорів у співпраці з ЄС
Соціальна єдність	Політична стабільність сприяє соціальній згуртованості та національній єдності	Зменшення соціальних конфліктів, підвищення громадянської активності	Програми національної згуртованості після конфлікту на сході України
Правове середовище	Стабільність дозволяє встановити надійні правові рамки та забезпечити їх дотримання	Поліпшення бізнес-клімату, захист прав власності	Впровадження реформ судової системи для покращення правової захищеності бізнесу

Таблиця 17.

Зв'язок між політичною стабільністю та менеджментом ринкових відносин
(Джерело: авторський аналіз, Держкомстат України, Інформаційні довідки з показниками за 2022 р.)

Країна	Політична стабільність	Основні характеристики	ВВП (млрд дол. США, 2022)	Рівень інфляції (%)	Рівень безробіття (%)	Залучені інвестиції (млрд дол. США)
Сінгапур	Високий рівень стабільності	Ефективний ринковий менеджмент, розвинена інфраструктура, сприятливі умови для бізнесу	382.6	5.5	2.1	114.2
Німеччина	Стабільна політична система	Ефективна економіка, високий рівень інновацій	4247	6.8	5.0	300.0
Канада	Демократія, правова визначеність	Розвиток політичного менеджменту ринкових відносин в Україні, залучення інвестицій	2212.8	6.1	5.2	210.3
Швейцарія	Стабільна політична система	Високий рівень економічного розвитку, успішне впровадження ринкових реформ	807.0	2.8	2.2	96.0
Україна	Політична нестабільність	Структурні реформи, боротьба з корупцією, євроінтеграція	202.5	23.6	8.4	4.1

Таблиця 18.

Ключові аспекти політичного менеджменту в Україні, що потребують поліпшення
(Джерело: авторський аналіз)

Аспект	Опис	Можливі рішення	Прогнозований результат	Статистичні показники (2022)
Консолідація політичного консенсусу	Консолідація суспільства навколо політичного лідерства є важливою, але вразливою стратегією	Розробка механізмів для забезпечення стабільності політичного консенсусу навіть у часи кризи	Підвищення стабільності політичного середовища, зменшення соціальних конфліктів	Рівень довіри до уряду: 30%
Публічне управління боротьба з корупцією	Продовження реформ у сфері публічного управління та боротьби з корупцією, зміцнення незалежності антикорупційних інституцій	Впровадження антикорупційних заходів, підвищення прозорості державних процесів	Зменшення корупційних ризиків, покращення бізнес-клімату	Індекс сприйняття корупції: 32/100
Модернізація державного управління	Модернізація системи державного управління, стратегічне планування, оптимізація публічної адміністрації, підвищення прозорості бюджетних процесів	Впровадження адміністративних реформ, підвищення ефективності управління	Підвищення ефективності державного управління, зменшення бюрократії	Індекс ефективності уряду: 45/100
Підвищення конкурентоспроможності	Зосередження на стратегіях для підвищення конкурентоспроможності України, мобілізація ресурсів та зусиль для підвищення ефективності	Впровадження економічних реформ, підтримка малого та середнього бізнесу	Підвищення конкурентоспроможності, економічне зростання	Індекс глобальної конкурентоспроможності: 57/140

Додаток 23

Таблиця 19.

Міжнародні практики політичного менеджменту, які можуть бути адаптовані в українському контексті
(Джерело: авторські узагальнення)

Міжнародна практика	Основні характеристики	Можливості адаптації в Україні	Конкретні приклади (2022)
Загальні міжнародні стандарти практики розвитку суспільства	Розроблені IACD, визначають цілі, цінності та ключові методи розвитку суспільства	Адаптація стандартів до українських умов, розробка локальних методик розвитку суспільства	Впровадження стандартів IACD у програми розвитку місцевих громад
Стратегії відновлення культурного поля	Висвітлюють проблеми втрати інтелектуального капіталу через війну та агресію, укріплення зв'язків між інституціями	Створення програм підтримки культурного сектору, співпраця з міжнародними інституціями	Спільні проекти з іноземними партнерами для відновлення культурних установ
Соціальна робота	Глобальне визначення, вдосконалення практики соціальної роботи в освіті, дослідженнях та практиці	Адаптація глобальних стандартів до українських умов, підготовка кадрів для соціальної роботи	Впровадження нових програм підготовки соціальних працівників у вищих навчальних закладах

Додаток 24

Таблиця 20.

Виклики, пов'язані з управлінням змінами в політичному менеджменті, та можливі рішення для їх подолання
(Джерело: авторський аналіз)

Виклик	Опис	Можливі рішення	Прогнозований результат	Статистичні показники (2022)
Політична стабільність	Забезпечення стабільного політичного середовища для ефективного управління змінами	Впровадження стабільних політичних інститутів, забезпечення верховенства права	Підвищення довіри інвесторів, економічне зростання	Рівень довіри до уряду: 30%
Реформування інституцій	Потреба у продовженні реформування державних інституцій для підвищення їх	Впровадження адміністративних реформ, підвищення	Підвищення ефективності управління, зменшення	Індекс сприйняття корупції: 32/100

Виклик	Опис	Можливі рішення	Прогнозований результат	Статистичні показники (2022)
	ефективності та прозорості	прозорості державних процесів	корупції	
Боротьба з корупцією	Корупція підриває довіру до політичних інститутів та перешкоджає розвитку ринкової економіки	Впровадження антикорупційних заходів, створення незалежних антикорупційних органів	Зменшення корупційних ризиків, покращення бізнес-клімату	Індекс сприйняття корупції: 32/100
Інтеграція з ЄС	Необхідність адаптації законодавства та стандартів до вимог ЄС для подальшої інтеграції	Гармонізація законодавства з європейськими стандартами, впровадження реформ	Підвищення конкурентоспроможності, доступ до європейських ринків	Індекс глобальної конкурентоспроможності: 57/140
Відновлення територіальної цілісності	Вирішення конфлікту на сході України та реінтеграція окупованих територій	Проведення мирних переговорів, впровадження програм реінтеграції	Відновлення територіальної цілісності, зміцнення національної єдності	Рівень безробіття: 8.4%
Соціальна єдність	Подолання соціальних розбіжностей та зміцнення національної єдності	Впровадження соціальних програм, підтримка громадських ініціатив	Зміцнення соціальної згуртованості, підвищення рівня громадянської активності	Рівень соціальної згуртованості: 45/100
Економічні виклики	Структурна криза економіки, необхідність адаптації до нових умов, зумовлених глобальними змінами та пандемією COVID-19	Впровадження економічних реформ, підтримка малого та середнього бізнесу	Економічне відновлення, стійке зростання	ВВП (млрд дол. США): 202.5

Таблиця 21.

Моделі лідерства, їхні визначення, основні характеристики та приклади сучасних політичних лідерів в Україні (Джерело: авторські узагальнення)

Модель лідерства	Визначення	Основні характеристики	Приклади сучасних політичних лідерів в Україні
Трансформаційне лідерство	Модель, яка акцентує на зміни та розвиток, мотивуючи людей до вищих цілей та впроваджуючи інновації	Зміна статус-кво, мотивація, інновації, реформування системи	Володимир Зеленський (реформи, антикорупційні заходи)
Ситуативне лідерство	Модель, яка визнає, що ефективність лідерства залежить від конкретної ситуації, і лідер повинен адаптувати свій підхід до потреб команди та обставин	Гнучкість, адаптація до змін, реагування на кризи	Денис Шмигаль (реакція на пандемію COVID-19)
Служіння лідерства	Модель, яка покладає акцент на служіння іншим, допомагаючи команді розвиватися та досягати своїх цілей	Підтримка, розвиток команди, вирішення потреб громадян	Олексій Гончарук (підтримка соціальних програм)
Адаптивне лідерство	Модель, яка визнає нестабільність та зміни, і лідери повинні бути гнучкими та здатними адаптуватися до нових умов	Гнучкість, адаптація до нових умов, реагування на виклики	Дмитро Кулеба (адаптація до геополітичних змін)
Системне лідерство	Модель, яка розглядає лідерство як систему взаємодій, впливаючи на всі рівні організації чи суспільства	Координація дій, взаємодія між групами, системний підхід	Арсен Аваков (координація дій між різними структурами)

Інфографіка 1.

10 компонент моделі політичного менеджменту ринкових відносин в Україні. Обґрунтування (Джерело: авторська розробка)

10 КОМПОНЕНТ МОДЕЛІ ПОЛІТИЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ РИНКОВИХ ВІДНОСИН В УКРАЇНІ

Обґрунтування

